

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ
КАФЕДРА БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ**

Збірник тез доповідей

Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції

**БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ:
СТАБІЛІЗАЦІЯ ТА ДРАЙВЕРИ ЗРОСТАННЯ**

30 листопада 2017 року

Тернопіль 2017

УДК 336.71
ББК 65.9(4Укр)262.10
Б 11

*Затверджено на засіданні
кафедри банківської справи ТНЕУ Протокол №5 від 27.11.2017 року*

*Затверджено на засіданні
Вченої ради факультету банківського бізнесу ТНЕУ Протокол №4 від 14.12.2017 року*

Редакційна колегія:

ДЗЮБЛЮК	доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківської справи ТНЕУ
Олександр Валерійович	
ЗАБЧУК	кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи ТНЕУ
Галина Михайлівна	
ІВАЦУК	кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи ТНЕУ
Ольга Олегівна	
МАЛАХОВА	кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи ТНЕУ
Олена Леонідівна	
РУДАН	кандидат економічних наук, старший викладач кафедри банківської справи ТНЕУ
Віталій Ярославович	

Відповідальний за випуск:

Рудан Віталій Ярославович, к.е.н., ст. викладач кафедри банківської справи ТНЕУ

Б 11 Банківська система України: стабілізація та драйвери зростання: збірник тез доповідей Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції (Тернопіль, 30 листопада 2017 року). – Вектор. – Тернопіль, 2017 – 341 с.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції «Банківська система України: стабілізація та драйвери зростання», яка відбулася в Тернопільському національному економічному університеті 30 листопада 2017 року. Матеріали докторів і кандидатів наук, аспірантів, викладачів, студентів містять різні точки зору щодо нових напрямів розвитку банківських систем, інструментів монетарного регулювання економіки, активізації банківського кредитування реального сектору, а також пропозиції щодо підвищення ефективності функціонування банківської системи України.

УДК 336.71
ББК 65.9(4Укр)262.10

За стиль, редакцію, та достовірність поданих матеріалів конференції несуть відповідальність їх автори.

Усі права застережені. Розповсюджувати і тиражувати матеріали конференції без офіційного дозволу авторів заборонено.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ АНТИКРИЗОВИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

<i>Євген БЕЗКОРОВАЙНИЙ</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОЦЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ.....	13
<i>Павло БУЛА</i> АБЕНОМІКА І НАРЯМИ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ ЯПОНІЇ.....	15
<i>Христина БУРКО</i> РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ	18
<i>Марія БУРМА</i> ВІТСОІН ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ГРОШОВА ОДИНИЦЯ.....	20
<i>Ірина ВАЦУК</i> ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	24
<i>Аліна ГНАТЮК</i> АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ США ТА ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	27
<i>Яна ГОРОБЕЦЬ</i> ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ	29
<i>Ірина ГРИЦУНЯК</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	32
<i>Олександр ДЗЮБЛЮК</i> АНТИКРИЗОВІ АСПЕКТИ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИНУТИХ КРАЇН	35
<i>Марта ДЯЧУК</i> НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ	38
<i>Olena YEVSEIENKO</i> DIE FINANZIELLE UNTERSTÜTZUNG DER EZB FÜR GRIECHENLAND WÄHREND DER FINANZKRISE IM JAHR 2010	40

<i>Іван ЗУБКОВ</i> ГРОШОВА ІЛЮЗІЯ: АСПЕКТИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ	41
<i>Олег ІВАЩУК</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ	45
<i>Ірина ПАЩУК</i> АБЕНОМІКА І НАПРЯМИ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ ЯПОНІЇ.....	47
<i>Лілія КВАСІГРОХ</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	49
<i>Надія КУРИЛЕНКО</i> АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ – ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	52
<i>Тетяна КОВАЛЬКЕВИЧ</i> ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ	55
<i>Наталія КОНЮХ</i> СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ	58
<i>Богдана МАРЦІЯСЬ</i> АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	62
<i>Анастасія МОКРИЦЬКА</i> МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ: АНТИКРИЗОВИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	64
<i>Наталія НІЦЕВИЧ</i> АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ТА УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	67
<i>Надія НОВОМЛИНСЬКА</i> ВПЛИВ АБЕНОМІКИ НА МОНЕТАРНУ ПОЛІТИКУ ЯПОНІЇ	69
<i>Олена ПЕТЛЬОВАНА</i> ДОСВІД БОРОТЬБИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ США ТА ЄС ІЗ КРИЗОВИМИ ЯВИЩАМИ	71
<i>Мар'яна ПОГЛОД</i> ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ	74

<i>Олена РУДА</i> МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄЦБ В УКРАЇНІ.....	77
<i>Юлія СИДОРОВИЧ</i> РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ ПОЗИКИ У ФІНАНСУВАННІ ІНВЕСТИЦІЙ ПОЛЬСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	80
<i>Тетяна СТРОМЧИСЬКА</i> АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	84
<i>Ліля СТРУК</i> ФЕНОМЕН БІТКОІНА І ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ	88
<i>Ірина СУРЖИК</i> АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	90
<i>Євген ЧАЙКОВСЬКИЙ</i> ВРАХУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ	92
<i>Ілона ШИКЕРИНЕЦЬ</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	95
<i>Ольга ШМОРГАЙ</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОВАДЖЕННЯ ВАЛЮТНИХ ВІЙН У СВІТІ.....	98

СЕКЦІЯ 2
СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ
РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

<i>Анна АНТОШКІВ</i> РОЗВИТОК КАРТКОВИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ.....	100
<i>Лілія БАРИЛЮК</i> СУЧАСНИЙ СТАН ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	102
<i>Оксана БАТІГ</i> БАНКІВСЬКА СИСТЕМА: ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ТА ЦІЛІ.....	104
<i>Олександр БІЛАН</i> ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ ТА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.	106
<i>Жанна БОРИШКЕВИЧ</i> БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ТА ЇЇ РОЛЬ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	108

<i>Ілона БОТАРЕВА</i> СУЧАСНИЙ СТАН РЕФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	111
<i>Юлія ВАСИЛЬКОВА</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ.....	113
<i>Юліана ВДОВИНА</i> ВАЛЮТНІ ІНТЕРВЕНЦІЇ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ.....	117
<i>Марія ВОЙТКІВ</i> БАНКІВСЬКІ РИЗИКИ ТА МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ НИМИ	120
<i>Маріна ВОЙТОВСЬКА</i> ВАЛЮТНА ІНТЕРВЕНЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	123
<i>Мар'яна ГАВДИДА</i> ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	126
<i>Юлія ГАЛІЦЕЙСЬКА</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФОРМУВАННІ БАНКІВСЬКИХ РЕСУРСІВ	129
<i>Марія ГОМЗЯК</i> ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	132
<i>Неля ГРЕГУС</i> УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ БАНКУ	134
<i>Катерина ГРЕМА</i> ІННОВАЦІЙНА ГРУЗІЯ: РЕФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЗА КОРОТКИЙ ПЕРІОД ЧАСУ	135
<i>Ярослав ГРИГА</i> МИТНІ АСПЕКТИ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ	138
<i>Олена ДАВИДЮК</i> ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ БАНКІВСЬКИХ КРИЗ В УКРАЇНІ	140
<i>Андрій ДЕМЧЕНКО</i> СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ РИТЕЙЛУ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ.....	144
<i>Юлія ДРОЖЕВСЬКА</i> ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	149

<i>Юлія ЖАДАН</i> НАСЛІДКИ ВХОДЖЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ЗАГАЛЬНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	152
<i>Олег КАЛЕНЮК</i> СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	154
<i>Інна КИРИЛЮК</i> ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ	157
<i>Дар'я КОВБА</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ІНФЛЯЦІЇ, ПРИЧИН ЇЇ ВИНИКНЕННЯ ТА НАСЛІДКИ	160
<i>Наталія КОЗЬМУК</i> МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ РИТЕЙЛУ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ.....	163
<i>Вікторія КОРІНЬ</i> ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	164
<i>Юлія КРИВОХИЖА</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕЙТИНГОВИХ ОЦІНОК ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	167
<i>Наталія ЛУБ</i> ПРОБЛЕМИ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	170
<i>Маряна ЛУЦІВ</i> ВПЛИВ РОЗМІРУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ НА ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ.....	174
<i>Олена МАЛАХОВА</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НБУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	176
<i>Галина МАРИНІНА</i> ПРОБЛЕМИ ПРОВАДЖЕННЯ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	179
<i>Роксолана МАТВІЙЧУК</i> ЗАЛУЧЕННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	182

<i>Ольга МЕТЛУШКО</i> ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	186
<i>Христина МИРОН</i> АНАЛІЗ ПОПИТУ НА ГРОШІ В УКРАЇНІ.....	188
<i>Михайло ОКОНСЬКИЙ</i> ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ.....	190
<i>Іванна НІМЧУК</i> ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ ...	192
<i>Ольга ІВАЩУК</i> ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ЛІКВІДНІСТЮ.....	195
<i>Лілія ОЛЯНОВСЬКА</i> BLOCKCHAIN- ТЕХНОЛОГІЯ МАЙБУТНЬОГО.....	198
<i>Любов ОНИСЬКІВ</i> КРЕДИТНИЙ РИЗИК БАНКУ: ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА ВПЛИВ НА КРЕДИТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	201
<i>Сніжана ПАСТУЩИН</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	203
<i>Анастасія ПАШКОВСЬКА</i> СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ІНТЕГРАЦІЇ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ.....	206
<i>Ігор ПАЦУК</i> АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ, ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ....	208
<i>Юлія ПИЛИПЧУК</i> МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ.....	216
<i>Іван ПІДЛІСНИЙ</i> ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ДРАЙВЕРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	217
<i>Віта ПРОЦИК</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУ В ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	220
<i>Юлія СЕНЬЧУК</i> МЕХАНІЗМ ПРОГНОЗУВАННЯ ГОТІВКОВОЇ МАСИ.....	223

<i>Тетяна СКАКАЛЬСЬКА</i>	
СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	224
<i>Тетяна СТЕЧИШИН</i>	
ГЕНЕЗИС ПРИСУТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	227
<i>Юлія УСОВА</i>	
СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	232
<i>Мар'яна ФАЙДУЛА</i>	
ДИСТАНЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ БАНКІВ ТА ЙОГО РОЗВИТОК В УКРАЇНІ	234
<i>Любов ХВАЛИБОГА</i>	
РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ	238
<i>Олександр ХОЛОНІВСЬКИЙ</i>	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	242
<i>Неля ЦВІГУН</i>	
НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ ЯК РЕГУЛЯТОР СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	244
<i>Ярослав ЧАЙКОВСЬКИЙ</i>	
БАНКИ З ДЕРЖАВНОЮ ЧАСТКОЮ В СУЧАСНІЙ БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	247
<i>Юлія ЧОРНОГУЗ</i>	
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЙ В БАНКІВСЬКІЙ ПРАКТИЦІ.....	252
<i>Інна ШЛАПАК</i>	
ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.....	254

СЕКЦІЯ 3

ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

<i>Алла АЛЕКСЄЄВА</i>	
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	257
<i>Ганна БАЛЯНТ</i>	
НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ.....	260
<i>Тарас БАРИЛЮК</i>	
ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	

СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ ТА ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ	264
<i>Андрій БАРТКІВ</i> ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	267
<i>Ірина БАТІГ</i> НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ	270
<i>Яна ВУСАТА</i> УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ	272
<i>Вікторія ГОЛИК</i> СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	277
<i>Ольга ГНАТІВ, Максим ГРИГОР'ЄВ</i> УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ	279
<i>Світлана ГРИЩУК</i> СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	284
<i>Галина ЗАБЧУК</i> ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КІТАЛУ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІКИ	286
<i>Ірина МАЗЯР</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ НА ВІДКРИТОМУ РИНКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	288
<i>Юлія ПАНЬКІВ</i> НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	291
<i>Віталій ПЕТРУК</i> СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	294
<i>Лілія ПЕТЬКО</i> НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	296

<i>Михайло ПОДУФАЛИЙ</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ.....	299
<i>Христина РОМАНИШИН</i> АНАЛІЗ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО РОЗВИТКУ.....	301
<i>Віталій РУДАН</i> СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРЕШКОДИ	304
<i>Ольга САРЧУК</i> РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА.....	312
<i>Людмила СЕГЕДА</i> ДЕРЖАВНІ БАНКИ РОЗВИТКУ ЯК СТИМУЛЯТОРИ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАПОРУКА СТАБІЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	315
<i>Дана СЕРВИТНИК</i> БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	317
<i>Софія СІМОРА</i> НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ	319
<i>Зоряна СОРОКІВСЬКА</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ	322
<i>Максим СОРОКІВСЬКИЙ</i> ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ.....	325
<i>Віталій ТИМОЩУК</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ У ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКАХ	328
<i>Олеся ТКАЧЕНКО</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	330
<i>Катерина ЧЕРНЯШОВА</i> УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ	334

Лілія ЧУБАТА

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ 336

Ірина ЯНІШ

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КАСОВОГО

ОБСЛУГОВУВАННЯ В БАНКУ 339

СЕКЦІЯ 1

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ АНТИКРИЗОВИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Євген БЕЗКОРОВАЙНИЙ

студент факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Стечишин Т. Б.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОЦЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ

З проведенням в Україні ринкових реформ особливо нагально постала проблема регулювання монетарної сфери та створення ефективних механізмів впливу на економічні процеси. Одним із найбільш дієвих важелів регулювання, якими володіють центральні та комерційні банки, є процентна політика. Про ефективність її застосування свідчить досвід розвинених ринкових країн, регулятори яких активно використовували цей засіб для досягнення бажаних цільових орієнтирів.

Зарубіжний досвід свідчить, що критеріями ефективності процентної політики є:

- В процесі дії монетарного трансмісійного механізму – незначна зміна ставки овернайт за міжбанківськими кредитами, тісний зв'язок між зміною основної ставки центрального банку та рівнем короткострокових ринкових процентних ставок;
- забезпечення наміченого рівня цінової стабільності в країні та незначне коливання цільового показника інфляції.

Розглянемо дещо детальніше зарубіжний досвід проведення грошово-кредитної політики на прикладі таких держав з розвиненою економікою, як Канада, Англія та Японія.

Центральний банк Канади виконує класичні функції національного центробанку - ведення грошово-кредитної політики, стримування інфляції та управління економічною кон'юнктурою. Відсоткова ставка Банку Канади - це цільова ставка рефінансування, що призначається кожен день на одну добу. Банк Канади заявив, що підтримує свою цільову ставку за ставкою овернайт на рівні 1-2%. Банківська ставка відповідно буде становити 3/4 відсотка, а ставка депозиту - 1/4 відсотка..

Головним інструментом грошово-кредитної політики центрального банку Канади є зміна орієнтиру ставки овернайт – середньої ставки, яку він бажає бачити на ринку, де основні фінансові інститути й великі корпорації позичають

одне одному кошти на дуже короткий строк. Зміни цього орієнтиру впливають як на обмінний курс канадського долара, так і на інші процентні ставки, рівень яких визначається монетарними умовами функціонування канадської економіки.

Іншою процентною ставкою банку Канади є ставка Bank Rate, що тісно пов'язана з орієнтиром ставки овернайт, за якою він видає одноденні позички фінансовим інститутам. Bank Rate – частина інтервалу, який має назву «операційна зона» для ставки овернайт. Ширина інтервалу становить 0,5%, а нижньою та верхньою межами є ставки, за якими центральний банк Канади надає позички на один день фінансовим установам. Ставка Bank Rate дорівнює верхній межі операційної зони, а овернайт знаходиться посередині.

Банк Англії є центральним банком Великобританії і займається роботою урядового Комітету з грошової політики, який в свою чергу проводить організацію кредитно-грошової політики королівства. Відсоткова ставка Банку Англії регулює короткострокові кредити на умовах репо (обов'язкового викупу на узгоджених умовах через обумовлений час), які надаються під забезпечення цінних паперів британських банків, на якій знаходяться борг. Ця процентна ставка є ключовою для фінансових ринків країни.

Рішення Банку Англії зберегти базову ставку на колишньому рівні позитивно відбилося на курсі британського фунта, який подорожчав на один цент - до 1,33 долара США. Фунт зріс і по відношенню до євро - до 0,9 євро. Експерти відзначають, що якщо Центральний банк і вирішить незабаром підвищити ставку, то він повинен це робити мінімальними темпами, щоб не спровокувати різке зниження ділової активності в країні.

Для забезпечення цінової стабільності через вплив на попит і пропозицію на ринку товарів і послуг Банк Англії використовує зміну офіційної процентної ставки, відомої як банківська ставка (Bank Rate), яка за своєю природою визначає ставку за депозитами, розміщеними комерційними банками і будівельними спілками у Банку Англії. Таким чином, змінюючи рівень банківської ставки, Банк Англії впливає на рівень ставок за кредитами і позиками, які встановлюються комерційними банками і будівельними спілками. Зниження процентних ставок робить більш привабливим позичання грошей, ніж надання їх у борг.

Банк Японії - це класичний центробанк, який відповідає за емісію банкнот, грошово-кредитну політику і здійснює функцію контролю і аналізу фінансового стану країни. Відсоткова ставка Банку Японії - це облікова ставка по кредиту для комерційних банків, за допомогою якої регулюється кредитна активність і обсяг грошових коштів в економіці. Будучи великою економікою азійського регіону, Японія прямо або побічно впливає на економічні процеси в Азії за допомогою своєї процентної ставки.

У січні 2016 р. Банк Японії оголосив, що вводить від'ємну процентну ставку на надлишкові резерви, а саме на нові депозити, які кредитні установи розміщують в Центральному банку (ЦБ). Ставка з 0,1% буде зменшена до -0,1%. Скорочення депозитної ставки до негативних значень робить не вигідним для банків розміщення коштів на рахунках Центробанку замість того щоб

отримувати дохід, вони змушені платити регулятору. Передбачається, що в такому разі кошти, замість того щоб поступати на рахунки ЦБ, будуть інвестовані в економіку. Політика від'ємних ставок за вкладками збережеться доти, поки рівень інфляції в країні не підвищиться до 2%, кажуть у Центробанку Японії.

З'ясовано, що проблеми банківського сектору не лише гальмують розвиток підприємництва, спричиняють занепад виробництва, а й призводять до економічного спаду у всіх сферах економіки.

На сьогоднішній день виступають актуальними такі пропозиції для Національного банку:

- дотримуватися правил процентної політики, які забезпечать наближення практики її реалізації в Україні до стандартів країн з режимом таргетування інфляції та активною процентною політикою;
- збільшити передбачуваність, зрозумілість, прозорість процентної політики та практики застосування інструментів, процедур та механізму регулювання ліквідності банківської системи;
- забезпечення доступу громадськості до більшого обсягу інформації щодо мотивів та підстав ухвалення рішень;
- удосконалити законодавчо-нормативну базу інструментів та операційних засад монетарної політики.

Павло БУЛА

студент факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Балян Г.Р.

ЕКОНОМІКА І НАРЯМИ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ ЯПОНІЇ

Ніколи не виникало сумнівів з приводу того, що гроші впливають на багато економічних змінних, які визначають рівень економічного розвитку країни. А монетарна політика, яка, по суті є не що інше, як управління фінансами і процентними ставками, завжди була об'єктом пильної уваги політиків та розробників економічної стратегії в усьому світі. Для початку необхідно точно розібратися в понятті монетарної політики, і що воно в себе включає. Грошово-кредитна політика — це політика держави, що впливає на кількість грошей в обігу. «Монетарна політика спрямована на досягнення шести головних стратегічних цілей: високого рівня зайнятості громадян, економічного зростання, стабільності цін, стабільності процентних ставок, стабільності фінансових ринків, а також стабільності валютних ринків» [1, с. 484]. Ключове слово, як можна помітити, «стабільність». Здійснює дану політику центральний банк країни. Вплив на процеси, про які було сказано

вище, центральний банк здійснює за допомогою грошово-кредитного регулювання. А грошово-кредитне регулювання, в свою чергу, є сукупністю конкретних заходів центрального банку, спрямованих на зміну показників грошового обігу.

Методи з проведення монетарної політики, які використовують центральні банки країн по всьому світу існують абсолютно різні. Все залежить від ситуації, що склалася в країні, від того, що в даний момент необхідно перш за все. Найчастіше виділяють 2 види монетарної політики: стимулюючу і стримуючу. З назви можна зрозуміти, що перша застосовується під час економічного спаду в країні, і має на меті збільшення пропозиції грошей, в той час як стримуюча грошово-кредитна політика покликана знизити пропозицію грошей з метою боротьби з інфляцією (підвищенням цін в країні на товари і послуги). У той час як інфляція — це процес, характерний для багатьох країн по всьому світу, протилежність її, дефляція, зустрічається вкрай рідко. У більшості випадків вона є короткостроковою або сезонною, тобто не є тривалим процесом.

Однак на нашій планеті існує держава, яка схильна до дефляції вже протягом 20 років. Розглянемо особливості проведення центральним банком монетарної політики в цій країні. Цією країною є Японія, яка зараз хоч і є однією з найбільш економічно розвинених країн на Землі (3-є місце за розміром ВВП і обсягом промислового виробництва), але має деякі істотні економічні проблеми (про яких і піде мова в подальшому) [2]. Для початку трохи заглибимося в історію, щоб згадати, чому ця країна має настільки серйозні економічні труднощі. Монетарне таргетування, введене в Японії в 70-х роках минулого століття, зробило сильний вплив на подальший економічний розвиток країни. Хоча Банк Японії офіційно і не приймав монетарного таргетування (комплекс заходів, що застосовуються державними органами влади з метою контролю над рівнем інфляції в країні), але «Демократичної Республіки після 1978 року грошово-кредитна політика більше фокусувалася на грошових агрегатах» [1, с. 499]. А до 1987 року монетарна політика Банку Японії була навіть успішнішою, ніж політика ФРС. Фінансові ринки регулювалися вкрай жорстко. Однак ослаблення економічного регулювання та інновації призвели до агресивних спекуляцій на фондовому ринку і ринку нерухомості. Поєднання виключно високої вартості землі та виключно низьких процентних ставок призвели до короткочасного положення, коли кредит був дуже дешевий і легкодоступний. У 1989 році процентні ставки були підняті, і Банк Японії перейшов до більш жорсткої політики, щоб знизити темпи зростання грошової маси. Фінансова «бульбашка» лопнула, це призвело до періоду застою, який тривав близько 20 років. Цей період називають «втраченими десятиліттями».

Дуже цікавою склалась ситуація в економіці Японії, яка перебуває на стадії стагнації аж з початку 1990-х років. На протязі 25 років японські управлінці стараються знайти вихід із ситуації постійної кризи, і в теперішній час здійснюють дійсно перспективний план дій, згідно з яким економіка країни повинна отримати новий поштовх до розвитку і знову зайняти одні з перших позицій в рейтингу з великими економіками світу. Цей план дій отримав назву «абеноміка». Така назва пов'язана з прізвищем прем'єр-міністра країни Сіндзо

Абе, який зайняв свій пост в грудні 2012 року. Він запропонував методи проведення нової економічної політики, здатної, на його думку, вивести Японію з періоду стагнації. Як говориться в статті від 26 січня 2013 року "Monetary policy in Japan", новий прем'єр-міністр поставив перед Банком Японії, який не залежить від рішень уряду, завдання по проведенню монетарної політики, яка має на увазі потужне пом'якшення політики самого банку [3].

Банк Японії поступився і поставив за мету досягти 2% щорічної інфляції, а також погодився на постійний викуп активів, щоб збільшити, а саме подвоїти грошову масу в країні, а також «накачати» економіку додатковою ліквідністю. За допомогою такої програми Сіндзо Абе сподівався змінити деякі макроекономічні показники (внутрішній валовий продукт, ставку відсотка і державний борг), які протягом останніх років змінювалися в гіршу сторону (державний борг зростав і становив близько 200% від ВВП до цього періоду, в той час як процентна ставка лише знижувалася) [3]. Уряд країни ж, використовуючи кошти, отримані від викупу цінних паперів центральним банком, вже в січні 2013 року направив 10,3 трлн. єн на розвиток економіки. Однак Банк Японії все ще пручався новому прем'єр-міністру, так як керував ним тоді Масаакі Сіракава, незгідний з його політикою і належав до іншої політичної партії, ніж сам Сіндзо Абе. Прем'єр-міністр сподівався, що після відставки глави Банку Японії, яка повинна була відбутися в березні 2013 року, його місце займе людина з партії лібералів, цілі якого і шляхи їх досягнення будуть збігатися з цілями програми «абеноміки» (Сіндзо Абе - лідер ліберально демократичної партії Японії). «Сам прем'єр-міністр боявся говорити про найбільш спірних методах своєї політики до виборів у верхню палату радників, які повинні були пройти в липні того ж року» [3]. Зараз, через деякий час, можна робити певні висновки по даній монетарній політиці. Єна знецінилася по відношенню до долара на 20% протягом перших 4 місяців її проведення, що є позитивним фактором. Однак здешевлення єни призвело до ряду негативних наслідків. «Державний борг Японії досяг 245% ВВП» [4]. Деякі країни-сусіди, такі як Китай і Південна Корея вже не раз обіцяли перейти в стадію валютної війни, що передбачає зниження в даних країнах обмінного курсу національних валют з метою збільшення обсягів експорту. В цілому, проведення цієї монетарної політики зробило і продовжує впливати певним чином на економіку країни.

Особливістю даної монетарної політики є те, що викуп активів повинен тривати необмежену кількість часу. Програма, по суті своїй, безстрокова. На додаток до цього, можна помітити, що «відсоткова ставка в Японії вже давно тримається на рівні 0,1% -0,2%», що говорить про те, що використання в монетарній такого інструменту, як зниження ставки відсотка, в даній країні неможливо, так як знижувати її, об'єктивно, вже нікуди [3]. Правління банку не погоджувалось з цією політикою і, зробивши прогнози і зваживши всі «за» і «проти» переклало відповідальність за досягнення мети в 2% інфляції на уряд, яка, завдяки реформам у державній структурній сфері, мала прискорити зростання цін. У 2012 році здавалося нездійсненним проводити викуп активів (державних облігацій і ін.) Загальною вартістю в 13 трильйонів єн щомісяця. А

прогнози Банку Японії виглядали невтішно, так як обсяг активів, що викупувались, незабаром би досягнув 10 трильйонів єн на рік, що було б критично мало для японської економіки, яка переживає період стагнації.

Така специфічна економічна програма як абеноміка розглядалась і українськими політиками, проте ніяких конкретних дій в цьому напрямі не було здійснено. Абеноміка була б дуже корисною для України, адже ми маємо реальний приклад як можна змінити та покращити економіку країни. З початком втілення абеноміки в життя зміни почали відбуватись практично у всіх галузях економіки. Наприклад, в сільському господарстві відбулось неочікуване, величезні групи холдингів відступили на задній план на міжнародному ринку, а їхні місця посіли багато маленьких фермерів. Оскільки в Україні сільське господарство м'яко кажучи не розвивається та не удосконалюється, то абеноміка змогла вивести його на новий і вищий рівень.

Що стосується податків то тут також відбулись зміни, адже уряд скоротив ставку корпоративного податку. Таку ідею навіть підтримала Організація економічного співробітництва та розвитку. Оскільки в Україні податкова система є досить складною та незрозумілою, то придивившись до абеноміки можна взяти багато корисного.

Отже, підсумовуючи вище сказане можна зробити висновок, що абеноміка допомогла б Україні покращити багато макроекономічних показників та вивести економіку на вищий рівень, та навіть стабілізувати соціальні умови для стимулювання народжуваності, що є важливим для сучасної України з високими показниками смертності.

Література:

1. Мишкин Ф. Экономическая теория денег, банковского дела и финансовых рынков [Текст] : Учебное пособие для вузов/Пер. с англ. Костровский О.К., Рыбьянец А.А.: ООО «И.Д. Вильямс», 2006. – 7-е: 880 с.
2. Економіка Японії [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Економіка_Японії
3. Monetary policy in Japan [Журнал] // The Economist. – 2015 р. – С. 63-64.
4. Фонд «Вікіпедія» [Електронний ресурс] // Вікіпедія – вільна енциклопедія. – 2001-2015 р. – Режим доступу до ресурсу : <https://ru.wikipedia.org>

Христина БУРКО

студентка факультет фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

У сучасних умовах розвитку фінансової глобалізації, важливим є забезпечення ефективної діяльності усіх сфер національної економіки. Особливу увагу варто приділити банківському сектору, який являє собою інструмент забезпечення рівня накопичень та інвестицій в умовах постійного

впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Стабільне функціонування і розвиток банківської системи залежить від її фінансової стійкості, яка забезпечується дотриманням певних нормативно-правових актів, формуванням необхідного обсягу резервів, підтримкою валютного курсу, реалізацією стратегічних цілей банку тощо.

Протягом останнього десятиліття забезпечення фінансової стабільності стало одним з ключових завдань більшості центральних банків світу. Закон України «Про Національний банк України» також визначає сприяння фінансовій стабільності як одну із основних функцій Національного банку [3].

Фінансова стабільність – це стан фінансової системи, за якого вона здатна належним чином виконувати основні функції, такі як фінансове посередництво та здійснення платежів, а також протистояти кризовим явищам [2].

Національний банк України відповідно до законів у межах своїх повноважень через методи та інструменти грошово-кредитної політики зобов'язаний максимально сприяти забезпеченню фінансової стабільності, діючи через банківську сферу. Він мусить приділяти пильну увагу стану фінансової системи через детальний аналіз її динаміки та зосереджуватись на протидії ризикам, які можуть порушити стійкість усієї економічної галузі.

Тому, загалом, виділяють такі основні фактори, по мірі дотримання яких визначається рівень стабільності фінансової системи. Отже, фінансова система вважається стабільною, якщо вона:

- 1) ефективно перерозподіляє ресурси від власників заощаджень до інвесторів акцентуючи увагу на реальному секторі;
- 2) здатна оперативного поглинати зовнішні потрясіння нівелюючи негативні наслідки;
- 3) раціонально та ґрунтовно оцінює фінансові ризики і вміло управляє ними [2].

На жаль, сьогоднішній стан вітчизняної економіки в силу певних обставин не має змоги похвалитись результативністю діяльності НБУ у напрямку досягнення фінансової стабільності. Адже запорукою її досягнення є, перш за все, ефективна та дієва банківська система, яка наразі перебуває у стадії оздоровлення. А це в свою чергу тягне за собою підвищення недовіри домогосподарств до банківських структур і зумовлює зосередження коштів на руках, а не на депозитних вкладах. Відповідно обмежуються обсяги інвестування сфери реального сектору, яка наразі гостро потребує вливання коштів для технічного переоснащення застарілого обладнання, підвищення ділової активності, нарощення обсягів виробництва, тощо.

Стрімке зростання рівня інфляції та зорієнтованість НБУ на дезінфляційну політику, низький рівень ВВП несуть неминучість ризику для фінансової і цінової стабільності у державі, що є характерним для країн з малими статками [1, с. 26].

Унеможливлене забезпечення стійкості фінансової системи України також проблема важкої ноші як сировинної держави, що робить чутливим до макрофінансових тенденцій коливань глобальної ліквідності та падіння світових цін на сировинну продукцію.

Та й негативний вплив політичної нестабільності через невтішну перспективу розвитку військових подій на сході країни не дають можливості стабілізувати економічні процеси.

Також прогалиною, яка перешкоджає досягненню збалансованості фінансової сфери є ототожнення понять цінової та фінансової стабільності. Звичайно, забезпечення цінової стабільності – необхідна передумова стійкого економічного зростання. Та якщо детальніше розібрати ці два поняття, то можна побачити, що їх досягнення реалізується доволі часто за допомогою зовсім протилежних інструментів і цінова стабільність швидше є однією із складових фінансової стабільності.

Отже, об'єктивними умовами досягнення фінансової стабільності є: в першу чергу, узгодженість ефективної політики НБУ з іншими органами державної влади, що несуть відповідальність за стан фінансової системи України та спільні зобов'язання щодо її наслідків; сприяння створенню макроекономічних умов для ефективного функціонування фінансового сектора; проведення контролю над ризиками і забезпеченням стійкості окремих банків та банківської сфери загалом, не ущемляючи інтереси кредиторів і банківських установ; підтримання стабільності національної валюти та ефективного функціонування національної платіжної системи; мінімізація негативних наслідків системної нестабільності у фінансовій сфері.

Література:

1. Козюк В.В. Незалежність центральних банків і фінансова стабільність : ортодоксальний та гетеродоксальний підходи. // Вісник Національного банку України. Київ. – 2017. - № 239. – С. 6-29.
2. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс] /– Режим доступу : <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
3. Закон України Про Національний банк України (від 11.10.2017 р.) [Електронний ресурс] /– Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

Марія БУРМА

студентка факультету обліку і аудиту

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

BITCOIN ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ГРОШОВА ОДИНИЦЯ

У 2009 році в Інтернеті з'явився опис нової платіжної системи, заснованої на математичних обчисленнях. Одиницями здійснення платежу стали біткоіни - нічим не забезпечені електронні гроші. Вони зберігаються на спеціальних рахунках (частіше званих адресами), які можна поповнювати і «спустошувати». Головною ідеєю біткоіна є створення валюти, яка працюватиме прозоро, вільно поширюватиметься і не знеціниться. На сьогодні, порівняно із іншими звичними грошовими одиницями, жодна держава не може контролювати, додатково «надрукувати» або знецінити біткоіни. Таким чином ця криптовалюта має надійний захист від підробки, нею можна миттєво

розрахуватися будь-де у світі за наявності підключення до інтернету. Водночас переказ відбувається анонімно і без стягнення комісії банком.

Bitcoin — це, власне, перша і найвідоміша з безлічі інших віртуальних валют. Біткоїн неможливо підробити, тому що одна «монета» (англійською «coin» — монета) — це набір даних, ретельно захищений від злону і копіювання за допомогою різних криптографічних (шифрувальних) методів захисту, що є головною перевагою. Тому біткоїн називають криптовалютою і часто порівнюють з євро або доларом, проте, оскільки його властивості в дечому подібні до дорогоцінних металів, влучнішим було б порівняння з золотом та сріблом.

Кількість криптовалюти обмежена — загалом випустити або видобути можливо 21 мільйон біткоїнів, на сьогодні існує уже близько 16,5 мільйонів. З кожним роком процес видобутку криптовалюти стає складнішим, прогноз кількості виведених біткоїнів на майбутні 2018-2033 рр. представлені на рис.1.

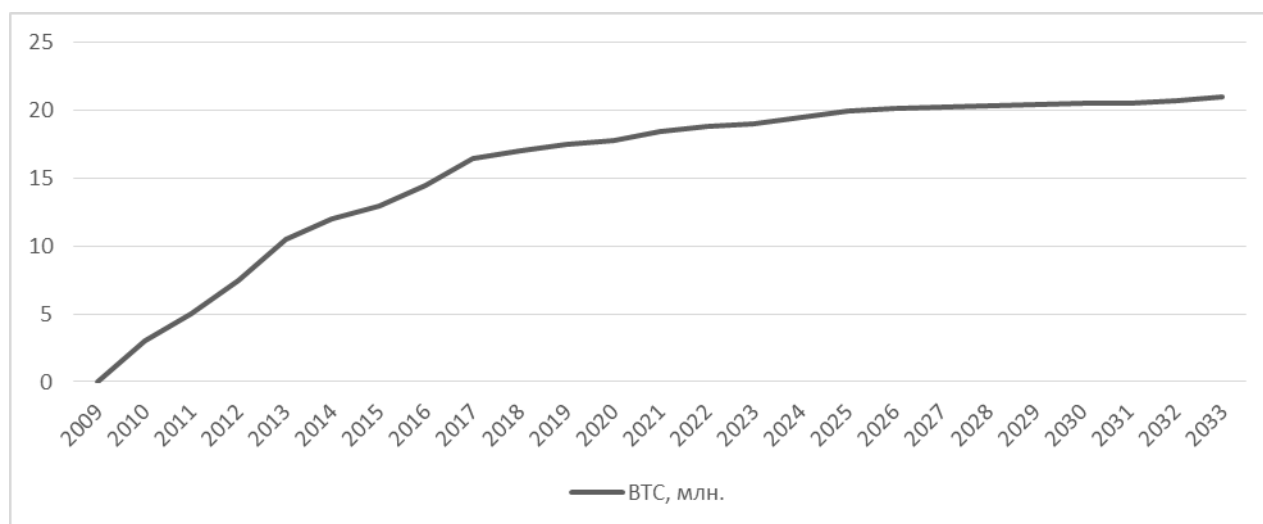

Рис.1. Кількість біткоїнів введених в оборот протягом 2009-2017рр. та прогноз на 2018-2033.

*Джерело: [7]

Майнінгом біткоїнів називається процес, що передбачує використання апаратних ресурсів ПК з метою виконання складних математичних обчислень для підтвердження транзакцій і забезпечення безпеки мережі Bitcoin.

Спосіб зберігання даних або цифровий реєстр будь-яких операцій, упорядкованих у блоки за ланцюговим принципом, отримав назву Blockchain (англійською «block» — блок, «chain» — ланцюг) [1]. Це стало першим успішним практичним вирішенням давньої інформаційної проблеми: як забезпечити довіру між сторонами до отриманої інформації без залучення зовнішніх гарантів — банків, посередників тощо.

Єдиною «ахілесовою п'ятою» технології блокчейн вважається так звана «атака 51%»: коли більшість користувачів погодяться змінити дані і збудувати довший паралельний ланцюжок, нові записи якого автоматично будуть визнані вірними [2]. У такому разі протокол навмисно перестане працювати, позаяк

система побудована на припущенні, що більшість учасників видобуває біткоіни в чесній конкуренції.

Курс біткоінів не є постійним, він коливається залежно від попиту й пропозиції. За один тільки 2010 рік криптовалюта різко зміцнила свої позиції і стала практично рівноцінною долара. А вже на початку березня 2017 року вартість 1 BTC сягнула приблизно 1250\$. У ніч на 6 червня 2017 року середньозважений курс біткоіна наблизився до 3 тис. дол., що стало історичним рекордом, що пов'язується перш за все з активністю на азійських ринках (де ціна значно вища, ніж на європейських та американських біржах), зокрема, легалізацією біткоіна в Японії [1]. Згодом курс дещо впав і становив уже 1900\$ за 1 BTC. Таким чином, всього за один рік курс змінився з 890 до 2975\$ за одиницю електронної валюти. У листопаді 2017 року відбувся потужний злет популярності біткоіна (Всі не просто їх використовують, а й займаються майнінгом, вкладають капітал в ферми. Це не могло не відбитися на цінності. Життєвий цикл біткоіна до долара є досить нестабільним, 9 листопада 2017 року він становив \$ 7224 , а вже 10 листопада 2017 цей показник змінився - \$ 6900 = 1 BTC [5] (рис.2.).

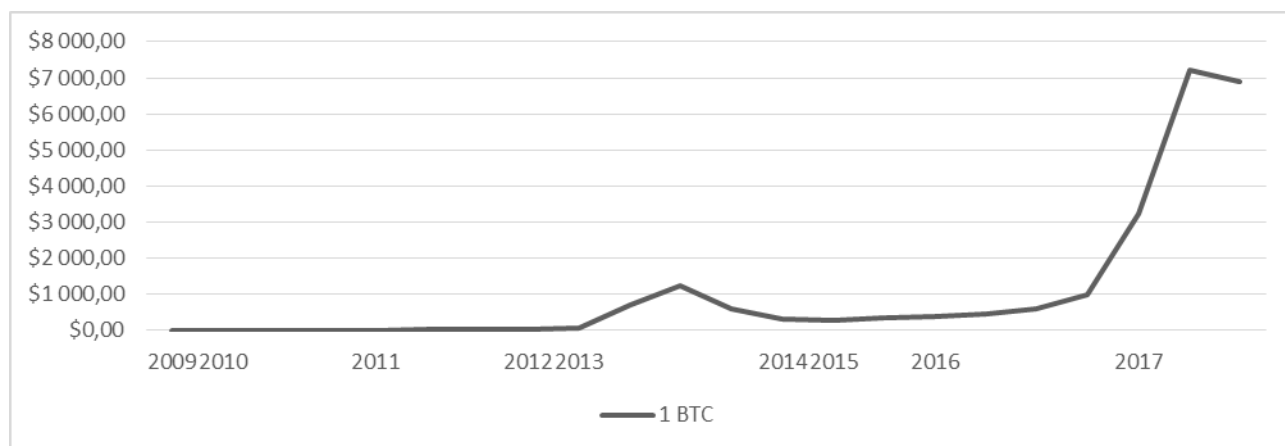

Рис.2. Курс біткоіна 1 BTC відносно долара USD протягом 2009-2017 рр.

*Джерело: складено автором

В Україні справжня популярність криптовалют розпочалася у 2014 році, коли було створено громадську організацію, що має на меті поширення, розвиток та вивчення біткоіна та інших віртуальних валют на території нашої держави — Bitcoin Foundation Ukraine (BFU). Приблизно в цей час також почали з'являтися перші компанії та агенції, які пропонували фізичний обмін криптовалют за готівку, а також здійснення грошових онлайн-операцій. За словами власників даних структур, фізичним особам, що досі не стикалися з такого типу транзакціями, ризиковано і технічно непросто здійснювати їх самостійно, саме тому подібного роду компанії беруть на себе роль своєрідного посередника за що і отримують оплату у вигляді певних відсотків від загальної суми транзакції — подібно до звичайних банків.

В таблиці 1 представлені платіжні системи та банки, в яких можна здійснити обмін біткоіна відповідно до курсу.

Банки і організації, з якими взаємодіє біткоїн

Платіжні системи		Банки
WMZ	Monero (XMR)	Сбербанк
WMR	Dogecoin (DOGE)	Альфа-Банк
WMU	Dash (DASH)	Тинькофф
Яндекс.Деньги	Zcash (ZEC)	ВТБ24
QIWI RUB	WEX USD	Приват24 UAH
Perfect Money USD, EUR	Exmo USD	
PayPal RUB, USD	Advanced Cash USD, EUR	
Bitcoin (BTC)	Payeer USD, RUB	
Ethereum (ETH)	Skrill USD	
Litecoin (LTC)	Payza USD	
Ripple (XRP)	Visa/MasterCard USD, RUB, UAH	

*Джерело: складено автором на основі [3].

Недавно ВФУ спільно з кількома іноземними статистичними компаніями провели дослідження щодо популярності та рівня використання біткоїн в Україні. Дані вийшли дуже цікаві — Україна потрапила до першої десятки країн світу за використанням біткоїн-нодів або вузлів, близько 40 % всіх угод з використанням даної криптовалюти були укладені на біржах з українським корінням.

Києві навіть створили офлайн-майданчик — Satoshi Square Kiev, на якому крім всього іншого також проводяться аукціони біткоїнів. Фахівці пояснюють цей факт тим, що Україна також в числі перших за кількістю та якістю навчання ІТ-спеціалістів.

Попри це, широка громадськість ще і досі мало знає про криптовалюту, в тому числі біткоїн. Причиною цього є той факт, що де-факто і де-юре платіжних систем, що працюють з криптовалютами, в Україні немає. Національний Банк України навіть дав свій коментар щодо використання даного типу валют — «...віртуальна валюта біткоїн вважається грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства». За словами одного з засновників ВФУ, це не є правильно, адже по суті, тоді і валютного ринку в нашій державі теж немає, але це не заважає українцям купувати або продавати валюту в обмінниках. Саме тому одним із стратегічних напрямів роботи ВФУ можна вважати розробку та впровадження нормативно-правових актів та інших регуляторних документів законодавчого характеру, які б вивели учасників ринку біткоїн з тіні.

З 19 грудня 2016 року Українська біржа запустила торгівлю ф'ючерсними контрактами на індекс Bitcoin. Специфікація контрактів зареєстрована в НКЦПФР. Це фактично перший регульований ринок в світі, який запропонував ф'ючерсні контракти на біткоїн. У 2016 році юридична компанія Axon Partners стала першою українською компанією, що внесла біткоїни в свій статутний

капітал. До кінця 2017 року в Україні планується надати криптовалюті певний правовий статус. Який саме, досі невідомо. Національний банк України (НБУ) не визнав Bitcoin ні валютою, ні платіжним засобом [1].

Література:

1. Вікіпедія – вільна енциклопедія. – Bitcoin. [Електронний ресурс] – Режим доступу: uk.wikipedia.org
2. ВОЛИНСЬКІ НОВИНИ. Перше інформаційне агенство [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.volynnews.com
3. KtoNaNovenkogo.ru. - *Все о создании сайтов, блогов, форумов, интернет-магазинов, их продвижении в поисковых системах и заработке на сайте* [Електронний ресурс] – Режим доступу: ktonanovenkogo.ru
4. PROFIT GID. КУРС КРИПТОВАЛЮТ В РЕАЛЬНОМ ВРЕМЕНИ [Електронний ресурс] — Режим доступу: profitgid.ru
5. CREDYTOFF. Портал о кредитовании физических лиц и не только. – КУРС БИТКОИНА ЗА ВСЕ ВРЕМЯ [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.credyttoff.ru
6. Офіційний сайт ТSN. – БІТКОЇН, БЛОКЧЕЙН І МАЙНІНГ. КОМУ ПОТРІБНА КРИПТОВАЛЮТА І ЯК ДЕРЖАВИ ЇЇ КОНТРОЛЮЮТЬ. - Ольга Скичко. [Електронний ресурс] — Режим доступу: tsn.ua
7. Вікіпедія – вільна енциклопедія. – Total bitcoins over time. [Електронний ресурс] – Режим доступу: uk.wikipedia.org

Ірина ВАЩУК

*студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет*

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Галіцейська Ю.М.

ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Подальший розвиток світової економіки передбачає необхідність регулювання, проведення узгоджених дій і координації економічної, в тому числі і фінансової політики держав. У цих умовах зростає роль міжнародних інститутів, особливо валютно-кредитних і фінансових організацій, які покликані вирішувати такі основні завдання, як здійснення міждержавного регулювання, розробку стратегії і тактики світової фінансово-кредитної політики з метою стабілізації міжнародних фінансів та інші.

Головним призначенням міжнародних фінансових інституцій є регулювання міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин, задля стабілізації світової економіки.

Основними цілями функціонування міжнародних фінансово-кредитних організацій є [3, с. 159]:

- стійкий та поступальний розвиток економіки;
- стабілізація міжнародних валютно-кредитних відносин;
- забезпечення рівноваги платіжних балансів країн, що входять до них та регулювання курсу їхніх валют;
- розробка та координація стратегії і тактики міжнародної валютно-фінансової політики;

- економічна допомога країнам, що розвиваються через надання кредитів і консультацій.

Таким чином, держави, які є членами провідних фінансово-кредитних організацій, отримують ряд переваг: кращі умови розвитку зовнішньої торгівлі і міжнародного валютно-фінансового співробітництва, допомогу у підтриманні рівноваги платіжного балансу та у регулюванні валютних курсів, отримання кредитів та гарантування приватних позик за кордоном [2, с. 251].

Одним із найбільших кредиторів у світі є Міжнародний валютний фонд (МВФ), який є міжнародною організацією, призначеною для врегулювання валютно-кредитних відносин між державами-членами та допомога при валютних труднощах, яка здійснюється шляхом надання кредитів в іноземній валюті. Фонд має статус спеціалізованої установи Організації Об'єднаних Націй. Особливістю фонду є одночасне виконання ним функцій регулювання, нагляду, консультування, а також фінансування держав-членів.

У статуті МВФ зазначено його основні цілі, які включають [1, с. 339]:

- підтримку розвитку міжнародного валютно-фінансового співробітництва;
- проведення консультацій стосовно фінансових і валютних питань;
- сприяння збалансованому росту та розширенню міжнародної торгівлі з метою зростання доходів, забезпечення достатнього рівня зайнятості та розвитку виробництва країн-членів;
- досягнення стабільності валютних курсів та недопущення конкурентної девальвації валют;
- сприяння утворенню багатосторонньої системи платежів за поточними операціями між країнами-учасниками;
- усунення валютних обмежень;
- надання кредитів в іноземній валюті країнам-учасницям задля регулювання платіжних балансів і стабілізації валютних курсів;
- проведення контролю за дотриманням кодексу поведінки у міжнародних валютних відносинах.

Основним завданням МВФ є забезпечення стабільного функціонування міжнародної валютно-фінансової системи, системи обмінних курсів і міжнародних розрахунків.

Ресурси Фонду формуються з двох джерел:

- внесків країни в акціонерний капітал МВФ відповідно із її квотою, яка виражається в СДР;
- запозичених коштів: кредитні лінії від урядів і центральних банків його членів.

Квота є ключовою ланкою у взаємовідносинах країни-учасника та Фонду, адже вона визначає суму підписки на капітал МВФ, можливості використання ресурсів Фонду, суму СДР, що отримає країна при черговому розподілі, кількість голосів, якими володіє країна у Фонді.

Наступною по значущості міжнародною фінансово-кредитною організацією є великий міжнародний кредитор - Світовий Банк, який, на

відміну від МВФ, займається проблемами довготермінового економічного розвитку.

Світовий Банк (СБ) – це міжнародна фінансово-кредитна організація, яка входить в систему ООН і складається з п'яти дочірніх організацій, спільною метою яких є допомога країнам що розвиваються та країнам із перехідною економікою, шляхом видачі середньо – та довгострокових кредитів для проведення необхідних структурних перетворень, які є запорукою довготермінового економічного зростання: лібералізація торгівлі, реформи системи освіти і охорони здоров'я, інвестиції в інфраструктуру.

Формування Групи Світового банку було розпочато рішенням Бреттон-Вудської Конференції про заснування Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) одночасно із МВФ. В подальшому саме МБРР став центральною ланкою Світового банку. Створення нових дочірніх компаній дозволило перетворити МБРР у Групу Світового банку, яка, на сьогоднішній день, включає:

1. Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР).

2. Міжнародну фінансову корпорацію (МФК), створену у 1956 році, яка, на відміну від МБРР, що надає кредити виключно під гарантії керівництва країн-учасників, здійснює фінансування проектів приватного сектору.

3. Міжнародну асоціацію розвитку (МАР), засновану у 1960 році, яка займається наданням безвідсоткових пільгових кредитів найбіднішим країнам.

4. Багатостороннє агентство по гарантуванню інвестицій (БАГІ), засноване у 1988 році, яке надає гарантії іноземним інвесторам від некомерційних ризиків.

5. Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС), створення якого було обумовлене стрімким ростом прямих іноземних інвестицій, був заснований у 1966 році, та покликаний забезпечити врегулювання суперечок між іноземними інвесторами та керівництвом країн-позичальників.

Незважаючи на різницю у функціях, усі організації Світового банку пов'язані між собою спільними цілями, до яких відносяться [4, с. 34]:

- зменшення бідності та підвищення життєвих стандартів країн-членів;
- допомога у реконструкції економік країн що розвиваються;
- сприяння сталому економічному зростанню країн-учасниць;
- заохочення іноземного інвестування;
- заохочення розвитку приватного сектору.

Література:

1. Глобальное экономическое регулирование [Текст] : учебник / В. Н. Зуев, Н. Е. Злоказова, Т. А. Мешкова [и др.] ; под ред. В. Н. Зуева. – М. : Магистр, 2009. – 574 с.
2. Доліновська О. Я. Інституційно-організаційна система міжнародних кредитних відносин в умовах глобалізації [Текст] / О. Я. Доліновська // Інноваційна економіка. – 2012. – № 9. – С. 249-254.
3. Міжнародні організації [Текст] : навч. посіб. / за ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського. – К. : ЦУЛ, 2003. – 288 с.
4. Моисеев А. А. Международные финансовые организации (правовые аспекты деятельности) [Текст] / А. А. Моисеев. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : ОМЕГА-Л, 2006. – 296 с.

Аліна ГНАТЮК
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Балян Г.Р.

АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ США ТА ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Фінансова криза, яка відбувалася у 2008-2010 рр., вплинула на всю світову економіку та на фінансовий стан банків та небанківських фінансових установ, спричинила зменшення довіри до них з боку населення та призвела до декапіталізації банківської системи, наслідком чого стала втрата значної частини банківського капіталу, а також значні фінансові втрати населення. Заходи макроекономічної стабілізації в подоланні наслідків світової економічної кризи повинні ґрунтуватися насамперед на ефективних інструментах грошово-кредитної політики, оскільки вона є одним із найважливіших важелів впливу держави на перебіг економічних процесів [3]. Оскільки криза вперше з'явилася у фінансовому і банківському секторі, першою реакцією на кризу було зниження облікової ставки центральних банків та норми резервування для комерційних банків.

Безпрецедентний характер світової фінансової кризи та інтенсивність кризових подій спонукав національні уряди та центральні банки вдаватися до реалізації безпрецедентних заходів. Проте специфічний зміст антикризових програм та обсяг коштів, що виділяються за різними програмами для приватного сектора, та відновлення економічної діяльності, мали власну специфіку. Така специфіка була визначена тим, наскільки сильно відзначилась світова фінансова криза в конкретній країні, її фінансові та інші можливості.

Без винятку, всі країни відновлюють свою економіку і зменшують проблему безробіття. Вони допомагають відновити систему комерційних банків, підприємств і кредитних програм.

Центральні банки США та ЄС проводять певні заходи для того, щоб не допустити кризових явищ в країні.

Антикризова політика підтримки фінансового сектору національних економік країн Європейського Союзу передбачала низку заходів:

- реформування фінансової системи;
- зниження короткострокової ставки рефінансування;
- створення нової архітектури фінансового ринку;
- надання кредиту, пенсій і позик;
- заходи щодо запобігання загальносистемних загроз і надмірних ризиків;
- створення європейської структури нагляду за роботою фінансових компаній;
- збереження працівників у сфері зайнятості;
- підтримка автомобільної та будівельної галузі;
- підтримка соціальної сфери;

- стимулювання збільшення вкладів в освіту та інфраструктуру.

У країнах європейської зони використовувався такий інструмент грошово-кредитної політики ЄЦБ, як рефінансування. Європейський центральний банк знижував ставку рефінансування для того, щоб подолати кризу. З 1 травня 2009 року остання складала 1 %, яка вважається найменшою за всі попередні роки. У червні 2009 року приблизно 1100 європейських банків отримали допомогу у 442 млрд євро. Проте низькі темпи зростання кредитування суб'єктів підприємницької діяльності та домогосподарств залишилися через дуже жорсткі вимоги банків до позичальників. Взагалі сума допомоги банківському сектору у 2009 році становила 35 % ВВП [3]. Також ця спільнота створювала програми залучення інвестицій, мобільності, збільшення середнього віку працівників.

Державою було виділено 1,8 млрд євро на заходи, які б підвищили попит споживача і заохочення великих вкладів в інфраструктуру і освіту.

Для того, щоб забезпечити стабільність фінансових ринків, уряд США розробив комплекс заходів:

- зменшення облікової ставки, масштабна скупівля державних цінних паперів за допомогою яких можна розблокувати кредитні ринки;

- підписання урядом США акта для того, щоб забезпечити стабільність економіки у 2008 р., а також для підтримки потоку кредитів, які необхідні для економічного зростання [3];

- прийняття програми позбавлення від проблемних активів, за якою передбачалося створення фонду в сумі 700 млрд доларів, кошти якого спрямовувалися на викуп проблемних активів фінансових установ.

За даними Міністерства фінансів США, загальна сума фінансової допомоги банкам склала 8,5 трлн доларів [5].

Для того, щоб держава взяла участь в управлінні кредитними операціями, було вжито деякі вище перелічені заходи. Програма стрес-тестів визначила антикризовий потенціал 19 найбільших банків США [1].

У лютому 2009 року було ухвалено план зі стимулювання національної економіки, запропонований адміністрацією Барака Обами, який полягав у реалізації проектів у сфері розвитку інфраструктури, охорони здоров'я, освіти, енергетики та допомоги безробітним, в розмірі 787 млрд доларів [4]. Планом передбачено комплекс заходів, які були спрямовані на розширення споживання домогосподарств та інвестиційного попиту та заходи протекціоністського характеру під загальним гаслом «Купуйте американське» [4].

Також було ухвалено закон про збільшення допомоги з безробіття, який полягав у створенні податкових стимулів для працевлаштування звільнених ветеранів та молоді, збільшення періоду надання допомоги безробітним та її розміру, здійснення підтримки створення 1,7 млн. робочих місць в інфраструктурних секторах.

Серед довгострокових антикризових заходів – збільшення інвестицій у нові технології, розробки та дослідження. За даних умов особлива увага

приділяється питанням енергоефективності та захисту навколишнього середовища [2, с. 54].

Отже, проаналізувавши антикризову політику США і ЄС, пріоритетними завданнями антикризової політики України має стати:

- підтримка споживчого попиту з увагою на споживачів з нижчими та середніми рівнями доходів, в структурі споживання яких основну частку посідають товари та послуги вітчизняного виробництва;

- щоб збільшити споживчий попит потрібно збільшити інвестиційні вклади. Наприклад, збільшення вкладів в металургію, будматеріали. Внаслідок збільшення інвестицій буде зменшуватись безробіття.

- забезпечення стабільності банківського сектору та відновлення належного рівня кредитної активності, а також необхідності стрес-тестування на випадок непередбачених ситуацій;

- допомога для відновлення експорту, яка допоможе повернути свої позиції на зовнішньому ринку;

- збільшення рівня зайнятості;

- ефективний контроль державного бюджету та ефективна координація зусиль на всіх рівнях державної влади;

- вчасна та якісна оцінка обсягу «проблемних» активів та їх ліквідація.

Україна потребує ефективної влади, яка зможе здійснити економічні реформи, щоб забезпечити стабільне зростання добробуту і уникнути економічних криз.

Література:

1. Барановський О. Антикризові заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн // Вісник Національного банку України. – 2009. – №8. – С. 31–36.
2. Бураковський І. В., Плотніков О. В. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України. – Х.: Фоліо, 2009. – 299 с.
3. Щеглюк М. С. Антикризові заходи центральних банків провідних країн світу / М. С. Щеглюк // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – 289 – 292 с.
4. Lenta.ru [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lenta.ru/news/2009/02/17/sign/>.
5. BBC news [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/news>.

Яна ГОРОБЕЦЬ

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

Банківські установи є важливими учасниками фінансової системи країни. Стійкість кожного окремого банку безпосередньо впливає на рівень стабільності банківської системи в цілому. Важливу роль у забезпеченні

фінансової стійкості відіграють банківський нагляд і регулювання, що й зумовлює на сьогодні необхідність зосередження особливої уваги на визначенні механізмів і інструментів регулювання діяльності банків, вивченні та оцінці пріоритетних напрямів розвитку банківського нагляду фінансової системи країни.

Стрімке зростання обсягів активних операцій, насамперед кредитування, упровадження широкого асортименту нових банківських продуктів, а також поглиблення впливу процесів світового фінансового простору на розвиток вітчизняного банківського сектору, активізація процесів створення банківських об'єднань та промислово-фінансових груп об'єктивно спричинюють зростання ризиків у діяльності банків.

На рівень ризиків у діяльності банків також впливають недостатня концентрація банківського капіталу та його розпорошеність між значною кількістю невеликих банків, певна розбалансованість довгострокових активів та пасивів за строками щодо погашення, відсутність належної прозорості банківського сектору і необхідного рівня корпоративного управління в банках, що відповідно тягне за собою наявність недоліків у системах ризик-менеджменту та внутрішнього контролю.

Мінімізація ризиків у діяльності системи банків, забезпечення поступового розвитку та надійності вимагає на сучасному етапі перегляду методів і підходів щодо здійснення регулювання банківської діяльності та нагляду і передбачає подальшого вдосконалення їх правових, методологічних й організаційних засад [1].

Здійснюючи контроль за діяльністю банків, служба банківського нагляду пріоритетним завданням визначає орієнтацію на оцінку ризиків, притаманних кожному банку зокрема та банківській системі в цілому, а також мірі застосування коригуючих заходів на основі проведеної оцінки. Доцільно зупинитись на двох логічних запитаннях стосовно міри зміни від такої переорієнтації на ризик функцій банківського нагляду і форм його здійснення, а також визначимо рівень новизни підходів щодо оцінки ризиків.

Насамперед слід наголосити, що переорієнтація банківського нагляду на оцінку ризиків не змінює його основних повноважень щодо контролю за реєстрацією банків та їх ліцензуванням, здійсненням інспекційних перевірок, моніторингом, фінансовим оздоровленням і ліквідацією. Новшеством у оптимізації роботи щодо виконання незмінної функції банківського нагляду є захист інтересів вкладників і кредиторів банку. Покращення діяльності полягатиме у приділенні більшої уваги тим банкам та сферам банківської діяльності, які найбільш уражені ризиками, з метою недопущення погіршення ситуації в майбутньому та застосування виправних заходів при факті виникнення проблем. Окрім іншого, це означає досягнення в перспективі економії часу та оптимізації витрат, які несе держава, здійснюючи функцію регулювання банківської діяльності. Це, нашу думку, найдоречніший підхід на сучасному етапі.

Стосовно новизни, то варто зазначити, що оцінка ризиків банківським наглядом проводилася і раніше. Так система економічних нормативів

діяльності банків як основний інструмент безвиїзного моніторингу та система CAMELS як основний документ інспекційних перевірок передбачають їх проведення згідно заздалегідь узгодженої моделі оцінки ризику.

Сьогодні інспектори банківського нагляду оцінюють такі ризики, як кредитний, валютний та ризик ліквідності [2]. Але здійснюючи дану оцінку, вони визначають розмір ризику, що вже настав, а саме ризику наявного, фактичного. Новим у цьому підході є саме нагляд на основі оцінки ризиків, а не оцінка ризиків як таких, що настали. Йдеться про зміну напрямку здійснення оцінки ризиків, тобто оцінка системи управління ризиками в банках. Новий підхід даватиме змогу оцінити ефективність управління ризиками.

Сучасна практика банківського нагляду передбачає, по-перше, оцінку ризиків, що вже мали місце досі, і, по-друге, оцінку здебільшого лише розміру (величини) ризику. І хоча це не новий підхід, адже контроль економічних нормативів полягає у з'ясуванні, чи не порушував банк установлених норм діяльності за вже минулий період, однак цього недостатньо, оскільки сам факт відсутності порушень не розкриває, що ж було зроблено для цього, тобто маємо просту констатацію факту дотримання банком пруденційних вимог у минулому.

Використання такого підходу в подальшому може призвести до ситуації, коли банківський нагляд надалі констатуватиме проблеми в банках після їх появи і займатиметься їх лікуванням, а не попередженням їх виникнення, профілактикою заздалегідь, що завжди є ефективнішим заходом.

Тому доцільно змінити підхід щодо оцінки ризиків на далекоглядний, перспективний, та й банківський нагляд повинен зосередитись на ризиках не стільки тих, що вже сталися, а на тих, що можуть статись у майбутньому [2].

Така оцінка ризику не обмежуватиметься лише вимірюванням його величини. Крім кількісних параметрів ризику, банківський нагляд оцінюватиме також якість та ефективність систем управління ризиком (ризик-менеджменту), можливі напрями його зміни. Так нагляд матиме змогу не тільки передбачити майбутній стан справ у тому чи іншому банку та банківській системі в цілому, а й оперативно та адекватно відреагувати на нього. І у період динамічного розвитку банківської діяльності, появи нових інструментів, зростання основних показників роботи банків цей підхід дасть змогу підвищити ефективність нагляду та добитися кращого виконання Національним банком покладених на нього функцій.

Отже, на сьогодні основним принципом удосконалення системи банківського нагляду має стати впровадження в повсякденну діяльність підходів і методів, орієнтованих на виявлення проблем у діяльності банку на ранніх стадіях їх виникнення, з метою запобігання цим проблемам у подальшому та максимальне уникнення, як наслідок, кризових явищ, нівелювання чи пом'якшення їх впливу на економіку в цілому. Реалізація пріоритетних завдань банківського нагляду потребує, перш за все, законодавчого врегулювання таких питань, як забезпечення правової бази для підвищення рівня корпоративного управління в банках, впровадження нагляду на основі оцінки ризиків, консолідованого нагляду, тощо

Література:

1. Васюренко О. В. Пріоритетні напрями розвитку банківського нагляду в Україні [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/276-proritetn-napryami-rozvitku-bankvskogo-naglyadu-v-ukran.html>
2. Пріоритетні напрямки розвитку і вдосконалення банківського нагляду. Наукове товариство Івана Кушніра [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=41102>
3. Вареник В. А. Напрями розвитку банківського регулювання та нагляду в умовах євроінтеграції України [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4542/1/Напрями%20розвитку%20банківського%20регулювання%20та%20нагляду%20в%20умовах%20євроінтеграції%20України.pdf>

Ірина ГРИЦУНЯК

студентка факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Метлушко О.В.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Стабільність банківської системи є вирішальною складовою національної та економічної безпеки країни, сприяє реалізації базових соціальних функцій держави, забезпечує її фінансову незалежність, обумовлює конкурентоспроможність економіки. Від чіткої і злагодженої роботи банківських установ залежать стан розрахунків, безперервність товарного і грошового обігу, гнучкість і еластичність грошової системи, міцність національної валюти, розвиток реального сектору економіки. Сучасний стан банківської системи України, а значить і її окремих регіонів, її стабільність є досить хиткими, тому пошук шляхів забезпечення стабільності банківської системи є надзвичайно важливим та актуальним.

Загалом, характерними ознаками стабільної банківської системи можна вважати відсутність банкрутства банків, прибутковість, відповідність національному законодавству, виконання покладених функцій у звичних умовах і за умов зовнішніх потрясінь або посилення диспропорцій з можливою трансформацією відповідно до викликів часу. Банківські системи окремих розвинутих країн формувались протягом століть і є результатом успіхів і невдач багатьох поколінь.

В умовах світової фінансової кризи та зростання неплатоспроможності діяльності вітчизняних банків реалізація антикризового управління, зорієнтованого як на попередження, так і на подолання кризових явищ, стає необхідністю для здійснення ефективної діяльності всіх банківських установ. Тому для впровадження антикризового менеджменту у банках України важливим є вивчення не тільки теоретичних розробок, але й практичних аспектів даного виду управління в банках розвинутих країн. Антикризове управління базується на принципі, котрий полягає в тому, що першочергові заходи щодо мінімізації впливу кризи покладаються на самі банківські установи, які відповідають за свою безпеку та стабільність. У випадку, коли

банки вже не можуть запобігти розвитку кризових явищ, відповідальні органи державної влади здійснюють антикризові заходи. Насамперед розглянемо основні інструменти антикризового управління у провідних банках світу.

У США, країнах Євросоюзу, в Японії, Індії у діяльність банків впроваджується управління безперервністю бізнесу (Business Continuity Management або ВСМ). За визначенням Інституту безперервного планування ВСМ є цілісним управлінським процесом, котрий дозволяє ідентифікувати потенційні загрози та створити основу для забезпечення стійкості та можливості ефективно реагувати на проблеми, які загрожують інтересам головних акціонерів, репутації, бренду та вартості основних активів [1].

Основні функції плану управління безперервністю діяльності в банку:

- формулювання проблем, які можуть спричинити кризу, розробка моделей антикризового управління;
- управління потенційними ризиками;
- визначення дій і заходів менеджменту банку у випадку настання несприятливої ситуації;
- мінімізація негативних наслідків кризових ситуацій у діяльності банку;
- зниження управлінських ризиків у кризовій ситуації;
- мінімізація часу, необхідного для оздоровлення банку;
- ідентифікація можливих несприятливих ситуацій до їх настання;
- ідентифікація резервів для покриття потенційних збитків;
- швидке відновлення фінансової стабільності [2].

До початку світової фінансової кризи більшість банків здійснювали активну кредитну діяльність, проте останнім часом у багатьох із них спостерігається значне погіршення якості активів, зокрема зростання частки недіючих активів (non-performing assets або NPA).

Наразі діяльність банківських установ спрямовується на перевірку та аналіз виданих кредитів: менеджери закордонних банків здійснюють жорсткий контроль за процесом кредитування, обмежуючи ризикованість кредитної діяльності та вивільняючись від безнадійних позичок. В умовах кризи здійснюється досконаліша оцінка кредитоспроможності клієнтів банку, переглядаються умови видачі позик, можливість реструктуризації заборгованості тощо. Щодо раніше виданих кредитів, то банки відмовляють у пролонгації виданих позичок, здійснюють анулювання деяких кредитних ліній та реформування кредитної діяльності. Така політика сприяє оздоровленню кредитного портфеля проблемного банку та відновленню його ефективної діяльності на скорегованих засадах антикризового управління кредитною діяльністю.

Розглянемо особливості реструктуризації проблемних активів шляхом їх викупу. Функція з управління проблемними активами може бути делегована спеціально створеному підрозділу у складі самого банку. Цей захід є ефективним при невеликій кількості банків у країні. Так, наприклад, у Польщі

згідно з державною вимогою всі банківські установи змушені були створити департаменти з управління проблемними активами банку [3].

У разі масових випадків погіршення платоспроможності банківських установ у світовій практиці досить поширеним стає створення корпорацій з управління проблемними активами. Основною метою таких організацій є викуп проблемних кредитів у банків, діяльність яких виявилася неплатоспроможною, з метою відновлення її ефективності шляхом продажу таких активів за максимальною ціною. Під час банківських криз корпорації з управління проблемними активами були створені в США, Японії, Чехії, Швеції, Китаї, Малайзії тощо.

Стабільність банківської системи значною мірою залежить від ефективності контролю за діяльністю банківських установ. Система нагляду в різних країнах світу також формується по-іншому. У США, Німеччині, Франції, Японії існує змішана система банківського нагляду, у рамках якої центральний банк поділяє обов'язки з нагляду з іншими державними органами. В Італії, Великобританії, Іспанії, Нідерландах, Австралії, Ісландії, Португалії банківський нагляд уповноважені здійснювати виключно центральні банки. У Канаді і Швейцарії органи нагляду відокремлені від центрального банку.

Певну роль у забезпеченні стабільності банківської системи відіграє форма власності центральних банків. Так, центральні банки у Великобританії, Франції, Німеччині, Канаді – державні; у США та Італії – акціонерні; центральні банки Австрії, Бельгії, Японії – змішаної форми власності. Негативні наслідки для стабільності банківської системи має явище покриття центральним банком країни бюджетного дефіциту. Тому в більшості економічно розвинених країн кредитування держави центральним банком законодавчо обмежене (Франція, Німеччина, Нідерланди) або практично відсутнє (Канада, Великобританія, Швейцарія, Швеція, США, Японія).

Стабільність банківської системи в Україні повинна забезпечуватись як адекватним наглядом, так і прозорою діяльністю самих банківських установ.

З боку Національного банку України вітчизняна банківська система потребує:

— постійного моніторингу;

— аналізу та оцінки взаємного впливу мікро- і макрочинників на діяльність банків, оскільки дуже чутлива до коливань у світовій економіці та до негативних дестабілізуючих внутрішніх чинників.

Також банківські установи повинні надавати достовірну інформацію про свою діяльність, працювати, орієнтуючись на кожного клієнта зокрема, і пропонувати доступні банківські послуги. Таким чином, спільні зусилля Національного банку України і банківських установ щодо забезпечення стабільності банківської системи сприятимуть підвищенню довіри до банків з боку населення і суб'єктів господарювання та позитивно впливатимуть на економіку.

Література:

1. Вплив фінансової кризи на банківську систему України. // STUD.WIKI – [Електронний ресурс] : [Веб-сайт] – Режим доступу: http://stud.wiki/bank/2c0b65635a3bc78a4d43b88421216d36_0.html
2. В. В. Лихород. Антикризове управління в банківському секторі. – [Електронний ресурс] : [Веб-сайт] – Режим доступу : <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1738/1/Lyhorod%20V.V.%2C%20BSm-51.pdf>

3. Зарубіжний досвід антикризового управління в банках у період світової фінансової кризи. – [Електронний ресурс] : [Веб-сайт] – Режим доступу: <http://takya.ru/nuda/bankivseka-sprava-finansi-i-kredit-finansovij-analiz/main.html> (дата звернення 13.11.2017.)

Олександр ДЗЮБЛЮК
*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри банківської справи,
Тернопільський національний економічний університет*

АНТИКРИЗОВІ АСПЕКТИ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИНУТИХ КРАЇН

Світова фінансово-економічна криза 2008-2009 рр. виявила істотні дисбаланси, які формувалися на міжнародних ринках фінансових активів упродовж десятиліть, однак дія яких до пори до часу нівелювалася стійкими темпами зростання міжнародної економіки та ростом цін на основні сировинні товари. Водночас стрімке зростання боргового навантаження на бізнес та населення, ріст державного боргу, активне використання похідних фінансових інструментів і нехтування традиційними способами управління кредитним ризиком призвели у кінцевому підсумку до краху на іпотечному ринку в США, що у подальшому мало самі негативні наслідки для міжнародної економіки та фінансових ринків. Саме у цей період стало зрозуміло, що зусиль центральних банків провідних країн світу із підтримання цінової стабільності виявилось недостатньо для подолання наслідків кризових явищ в економіці і створення умов для стійкого виробничого зростання. А «прив'язка» монетарної політики винятково до низької інфляції не допомагає справитись із більш важливими завданнями щодо забезпечення зростання виробництва і зниження рівня безробіття.

У цих умовах потребували перегляду і завдання центральних банків, котрі уже значно більшою мірою були зорієнтовані на стимулювання економіки. Йдеться не лише про традиційне зниження процентних ставок за депозитними і кредитними операціями, але й про широкомасштабний викуп державних і корпоративних цінних паперів, розширення переліку активів, що приймаються в забезпечення, довгострокові кредитні операції, спрямовані на пожвавлення кон'юнктури у реальному секторі, стимулювання інвестиційної активності і підвищення попиту на ризикові активи. Зрозуміло, що такого роду безпрецедентні стимулюючі заходи центральних банків аж ніяк не могли вкладатися у традиційний мандат із забезпечення цінової стабільності, а потребували істотного перегляду цілей монетарної політики шляхом включення до їхнього складу стимулювання економічного росту, а також обумовлювали необхідність активнішої участі центральних банків у процесах курсоутворення і контролю за транскордонним рухом капіталу.

І хоча такий інструмент як кількісні пом'якшення були вперше застосовані Банком Японії на початку 2000-х рр., у подальшому, в процесі подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр.

центральні банки інших провідних країн, зокрема США, Великобританії, єврозони, вдалися до активного застосування стимулюючих заходів саме з метою порятунку банківського сектора та пожвавлення ділової кон'юнктури, навіть попри те, що формально ЄЦБ і Банк Англії зберігали свою прихильність до інфляційного таргетування як основної цілі монетарної політики. Утім, це зовсім не означало сліпе наслідування теоретичних догматів із зосередженням центральних банків виключно на показниках інфляції та нехтуванні іншими важливими завданнями щодо стимулювання економічного росту і фінансової стабільності.

Саме гнучкість у реалізації монетарної політики шляхом адаптування її цілей до нагальних економічних потреб суспільства можна вважати характерною рисою еволюціонування усього механізму грошово-кредитного регулювання в розвинутих країнах за останній період. Зокрема, у 2012 р. ФРС США, а в 2013 р. Банк Англії почали використовувати показники рівня безробіття в якості кількісних цільових орієнтирів монетарної політики для вирішення питання щодо коригування ключових процентних ставок. А центральні банки Нової Зеландії, Туреччини, Ізраїлю відновили практику інтервенцій на внутрішньому валютному ринку за умов посилення курсового тиску через вплив зовнішніх факторів, що зумовлюють волатильність на світових валютних ринках. Це вказує на істотний відхід центральних банків від традиційних рецептів монетарного регулювання економіки, зациклених винятково на цінній стабільності.

Так, аналіз монетарної політики провідного центрального банку світу – Федеральної резервної системи США – дозволяє зробити висновок якщо вже не про кардинальну зміну усієї парадигми грошово-кредитного регулювання у період розгортання світової фінансової кризи та після неї, то про суттєве зміщення акцентів у спрямованості регулятивного впливу грошової влади на економіку шляхом застосування нетрадиційних монетарних інструментів задля стимулювання ділової активності у реальному секторі і підтримання фінансової стабільності банківської системи. Мається на увазі передусім застосування заходів кількісного пом'якшення, які передбачали три програми великомасштабної купівлі казначейських цінних паперів та цінних паперів іпотечних агентств, забезпечених іпотечними кредитами. Їх головною метою було розширення ресурсних можливостей фінансового сектору економіки із тим, щоб сприяти поверненню до стійкого економічного зростання і зниженню рівня безробіття.

Федеральний резерв по суті задавав тон у процесі реалізації монетарної політики центральними банками інших розвинутих країн, позаяк заходи із подолання світової фінансової кризи вимагали від них розширення діапазону свого впливу, що мав вийти за межі жорсткої прив'язки винятково до цінної стабільності. Так, Банк Англії, наприклад, також використовував крупномасштабні придбання середньострокових і довгострокових урядових цінних паперів і висококласних корпоративних облігацій в якості додаткового інструменту стимулювання економіки в порядку кількісного пом'якшення, що виявилось достатньо ефективним заходом за умов низьких процентних ставок.

Крім того, Банком Англії було запущено цілий ряд програм із підтримки ліквідності комерційних банків задля мінімізації їхніх збитків. Отже Банком Англії, незважаючи на певні інституційні особливості національного фінансового ринку, було обрано по суті ті ж напрями антикризової реалізації монетарної політики, які визначали необхідність стабілізації ситуації у банківському секторі і стимулювання економічного розвитку.

Аналогічним чином діяв в умовах фінансової кризи і Європейський центральний банк, котрий так само як і інші центральні банки розвинутих країн, був змушений перейти до застосування нетрадиційної монетарної політики. Йдеться передусім про заходи із стабілізації банківського сектору шляхом надання йому додаткової ліквідності, застосування додаткових довгострокових операцій рефінансування, надання доларових кредитів за допомогою операцій РЕПО, запровадження «розширеної кредитної підтримки», що надавала комерційним банкам необмежений доступ до кредитів центрального банку за фіксованою процентною ставкою, а також здійснення програми викупу облігацій з покриттям, покликаної полегшити умови фінансування для кредитних установ і підприємств. Таким чином, стабілізація фінансового ринку і банківського сектору здійснювалась Європейським центральним банком через активізацію своєї функції кредитора останньої інстанції. Характерною особливістю монетарної політики Європейського центрального банку є доповнення кредитного пом'якшення кількісним пом'якшенням, що має на меті активізацію економічного зростання і пожвавлення ділової активності у країнах єврозони.

Ці заходи, в принципі, відображають загальний тренд відходу від традиційних способів реалізації монетарної політики провідними центральними банками в умовах, коли потрібна була жорстка і адекватна реакція на розгортання кризових явищ із метою недопущення глибокого економічного спаду і дестабілізації банківського сектора. Адже такі заходи, як безпрецедентне збільшення грошової маси, встановлення рекордно низьких ключових ставок та масштабна кредитна підтримка інститутів фінансового ринку, стали запорукою подолання наслідків фінансової кризи та рецесії у глобальних масштабах та явили собою ознаку суттєвого зростання ролі і значення центральних банків у всій системі регулятивного впливу на економіку.

Марта ДЯЧУК
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах нестабільності економіки, будь-які кризи чи потрясіння у банківській сфері призводять до паралізації платіжної системи, коливань курсу національної валюти, скорочення пропозиції грошей, викликають загострення політичної ситуації. Для сприяння економічному зростанню країни через забезпечення стабільності банківської системи саме й функціонує банківський нагляд та регулювання.

Згідно із Законом України "Про Національний банк України" (стаття 1) банківське регулювання є однією із функцій НБУ, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства, а банківський нагляд — це система заходів щодо контролю та активних впорядкованих дій НБУ, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких НБУ здійснює наглядову діяльність законодавства України і встановлених нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку [1].

На сьогоднішній день система банківського нагляду та регулювання характеризується низькою ефективністю, яка, перш за все, обумовлена непрозорістю та недоступністю інформації щодо визначення неплатоспроможних банківських установ, спрямованістю на кількісну оцінку достатності капіталу та нехтуванням якісними показниками банківської діяльності, такими, як адекватність регулятивного капіталу та ліквідність [2].

Зважаючи на кризу в банківській системі України та суттєве погіршення її фінансової безпеки, головними напрямками удосконалення наглядової політики Національного банку та регулювання в Україні повинні бути такі :

1. Національний банк слід структурно перебудувати і по вертикалі, і по горизонталі. Потрібно зосередитися на регулюванні грошово-кредитної системи та управлінні фінансовими резервами, забезпечуючи стабільність грошової одиниці, сталість і доступність вартості запозичень. Резервування повинне бути обов'язковим і пропорційним до обсягів вкладів на поточних і карткових рахунках банків. Функції контролю за виконанням фінансового законодавства та пруденційні дії треба передати окремій незалежній державній установі, наприклад, Фінмоніторингу.

2. Діяльність НБУ мусить бути прозорою, передбачуваною та публічною у його емісійних, кредитних, фондових та резервних операціях. Він повинен адміністративно відповідати за досягнення основних цілей монетарної

політики: стабільності цін, рівня комерційних процентних ставок та валютного курсу гривні.

3. Рада НБУ повинна складатися з кваліфікованих представників громадськості (без представників уряду та парламенту), здійснювати нагляд за регулювальною діяльністю і визначати стратегію розвитку грошової системи. Діяльність центрального банку повинна бути підконтрольною правоохоронним органам держави.

4. Комерційні банки слід вивести з-під прямого підпорядкування регулятора. Вони не повинні утримуватися кредитами рефінансування і депонуванням банківських коштів у НБУ. Неправомірними є введення тимчасових адміністрацій поза рішенням суду та вилучення Нацбанком заставного майна фінансових установ. Національний банк не повинен вручну втручатися в ситуацію на грошових ринках, надавати адресну фінансову допомогу окремим установам, пролонгувати їх борги, ухвалювати самостійні рішення щодо закриття банків, вилучення їх активів та передавання останніх фонду гарантування вкладів.

5. Слід скасувати такі інструменти як кредити рефінансування під заставу майна і депозитні сертифікати НБУ, застосовуючи головним чином операції з купівлі-продажу державних боргових паперів, операції репо з ними, валютні операції центрального банку, а також його операції на фондово-біржовому ринку. Приріст емісійних сум за рік мусить бути нормативно обмеженим і затверджуватися парламентом разом з прийняттям держбюджету. Повинна належним чином запрацювати облікова ставка НБУ, що можливо при низькому рівні ринкових процентних ставок і насиченості банківської системи фінансовими ресурсами.

6. Необхідно забезпечити відповідальність банків за своїми зобов'язаннями, включаючи самостійне використання ними заставного майна для погашення боргів перед вкладниками і кредиторами, а також інші методи, включаючи продаж нових емітованих акцій корпоративними банками, уступки чи реструктуризація комерційного боргу, тощо [3].

Якісний і ефективний банківський нагляд – одна з головних передумов стійкості банківської системи, її належного функціонування та бездоганного виконання нею основних функцій. Банківський нагляд має створювати ефективну й конкурентоздатну банківську систему, динамічно реагувати на всі зміни на ринку, виявляти готовність періодично переглядати політику та практику нагляду з урахуванням нових змін і тенденцій на ринку.

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua>
2. Ю. П. Макаренко. Сучасний стан та шляхи удосконалення банківського регулювання та нагляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2017/13.pdf
3. Лановий Володимир. Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/>

DIE FINANZIELLE UNTERSTÜTZUNG DER EZB FÜR GRIECHENLAND WÄHREND DER FINANZKRISE IM JAHR 2010

Zu Beginn der Krise in Griechenland nahm die EZB eine harte Haltung ein. «Keine Regierung, kein Staat kann eine Vorzugsbehandlung von uns erwarten», stellte Präsident Jean-Claude Trichet klar. Gleichzeitig lehnte er vehement die Idee ab, Griechenland könne den Euroraum verlassen. Als sich die Misere aber zuspitzte, fiel es dem EZB-Präsidenten immer schwerer, beide Aussagen miteinander in Einklang zu bringen. Es dauerte einige Zeit, bis sich die EZB der Realität stellte.

Noch Anfang Februar 2010 rief Präsident Trichet Griechenland und andere Mitglieder des Euroraums dazu auf, den Stabilitäts- und Wachstumspakt vollständig einzuhalten. Zu diesem Zeitpunkt war indes schon deutlich geworden, dass die Staatsverschuldung im Verhältnis zum Bruttoinlandsprodukt (BIP) in Griechenland 110% übersteigen und damit fast doppelt so hoch wie das Maastricht-Kriterium sein würde. Infolgedessen wurde die Position der EZB in der griechischen Krise realistischer und damit zwangsläufig weicher. Am 25. März 2010, dem Tag, an dem die Euroraum-Länder sich auf das Hilfspaket für Griechenland einigten, deutete Jean-Claude Trichet im EP eine veränderte Politik an. Griechischen Banken solle weiterhin Liquidität bereitgestellt werden, auch wenn sich die Qualität der Sicherheiten in Form von Staatsanleihen deutlich verschlechtert habe.

Die offizielle Entscheidung wurde erst später bekanntgegeben. Für die EZB und die Mitglieder des Euroraums war es nun oberste Priorität, die eskalierende Krise unter Kontrolle zu bringen. Die EZB stand unter enormem Druck einiger Mitglieder des Euroraums (besonders Frankreichs und der südeuropäischen Länder), auf dem Markt für Staatsanleihen zu intervenieren und den griechischen Bankensektor weiterhin mit Liquidität zu versorgen. Zwar war die EZB bereit, solche Maßnahmen zu ergreifen, wollte aber zugleich auch einen Beweis für das Engagement der Regierungen im Euroraum sehen. Präsident Trichet versuchte die Euro-Mitgliedstaaten zu zwingen, finanzielle Unterstützung für Griechenland zu beschließen. Zwei entscheidende Sitzungen Anfang Mai 2010 untermauerten die Position der EZB und den politischen Charakter ihrer Interaktionen mit den EuroLändern. Einen Tag nachdem sich die Finanzminister der Eurogruppe am 2. Mai 2010 auf das Finanzhilfepaket für Griechenland geeinigt hatten, gab die EZB bekannt, sie habe die Regeln für den Erhalt von Sicherheiten verändert und werde dem griechischen Bankensektor weiterhin Liquidität gewähren. In der Sitzung der Staats- und Regierungschefs des Euroraums am 7. Mai 2010 forderte der französische Präsident Sarkozy, unterstützt von südeuropäischen Regierungen, EZB-Präsident Trichet auf, Staatsanleihen der Euro-Länder zu kaufen, um den Druck der Finanzmärkte auf diese Länder zu verringern. Für den Erwerb von Staatsanleihen

hatte die EZB zur Bedingung gemacht, dass im Euroraum glaubwürdige finanzielle Unterstützungsmechanismen geschaffen werden.

Am 9. Mai 2010 beschloss der EZB-Rat, Staatsanleihen solcher Länder aufzukaufen, die unter dem Druck der Finanzmärkte standen (das sogenannte Securities Markets Programme, SMP). Diese Entscheidung hielt die EZB jedoch vor den EU-Finanzministern geheim, die in den frühen Morgenstunden des Folgetages vor- übergehende Finanzhilfe-Mechanismen beschlossen. Dabei handelte es sich um die Europäische Finanzstabilisierungsfazilität (European Financial Stability Facility, EFSF) und den Europäischen Finanzstabilisierungsmechanismus (European Financial Stabilisation Mechanism, EFSM) mit einem Gesamtvolumen von bis zu 500 Milliarden Euro. Diese erste Phase der Krise in Griechenland offenbarte, wie einer der wichtigsten Mechanismen der EZB im Umgang mit den Mitgliedstaaten funktionierte. Bevor sie sich zu weiteren Maßnahmen der Krisenbekämpfung bereit erklärte, hatte die EZB nachdrücklich auf die Euro-Länder eingewirkt, um spezifische Zusagen von ihnen zu erhalten. Sie war also nicht nur Objekt politischen Drucks der Mitgliedstaaten, sondern umgekehrt auch selbst in der Lage, Druck auf die Regierungen aufzubauen und auszuüben. Und Präsident Trichet war klug genug und augenscheinlich taktisch in der Lage, diese Möglichkeit im Interesse der EZB zu nutzen.

Allerdings waren die Akteure auf höchster politischer Ebene des Euroraums nicht imstande, eine schnelle und überzeugende Antwort auf die Schuldenkrise in Griechenland zu liefern. Dies trug dazu bei, dass die Krise auch andere Länder der Währungsunion erfasste.

Die Literatur:

1. Günter Wöhe: Einführung in die Allgemeine Betriebswirtschaftslehre. 2013, S. 474
2. Geschäftsbanken schaffen Geld durch Kreditvergabe. (PDF) Deutsche Bundesbank, S. 72; abgerufen am 21. Dezember 2012.
3. Zahlen, Daten, Fakten der Kreditwirtschaft. Bankenverband, abgerufen am 7. Dezember 2015.

Іван ЗУБКОВ

*студент факультету аграрної економіки та менеджменту
Тернопільський національний економічний університет*

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова ОЛ.

ГРОШОВА ІЛЮЗІЯ: АСПЕКТИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Грошовою ілюзією економісти вважають помилкову оцінку більшістю людей номінальної вартості грошей, вірніше сприйняття наявності певної суми в гаманці, як реальну вартість купюр. Насправді оцінка грошей являє собою оцінку їх купівельної спроможності. Незважаючи на те, що грошові ілюзії більше відносяться до питань економіки, сприйняття грошової маси лежить в площині психології. Це відбувається, тому що людина сама формує своє уявлення про величину грошових доходів з точки зору їх кількості, що потрапляє до неї в гаманець, а відтак сприймає виключно їх номінальну

вартість, абсолютно не зв'язуючи грошові знаки у свідомості, із зміною їх здатності що-небудь придбати у зв'язку з інфляцією і зростаючою динамікою цін.

Класик економічної світу Ірвінг Фішер намагався багато років довести існування індексу цін, і непостійність реальної ціни долара. Якби йому вдалося у свій час поєднати психологічні досягнення вчених і свої економічні знання, то теорія грошової ілюзії пішла б по іншому шляху. Фішер був не єдиним економістом минулого століття, впевненим у схильності людей до грошової ілюзії. Джон Кейнс також пояснював процес розподілу доходу припущенням, що люди не звикли обговорювати при вступі на роботу можливість індексації зарплати відповідно до мінливого рівня інфляції. Але часи змінювалися, і в аналітичних дослідженнях стали переважати протилежні думки, а тема грошових ілюзій стала практично забороненою, у всякому разі, при розрахунках вона довгий час не враховувалась.

Серед причин помилкового сприйняття реальних номіналів фахівці називають дві економічні причини - існування низького рівня фінансової грамотності, і деяку загальмованість номінальних цін на багато товарів і послуги. Існують і суб'єктивні причини виникнення грошових ілюзій психологічного характеру, перш за все, це усталена звичка довіряти провідним ЗМІ. Крім того, при збільшенні людині зарплати на 7% при існуючій 9%-вої інфляції, у неї виникає ілюзія, що це найбільш вдалий варіант, ніж зменшення на 2% існуючої зарплати, зате при інфляції дорівнює нулю. У даному прикладі для людини "магічними" словами стають поняття "збільшити/зменшити" і проста арифметика цифр.

Такими способами підігривається в суспільстві цінова ілюзія, оскільки наскільки би цинічно це не звучало, але економіці будь-якої країни в різні періоди розвитку, вигідно існування невеликої інфляції (у межах 1-2 відсотка). Роботодавці у таких випадках можуть підвищити своїм працівникам зарплату на, ті ж, самі 1-2 відсотки в рік. Але, природно, в її номінальних значеннях, провокуючи, таким чином, за рахунок грошової ілюзії, сприйняття співробітниками цієї ситуації, як такої, що їхній добробут зростає, хоча в реальних одиницях купівельна спроможність грошових купюр, які видаються на руки, не змінюється. На жаль, більшість людей у всьому світі продовжують жити в грошових ілюзіях, і погано розрізняють грань між грошовою реальністю та ілюзією, оскільки як і раніше довіряють своєму сприйняттю, в даному випадку, номінальної вартості грошей, а не оцінюють їх купівельну (реальну) здатність. Простіше кажучи, цифровий номінал купюр є грошовою ілюзією для людини, і змінити це положення дуже складно, так як його забезпечує держава (це основна причина не тільки грошових ілюзій, але і різних політичних коливань у товариствах).

Гроші мають лише номінальну вартість і не закріпленні товарною цінністю. Це твердження підтверджується даними, зображеними на рис. 1.

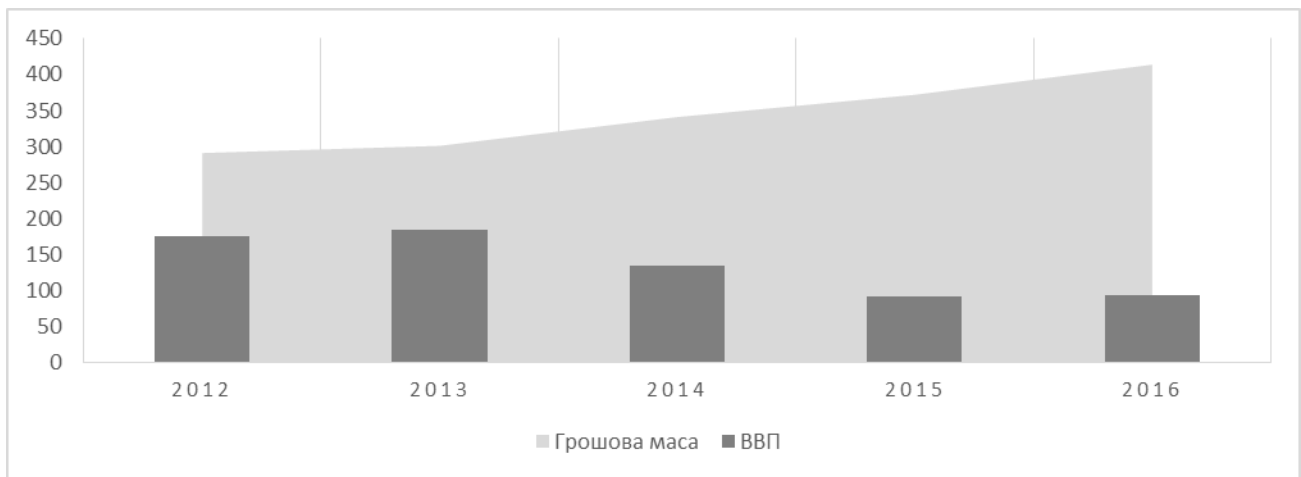

Рис.1. Динаміка ВВП та грошової маси в Україні за 2012 – 2016 р.р., млрд. грн.

Джерело: складено автором за [1; 2]

В умовах сучасної економіки неможливо повернути реального значення цифр, коли еквівалентом обміну являються сучасні гроші, вироблені в епоху економічного постмодерну. Тому рівень зарплати в Україні збільшується, а реальна купівельна спроможність грошей не перевищує рівня 2012 року.

Грошова ілюзія полягає у цьому випадку у сприйнятті номінальної зарплати при її підвищенні позитивним фактором (незважаючи на негативну реальну зарплату за рахунок інфляції). Іншими словами, зміни в більшу сторону особистої зарплати людини, для неї набагато важливіше, ніж загальні тенденції підвищення інфляції в економіці в цілому (рис.2).

Значна частина людей не в змозі зрозуміти, що підвищення зарплат і цін не приносить реальної вигоди, так як це всього лише прояв складової частини процесу, що власне і провокує створення грошової ілюзії зростання добробуту.

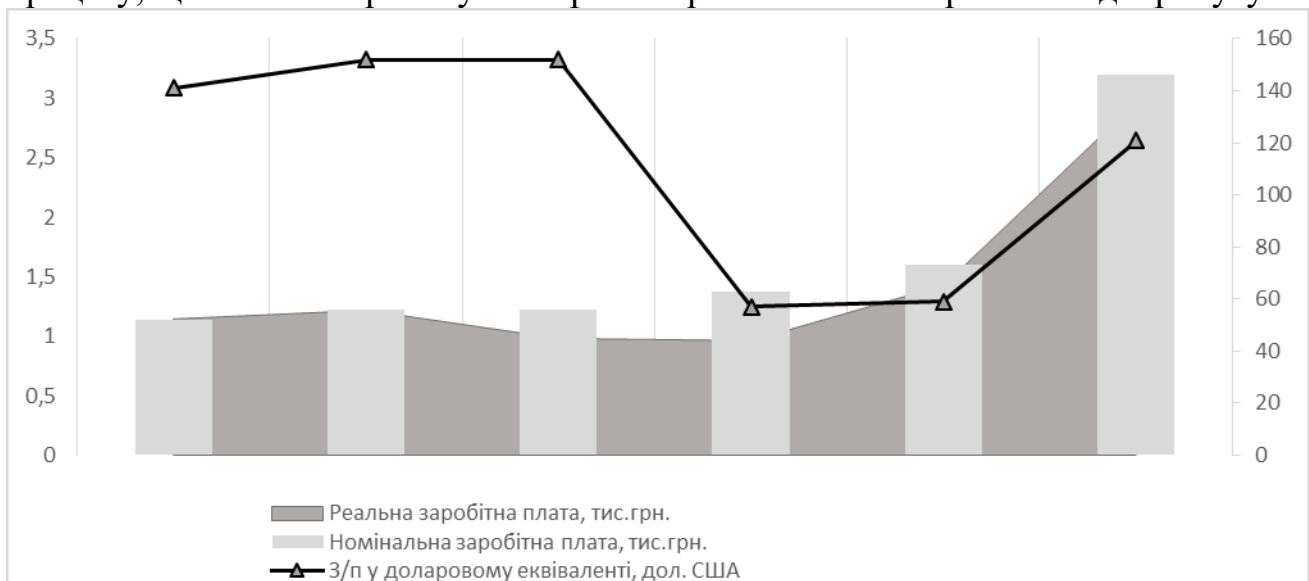

Рис. 2. Номінальна та реальна заробітна плата в Україні за період з 2012 по 2017 роки

Джерело: складено автором за [1; 2]

В реальності покращення життя і підвищення добробуту при звичайному підвищенні заробітної плати неможливо, оскільки одночасно відбувається підвищення зарплат у інших людей, що супроводжується і підвищенням цін (рис.3).

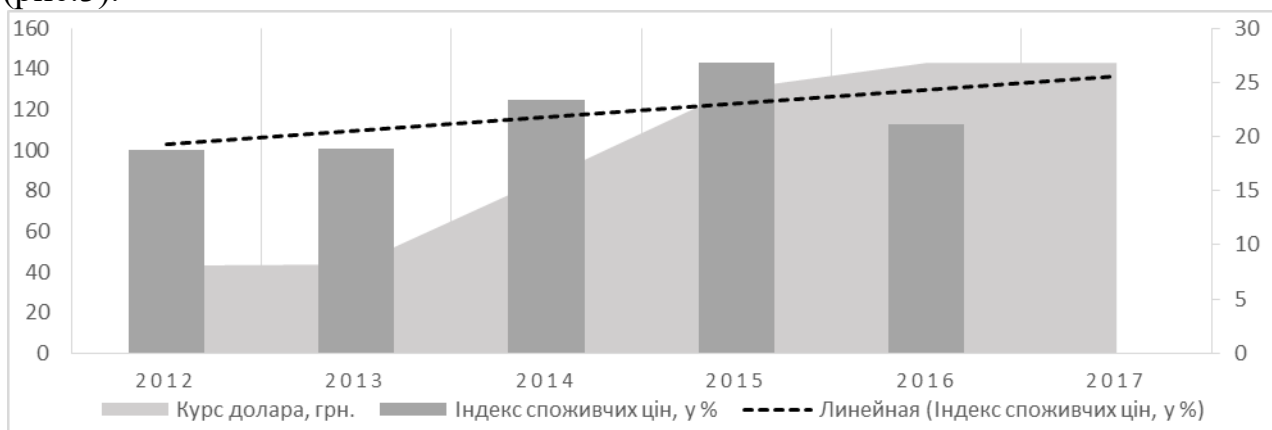

Рис. 3. Динаміка індексу споживчих цін та валютного курсу за період з 2012 по 2017 роки

Джерело: складено автором за [1; 2; 3]

Підтвердженням збереження грошової ілюзії в Україні є соціологічне опитування щодо підвищення заробітної платні; (25,2%) респондентів вважають, що такий крок вплине на економічну ситуацію в країні позитивно, (26,8%) негативно або не вплине взагалі (26,4%).

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>. – Назва з екрана.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України– [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Мінфіну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua>.
4. Акерлоф Джордж - Spiritus Animalis, или Как человеческая психология управляет экономикой / Акерлоф Джордж [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://royallib.com/book/akerlof_dgordg/Spiritus_animalis_ili_kak_chelovecheskaya_psihologiya_upravlyaet_ekonomikoy.html
5. Айрапетян Д.Р. Стилевые особенности принятия решения, как личностные регуляторы денежной иллюзии. / Д.Р. айрапетян.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/stilevye-osobennosti-prinyatiya-resheniya-kak-lichnostnye-regulyatory-denezhnoy-illyuzii>
6. Дейнека О.С. Экономическая психология Учеб. пособие. — СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та - 2000. — 160 с.
7. Money Illusion [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investopedia.com/terms/m/money_illusion.asp

Олег ІВАЩУК

студент факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи З.К. Сороківська

СВІТОВИЙ ДОСВІД АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ

В умовах глобальних дисбалансів особливої уваги заслуговує процес формування ефективної системи антикризового управління банком, спрямований на підвищення стійкості банківських установ та забезпечення стабільного функціонування банківської системи.

Більш ніж половина фінансових потрясінь останніх 30 років викликали економічний спад або спричинили вповільнення темпів економічного зростання й падіння реального ВВП протягом не менше двох кварталів. Так, у одному з останніх досліджень МВФ, присвячених фінансовим кризам зазначалось, що фінансові потрясіння, викликані банківськими кризами, набагато частіше супроводжувались глибокими й затяжними економічними спадами, ніж фінансові безладдя, що виникають від потрясінь на фондових або валютних ринках [6, с. 131]. За даними МВФ, упродовж 30 останніх років економіки 17 провідних країн світу відчули на собі негативний прояв 113 фінансових криз: 37 у 1980-ті роки, 42 у 1990-ті роки й 34 фінансові кризи у 2000-х роках. При цьому переважна більшість кризових епізодів спостерігалася на фондових ринках – 50 епізодів (45%). За цей період відбулося 43 банківські кризи (38%) і 20 валютних (17%). Зазначається, що тривалість банківських криз перевищувала валютні. Середній термін кризового періоду у фінансовій сфері склав 2,4 квартали [6, с. 124].

Слід зазначити, що зарубіжні вчені досить давно й детально досліджують природу фінансової нестабільності та фінансових криз. В силу специфіки діяльності вітчизняна банківська система одна з перших відчула на собі негативні наслідки світової фінансової кризи. Оскільки, банківська система є базовим елементом економічної системи держави, що здійснює розподіл та перерозподіл фінансових потоків, виконуючи таким чином важливу функцію мобілізації тимчасово вільних грошових коштів і перетворення їх у реальний капітал, здійснюючи різноманітні операції, забезпечуючи, таким чином, потреби економіки в додаткових коштах.

Таким чином, перед банківськими установами постають два послідовні завдання: усунути наслідки кризи – відновити платоспроможність та фінансову стійкість; усунути причини кризи – розробити антикризові заходи, орієнтовані на забезпечення нормального функціонування та розвитку банку і недопущення повторення кризових явищ у майбутньому.

Антикризове регулювання – це заходи впливу законодавчого, виконавчого, контролюючого характеру з боку Національного банку України та органів державного управління, що здійснюються з метою адаптації до умов, що

змінюються та забезпечення стійкості як окремих банків, так і банківської системи загалом.

З метою, стабільного функціонування банківської системи, враховуючи наслідки фінансових криз, уряди держав запровадили сучасні інструменти антикризового регулювання. Зокрема, у Австрії урядом прийнято загальний пакет фінансової допомоги банківській системі у розмірі 100 млрд. євро [5]; надано 100-відсоткове гарантування вкладів населення урядом [1]; здійснено націоналізацію проблемних банків, зокрема 15 млрд. євро виділено з бюджету на націоналізацію Bank Medici AG; надано державних субсидій банкам у разі виникнення проблем із ліквідністю на суму 15 млрд. євро [2].

У Великобританії урядом інвестовано 50 млрд. фунтів стерлінгів для викупу часток у великих банках, 200 млрд. фунтів стерлінгів – на короткострокові кредити Банку Англії та 500 млрд. фунтів стерлінгів на рекапіталізацію банків; надано гарантії на суму 250 млрд. фунтів стерлінгів за міжбанківськими кредитами, надання урядових гарантій банкам, що беруть участь у схемах рекапіталізації за незабезпеченими боргами на суму 200 млрд. фунтів стерлінгів [5]; націоналізовано вісім найкрупніших банків; підвищено гарантії за депозитами до 50 тис. фунтів стерлінгів [2].

Створення державного фонду у розмірі 45 млрд. канадських доларів для підтримки кредитування суб'єктів малого бізнесу відбулось у Канаді, також здійснено купівлю урядом пулу застрахованих іпотечних цінних паперів у канадської іпотечної та житлової корпорації на суму 25 млрд. доларів; затверджено урядом державної програми страхування канадських кредиторів на суму 179 млрд. канадських доларів [4]; знижено оподаткування банків [2].

Таким чином, враховуючи заходи щодо антикризового управління банківською системою, стратегічними напрямками повинні бути наступні заходи, які мають носити комплексний характер: формування системи запобігання банкрутству банків; підвищення ефективності процедур ліквідації кредитних установ; удосконалення законодавчо-правової бази, що регулює процес антикризового управління банківською діяльністю; вирішення проблеми надання банками достовірної бухгалтерської, оперативної та статистичної звітності та введення на законодавчому рівні відповідальності за надання спотвореної звітності; відновлення довіри до банків, включаючи удосконалення системи гарантування вкладів; підвищення транспарентності банківської діяльності.

Література:

1. Арістова А. Інструментарій державного антикризового управління у банківському секторі / А. Арістова, Г. Мазур // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 2. – С. 88-102.
2. Барановський О. І. Антикризові заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн / О. І. Барановський // Вісник НБУ. – 2009. – № 4. – С. 8-19.
3. Манжос С. Б. Державне антикризове управління банківською діяльністю / С.Б. Манжос // Міжнародний науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». – 2014. – № 2 (24). – С. 211-218.
4. Науменкова С. Проблеми підтримки фінансового сектору в умовах світової кризи / С. Науменкова // Вісник НБУ. – 2009. – № 6. – С. 12-18.
5. Стукало Н. Державне антикризове регулювання банківського сектору: досвід ЄС та України / Н. Стукало, М. Литвин // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 7. – С. 20-25.

Ірина ПАЩУК
*студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет*

АБЕНОМІКА І НАПРЯМИ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ ЯПОНІЇ

Японія – країна, яка боролася з дефляцією протягом двох десятиліть; країна, яка неодноразово проводила втручання уряду, сподіваючись активізувати свою економіку, проте всі спроби закінчувалися зростанням безробіття, великим державним боргом та «замороженою» дефляцією.

Центральний банк Японії є незалежним від уряду органом, тому що 45% його капіталу належить приватним та інституційним акціонерам. Саме він здійснює монетарну політику, регулює діяльність банків та надає фінансові послуги, включаючи економічні дослідження.

З приходом до влади прем'єр-міністра Сіндзо Абе економічний стан країни дещо змінився. Він запропонував економічну програму, яка отримала назву «абеноміка». Така політика спрямована на те, щоб стабілізувати економіку Японії, а саме: витягнути її з так званого дефляційного дискомфорту. Основним методом політики є штучна девальвація національної валюти шляхом подвоєння грошової маси в країні. Абеноміка – це один із найбільших економічних експериментів в сучасній історії, а в японській економіці така політика розцінюється як «шокова терапія».

Політика базується на трьох основних аспектах: фіскальній експансії, тобто дотримувannya податково-бюджетного стимулювання. Другий напрям - це монетарне полегшення, тобто послаблення курсу національної валюти. Третій аспект - структурна політика, а саме: реформування ринку праці, стимулювання зростання інвестицій в науково-технічних розробках.

Основа ідея «абеноміки» полягає в тому, щоб домогтися економічного зростання добробуту жителів Японії і водночас збільшити надходження податків і оздоровити фінанси.

Головною метою політики є підвищення внутрішнього попиту та зростання валового внутрішнього продукту. Структурна політика Абу спрямована на покращення перспектив країни шляхом збільшення конкуренції, реформування ринків праці та розширення торговельних партнерств.

Для прискорення темпів економічного розвитку країни уряд на чолі із Сіндзо Абе прийняв рішення виділити 92 трлн. єн на стимулювання економічного зростання у 2013 році. Було розроблено програму економічного розвитку країни на п'ять років, згідно з якою протягом трьох років обсяг інвестицій на розвиток підприємств збільшиться до 70 трлн. єн, а щорічні доходи на душу населення виростуть на 1,5 млн. єн протягом 10 років.

Якщо розглядати «абеноміку» зі сторони монетарної політики Центральних банків, то основна їхня мета полягає у зниженні реальних процентних ставок. У випадку Японії, така політика має відчутний характер, адже відбувається послаблення єни, її курс різко впав. Емісія Центрального Банку Японії призвела до здешевлення єни. Саме слабка єна може допомогти економіці країни, що і було спостережено – єна девальвувала до долара.

Найважливішим наслідком девальвації єни є зростання експорту в Японії на 14,7% , адже виникає можливість за інші валюти купити більше японських товарів. Це означає, що розміри продажів збільшуються, а, отже, збільшуються корпоративні прибутки, які можуть забезпечити зростання інвестицій в бізнес.

Операції Банку Японії з державними облігаціями призвели до зниження їх фактичної доходності. Всі ці події призводять до подорожчання японських акцій на початковому рівні, акції стрімко зростають (+40%). За оцінками аналітиків, 10% зростання цін на акції, через рік дозволить збільшити капітальні витрати на 3,2%. Такі зміни сприяють зменшенню розривів між поточним ВВП і потенційним ВВП на 16,5 трильйона єн (близько 170 мільярдів доларів), що безпосередньо сприяє боротьбі з дефляцією. Збільшення обсягів грошової маси призвело до зростання інфляції.

Починаючи з другої половини 2015 р. – приблизно до осені 2016р. в Японії тривав період невизначеної спрямованості розвитку економіки. У червні 2016 р. Сіндзо Абе оголосив про відстрочку підвищення споживчого податку з 8% до 10% до жовтня 2019 р. Таким чином, підвищення податку відстрочено на чотири роки порівняно з початковими планами.

Проте, офіційний прогноз, щодо політики «абеноміки» , як це спочатку описував японський уряд та прогнози Банку Японії, різко контрастує фактичним результатам 2012-2017 рр. Японія не досягла 2% інфляції, яка повинна бути досягнута ще у 2015 році. Такі результати розчаровують і підтверджують, що така політика не є переверотною та ефективною (рис.1).

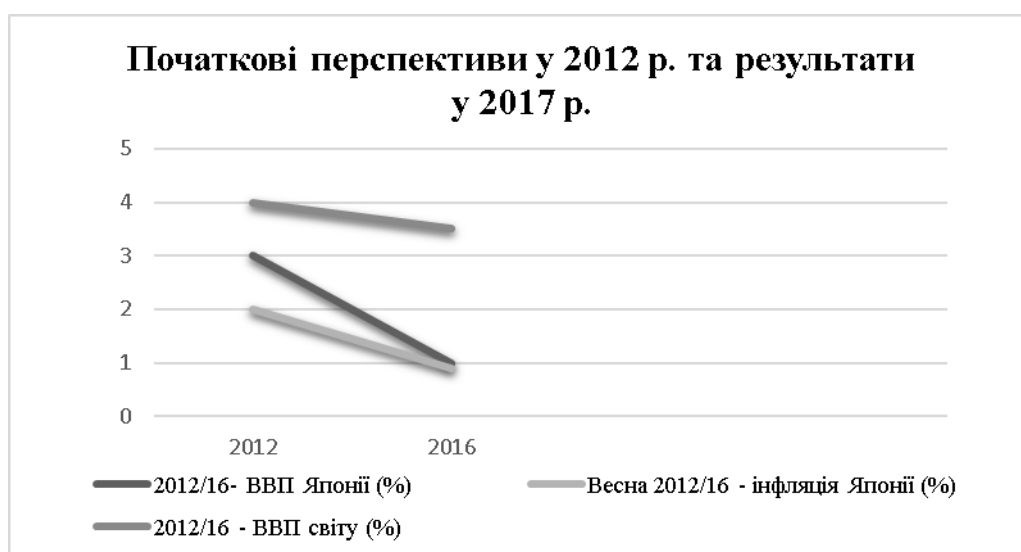

Рис. 1. Динаміка інфляції в Японії

Таким чином, від «абеноміки» можна очікувати лише короткострокового вирішення проблем економічного зростання і конкурентоспроможності японських корпорацій на світовому ринку. Більшість економістів погоджуються з тим, що необхідні більш глибокі структурні зміни. Сіндзо Абе сподівався, що його надзвичайна монетарна політика змінить цю динаміку, починаючи із зниження курсу валют та надання експорту суттєвого прискорення.

Японія повинна дотримуватися послідовної політики, а її Центральний Банк повинен бути більш ефективним у плані взаємодії своєї політики, якщо хоче подолати дефляційний період. Політика Японії повинна бути більш передбачуваною і надійною, для того щоб Центральний Банк зміг впливати на довгострокові процентні ставки, а також закріпити інфляційні очікування.

Література:

1. OECD Economic Surveys Japan April 2015 vol. 47, no. 2. Available at: <http://www.oecd.org/eco/surveys/Japan-2015-overview.pdf>
2. Saprykin D.A. (2013) "Decentralization – an integral part "Abenomics", Japonija 2013, Ezhegodnik,
3. World Economic Situation and Prospects 2017 vol. 10, no. 2. Available at: <https://www.un.org/development/desa/dpad/wpcontent/uploads/sites/45/2017.pdf>

Лілія КВАСІГРОХ

*студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет*

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Забчук Г.М.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кредити аграрним підприємствам є важливим елементом розвитку сільського господарства в усіх країнах. В сучасному сільському господарстві розвинутих країн дуже високий рівень залучення позичкового капіталу. Зростання використання кредитів в сільському господарстві послугувало підґрунтям для інтенсивного накопичення аграрного капіталу і для здійснення на підставі цього процесу індустріальної перебудови сільського господарства.

Аграрне виробництво країн, для яких характерною є розвинена економіка, мають вже давно створену систему сільськогосподарського кредиту.

Особливе місце в системі сільськогосподарського кредитування займають кредити під заставу землі, тобто іпотечні кредити. Фермери активно користуються іпотекою, яка дозволяє використовувати частину капіталу, зв'язаного у вартості землі та майна. Таким чином, іпотечний кредит сприяє прискоренню обігу капіталу і отриманню додаткового прибутку. Розмір іпотечних кредитів в сільському господарстві зазвичай не перевищує 2/3 вартості нерухомості. Наприклад, у Німеччині у відповідності із законом про іпотечну справу він не може бути більше 60% вартості земельної ділянки. При цьому оцінка вартості нерухомості фермера здійснюється різними способами:

по ринковій вартості, по двадцятикратному розміру ренти, по ринковій вартості з урахуванням зносу та прибутку, що приносить нерухомість. Строк погашення іпотечних кредитів в різних країнах різний і становить від 5 до 40 років [1].

Аргументом на користь застави землі як джерела фінансового забезпечення економічного зростання сільського господарства є те, що у світовій практиці кредити під заставу землі становлять 95 % інвестиційного ресурсу фермерів. І тільки 5 % — кошти від продажу земельних ділянок.

Кредитуванням агропромислових підприємств в більшості країн Європи, як правило, займаються фінансові установи, що створені і діють на кооперативних засадах (кредитні кооперативи). У Франції, наприклад, 50% кредитування аграрного сектора припадають на три незалежні кооперативні банківські групи: «Кредит Агриколь», ринкова частка якої сягає 30%, банк Populer, який займає 8% ринку, та Credit Mutuel, що об'єднує 24 регіональні банки та має ринкову частку 12%.

Польща представлена банком «Польські Spolgzienski», який нараховує 600 кооперативних банків на рівні сіл, що становить 5% сукупних активів усіх банків Польщі, і кредитує 80% фермерів. У Румунії аграрний сектор представляє «Кредиткоопбанк». У Нідерландах «Рабобанк» має частку 40% АПК і кредитує 90% аграрного сектора. Іспанія концентрує аграрні кредити в «Кооперативі де Кредито», що об'єднує 140 сільських кредитних кооперативів і має ринкову частку 5%.

Основним змістом аграрної політики більшості економічно розвинутих країн є державна підтримка аграрного сектора через різного роду субсидії, дотації та пільги. В деяких країнах державні фінансові вкладення в сільське господарство в 1,5—2 рази перевищують ринкову вартість його продукції.

Вагомим важелем державного регулювання аграрної економіки є пільгове кредитування. Основний принцип пільгового кредитування — часткова компенсація діючої відсоткової ставки із бюджетних коштів. Однак механізм його використання в окремих країнах змінюється залежно від конкретних умов. Так, в Австрії розміри пільгової ставки кредиту та бюджетної компенсації знаходяться в прямій залежності від відсоткової ставки банку, у Франції — пільгова ставка фіксована і ставка банку впливає лише на об'єм бюджетних компенсацій. В Німеччині стабільними є обидва показники.

Пільгове кредитування охопило в Західній Європі всі види сільськогосподарської діяльності, стимулюючи розвиток найбільш перспективних галузей та пріоритетних напрямків. Так, в Австрії до 40% пільгових кредитів використовується на вдосконалення організаційної структури ферм, 27% - на будівництво і реконструкцію житлових і господарських приміщень, 12% - на механізацію сільськогосподарського виробництва, 5% - на сприяння реалізації продукції. У Франції більше 70% загального об'єму пільгових позик спрямовано на переобладнання та модернізацію ферм [1].

Заслуговує на увагу і досвід Бразилії у кредитуванні аграрних підприємств. Бразилія в 1994 році на національному рівні ввела й ефективно застосовує механізм кредитування сільськогосподарських виробників під

заставу майбутнього урожаю. З того часу вже понад 15 років в Бразилії застосовують так звані аграрні розписки, котрі істотно змінили схему фінансування в сільському господарстві [3, с. 34].

Основна мета такого кредитування полягає у створенні умов для сезонного фінансування виробників сільськогосподарських культур з використанням доволі простої системи отримання кредитів і, відповідно, нарощування приватного інвестування в аграрну сферу.

Схема, за якою сьогодні працюють у Бразилії, передбачає, що третину необхідних коштів для посівної кампанії аграрії беруть з власних коштів, третину - у вигляді банківських кредитів (під ліквідну заставу), а ще третину складають аграрні розписки. Емітентом аграрної розписки є сільгоспвиробник. На сьогодні таких розписок в Бразилії випускається понад 1 млн. Завдяки їм виробники отримують щорічно до 20 млрд дол. У цій системі фінансування основне місце займають трейдери. На думку представників бразильських банків, трейдери — це ті самі банки, але працюють не лише з грошима, а ще й з товаром. Більш того, трейдерські компанії в Бразилії мають відділи кредитування, подібні до банківських.

Ще однією специфікою роботи ринку є також процес контролю. Так, наприклад, якщо мова йде про видачу грошей по форвардним контрактам, то трейдери отримують право інспектування разом із своїми спеціалістами виробника - контролювати дотримання технологій, оцінювати майбутній урожай тощо.

Отже, на сьогодні активними користувачами такого механізму кредитування виступають постачальники засобів виробництва, трейдери, банки, переробні підприємства, а також фізичні особи. Тобто покупці аграрних розписок — це інвестори сільського господарства. А, завдячуючи нарощуванню приватного інвестування, держава фактично відсторонилася від кредитування аграрного сектора і надає йому підтримку лише по деяких окремих програмах. Ще одним позитивним наслідком функціонування такого механізму кредитування стало значне зростання експорту, що дозволило Бразилії перетворитися на одного з провідних учасників міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Що стосується страхування урожаю, то в розвинутих країнах частка застрахованих посівів становить 15—20 %, а в Україні — лише 3 %. Але, виходячи зі світової практики, агрострахування:

- сприяє забезпеченню продовольчої безпеки держави та нарощуванню експортного потенціалу;
- забезпечує стабільність доходів аграріїв у часі;
- попереджає банкрутство у несприятливі роки і дозволяє продовжити господарську діяльність у майбутньому;
- стимулює вдосконалення технології виробництва;
- сприяє підвищенню довіри кредиторів, що дозволяє залучити кредити і відповідно, розширювати виробництво;
- є прогнозованою й економічно ефективною альтернативою прямим виплатам з бюджету [2, с. 13].

Аналіз змін, які відбуваються в законодавстві зарубіжних країн, дає нам змогу зробити висновок, що іноземний законодавець враховує всі зміни, що відбуваються в сільському господарстві і шляхом удосконалення законів сприяє подальшому позитивному розвитку аграрної сфери. Україні значно легше і швидше пройде шлях зміни системи кредитування аграрних підприємств, якщо ми будемо вчитись на помилках і брати приклад з країн, що вже пройшли цей етап, адже зарубіжні країни витратили дуже багато часу і пройшли довгий тернистий шлях, оскільки вони змінили систему кредитування аграрного сектора на століття раніше, аніж наша держава.

Література:

1. Тетянюк Н. А. Закордонний досвід кредитування сільського господарства та його позитивне використання в умовах України [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://int-konf.org/konf092013/502-tetyanko-n-a-zakordonnii-dosvd-kredituvannya-slskogo-gospodarstva-ta-yogo>.
2. Степанюк О. Агрострахованню бути! / О. Степанюк // Агробізнес сьогодні. - 2011. - № 3. - С. 12-13.
3. Мінченко І.В. Вітчизняний та зарубіжний досвід кредитування підприємств АПК / І.В. Мінченко // Агросвіт - 2012. - № 18. - С. 31-34.
4. Міщенко В.І. Банківські операції: підручник / В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янська. - К.: Знання, 2006. - 727с.
5. Коваленко Т. Аграрні розписки: оформлення, видача, обіг та виконання / Т. Коваленко // Агробізнес сьогодні. - 2013. - №11(258). - С. 120-124.
6. . Забчук Г.М. Стимулювання інвестиційної активності комерційних банків / Г.М. Забчук // Український журнал прикладної економіки. – Том1. №4 – Тернопіль, 2016. С. 15-26.

Надія КУРИЛЕНКО

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Белянт Г. Р.

АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ – ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Що таке «криза»? Існує безліч визначень, пояснень і тлумачень цього поняття. Над цим явищем працювали сотні науковців, і, звісно ж, кожен із них додав свою лепту у процес дослідження; в кожного є свої припущення та гіпотези і всі вони різні, але з усіх цих визначень можна скласти одне пояснення кризи. Криза – це ситуація загостреного стану в економіці, яка супроводжується різким переломом, труднощами, або, інколи навіть занепадом економіки. Якщо існує така проблема, як криза, то відповідно існують і методи її вирішення. Вони мають назву антикризової політики. Оскільки економіка розвивається циклічно, то уникнути кризових явищ просто неможливо. Тому для всіх країн світу характерне здійснення антикризової політики.

На сьогодні Україна є такою державою, яка прагне інтегруватися до сучасного світового політичного і економічного простору. Відколи почався перехід від планової економіки до ринкової – відтоді постала необхідність зміни підходів до державного управління. Тож, внаслідок цього Україна, зустрічаючись з певними правилами «ринкової економіки», стикається з

новими для себе кризовими явищами. Звісно ж, цей етап проходить кожна держава і, відповідно, має свої способи державного управління в умовах кризи. Для кожної країни характерні свої методи подолання кризових явищ і створення їх превентивного попередження. Досвід країн, що зустрілися з такими явищами, звісно ж потрібно вивчати та аналізувати з метою використання для розв'язання подібних проблем в умовах кризи в Україні.

Кризові явища в економіці свідчать про наявність дисбалансу в суспільно-економічному розвитку. При цьому, потрібно сказати, що кожна держава має свої особливості здійснення політики антикризового регулювання. От, наприклад, коли в Австрії виявляються передумови кризових явищ, одразу ж здійснюється регулювання державного кредитування і фінансових надходжень у реальний сектор економіки. А в Німеччині у таких випадках здійснюється політика стимулювання попиту і збільшення інвестування в інфраструктуру. В Іспанії, в свою чергу, залучаються інвестиції в потрібні галузі і розвивається будівнича галузь. Здебільшого уряди розвинутих країн світу в умовах світу були змушені вдаватися до заходів жорсткої економії для покриття державного бюджету. В більшості із цих держав результати були позитивними, крім Румунії і Латвії, які залишилися в так-званій «негативній зоні» з 2010 року [1].

Рис. 1. Державне антикризове регулювання банківського сектору країн ЄС
Джерело: побудовано автором за даними [1]

Загалом економічна та фінансова статистика свідчать, що протягом останніх 30 років економіка 17 провідних держав світу зазнавала негативного впливу 113 фінансових криз (37 – у 1980-х рр.; 42 – у 1990-х рр., а також 34 фінансові кризи). Кризи фондового ринку становили близько 45% від їх

загальної кількості, кризи в банківській сфері – 38%, валютні кризи – 17%. Значного масштабу набула сучасна світова криза, що охопила фінансовий і реальний сектори економіки. Оприлюднений у січні 2008 р. звіт Світового банку зафіксував уповільнення зростання світової економіки в 2007 р. (+3,6%) порівняно з 2006 р. (+3,9%) [2].

Вперше антикризове регулювання на державному рівні застосовувалося в США під час Великої депресії 1930-х рр. Світова економічна криза 1929–1933 рр. стала найпотужнішою за своїми наслідками для світового господарства. Наступна криза 2008 р. була несподіваною для уряду США. Вона змусила розробити та реалізувати велику кількість повномасштабних програм і заходів державного антикризового управління. Отож, був прийнятий Закон “Про реформування Уолл-Стріт та захист споживачів”. Він суттєво змінив діяльність федеральних органів влади, і створив додатковий орган з фінансового нагляду – Раду з нагляду за фінансовою стабільністю. Другим заходом антикризової політики, до якого вдалася Федеральна Резервна Система, стало коригування балансів. До цього, у рамках антикризової політики США використовували інструмент регулювання обмінного курсу долара, шляхом обмеження його зростання шляхом стримування інфляції. Ще мали місце заходи, які спрямовувалися на зниження обсягів запозичень. І, зрештою, для того щоб досягти максимального антикризового ефекту, ФРС вирішила вдатися до нетрадиційних методів – зокрема, до кількісного пом’якшення (quantitative easing, QE). Це нетрадиційна монетарна політика, що полягає в купівлі центральними банками додаткових фінансових активів для “вливання” коштів до національної економіки [3].

Однією з держав, що успішно подолали кризу, є Швеція. Розглянемо, яких заходів вживала Швеція у вигляді антикризової політики в період кризи 2008-2009 рр.:

- 1) центральний банк вдався до управління (зниження) процентними ставками;
- 2) було проведено ряд заходів щодо ліквідності і платоспроможності банківської системи Швеції;
- 3) підтримувалося виробництво і заходи щодо зміцнення конкурентних позицій.

Болгарія – теж не виняток. У 2009-2010 році ця країна через дефіцит державного бюджету була змушена вживати такої антикризової політики:

- 1) запроваджено податки на нерухомість;
- 2) збільшено ПДВ на 2 %;
- 3) запроваджено оподаткування пенсій для осіб, котрі продовжують працювати повний робочий день;
- 4) знято пільги для держслужбовців [4].

Урядами Франції, Китаю, Японії та Австралії в ролі антикризової політики виступали такі дії, як зменшення розміру першого внеску на придбання житла, збільшення купівлі цінних паперів, залучення фінансових інвестицій, провели заходи для розширення ліквідності в іноземній валюті, спрощення умов для рефінансування, сприяння процесам реструктуризації іпотечних кредитів тощо,

фінансування реального сектора економіки, інвестування в модернізацію інфраструктури, шляхом вкладення у транспортну інфраструктуру.

Отже, усі заходи державного антикризового регулювання провідних країн були спрямовані на “лікування і ліквідацію симптомів” кризової ситуації і сприяли полегшенню проявів кризи. Переглянувши результати всіх вищенаведених антикризових заходів, можна стверджувати, що всі вони містять в собі якусь позитивну частину. В більшості країн, завдяки антикризовій політиці, вдалося підтримати фінансову, соціально-житлову, сферу зайнятості та інвестування через вдосконалення законодавства в галузі зайнятості, збільшення робочих місць, шляхом посилення державного втручання в економіку. Багато в чому варіативність інструментів антикризового регулювання дуже залежить від стану економіки певної країни та факторів її розвитку. Отож, досвід зарубіжних країн багато в чому стає прикладом для України, як для держави, яка також опинилася у важкому кризовому становищі. Нашій державі не варто копіювати інші країни, але потрібно взяти для себе корисне із їхнього досвіду.

Література:

1. Борисова С. Заходи державного регулювання по виходу з кризи національних економічних систем / С. С. Борисова // Вісн. Донец. ун-ту. – 2011. – Т. 1. – С. 200 – 203.
2. Дані МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.imf.org
3. Дані міжнародної ділової газети “Financial Times” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ft.com/home/europe>
4. Anti-crisis Politics Assumed by Some Governns from Euro Area. [Electronic resource]. – Access mode: http://www.ann.ugal.ro/eco/Doc2012.1/Chirita_Toma_Sarpe.pdf

Тетяна КОВАЛЬКЕВИЧ

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник :

к.е.н, доцент кафедри банківської справи Балян Г.Р.

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Україна є однією із тих країн, що потребують введення інновацій, насамперед, у напрямку проведення монетарної політики. Адже це може стати для неї великим кроком у майбутнє, надати їй нових можливостей та нового статусу серед інших країн.

Давно відомо, що безпека держави в першу чергу залежить від економічної безпеки країни. А тому без хорошої монетарної політики немає сильної держави. Щодо України, то протягом останніх років, та й, можна сказати, протягом всіх років незалежності, грошово-кредитна політика Національного Банку України (далі НБУ) є нестабільною [3]. Хоча вона і спрямована на подолання кризи та забезпечення цінової стабільності, яка повинна проводитися стратегічно і виважено, що слугує підґрунтям стійкої курсової

динаміки і зниженням інфляції. На даний момент відомо, що першочерговим пріоритетом політики НБУ є інфляційне таргетування зі зниженням інфляції до 8% у 2017 році та 5% у 2019 році, а другий пріоритет – підтримання фінансової стабільності [4].

Проте не буде правильним вважати монетарну політику України найбільш правильною, адже з досвіду інших країн, як розвинених, так і тих, що розвиваються, можна зустріти різноманітні підходи щодо стратегій ведення грошово-кредитної політики.

Відомо, що міжнародна інтеграція монетарної сфери вимагає від НБУ проводити регулювання грошово-кредитного ринку за допомогою ринкових (непрямих) методів впливу. До них належать: політика обов'язкових резервів, облікова політика центрального банку та політика операцій на відкритому ринку. Щодо політики обов'язкових резервів, то вона виступає в ролі антиінфляційної політики, до якої часто зверталися, у перші роки існування НБУ. Це відбувалося внаслідок того, що процентна політика не мала свого регулятивного впливу. Але незважаючи на це, країни із розвинутою ринковою економікою цей інструмент регулювання відсувають на задній план, при цьому зменшуючи норму обов'язкових резервів до нуля. Є навіть приклади країн, які взагалі відмовилися від даного інструмента, зокрема: Нова Зеландія, Бельгія, Данія [2].

Щодо реформування засад реалізації резервної політики, в структурі монетарної політики центральних банків таких країн, як Польща, Чехія, Угорщина, мінімальні резерви виконують класичну буферну функцію, що підтримує якість управління грошово-кредитним ринком. Тобто цей інструмент використовують як механізм, що супроводжує більш активні монетарні інструменти ринкового характеру [1].

Реформування системи резервних вимог України відбувається за прикладом країн з розвинутою економікою і включає в себе поступове зменшення норми резервування. Але Україна, на противагу Болгарії і Румунії, набагато активніше використовує обов'язкове резервування у вигляді інструменту монетарної політики. Це відбувається з причин низького рівня розвитку фондового ринку, і саме через це на резервні вимоги лягає основний тягар управління грошово-кредитним ринком. Тому ця проблема зможе вирішитися лише шляхом розвитку фондового ринку та стабілізації процентної політики.

Відомо, що і прагнення створити необхідні умови для досягнення економічної стійкості Європейського Союзу базується на засадах використання засобів бюджетно-податкової політики. Яскравим прикладом цього є укладення у 2012 році двадцятьма п'ятьма державами Європейського Союзу фіскального пакту, який являє собою угоду про стабільність, координацію та управління в економічному й валютному союзі [5]. Проте незважаючи на укладений союз, все ж виникають проблеми, що пов'язані із взаємоузгодженістю монетарної та фіскальної політики, що є актуальним й для України. Таким чином, на основі досвіду центральних банків зарубіжних країн, які мають розвинену економіку,

можна визначити низку пунктів, дотримуючись яких, Україна зможе стабілізувати та покращити свою монетарну політику:

- 1) поетапне таргетування обмінного курсу або ж по-іншому зниження рівня інфляції;
- 2) забезпечення розумної боргової політики;
- 3) фінансування дефіциту державного бюджету, в тому числі шляхом випуску державних цінних паперів і монетизації державного боргу;
- 4) стимулювання економічного зростання;
- 5) управління дефіцитом платіжного балансу.

Не можна не погодитися з тим, що саме такі комбінація вказаних складових зможуть забезпечити стабілізацію економічного стану в країні, більше того, взаємодоповнення інструментів та методів монетарної і фіскальної політики посприє досягненню ефективного управління рівнем інфляції, державним боргом, дефіцитом державного боргу тощо.

Прекрасним прикладом є монетарна політика Польщі, де основною метою центрального банку є підтримка цінової стабільності в країні, а також сприяння економічній політиці уряду, якщо це тільки не суперечить основній меті банку. Національний банк Польщі має виключне право на випуск валюти в республіці [6]. Крім того, у його політиці виділяють такі головні завдання, як:

- створення валютних резервів в іноземній валюті;
- надання банківських послуг;
- розвиток банківської системи;
- створення платіжного балансу, фінансової і банківської статистики.

Також можна позитивно відгукнутися про монетарну політику Угорщини та взяти окремі стратегії для застосування у власні країні. Вона характеризується тим, що основною метою діяльністю Національного банку Угорщини є досягнення та підтримка економічної політики уряду з використанням інструментів грошово-кредитної політики. Національний банк Угорщини виділив три важливих напрямки його діяльності, а саме:

1. Макропруденційний аналіз, що характеризується моніторингом ризиків щодо діяльності банків і небанківських посередників.

2. Регулятивна політика, для якої характерним є участь у розробці законодавства, модернізація та підвищення ефективності макро-пруденційного регулювання.

3. Наглядова діяльність, що означає відповідальність за діяльність фінансово-кредитних установ, ефективність та безпеку платіжних і розрахункових систем.

Дуже цікавим щодо монетарної політики Угорщини є саме ці вищезазначені основні напрямки діяльності, які і Україна могла б взяти собі для прикладу.

Окрім вище наведених країн можна вказати і багато інших країн, що розвиваються і мають якісь успіхи у веденні монетарної політики. Серед них можна ще відзначити Білорусь, яка є однією із небагатьох країн колишнього СРСР, якій вдалося уникнути банківської кризи, а тому і зараз її грошово-

кредитна політика є раціональною і перспективною. Характерною особливістю є те, що Національний банк виконує пару ролей:

- 1) банкіра;
- 2) економічного радника уряду;
- 3) фінансового агента уряду;
- 4) представляє Республіку Білорусь у всіх організаціях, у тому числі міжнародних, з питань грошово-кредитної політики і ліцензування банківської діяльності.

Сьогодні Білорусь спрямовує свою увагу на зміцнення національної валюти, вилучивши зі складу золотовалютних резервів російський рубль. Також вона спрямована на поглиблення фінансово-економічної стабільності, послідовне досягнення темпів інфляції та девальвації, які відповідають міжнародним стандартам [7].

Отже, НБУ зміг би використати зарубіжний досвід, зокрема розглянутих нами країн, для вдосконалення власної грошово-кредитної політики.

Література:

1. Костюк О.В. Трансформаційні процеси у монетарній політиці центральних банків країн з перехідною економікою / О.В. Костюк // Вісник Української академії банківської справи. – 2003. – № 1. – С. 22–23.
2. Сегеда Л.М. Дієвість грошово-кредитної політики та її інструментів як важливий чинник розвитку ринкових відносин / Л.М. Сегеда // Вісник ТДЕУ. – 2006. – №3. – С. 104–105.
3. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=10465306>
4. Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=41556547>
5. Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union. – March 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.euroarea-сo-економiчному-валютному-council.еu/рa.еu/media/639235/st00tscg26_en12.pdf.
6. Вільна онлайн-енциклопедія Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Національний_банк_Польщі
7. Національний банк Республіки Білорусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbrb.by/mp/main>

Наталія КОНЮХ

студентка факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Сороківська З. К.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Вивчаючи зміст категорії «відповідальність», ми повинні виходити з того, що відповідальність означає обов'язок давати звіт за свої дії. Обов'язок є вагомим фактором за своїм впливом на поведінку менеджера. Основи відповідальності як соціального явища було закладено вже в моральних нормах первіснообщинного ладу. У античних філософів ідея відповідальності входила

до критеріїв «справедливість», «розумність» як необхідна поведінка, як неухильне слідування законам.

Поняття корпоративної соціальної відповідальності, досліджувались у різних країнах світу. Загальним для багатьох визначень соціальної відповідальності людини є те, що відповідальність розглядається як форма взаємозв'язку і взаємодії суспільства і особи. Одне з найбільш вичерпних визначень соціальної відповідальності сформульовано у Міжнародному стандарті ISO 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності», котрий вийшов у 2010 році. Згідно з цим документом «соціальна відповідальність — це відповідальність організації за вплив своїх рішень та діяльності (продукти, послуги, процеси) на суспільство і навколишнє середовище, що реалізується через прозору та етичну поведінку, яка: допомагає сталому розвитку, здоров'ю та добробуту суспільства; зважає на очікування зацікавлених сторін; не суперечить відповідному законодавству та міжнародним нормам поведінки; поширена в усій організації і практикується у її відносинах (діяльність організації в рамках сфери свого впливу)» [1]. Варто зазначити, мова в даному випадку йде не про обов'язкове дотримання законів, а про добровільне прагнення підприємств знайти баланс між збільшенням виробництва та суспільними і екологічними запитами.

Для подальшої оцінки соціальної відповідальності вважаємо за доцільне проаналізувати її моделі, що різняться за такими ознаками, як роль держави, законодавчі рамки, ключові учасники соціальної відповідальності, механізм взаємодії між основними учасниками моделі.

Американська модель соціальної відповідальності поширена в таких країнах, як США, Канада, країни Латинської Америки, англomовні країни Африки. Вона базується на принципі відокремлення соціального захисту від вільного ринку й обмеженні захисту лише тих, хто не має інших доходів, крім соціальних виплат. Для неї характерна другорядна роль держави у формуванні соціальної відповідальності. Американські корпорації у своїй діяльності більшу увагу приділяють зовнішній соціальній відповідальності. Відповідальна соціальна діяльність і благодійність корпорацій стимулюються відповідними податковими пільгами, що встановлені на законодавчому рівні. Крім благодійництва, важливим напрямом соціальної відповідальності американських корпорацій є заходи з охорони навколишнього середовища.

Європейська модель соціальної відповідальності орієнтована на три сфери прояву соціальних ініціатив, а саме: економіку, зайнятість та охорону навколишнього середовища. Характерною її ознакою є помітна роль держави. Вона виступає в ролі інституту, який визначає правила поведінки і стежить за їх дотриманням; також тут має місце проведення економічного обґрунтування соціальних заходів і контроль за їх ефективністю. У європейській моделі благодійні заходи не є поширеними, що зумовлено високим рівнем податків, відсутністю пільг та інших стимулів. В Європі соціальна відповідальність є складовою стратегій розвитку держав. Саме тому більшість країн ЄС уже розробили або розробляють національні стратегії соціальної відповідальності.

Найхарактернішою рисою японської моделі соціальної відповідальності є активна роль держави. Водночас японський бізнес більше, ніж європейський, зосереджується на внутрішніх програмах, завдяки яким компанія стає для працівника сім'єю. Основні риси японської системи соціальної відповідальності: колективне прийняття рішень, відповідальність перед працівниками та соціальна відповідальність керівництва. Так, Японія першою у світі стала розвивати так званий менеджмент із «людським обличчям». У бідній на природні ресурси країні традиційно культивується принцип «Наше багатство – людські ресурси», відповідно до якого створюються умови для найбільш ефективного їх використання. До найбільш поширених напрямів соціальної відповідальності перед працівниками належать такі, як система довічного найму, допомога в придбанні житла, стимулювання сімейних династій, навчання спеціалістів, фінансова допомога при народженні дітей, а потім їх навчання, щедрі вихідні допомоги, корпоративні пенсії.

Принциповим моментом британської моделі соціальної відповідальності є яскраво виражена активність самого бізнесу у створенні проектів у сфері соціальної відповідальності, що за своєю суттю цілком відповідає принципу добровільності. Загальною рисою цієї моделі є, передусім, активна підтримка бізнесу з боку держави й добре розроблена система заходів соціального забезпечення та охорони здоров'я.

Аналізуючи світовий досвід соціальної відповідальності дуже важливо вибрати в державі модель, яка б найбільш імпонувала як владі, бізнесу так і суспільству. При цьому слід враховувати устрій держави, її традиції, менталітет, рівень розвитку та можливості запровадження.

У світовій практиці на розвиток і формування СВ безпосередній вплив мають міжнародні організації такі як організація об'єднаних націй (ООН), Європейське співтовариство (ЄС), Міжнародна організація праці (МОП), та провідні світові бізнес структури і громадські організації.

ООН зробила внесок у розвиток КСВ, про що свідчать Глобальний договір (ГД). ГД – це ініціатива ООН, спрямована на сприяння соціальній відповідальності бізнесу. ДО ГД на даний момент приєдналось більше 130 країн світу, серед яких і Україна. Місія української мережі ГД – сприяти поступу Глобального договору, концепції соціальної відповідальності бізнесу в Україні та прогресу членів мережі у сфері реалізації 10 принципів ГД через навчання, багатосторонній діалог та партнерство [2].

10 принципів глобального договору це: підтримувати та поважати дотримання прав людини; забезпечити власну непричетність до порушення прав людини; підтримувати свободи асоціацій і на практиці визнавати право на укладення колективних договорів; виступати за викорінення усіх форм примусової праці; співдіяти повному знищенню дитячої праці; виступати за ліквідацію дискримінації в сфері зайнятості; дотримуватися превентивного підходу до екологічних проблем.

Керуючись провідними світовими тенденціями доцільно також підняти питання про необхідність запровадження соціальної відповідальності в банківському секторі. Концепцію корпоративної соціальної відповідальності

(КСВ) почали впроваджувати й українські банки. Серед основних проблем, які є перепонами в активному впровадженні концепції КСВ в Україні є: [3] – фрагментарний підхід до впровадження концепції КСВ; – пострадянська система соціального захисту; – стан економіки країни; нестабільність політичної ситуації в країні; – низький рівень (частіше відсутність) співробітництва бізнесу та органів місцевої влади; – відсутність конструктивного діалогу між бізнесом та суспільством; – відсутність законодавчих норм та правил в сфері КСВ, термінологічна невизначеність, правовий нігілізм; – низька поінформованість суспільства та недосконале розуміння терміну КСВ; та необізнаність суспільства про переваги соціально-відповідального бізнесу, як наслідок, відсутність суспільних ініціатив по впровадженню КСВ.

Аналіз світового досвіду впровадження концепції КСВ довів, що особливого значення набуває стратегічний підхід, в межах якого КСВ буде реалізовуватися на всіх рівнях управління банком, враховувати інтереси та потреби всіх зацікавлених осіб. Можливо, говорити про комплексне впровадження концепції КСВ в українських банках ще зарано, але однозначно необхідно створювати підґрунтя у вигляді широкої обізнаності суспільства про соціальну відповідальність, налагодження зв'язків банківського бізнесу та держави, некомерційних організацій, визначення кола зацікавлених осіб та його поступове розширення з орієнтацією на їх потреби та інтереси.

Важливим кроком у поширенні концепції КСВ може стати прийняття проект-документу «Концепція національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні», де буде формалізовано національну модель корпоративної соціальної відповідальності, яка враховуватиме всі особливості українського суспільства та менталітету громадян, окреслить межі поняття КСВ та визначить основні її складові.

Основне завдання, що постає нині перед банківськими установами – це повернення довіри або формування нових передумов для її виникнення. Формування соціально-відповідальної банківської системи слід вважати однією із передумов повернення довіри суспільства до фінансових установ.

Стан розвитку банківської системи є віддзеркаленням економічного розвитку держави та суспільства. І лише тоді, коли кожен споживач банківського продукту буде впевнений у тому, що менеджмент банку несе повну відповідальність за своїми зобов'язаннями, рівень довіри до банків поступово зростатиме. Взяття на себе відповідальності, на нашу думку, сприятиме відновленню довіри до банків.

Література:

1. Дзюблук О. Соціальна відповідальність банківської системи: теоретичний та практичний аспект / О. Дзюблук, Т. Стечишин // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2015. – № 2. – С. 72-80.
2. Огляд діяльності мережі Глобального договору 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalcompact.org.ua/ua/rcenter/resources/39>
3. Стечишин Т. Б. Соціальна відповідальність як інструмент антикризового управління банківською системою України / Т. Стечишин // Наука молода: зб. наук. праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – Вип. 24. – С 111-120.

Богдана МАРЦІЯСЬ
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Баянт Г. Р.

АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

В період кризи основною метою держави є забезпечення еластичності та дієвості монетарного механізму впливу країни на розвиток економічних процесів. Згідно із останніми дослідженнями, Європейський центральний банк (ЄЦБ) проводив найбільш результативну грошово-кредитну політику поміж усіма центральними банками розвинених країн, безперервно пристосовуючи її до змін, що були наявні в економіці Європейського Союзу (ЄС).

Найбільш відчутною економічною кризою для економіки ЄС була криза періоду 2008 – 2010 років, яка бере свій початок ще у 2007 році через проблеми на ринку нерухомості США, а от вже надто критична ситуація була у вересні-жовтні 2008 року. В загальному за період кризи ВВП ЄС скоротився на понад 4%, приватні інвестиції – на 10% і, як наслідок, ЄС одержав дефіцит бюджету в розмірі 7% та боргові зобов'язання – 80% ВВП [1, 4].

Першою реакцією Європейського Союзу було Повідомлення Європейської комісії «Від фінансової кризи до одужання: європейська програма дій», на основі якого був прийнятий проект під назвою «План економічного відновлення ЄС», який передбачав виконання таких дій:

- 1) створити нову архітектуру фінансового ринку ЄС;
- 2) відновити та стабілізувати економіку;
- 3) процес глобальної консолідації та солідарності задля подолання наслідків кризи.

В свою чергу, ЄЦБ прийняв документ – «Сприяння економічному відновленню», суть якого полягає у реформуванні фінансового сектору, а саме: удосконалення методів, що спрямовані на підтримку споживчого попиту, ріст інвестицій і збереження або створення нових робочих місць. Цей документ втілили в життя країни-члени ЄС шляхом виконання програм допомоги банківському сектору, підняли рівень державних гарантій за вкладами, а також вдосконалили нагляд за банками та страховими компаніями. Саме шляхом реалізації цього документу ЄС досягнув бажаної стабільності фінансових ринків.

Антикризова політика в плані підтримки фінансового сектору національних економік країн ЄС передбачала ряд заходів. Зокрема, застосували такий інструмент грошово-кредитної політики ЄЦБ, як рефінансування, ставка якого для подолання кризи неодноразово знижувалася, наприклад, з 1 травня 2009 року ставка рефінансування становила 1%, що було найменшим рівнем за всю його історію існування. Також для забезпечення

стабільності ринку кредитування більше 1100 європейських банків отримали допомогу, загальна сума якої становить 442 млрд євро, тобто це 35% ВВП.

Також дуже важливим кроком було утворення у 2010 році Європейського Стабілізаційного Механізму – фінансово-стабілізаційний фонд, який орієнтований на забезпечення фінансової стабільності країн в межах Євросони. Головна його мета: допомога країнам, що зазнають фінансової кризи. ЄСМ формується за допомогою випускання фінансових інструментів та боргових паперів, термін котрих складає 30 років. Загальний обсяг капіталу даного фонду – 700 млрд євро, відповідно максимальний кредит може надаватися у сумі 500 млрд євро.

У 2011 році ЄЦБ збільшив обсяг програми кредитування шляхом введення нових заходів щодо надання кредитів країнам-учасницям ЄС, тобто вказується на програму з купівлі-продажу облігацій та на програму фондового ринку.

Також було застосоване посилення бюджетного порядку та дисципліни, внаслідок чого було ухвалено ряд заходів, а саме: скорочення бюджетних видатків та обсягу державного боргу. Крім цього, були розроблені заходи з метою залучення інвестицій та захисту вкладів громадян у комерційних банках. Загалом розглянуті інструменти грошово-кредитного регулювання утворюють своєрідний “класичний набір” тих важелів, за допомогою яких ЄС успішно подолав кризу [1, 4].

Щодо України, то запозичення досвіду в ЄЦБ для НБУ є дуже важливим, оскільки монетарна антикризова політика центрального банку Європи все-таки змогла відновити економіку та піднесла її на вищий рівень. Рушійною силою для стабілізації економіки є налагодження та удосконалення роботи усіх інститутів держави, що несуть відповідальність за економічний та фінансовий стан країни. Також важливим є вчасна та якісна оцінка обсягу «проблемних» активів та їх ліквідація, а також процес відновлення статутних капіталів банків з використанням державних і приватних коштів.

Таким чином, НБУ та іншим державним органам слід вжити таких заходів:

- перш за все, потрібно створити та прийняти план, який би передбачав об'єднання всіх антикризових заходів;
- перегляд пріоритетів бюджетно-структурної політики та відповідно внести зміни до національного та місцевого бюджетів, але дані зміни ніяким чином не повинні створити дефіцитів у бюджетах.
- створити систему економічного стимулювання задля збільшення приватних інвестицій, проте не лише національних, а й іноземних;
- слід знизити адміністративні бар'єри при започаткуванні і веденні бізнесу;
- потрібно здійснити ряд дій, що стимулюватимуть попит за допомогою монетарних засобів, ринкових інтервенцій, споживчого кредитування, зниження непрямих податків тощо;
- підтримувати платіжний баланс країни та стимулювати експорт [1, 2, 4].

Отже, Україні варто перейняти хороший досвід європейських країн щодо стабілізації фінансової системи тому, що введення ефективних антикризових заходів є не лише гарантією виходу країни з кризи, а й в подальшому її успішному розвитку в посткризовому періоді. Крім того, вдало застосовані антикризові заходи зможуть попередити та запобігти виникненню нової кризи.

Література:

1. Бояр А. О. Антикризова політика Європейського Союзу у період 2008–2010 рр.: висновки для України [Електронний ресурс] / А. О. Бояр // 1. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2011_1_10.
2. Дзюблюк О.В. Удосконалення інструментів монетарного регулювання економіки України з урахуванням досвіду Європейського центрального банку / О. В. Дзюблюк // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – 2010 – № 5. – С. 92-99.
3. Европейский центральный банк [Електронний ресурс]//Закономерности и тенденции формирования системы финансово - кредитных отношений: сборник статей Международной научно - практической конференции (13 июля 2017 г., г. Саратов). – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://aeterna-ufa.ru/sbornik/EK-64.pdf#page=34>.
4. Стечишин Т. Ю. Дослідження монетарної політики Європейського центрального банку у контексті глобальних фінансових змін: уроки для України / Т. Ю. Стечишин, О. Я. Руда. // Економіка і суспільство. – 2017. – №9. – С. 1061-1067.

Анастасія МОКРИЦЬКА

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Іващук О.О.

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ: АНТИКРИЗОВИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Функціонування будь-якого центрального банку є відображенням комплексу складних процесів, що протікають на макро- та мікрорівні економіки будь-якої країни.

Швидкі процеси ринково орієнтованої модернізації всього грошового сектору української економіки поставили на порядок денний нові питання, які вже стосуються проблеми вибору моделі оптимального входження в глобалізований простір світових фінансів. Істотні зміни в діяльності центральних банків провідних країн світу, валютна інтеграція в Західній Європі та приклад успішного реформування грошового сектору транзитних економік актуалізують потребу у вивченні та узагальненні світового досвіду організації та функціонування центральних банків.

Потреби сьогодення вимагають інтеграції до сучасного світового політичного та економічного простору. Перебудова державної економіки з планової на ринкову потребує невідкладних змін до самої сутності антикризового управління, його перебудови й трансформацій. Україна, спрямовуючи зусилля та прагнучи бути державою з ринковою економікою, стикається з проблемами, пов'язаними з кризовими явищами, що притаманні країнам, які функціонують у рамках ринкової моделі розвитку. Ці країни мають

багаторічний значний досвід антикризового управління в складних умовах, подолання кризових явищ та створення механізмів превентивного попередження та захисту від їх наслідків. Проблема упередження та боротьби з кризовими явищами ще ніколи не стояла так гостро для нашої країни.

Стабільний стан і криза виступають постійними антагонізмами у розвитку будь-якої системи. Виходячи з цього, антикризове управління може розглядатися як система заходів з діагностики, попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ та їх причин на всіх рівнях економіки. Антикризове державне управління в країнах з розвиненою ринковою економікою виражається в різних формах.

Так, Сполучені Штати Америки реалізують політику антикризового управління через вдосконалення законодавства в галузі зайнятості, збільшення робочих місць, особливо для молоді, розробку регіональних структурних програм тощо. У параграфі 310 гл. 58 Зводу законів США зазначено, що ефективні заходи уряду повинні містити спеціально розроблені програми зі зниження високого рівня безробіття, зменшення безробіття серед окремих груп працівників; посилення ролі експорту й поліпшення міжнародної конкурентоспроможності сільськогосподарських та промислових товарів, а також автомобілебудування.

Особливою проблемою є забезпечення роботою молоді, яка потребує розв'язання таких завдань, як розробка практичних методів поєднання роботи з професійним навчанням, стимулювання приватного підприємництва, практики отримання професійної освіти без відриву від виробництва. Ще одним, не менш важливим, напрямом удосконалення антикризового державного управління в США є координація зусиль різних державних відомств щодо розробки та проведення економічної політики. Для реалізації цього напрямку з 1984 року функціонує Президентська рада з удосконалення управління, пріоритетним напрямками діяльності якої є:

- удосконалення управління фінансовими ресурсами;
- оптимізація управлінських інструментів і процедур;
- координація діяльності генеральних інспекторів;
- координація зусиль різних відомств щодо скорочення числа злочинів тощо.

Позитивним досвідом для України було б використання механізму антикризового державного управління в періоди екстремального розвитку. Цей механізм припускає посилення державного контролю над галузями і підприємствами в період кризи до централізованого адміністрування в сферах виробництва і розподілу продукції.

Країною, яка має давні традиції втручання держави в економіку, у тому числі за допомогою індикативного планування, є Японія. Аналізуючи напрями державного втручання в Японії у наш час, потрібно зазначити, що воно спостерігається за багатьма напрямками: економічне зростання і його темпи; структура промислового виробництва; освіта і наука; зайнятість; кредит і грошовий обіг; ціноутворення; зовнішньоекономічні зв'язки; галузева

структура; розміщення виробництв; стимулювання інвестицій. Проте, не зважаючи на активне втручання держави в економіку, в країні розвивається як великий, так і малий бізнес. Це пов'язано з тим, що господарські труднощі долаються за активної підтримки держави. Саме держава, через фіскальну і кредитно-фінансову політику, а також заходи прямого адміністративного впливу, сприяє вирішенню проблем суб'єктів господарювання. Досліджуючи позитивний досвід антикризового управління слід відзначити, як доволі ефективний, процес приватизації неефективних (в т. ч. неплатоспроможних і банкрутів) державних підприємств. Далі за підтримки держави, потрапляючи до приватного сектору, ці підприємства модернізуються, оптимізується їх структура, менеджмент і вони поступово починають виходити на середній рівень ефективності приватного сектора. Це стає можливим, у тому числі, завдяки унікальним ресурсам японської економіки — заощадженням підприємств і громадян. Саме це дозволяє ефективно реалізовувати антикризові заходи.

Досліджуючи досвід Європейського Союзу в напрямку антикризового управління, слід зазначити, що в ньому превалює селективний підхід, спрямований на стимулювання діяльності конкретних компаній. Вважається, що тільки приватний бізнес може ефективно розв'язувати питання підйому депресивних регіонів та підприємств за допомогою створення малих і середніх підприємств передових галузей. Однак, кожна країна Європейського Союзу має свої особливості.

У ряді країн в якості превентивних антикризових заходів, спрямованих на запобігання або вихід з кризи окремих підприємств і навіть цілих галузей, використовується розробка програм приватизації та їх реалізація. Метою таких заходів є пошук інноваційних структур підприємств, підвищення їх конкурентоспроможності та ефективності. Слід також зазначити, що приватизаційні процеси в кожній країні мали свої особливості. У країнах з розвинутою ринковою економікою приватизація здійснювалася шляхом продажу приватному інвестору державних підприємств, створення спільних підприємств, а також продажу частки акцій, які належали державі.

Література

1. Борейко В. І. Монетарна політика Національного банку України в умовах нестабільності / В. І. Борейко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2015. – Вип. 2. – С. 7-10.
2. Буковинський, С. А. До питання розробки Стратегії монетарної політики Національного банку України / С. А. Буковинський, Т. Є. Унковська, М. О. Джус // Економіка України. – № 8. – С. 4-30.
3. Карлін, М. І. Фінанси зарубіжних країн : навчальний посібник / М. І. Карлін. – Київ : Кондор, 2004. – 384 с.
4. Козюк, В. В. Сучасні центральні банки: середовище, функціонування та монетарні рішення : монографія / В. В. Козюк. – Тернопіль : Астон, 2001. – 300 с.
5. Мельник, П. В. Банківські системи зарубіжних країн : підручник / П. В. Мельник, Л. Л. Тарангул, О. Д. Гордей. – Київ : Алерта, 2010. – 586 с.
6. Храпкіна, В. В. Адаптація світового досвіду антикризового управління в Україні / В. В. Храпкіна, О. П. Чучко // Технологический аудит и резервы производства. – 2015. – № 1(7). – С. 42-49.

Наталія НІЦЕВИЧ
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к. е. н., доцент кафедри банківської справи Баянт Г. Р.

АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ТА УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Однією із найпотужніших економік ЄС на сьогодні є економіка Франції. Позитивна динаміка економічного розвитку країни зумовлена такими причинами:

- по-перше, Франція дуже мало зорієнтована на експорт, тому його скорочення не могло справити суттєвого впливу на її економіку та грошову систему;
- по-друге, економіка цієї держави є соціально орієнтованою зі значним державним сектором, у якому зайнято 20% населення;
- по-третє, у країні надаються допомоги по безробіттю, які становлять 75% від середньої заробітної плати. Мінімальна заробітна плата у Франції становить 1321 євро;
- по-четверте, рівень кредитної заборгованості населення Франції у два рази менший, ніж у США чи Великобританії. Це зумовлено тим, що умови надання кредитів були завжди жорсткими. Крім того, французьке населення більш схильне до заощадження, ніж до запозичення. Як результат, уряду Франції не довелося націоналізувати ще жодного банку;
- по-п'яте, уряд Франції дуже швидко розробив і почав реалізовувати план антикризових дій, у якому наголошувалось на стимулюванні попиту, а не інвестицій, як в інших країнах.

Одним із найефективніших пунктів французької антикризової програми стала підтримка автомобілебудування. За її допомогою вдалося підтримати споживчий попит – у II кварталі кризового 2009 р. індивідуальне споживання в країні зросло на 0,4 % [1].

До пріоритетних заходів антикризового управління Франції належать:

- підтримка пріоритетних галузей;
- збереження робочих місць;
- стимулювання попиту;
- жорстке регулювання банків.

До інструментів реалізації антикризової політики країни відносяться:

- надання стабілізаційних кредитів;
- зниження податків, надання податкових преференцій;
- створення спеціальних бюджетних фондів;
- збільшення державних запозичень;
- збільшення інвестицій в освіту.

Урядом Франції восени 2008 р. розроблено антикризовий план для фінансового сектору, основними засадами якого було надання кредитів,

спрямованих найбільшим банкам з метою стабілізації фондового ринку. Компанія рефінансування, 66 % якої належить банкам і 34 % державі, була організована для надання державних гарантій банкам. При цьому послуги держави з надання гарантій стали для банків платними. 13 кредитним установам було надано позику в 23 млрд. євро. Крім того, кілька банків отримали фінансову допомогу у вигляді гарантій на відновлення довіри і ліквідності. У жовтні 2008 р. 10,5 млрд євро було виділено 6 найбільшим банкам Франції. Загалом економіка Франції з усіх сусідів по євросоні може вважатися найбільш збалансованою, оскільки вона (на відміну від ФРН):

- менше залежить від експорту;
- володіє великим держсектором, що сприяє стабілізації економіки [2].

Значною мірою досвід антикризового менеджменту Франції може бути використаний при розробці програм діяльності в умовах економічної нестабільності урядом України. Важливе значення при цьому мають методи, які застосовуються для:

- збільшення інвестицій;
- стимулювання виробництва;
- підвищення рівня споживання;
- механізми середньострокового бюджетно-фінансового планування.

Заходи, які Україні необхідно покращити, спираючись на досвід Франції:

✓ розширення програм підтримки придбання житла, які використовувались як антикризовий захід та передбачають будівництво доступного житла. В Україні заходи допомоги у цій сфері є обмеженими. НБУ прийняв постанову щодо спрощення реструктуризації заборгованості за іпотечними кредитами та надав цільове рефінансування для фінансування недобудованих житлових будинків з високим ступенем готовності);

✓ рефінансування або гарантування банківських боргів за рахунок державних коштів (зادля збільшення довіри до фінансових установ та запобігання відтоку вкладів або появі вимог щодо дострокового виконання зобов'язань урядами країн були гарантовані банківські борги за рахунок державних коштів. В Україні така практика не використовується. Очевидно, що надання відповідної підтримки вимагає суттєвих коштів, тому вона навряд чи можлива в короткостроковому плані);

✓ інтенсифікація запровадження цифрових технологій (уряд країни виділяє кошти в рамках програм інвестування на купівлю комп'ютерної техніки, розширення доступу до Інтернет, інших технічних засобів школами, університетами, державними установами тощо. У рамках планів розповсюдження цифрових технологій також планується здійснити інвестиції в базову інфраструктуру мереж (безпроводні, опто-волоконні, тощо), створити центри цифрових послуг для населення. Зокрема, витрати Франції передбачені на рівні 10 млрд. євро на наступні 10 років. Проте Україна такий захід не застосовувала) [3].

Література:

1. Ткачук Т. Шляхи подолання фінансової кризи: міжнародний досвід та перспективи України [Електронний ресурс] / Т. Ткачук. – Режим доступу: <http://dissertacia.kiev.ua/>

2. Череп О.Г. Досвід країн Центральної Європи щодо подолання кризи і стабілізації економіки [Електронний ресурс] / О.Г. Череп, Н.В. Сіра. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2011_2_2/35.pdf.

3. Антикризова політика в світі та Україні: порівняльна оціна заходів та економічних ефектів, грудень 2009 р., аналіт. доп. – К.: ІЕД, 2009. Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/Projects/Projects_2009/2009_19_Anticryzova%20politika/Project%20output/2009_19_ukr.pdf

Надія НОВОМЛИНСЬКА
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

ВПЛИВ АБЕНОМІКИ НА МОНЕТАРНУ ПОЛІТИКУ ЯПОНІЇ

Центральні банки багатьох країн за останнє десятиліття перейшли від короткострокового до середньострокового застосування монетарної політики. За сучасних умов особливого значення набуває дослідження впливу заходів монетарної політики на економічні процеси загалом. Економіку Японії з 1990 по 2010 роки називають втраченими десятиліттями. Застій утворився після фінансової кризи в країні у 1990 роках. Економічний розвиток Японії повністю зупинився, що спричинило зростання безробіття. Так, у Законі про Банк Японії зазначено: “Грошово-кредитна політика Банку повинна спрямовуватися на досягнення стабільності цін, таким чином сприяючи здоровому розвитку національної економіки” [1].

Економіка Японії протягом досить тривалого періоду характеризується не інфляційними, а дефляційними тенденціями. За допомогою політики нового уряду, який очолив прем'єр-міністр Сіндзо Абе країна подолати 20-річний період економічного застою, хоча одночасно істотно виріс державний борг Японії – сьогодні він у 4 рази перевищує ВВП країни.

Головний метод абеноміки добре відомий в економічній теорії: штучна девальвація національної валюти шляхом подвоєння грошової маси в країні. Прем'єр-міністр переконав голову Національного банку Японії піти на такий крок. Головною особливістю є те, що в цій країні Національний банк є незалежним від рішень уряду, адже 45% його капіталу належить приватним та інституційним акціонерам[2].

Центральною частиною абеноміки в Японії стали три «стратегічні стріли»:

- подвоєння монетарної бази за допомогою Банку Японії, який зобов'язався щомісяця скуповувати державні облигації на суму 70 млрд. дол. США;
- дотримання податково-бюджетного стимулювання і програми зниження податків;

- проведення структурних економічних реформ.

Коли у країні запровадив новий економічний режим, японська валюта швидко девальвувала до долара. Найважливішим наслідком девальвації єни стало зростання експорту, що дало можливість за інші валюти купляти більше японських товарів. Це, відповідно, зумовило зростання обсягів продажу виробників товарів, це, в свою чергу, призвело до збільшення корпоративних прибутків, які забезпечили зростання інвестицій у бізнес.

Розглянемо результати феноменальної політики Японії за допомогою наступних економічних індикаторів.

Таблиця 1

Динаміка економічних показників Японії

Індикатори	Одиниці виміру	До абеноміки 2012 рік	Під час абеноміки 2016 рік
Номінальний ВВП	JPU, тис.	495	537
Корпоративні прибутки	JPU, тис.	48,5	68,2
Капітальні інвестиції	JPU, тис.	71,8	82,6
Рівень безробіття	%	4,5	2,8
Податкові надходження	JPU, тис.	42,3	57,7
ОВДП	%	38,1	35,6

*Складено автором за даними джерела: [3]

На основі наведених даних можна зробити висновок, що Японія з початком введення нового напрямку у монетарній політиці та економіці загалом досягає високого рівня економічного піднесення, адже згідно з даними, номінальний ВВП зріс у порівнянні з 2012 роком від 495 тис. єн до 537 тис. єн у 2016 році, що відображено також у наступних показниках. А саме: зростають податкові надходження на 15,4 тис. єн у порівнянні з 2012 роком; капітальні інвестиції збільшились до 82,6 тис. єн у 2015 році; зростання корпоративних прибутків склало 19,7 тис. єн. Одночасно спостерігається зменшення рівня безробіття на 1,7%, що зумовлено зростанням рівня зайнятості жінок до 65%, а також залученням іноземних фахівців[1].

Отже, підсумовуючи аналіз змін у економіці Японії після введення політики абеномії, можна вважати, що у країні відбулись позитивні зрушення. Економічна програма Сіндзо Абе стала імпульсом до зростання економіки Японії. Уже в перший рік абеноміки було помітно позитивні результати, які надали можливість уряду Японії збільшити витрати на освіту, дослідження та розвиток, а також на скорочення бідності. Та у країні ще вкрай необхідним залишається скачок продуктивності, але цього важко досягти через скорочення частки економічно активного населення в результаті старіння нації. Тепер японський уряд бере курс на стабілізацію

економіки і регламентацію соціальних умов для стимулювання зростання народжуваності.

Література:

1. Офіційний сайт Банку Японії. – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.boj.or.jp>.
2. Outline of Monetary Policy / The Bank of Japan. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.boj.or.jp/en/mopo/outline/index.htm/>.
3. Japan Statistical Yearbook 2016. Statistics Bureau. С. 17. – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.stat.go.jp/english/data/nenkan/65nenkan/index.htm>

Олена ПЕТЛЮВАНА

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач кафедри банківської справи Рудан В.Я.

ДОСВІД БОРОТЬБИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ США ТА ЄС ІЗ КРИЗОВИМИ ЯВИЩАМИ

Банківська система будь якої країни відчуває на собі наслідки світових фінансових криз, тому важливим є питання швидкої та адекватної реакції центральних банків на загрози, які поширюють глобалізаційні процеси.

Кризи останнього десятиліття довели неспроможність центральних банків забезпечувати виконання стратегічних завдань монетарної політики у мінливому економічному середовищі, та протистояти зовнішнім викликам. У силу нових умов функціонування змінились стратегічні цілі функціонування центральних банків та пріоритети у тактиці грошово-кредитної політики. Тому аналіз досвіду антикризового регулювання провідних держав світу з позиції оптимізації монетарної політики є особливо актуальною темою, яка досліджує шляхи забезпечення стійкого економічного зростання.

Антикризове управління є комплексом управлінських рішень та заходів, що спрямовані на попередження, діагностику, нейтралізацію та подолання кризових явищ у банківському секторі.

Оздоровлення банківського сектору здійснюється з допомогою наступних інструментів: фінансових (регулювання облікової ставки, зниження норм обов'язкового резервування, надання кредитів центральним банком, надання урядових гарантій за депозитними вкладками), структурних (ліквідація, злиття та реструктуризація банків, закриття неприбуткових філій) та операційних (викуп прострочених зобов'язань підприємств перед банками, реструктуризація короткострокових кредитів банку).

Одним із найяскравіших прикладів реалізації антикризової політики є боротьба центральних банків США та ЄС із світовою фінансовою кризою 2008 року.

Так, наприклад, базовим пакетом антикризових заходів для відновлення економіки ЄС стала програма «Від фінансової кризи до одужання: європейська

програма дій», що була прийнята в жовтні 2008 року Європейською радою. Суттєва роль у стабілізації ситуації відводилась міжнародним банківським організаціям, таким як, Єдиний інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський центральний банк.

Уся програма поділялась на три блоки дій, яка містила фіскальні та монетарні антикризові заходи.

Перший блок заходів: зниження облікової ставки Європейського центрального банку та національних банків, рекапіталізація банків та надання урядових гарантій виплат банківських депозитів.

Другий блок заходів: надання ЄІБ через комерційні банки додаткових кредитів малому і середньому бізнесу, підвищення ролі Європейського банку реконструкції та розвитку у питаннях реформування фінансового сектору нових держав-членів ЄС.

Третій блок заходів: залучення додаткових коштів ЄІБ для фінансування діяльності малого і середнього бізнесу у державах-членах.

У кожній державі, яку торкнулась «Мала депресія», криза набуває своїх специфічних ознак. Враховуючи це, окрім загальноєвропейської програми, кожна країна вносила свої аспекти у антикризове регулювання.

Таблиця 1

Антикризові заходи деяких країн світу

Країни	Антикризові заходи
Країни ЄС	Зниження облікової ставки;
Австрія, Німеччина, Великобританія	Надання державних гарантій за депозитами;
Греція, Франція, Великобританія	Гарантування міжбанківських кредитів;
Латвія, Литва, Естонія	Підвищення рівня фінансової дисципліни;
Іспанія, Німеччина	Створення спеціальних фондів; викуп проблемних активів;
Австрія, Португалія	Націоналізація банків, надання державних гарантій;
Австрія	100% гарантування вкладів населення;
Греція	Надання кредитним установам спеціальних державних облігацій з метою їх рекапіталізації облігацій; зміцнення банківських капіталів в обмін на отримання державою частки їх привілейованих акцій;
Ірландія	Надання абсолютних гарантій за депозитами в усіх банках;
Італія	Здійснення Банком Італії аукціонів, де активи банку обмінювались на державні цінні папери;
Франція	Виділення 41 млн. євро для рекапіталізації банків, надання гарантій за міжбанківськими кредитами;
Нідерланди	Надання державних гарантій за незабезпеченими кредитами, рекапіталізація банківських установ.

Особливістю проведення антикризової політики у США є науково підкріплене координування зусиль усіх державних відомств, що беруть участь у

здійсненні економічної політики. Так в умовах нестабільності Федеральна резервна система здійснила наступні заходи:

- викуп проблемних кредитів державою (Програма викупу проблемних активів TARP);
- уповноваження уряду відповідальним за іпотечні кредити (сумарний обсяг виплат за якими в період з 2008 по 2017 рр. склав \$432 млрд.);
- надання гарантій Казначейством США щодо інвестицій у фонди грошового ринку;
- здійснення ФРС кредитування банків з метою викупу корпоративних боргів у фондів грошового ринку;
- впровадження кредитування через «дисконтне вікно» (програма залучення короткострокових депозитів) для збільшення ліквідності банків (як правило, використовуються депозити овернайт, відсоткові ставки за якими утворюють нижню межу одноденних міжбанківських кредитів ринку долара);
- можливість реструктуризації іпотечних кредитів без права списання частини заборгованості приватних позичальників.

В умовах ситуації, яка склалась на сьогоднішній день в Україні, доцільним є запозичення досвіду антикризового регулювання у розвинутих країн. Так, першочерговим завданням є вжиття всіх необхідних заходів, з метою перетворення облікової ставки НБУ на дієвий інструмент регулювання капітальних потоків між реальним і фінансовим секторами.

Дієвим може стати впровадження середньострокового бюджетно-фінансового планування, яка допоможе адаптувати бюджетні видатки на найближчі роки, за рахунок розробки бюджетних перспектив на кілька наступних років.

Також свої результати, як видно з зарубіжних прикладів, приносить наявність ліквідних активів у банківсько-кредитній системі та стимулювання споживання монетарними методами. З метою зміцнення положення національної грошової одиниці варто здійснити стимулювання експорту.

Література

1. Кундицький О. Монетарні інструменти державного регулювання фінансових ресурсів/ О.Кундицький// Збірник науково-технічних праць - 2006. - №16,5 - С.171 – 178
2. Стукало Н. Державне антикризове регулювання банківського сектору: досвід ЄС та України/Н.Стукало, М.Литвин// Вісник НБУ. – 2014. - №6. – С.20-25
3. Науменкова С. Проблеми підтримки фінансового сектору в умовах кризи/ С. Науменкова //
4. Вісник Національного банку України. – 2015. – № 6. – С.12-18
5. Гольшева М. Антикризисное государственное регулирование реального сектора экономики:международный опыт/ М. Гольшева// [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.uecs.ru/uecs44-442012/item/1511-2012-08-28-06-12-00>
6. Бояр А.О. Використання фіскальних ресурсів ЄС в умовах економічної кризи 2008–2010 рр. / А.О. Бояр // Проблеми розвитку прикордонних територій та їх участі в інтеграційних процесах: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 15-16 жовт. 2009 р. / за ред. В.Й. Лажніка і С.В. Федонюка. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 285с

Мар'яна ПОГЛОД
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., ст. викладач кафедри банківської справи Рудан В.Я.

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

Інфляція є однією із найгостріших проблем сучасного розвитку економіки в багатьох країнах світу. Вона негативно впливає на всі аспекти життя суспільства: знецінює результати праці, знищує заощадження юридичних і фізичних осіб, перешкоджає довгостроковим інвестиціям і економічному зростанню. Висока інфляція руйнує грошову систему, провокує втечу національного капіталу за кордон, послаблює національну валюту, сприяє її витісненню у внутрішньому обігу іноземною валютою, підриває можливості фінансування державного бюджету. Інфляція є найефективнішим засобом перерозподілу національного багатства – від бідніших верств суспільства до більш багатих, посилюючи тим самим його соціальне розшарування. [5, с.89]

За визначенням доктора економічних наук, професора В.Д. Базилевича: «Інфляція – це стійке і відчутне зростання рівня цін, яке виникло внаслідок того, що значна частина грошової маси виявилась не забезпеченою економічними благами» [1].

Як економічне явище, інфляція існує вже тривалий час. Вважається, що її поява пов'язана з виникненням саме паперових грошей і нерозривно функціонує до сьогодні [3, 141]. Термін інфляція (від лат. Inflatio – надування) вперше почав вживатися в Північній Америці в період громадянської війни 1861-1865 рр. і означав процес збільшення паперово-грошового обігу. У ХІХ столітті цей термін почав вживатися також в Англії і Франції. Широкого розповсюдження в економічній літературі поняття інфляції одержало в ХХ столітті відразу після першої світової війни, а далі поширилось і на території України [5, с.89].

Для того, щоб мати певні уявлення про інфляційні процеси в Україні, слід почати з причин, які сприяють її виникненню. До таких основних причин виникнення інфляції в Україні можна віднести: диспропорцію внутрішніх і світових цін; високу монополізацію економіки; тиск зовнішнього боргу на державний бюджет. Останнє спричиняє виникнення несприятливого інвестиційного клімату і дає поштовх спекулятивному бізнесу. [5, 90]

Надмірне затягування інфляційного процесу на досить високому рівні (в середньому на 20 %) без відчутного впливу на економічне зростання призвело до того, що інфляція набула форми стагфляції. Вона характеризується загальним застоєм у державі (застій в економіці, виробництві, соціальній сфері) і одночасно інфляцією.

Аналізуючи інфляційні процеси в Україні, дослідники виділяють такі причини що характерні саме для економіки України:

- причина циклічного розвитку світової економіки;

- готівкова та кредитна емісія;
- диспропорції в структурі національної економіки України;
- залежність від імпортованих товарів, палива та сировини (зовнішньоекономічна причина)
- низька частка середнього класу в соціальній структурі;
- політична причина, яка проявляється у політичній нестабільності та в стосунках з іншими країнами.

Інфляція має істотний вплив на всі сфери людського життя, найбільший – в економічній сфері. Саме цим наслідком інфляція зобов'язана такою великою кількістю уваги, яку приділяють їй зі сторони держави, підприємництва, простих громадян.

Основні негативні наслідки інфляції включають в себе:

- надмірна кількість паперових грошей у каналах грошового обігу, що призводить до їх знецінення;
- зниження рівня доходів усіх прошарків населення, особливо тих, що мають фіксований дохід;
- зростання цін, особливо на продукцію масового вжитку;
- розвиток спекуляції;
- знецінення грошових заощаджень;
- нестабільність у процесах виробництва;
- послаблення національної валюти, зміцнення іноземних валют;
- напружені соціально-економічні настрої у суспільстві.

Через інфляцію виникають диспропорції у розвитку суспільного виробництва. Підприємці спрямовують позичкові капітали в ті галузі, де відбувається швидке зростання цін. Через це спостерігається явище відтоку капіталу з інших галузей. Виникає загроза занепаду виробництва. Також збільшується інвестиційний ризик, який несе за собою скорочення капіталовкладень. Це сприяє стримуванню науково-технічного прогресу. [4, 23]

Технічний регрес також виникає через уповільненим зростанням ціни на робочу силу у порівнянні із ціною на засоби виробництва, і ручна праця виявляється вигіднішою, ніж технічна.

Через скорочення платоспроможного попиту населення звужується ринок збуту товарів народного споживання. Через це можуть зменшитися темпи їх зростання або скоротиться обсяг виробництва.

Також негативним наслідком інфляції є перелив капіталу із сфери виробництва в сферу обігу. Поширюється спекуляція, завдяки якій прискорюється рух капіталів та збільшення прибутків. До сфери спекулятивної торгівлі також переходить значна частина робочої сили, тим самим стримуючи розвиток виробництва. Через бажання підприємців збільшити свій прибуток за рахунок спекуляції, руйнуються економічні зв'язки між суб'єктами господарювання та дезорганізується виробництво. Поширюються тінізація економіки та розвиток корупції.

Ще одним негативним наслідком інфляції є вплив на структуру споживчого попиту, що викликає дезорганізацію господарських зв'язків та перерозподіл багатства. Ті підприємці, яким вдалося отримати прибутки за

рахунок підвищення цін (включаючи спекулятивний шлях) переводять їх у реальні цінності – високоліквідні активи: дорогоцінні метали, земельні ділянки, коштовності та інше. У цей самий час відбувається зменшення виробничих витрат, що пов'язані з підвищеним ступенем ризику через знецінення грошей.

Під час інфляції економічні суб'єкти намагаються не тримати свої активи в грошовій формі. Це несе негативний вплив на кредитні відносини та грошовий обіг. Власникам грошових коштів відмовляється від вкладання їх у банки за умови, що через депозитний відсоток відбудеться подорожчання банківських позик. В результаті відбудеться скорочення попиту на ці позики та підприємці будуть вимушені піднімати й надалі ціни, щоб компенсувати додаткові витрати, пов'язані з оплатою відсотків. Відбувається скорочення комерційних кредитів, оскільки кредитори несуть певні ризики при продажі товарів з відстрочкою платежу, та це їм економічно не вигідно.

Проблема інфляції має для України не стільки теоретичне, скільки суто практичне значення. Кожен період, починаючи з 1991 року, характеризується різними рівнями та темпами інфляції і звичайно має свої соціально-економічні наслідки. [5, 90] Але, щоб чітко зрозуміти процеси, які відбуваються нині, розглянемо динаміку та розвиток інфляції в Україні від 2009 до 2016 року.

Таблиця 1

Інфляція в Україні упродовж 2008–2016 рр.

Рік	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
% за рік	22,3	12,3	9,1	4,6	4,6	0,5	24,9	43,3	12,4

Виважена грошово-кредитна політика Національного банку України забезпечила стабільність цін упродовж 2012–2013 рр. Після дворічної тенденції утримання споживчої інфляції на низькому рівні в 2014 році відбулося її суттєве зростання – до 24,9% внаслідок: девальвації обмінного курсу гривні до долара США (офіційний курс – на 97,3%); підвищення адміністративно регульованих цін (на 30,4%). Водночас відбулося стрімке зростання інфляційних очікувань підприємств та домогосподарств.

На кінець 2015 року відбулося стрімке зростання рівня інфляції до 43,3, що спричинене нестабільною ситуацією на сході країни.

Швидке сповільнення інфляції у 2016 році відбулося насамперед завдяки послабленню інфляційного тиску, зумовленого фундаментальними факторами. Про це свідчило стрімке уповільнення базової інфляції. Також значний вплив

Мали сприятливі фактори з боку пропозиції сирих продуктів харчування. Водночас основними чинниками підвищення цін стало підвищення тарифів, що регулюються адміністративно, та зростання світових цін на нафту [6].

Література:

1. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д.Базилевича. – 2-ге вид., випр. – К.:Знання, 2005. – 851 с.
2. Вдовиченко Н. Є. Інфляція та її вплив на економіку України [Електронний ресурс] / Н. Є. Вдовиченко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2015. - № 1. - С. 93-102. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2015_1_12

3. Гачек А. П. Синтезація антиінфляційної політики в Україні [Електронний ресурс] / А. П. Гачек // Управління розвитком. - 2014. - № 4. - С. 141-142. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_4_60
4. Марцин В. С. Інфляційні процеси, причини їх виникнення та шляхи подолання в Україні [Електронний ресурс] / В. С. Марцин // Регіональна економіка. - 2012. - № 1. - С. 21-30. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2012_1_4
5. Сусіденко, Ю. В. Вплив інфляційних процесів на економіку України [Текст] / Юлія Валентинівна Сусіденко // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 18. – № 1. –88-92с.
6. Аналіз інфляції. Офіційний сайт Національного Банку України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

Олена РУДА

студентка факультет банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Стечишин Т.Б.

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄЦБ В УКРАЇНІ

Глобальна економічна криза кинула виклик економічній та грошово-кредитній політиці Європейського союзу і викрила слабкі елементи механізмів поточної міждержавної координації. У сучасних кризових умовах зросла особлива значущість та вагомість монетарної політики як найбільш дієвого та гнучкого механізму регулювання економіки держави. Це зумовлює до необхідності вивчення західних концепцій використання грошово-кредитної політики, їх адаптації до економічних процесів в Україні та запобіганню виникнення можливих фінансових загроз у майбутньому. У практиці центральних банків існує багато методів досягнення основної мети монетарної політики, різного роду режимів та інституційних особливостей монетарної політики.

Незважаючи на актуальність проблематики, ґрунтовні дослідження досвіду антикризового монетарного регулювання ЄЦБ і, тим паче, обґрунтування можливостей застосування його інструментів в Україні є незначним доробком вітчизняних вчених. Серед провідних вітчизняних науковців, що досліджували монетарну політику ЄЦБ, виділимо А. О. Бояр, О. В. Дзюблюк, В. Беспалову, Т. Ільїну, А. Семенова та іноземних К. Байєра, Дж. Клейса, О. Іссінга П. Кругмана та інших.

Головними інструментами монетарного впливу на економіку, що використовують центральні банки розвинених країн, у тому числі і ЄЦБ є наступні: 1) обов'язкові резерви, 2) постійно діючий механізм рефінансування, 3) операції на відкритому ринку. Вважаємо, що саме даними антикризовими методами доцільно скористатися Україні для відновлення фінансової сфери, а також розробити власну програму поживлення ділової активності та економічного відродження.

Аналізуючи діяльність Національного банку України варто відзначити помітний прогрес у використанні даних груп інструментів, що де-факто охоплюють набір тих же трьох ключових важелів. Однак, практичне використання даних інструментів потребує досить серйозних заходів удосконалення самих механізмів монетарного регулювання.

По-перше, якщо розглянути механізм визначення періоду для нарахування резервів, то цілком очевидно є розбіжність між подекадним, а в період кризи і щоденним, нарахуванням резервів, установленим методикою НБУ, та методами ЄЦБ, згідно з якими банки формують резерви із запізненням на один місяць і 24 дні. У цьому аспекті доцільно було б розглянути можливості збільшення періоду розрахунку резервів українськими банками (принаймні до 30 днів), що могло б умовою досягнення належної еластичності системи обов'язкового резервування, а розрахунковий період дозволяв би належно враховувати коливання залишків депозитів і планувати активні операції банків, забезпечуючи відповідну дохідність.

По-друге, на відміну від України, ЄЦБ на суму середнього значення обов'язкових резервів протягом періоду підтримання нараховує і сплачує проценти шляхом їх зарахування на рахунок комерційного банку. Тому для вирішення проблеми неефективного використання значних сум, сформованих банками ресурсів, Національному банку слід було б розглянути можливості нарахування плати за сформовані комерційними банками резерви (принаймні в розмірі половини встановленої облікової ставки), що могло б стати важливим засобом підвищення ефективності функціонування кредитних установ загалом.

По-третє, для підвищення ефективності механізму обов'язкового резервування можна було б запропонувати низку заходів, котрі стосуються передусім диференціювання величини резервних вимог. Таке диференціювання можна здійснювати за кількома критеріями: 1) за строками залучення коштів – чим вони коротші, тим вищі ставки резервування, і навпаки; 2) за абсолютними сумами коштів, унесених на банківські депозити; 3) залежно від типів кредитних установ, їх розмірів, а також вибору пріоритетів під час здійснення активних операцій [1]. Саме запровадження елементів диференціювання резервних вимог за різними критеріями слід вважати одним із найбільш перспективних напрямів розвитку обов'язкового резервування в системі заходів монетарного регулювання економічних процесів, що може підвищити їхню гнучкість та ефективність. Загалом же реалізація означених вище напрямів удосконалення системи мінімальних обов'язкових резервів може створити оптимальну схему застосування Національним банком України резервних вимог як інструмента впливу на діяльність банків, адекватного системі, що використовується нині ЄЦБ.

Операції на відкритому ринку в системі заходів реалізації монетарної політики є досить важливими та вказують на необхідність їх активного розвитку і в Україні. Однак сьогодні вони ще не набули визнання як основного важеля впливу центрального банку на перебіг макроекономічних процесів і кредитне забезпечення економіки. Незважаючи на те, що статтями 25 і 29 Закону України «Про Національний банк України» ці операції віднесено до

числа основних засобів монетарної політики, їх практична реалізація пов'язана з певними труднощами. Насамперед, необхідно відзначити, що об'єктами операцій на відкритому ринку законодавством визначено не лише казначейські зобов'язання, а й власні зобов'язання НБУ (депозитні сертифікати), комерційні векселі, інші цінні папери та боргові зобов'язання. Відсутність же конкретизації щодо останніх, низький рівень розвитку ринку корпоративних цінних паперів (капіталізації та інфраструктури), а також світовий досвід реалізації монетарної політики центральними банками в розвинутих країнах указують на пріоритетність використання саме державних боргових зобов'язань як основного об'єкта провадження регулятивних заходів через операції на відкритому ринку.

Сьогодні ж головним інструментом монетарного регулювання Національного банку в системі операцій на відкритому ринку, що певною мірою можна вважати наближеним до практики реалізації монетарної політики ЄЦБ, є випуск депозитних сертифікатів. Як свідочить про депонування коштів комерційних банків у системі електронного обігу Національного банку депозитні сертифікати розміщуються на аукціонах, про умови яких (максимальна чи мінімальна сума, строк дії сертифікату, стартова ціна продажу, дата погашення) банківські установи ставлять до відома окремими електронними повідомленнями.

Загалом розглянуті інструменти грошово-кредитного регулювання утворюють своєрідний «класичний набір» тих важелів, за допомогою яких Національний банк України спроможний достатньою мірою ефективно впливати на економічну систему в посткризовий період. Проте дієвість механізму реалізації монетарної політики сьогодні не перебуває ще на рівні, адекватному сучасним вимогам ринкової економіки та ролі й місця в ній центрального банку, що вказує на необхідність подальшого вдосконалення відповідних регулятивних інструментів за розглянутими вище напрямками, насамперед – з урахуванням досвіду методологічних розробок у цій сфері Європейського центрального банку. Рекомендаціями для НБУ є адаптація конкретних механізмів застосування інструментів монетарного регулювання до умов кризових явищ на світових фінансових ринках, щоб забезпечувати максимальну стабільність роботи банківського сектору та стійкість національної грошової одиниці [2, с. 213].

Використовуючи досвід ЄЦБ, як провідного банку світу, НБУ слід звернути увагу та вжити певних заходів, тому слід:

- ✓ на основі комплексного підходу, що передбачає консолідацію монетарних, фіскальних, фінансово-кредитних, структурних та інших антикризових заходів, оперативно розробити і ухвалити план (програму);
- ✓ вжити усіх необхідних заходів для перетворення облікової ставки національного банку у дієвий інструмент регулювання потоків капіталу між фінансовим і реальним секторами економіки;
- ✓ забезпечити наявність у банківсько-кредитній системі ліквідних активів (ресурсами національного банку, уряду, фінансових установ);

- ✓ оперативно переглянути пріоритети бюджетно-структурної політики, внівши зміни до національного і місцевих бюджетів, спрямовані на збільшення капітальних видатків у галузях економіки зі значним потенціалом зростання, інноваційного розвитку, конкурентоздатності, зайнятості. Такі зміни не повинні призводити до виникнення критичних бюджетних дефіцитів;
- ✓ активізувати приплив приватних інвестицій, в тому числі іноземних, в економіку країни шляхом їх економічного стимулювання (зниження податкового навантаження на об'єкти інвестування на перших етапах реалізації інвестиційних проектів, створення пільгових умов кредитування тощо), зниження адміністративних бар'єрів при започаткуванні і веденні бізнесу (скорочення строків реєстрації підприємств), розширення механізмів державно-приватного;
- ✓ стимулювати попит (споживання) за допомогою монетарних засобів, підтримки реальних доходів населення, ринкових інтервенцій, споживчого кредитування, зниження непрямих податків тощо;
- ✓ підтримувати платіжний баланс країни та стимулювати експорт.

В кінцевому підсумку варто відзначити, що Україна вже стала невід'ємною складовою світового господарства, тому й складні завдання внутрішнього реформування має вирішувати під впливом і з урахуванням міжнародних викликів, спираючись на позитивний і негативний досвід провідних країн. Тому вважаємо, що саме завдяки монетарним інструментам можна очікувати економічне зміцнення, посилення банківської системи, розширення фінансування реального сектору економіки.

Література:

1. Бояр А.О. Антикризова політика європейського союзу у період 2008–2010 рр.: висновки для України / А. О. Бояр [Електронний ресурс] // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби Україн. – 2011. – № 1. – С. 77-92. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi.../cgiirbis_64.exe.
2. Васильєва Т.А. Дослідження ефективності монетарного регулювання інфляції в країнах Європи [Текст] / Т.А. Васильєва, Д.Л. Циганюк // Reporter of the Priazovskyi State Technical University. – 2014. – №8. – С. 209-213.

Юлія СИДОРОВИЧ

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач кафедри банківської справи Рудан В.Я.

РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ ПОЗИКИ У ФІНАНСУВАННІ ІНВЕСТИЦІЙ ПОЛЬСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Банківські кредити є найпоширенішим джерелом зовнішнього капіталу для фінансування польських підприємств. У Польщі домінуючий підхід до побудови структури капіталу є традиційним та консервативним, найважливіші

- власні ресурси та банківські кредити. Можна відмітити, що чим більше підприємство, тим частіше використовують банківські кредити, це строго пов'язано зі вартістю фінансування, крім того, більш легким доступом і переговорною позицією великих підприємств.

Інвестиції - це активи, які, як очікується, принесуть економічну вигоду, як у державному, так і в приватному секторах та мають вирішальне значення для розвитку та зростання. Інвестиції в компанії збільшують їх цінність на ринку та підвищують конкурентоспроможність. Є деякі тонкі розбіжності в значенні цього слова - в мікроекономіці це розуміється як відмова від поточних вигод для майбутньої прибутку, у макроекономіці - акцент робиться на чистих інвестиціях, що являють собою чистий ріст реального капіталу суспільства конкретної країни, це відбувається лише тоді, коли створюється новий реальний капітал. У фінансах - інвестиції використовують як фінансові ресурси для придбання активів для забезпечення майбутнього доходу власника або збільшення вартості в майбутньому.

Існує безліч класифікацій інвестицій, відповідно до тривалості (довгострокові та короткострокові); цілі (реконструкція, модернізація, розвиток, стратегічні, суспільні інтереси та соціальна система), метод (прямий і непрямий) та найбільш популярний за об'єктом інвестицій (матеріальних, фінансових та нематеріальних). Матеріальні інвестиції - це нерухоме майно та земля, машини, технічне обладнання та інструменти, а також предмети колекціонування всіх видів; фінансові інвестиції - облігації, акції та інші фінансові інструменти; нематеріальні інвестиції - це ті, що зосереджуються на розвитку людського капіталу чи охорони навколишнього середовища.

Довгострокові інвестиції в підприємства означають залучення значного фінансування, воно повинно бути засноване на розумних підставах, розглянутих і підтриманих відповідними розрахунками, які передбачають різні випадковості, крім того, воно повинні співвідноситися зі стратегією компанії. Філіп Лассерре викладає наступне визначення стратегії: "Бізнес-стратегія компанії - це набір фундаментальних рішень, що визначають його довгострокові цілі, його вартісну пропозицію на ринку, як вона має намір побудувати та підтримувати конкурентну бізнес-систему та як вона організовує себе "[1]. Варто зазначити, що кожен проект передбачає ризик, і важливо мінімізувати його, зосереджуючи увагу на точному та надійному аналізі.

Як було зазначено раніше, інвестиції вимагають значних фінансових ресурсів, структуру капіталу можна розділити на внутрішнє та зовнішнє фінансування. Внутрішня база спирається, головним чином, на власну прибуток або внесок власників або акціонерів, тоді як зовнішні описують кошти, отримані ззовні. Варто зазначити, що внутрішнє фінансування не завжди відповідає вимогам технічного та організаційного прогресу та конкуренції. Внутрішнє фінансування часто вважається менш дорогим, з іншого боку, він не підлягає оподаткуванню і не дає можливості використати кредитне плече, техніку, щоб збільшити прибутки та збитки.

Рішення про інвестиції на підприємствах залежать не тільки від внутрішнього стану, але і стану на зовнішньому середовищі. У Польщі

ситуація з підприємствами вважалася хорошою та стабільною у 2015 році, незважаючи на те, що в ЄС економічна ситуація не була оптимістичною. Витрати на основні засоби збільшилися - купівля машин та обладнання разом із витратами на будівлі - це не тільки модернізація, а й розширення виробничого потенціалу. Основними причинами зростання інвестицій у Польщі були високі можливості підприємств для фінансування нових проектів, а також низька вартість запозичень [2]. Процентні ставки на історично низькому рівні - базова ставка сьогодні складає 1,50%, останнє зниження відбулося в березні 2016. Рада з питань грошово-кредитної політики оголосила про закриття циклу пом'якшення монетарної політики відповідно до очікувань економістів. Це відображається у збільшенні заборгованості за довгостроковими позиками внаслідок сильного збільшення інвестиційної активності польських підприємств.

Зосереджуючись на деталях, за даними Центрального статистичного управління Польщі, Польські інвестиції досягли історичного рівня в 120 мільярдів злотих (=34 мільярди доларів) у 2015 році. Більше того, рішення про збільшення капітальних видатків було прийнято багатьма підприємствами (42%, тобто найбільше в історії). Більш того, ріст у цілому на рік прискорився до 16,8%, у порівнянні з 5,4% у попередньому році. Тим не менше, інвестиції все ще нижчі у порівнянні активами попереднього відновлення економіки. Спостережуване зростання поширюється і на всі види інвестицій - на зростаючу важливість машин, обладнання та будівель, а також транспортних засобів [3].

Як правило, польські підприємства найбільш часто вибирають банківські позики при фінансуванні довгострокових інвестицій, як уже згадувалося раніше, сучасна ситуація в Польщі створює ідеальні умови для використання цього джерела.

Інвестиційні кредити дозволяють підприємцям розвивати свій бізнес, ми можемо розрізнити наступні типи, зазначаючи предмет кредитування:

- нематеріальні активи - придбання ліцензій, винаходів, товарних знаків, патентів, програмного забезпечення, ноу-хау, фінансування досліджень та розробок тощо;
- матеріальні основні засоби - будівництво або придбання нерухомості, машин,
- технічне обладнання та інструменти, виробничі лінії, транспортне обладнання тощо.
- фінансові активи - акції, облігації та інші довгострокові інструменти тощо.

Банки конкурують за клієнтів, заохочують їх широким спектром пропозицій, з іншої сторони інвестиційні позики - це кредити високого ризику, на практиці підприємствам не так просто отримати інвестиційний кредит. Крім того, як і у всіх контрактах між компаніями, всі зацікавлені сторони повинні домовитися. На практиці це означає, що підприємства можуть вести переговори про умови кредитування, але банки перебувають у сильнішому становищі, тому завершення ряду формальних та юридичних вимог

підприємствами до отримання кредиту є стандартом. Ризик набагато більший, порівнюючи з обіговими коштами:

- суттєві суми - іноді неможливо обробити їх одним банком, у такому випадку необхідний синдигований банківський кредит, оскільки капіталів одного банку недостатньо;

- довгострокові - невизначена майбутня ситуація боржника, економічний чи юридичний стан;

- інноваційні та неперевірені проекти - реакція ринку невідома;

Умови таких кредитів різноманітні, кредити можна виплачувати одноразово, в кредитній лінії або в транш, проте перевірки на окремих етапах проекту часто є неминучими. Більше того, заставне майно погашається для забезпечення майбутнього погашення кредиту. Кредит може надаватися в національній або іноземній валюті. Банківська пропозиція щодо кредитів в іноземній валюті обмежена за рекомендаціями Комісії з фінансового нагляду та внаслідок проблемної ситуації з такими кредитами в Європі.

Заявку на отримання кредиту часто передують тривалий процес підготовки, і це непросто. Підприємець повинен довести, що це надійно, також демонструє, що проект має хороші шанси на успіх, незважаючи на негативні наслідки та ризики. Перш ніж надсилати необхідні документи, часто проводяться попередні обговорення, де базовий параметр визначається як тривалість кредиту, сума та способи погашення. Завдяки їм спочатку перевіряється ймовірність отримання позитивного рішення від банку.

Обсяг кредитів, залучених компаніями у першому кварталі 2016 року, склав 308,3 млрд. (Зростання на 7,6% порівняно з першим кварталом попереднього року). Серед кредитів більшість (57,8%) отримали МСП(малі та середні підприємства) [4]. Варто відзначити, що 74% у злотих, тоді як 26% - в іноземній валюті. Згідно з останнім опитуванням, проведеним періодично Національним банком Польщі щодо ситуації на польському кредитному ринку, більшість банків не змінили критерії кредитування підприємств. Більшість банків не спостерігали змін у попиті на короткострокові позики, у випадку довгострокових кредитів банки зауважили зростання попиту з боку малих та середніх підприємств (відповідно, близько 40% та 18%). Банки, пов'язують це з підвищеним попитом на фінансування інвестицій [5].

Отже, ситуація з польськими банками хороша і стабільна. Польські банки не мали таких проблем, як інші європейські країни, внаслідок фінансової кризи. Обсяг кредитів для домогосподарств, малих та середніх підприємств та великих підприємств збільшився у Польщі у 2008-2012 роках на 39.3%, тоді як середній показник для країн ЄС становив 3.1% [6].

В цілому, умови для розвитку інвестицій у польські підприємства хороші, економічне середовище допомагає, з іншого боку, високооподаткована мінімальна заробітна плата та загалом високі податки та обов'язкове соціальне страхування разом з бюрократією є значними перешкодами для розвитку підприємств. Крім того, ситуація в Європі та погані прогнози можуть також вплинути на Польщу. Варто також згадати про феномен "непривабливого позичальника" - проблема частіше зустрічається в МСП, застосовується до

підприємств, де кредит модернізується та розвивається, але небажання банку надавати кредити настільки сильним, що потенціал витрачається даремно. Це стосується підприємств, які навіть не намагаються звертатися за кредитом, переконавшись у тому, що вони не зможуть його отримати. Дослідження показують, що це може застосовуватися в 1 з 5 підприємств [7]. Саме МСП створюють ВВП та створюють нові робочі місця. Це повинно стимулювати розвиток та створювати нові можливості для підприємств Польщі.

Література

1. Короткий статистичний щорічник Польщі, Центральне статистичне управління Польщі, www.stat.gov.pl.
2. Фінансові інструменти нефінансових підприємств, Центральне статистичне управління Польщі, Варшава 2015, www.stat.gov.pl.
3. Фінансові результати польських банків у першому кварталі 2016 року, Національний банк Польщі, Варшава 2016, www.nbp.pl.
4. Фінансовий стан підприємств, Національний банк Польщі, квітень 2016 р., www.nbp.pl
5. Лассерр П., Глобальний стратегічний менеджмент, Палграв Макміллан, Китай, 2012. Польща та Європа. Криза та наслідки, Асоціація польських банків, Варшава, www.zbp.pl.
6. Структура дебіторської заборгованості (брутто), що надходить від нефінансового сектора, центрального уряду та органів місцевого самоврядування, Польська комісія з фінансової інспекції, травень 2016 р., www.knf.gov.pl.
7. Чому польські підприємства не використовують банківський кредит? явище "невдоволених позичальників", Національний банк Польщі, Варшава 2015, www.nbp.pl.

Тетяна СТРОМЧИСЬКА

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Белянт Г.Р.

АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Як відомо, США є однією з найрозвиненіших країн світу. США займають важливе місце у світовій економіці, тому що вони є найбільшим імпортером продукції та найбільшим кредитором. Валюта багатьох країн прив'язана до долара, а тому її експорт залежить від його курсу. Тому дуже важливо, щоб економіка США не зазнавала економічних падінь, бо це однозначно впливає на світову економіку. Для цього уряд США повинен реагувати на найменші зміни. Хоч і криза розпочалась з США, але вони можуть першими вийти з неї завдяки оперативному та швидкому реагуванню на найменші зміни. Тому досить актуальною темою є те, які ж рішення та дії приймають США для подолання кризи.

Передумовою кризи зазвичай є перевиробництво, тобто перевищення пропозиції над попитом. З кінця ХХ ст. перевиробництво все частіше виникає в швидкозростаючій частини постіндустріальної економіки – в фінансовому секторі. В останні два-три десятиліття в розвинених країнах, і, перш за все в головній економіці світу – США, зростання фінансового сектора відбувалось,

перш за все, через емісію похідних фінансових інструментів (деривативів), тобто випущених на базі інших фінансових інструментів.

Перед кризою американські банки активно випускали деривативи, забезпеченням яких були наявні у них заставні на житлові будинки, які були куплені клієнтами банку на іпотечні кредити банку. По суті, це було перекладами кредитного ризику з однієї особи (банку) на іншу особу — на покупців деривативів, випущених цієї фінансовою компанією. Це дозволяло банкам видавати іпотечні кредити навіть ненадійним позичальникам. Подібні явища стали можливими завдяки дерегулюванню фінансової системи США в останні півтора-два десятиліття. ФРС, як тепер уже ясно, допустила помилку, спокійно дивлячись на швидке зростання малонадійних деривативів, що призвело до «перегріву» на ринку іпотечного кредитування, а потім і на всьому фінансовому ринку.

Крім цього трапився глобальний дефіцит споживчого попиту. Активно використовуючи значну ємність американського ринку, багато хто успішно розвиваються, отримуючи величезні доходи від експорту. Але, намагаючись посилити свої конкурентні переваги, вони аж ніяк не прагнули використовувати ці доходи для підвищення життєвого рівня свого населення, підвищуючи його купівельну спроможність, а накопичували їх в державних резервах і національних фондах, тим самим, заморожуючи зростання споживчого попиту щодо рівня зростання виробництва. Тим самим і виник глобальний дефіцит споживання.

Щоб компенсувати наростаючий недолік глобального попиту, США намагалися стимулювати свій внутрішній попит, знижуючи процентні ставки, розвиваючи іпотечне кредитування, випускаючи з метою залучення ресурсів державні цінні папери. Країни, що розвиваються, користуючись цією ситуацією, купували американські облігації, спокусившись на їх прибутковість і надійність, вводячи тим самим США в боргову кабалу.

Спочатку антикризова політика США зводилася до викупу неліквідних банківських активів, націоналізації двох іпотечних організацій – Fannie Mae і Freddie Mac і страхової компанії AIG, а також зростання страхування депозитів в банках і фондах. Одночасно йшло скорочення ставки відсотка, яка на початку 2009 р була зменшена майже до 0% [2].

Криза почалася в іпотечному секторі США, швидко охопивши всю фінансову систему. Основний акцент в антикризовій політиці США робився на підтримку банків. Конгресом США був затверджений так званий "план Полсона", згідно з яким на стабілізацію банківської системи країни було виділено 700 мільярдів доларів. Однак неефективність цього плану проявилася досить скоро [3]. Основні помилки:

По-перше, роль фінансового сектора в забезпеченні політичної та економічної гегемонії США в світі, якій в цьому випадку буде завдано дуже значної шкоди. По-друге, значення фінансового сектора в структурі економіки США і в забезпеченні її конкурентних переваг. Його значне скорочення може привести і до зниження рівня конкурентоспроможності американського бізнесу в цілому, і до скорочення інших секторів економіки. І, по-третє, мабуть,

найголовніше, вплив фінансової олігархії на американську політику в цілому. Не випадково, що антикризові заходи були спрямовані в першу чергу на те, щоб мінімізувати втрати і ризики найбільших фінансових гравців.

Тепер Сполучені Штати Америки реалізують політику антикризового управління через вдосконалення законодавства в галузі зайнятості, збільшення робочих місць. Особливою проблемою є забезпечення роботою молоді, яка потребує розв'язання таких завдань, як розробка практичних методів поєднання роботи з професійним навчанням, стимулювання приватного підприємництва, практики отримання професійної освіти без відриву від виробництва. Ще одним, не менш важливим, напрямом удосконалення антикризового державного управління в США є координація зусиль різних державних відомств щодо розробки та проведення економічної політики. Для реалізації цього напрямку з 1984 р. функціонує Президентська рада з удосконалення управління, пріоритетним напрямками діяльності якої є:

- удосконалення управління фінансовими ресурсами;
- оптимізація управлінських інструментів і процедур;
- координація діяльності генеральних інспекторів;
- координація зусиль різних відомств щодо скорочення числа злочинів

тощо [1].

Позитивним досвідом для України було б використання механізму антикризового державного управління в періоди екстремального розвитку. Цей механізм припускає посилення державного контролю над галузями і підприємствами в період кризи до централізованого адміністрування в сферах виробництва і розподілу продукції.

Можна констатувати, що антикризова політика в США була спрямована не стільки на порятунок американської економіки, скільки на порятунок капіталів великих фінансових інвесторів і збереження їх ролі і впливу як в американській, так і в світовій економіці. А реалізовувалася вона, перш за все в двох напрямках, – підвищення ліквідності фінансового сектора і заохочення споживчого попиту.

Міжнародні експерти відносять Україну до такої категорії країн світу, які виявились найбільш вразливими до впливу глобальної кризи.

Україна та інші країни, які розвиваються, зважаючи на малий ступінь розвитку вітчизняних фінансових систем та слабку інтеграцію у світову фінансову систему, були втягнуті у кризу пізніше, ніж розвинуті країни.

Основною причиною, через яку Україна зазнала сильного впливу кризи, була її велика експортоорієнтованість економіки. Найбільше постраждали такі галузі: машинобудування, хімічна промисловість, металургія. Антикризові заходи були вжиті в різних сферах економіки, а саме соціальній, банківській та реальному секторі.

Зарубіжний досвід свідчить, що підтримка банківського сектору в країнах, які попали під дію глобальної кризи, посіла основне місце в національних антикризових програмах. В Україні теж підтримання банківського сектору зайняло важливе місце серед заходів антикризової політики [4].

Проаналізувавши міжнародний досвід можна виділити декілька інструментів для підвищення ефективності антикризової політики України у різних її сферах та напрямках.

1. У кредитній сфері: збільшення кредитування економіки банками; укріплення та розширення державних кредитних гарантій і фінансування зі сторони державних фінансових установ; придбання комерційних цінних паперів, які випустили компанії з метою послаблення жорсткості умов фінансування.

2. У сфері малого та середнього бізнесу: субсидування процентної ставки за кредитами комерційних банків для малих та середніх підприємств та домашніх господарств; створення фондів, призначення яких в наданні кредитів для малого та середнього бізнесу; розширення кредитних ліній, які надаються державними фінансовими установами, а також полегшення процедури надання кредитів.

3. У сфері інновацій та інвестицій: надання інвестиційних пільг(податкових) на придбання нових матеріальних активів та на капітальні інвестиції; державне інвестування перспективних проєктів; залучення прямих інвестицій шляхом створення спільних фондів із зарубіжними партнерами; інвестиції в поновлювальні джерела енергії.

4. Для підтримки галузей економіки: для фермерських господарств необхідне підвищення субсидій, а також збільшення державних закупівель у них; розширення обсягу державних інвестицій на с/г продукцію.

Отже, Україні при проведенні антикризової політики слід звернутися до міжнародного досвіду та запозичити деякі заходи, які допомогли вивести економіки розвинутих країн світу із кризового стану. Важливо дотримуватися визначеного механізму антикризових заходів, який дасть можливість вчасно реагувати на кризові явища та попереджати їх настання.

Література:

1. Дремлюга Г. Антикризова політика США [Електронний ресурс] / Г. Дремлюга, І. Кращенко. – Режим доступу до ресурсу: <http://library.kr.ua/novini/dremlyuga.pdf>.
2. World economy and the global financial crisis [Електронний ресурс] . - Режим доступу: https://booksforstudy.com/15950210/ekonomika/antikrizisnaya_politika_natsionalnom_izmerenii.htm
3. Антикризова політика держави: сутність та пріоритетні напрямки [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-2/doc/1/03.pdf>.
4. Антикризова політика в світі та Україні: порівняльна оцінка заходів та економічних ефектів [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/Projects/Projects_2009/2009_19_Anticryzova%20politika/Project%20output/2009_19_ukr.pdf

Ліля СТРУК
студентка факультету обліку і аудиту
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

ФЕНОМЕН БІТКОІНА І ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Біткоїн – криптовалюта, популярність якої щоденно збільшується високими темпами. Криптовалюта – вид цифрової валюти, чий емісія та облік засновані на асиметричному шифруванні і застосуванні різних криптографічних методів захисту. Криптовалюти функціонують децентралізовано в розподіленій комп'ютерній мережі. Всього криптовалют на нашій планеті вже винайшли і створили близько тисячі. Основних спеціалісти виділяють до 15. По об'єму (і вартості) лідирує біткоїн. Bitcoin — це перша і найвідоміша з безлічі інших віртуальних валют. Головна її перевага — неможливість підробки, так як одна «монета» (англійською «coin» — монета) — це набір даних, ретельно захищений від злому і копіювання за допомогою різних криптографічних (шифрувальних) методів захисту. Тому біткоїн називають криптовалютою.

З'явилася вона у 2009 році, творцем вважається Сатоші Накамото — на його честь назвали мінімальну частину біткоіна, 0,00000001 або 10⁻⁸ BTC. Головна ідея біткоіна — створення валюти, яка працюватиме прозоро, вільно поширюватиметься і не знеціниться. На відміну від звичних грошових одиниць, нині жодна держава не може контролювати, додатково «надрукувати» або знецінити біткоіни. Таким чином ця криптовалюта має надійний захист від підробки, нею можна миттєво розрахуватися будь-де у світі за наявності підключення до інтернету. Водночас переказ відбувається анонімно і без стягнення комісії банком. Кількість криптовалюти обмежена — загалом випустити або видобути можливо 21 мільйон біткоінів, зараз у світі на сьогодні уже існує близько 16,5 мільйонів.

Уперше біткоїнами розплатилися 22 травня 2010 року: у Флориді програміст Ласло Ханеч купив дві піци за 10 тисяч біткоінів. Тоді 1 біткоїн коштував менше цента. Уже на початку 2013-го вартість виросла до 13,4 доларів, на початку 2017-го — до 1000, у кінці травня — до 2516, а 13 серпня курс біткоіна встановив новий історичний максимум.

Спосіб зберігання даних або цифровий реєстр будь-яких операцій, упорядкованих у блоки за ланцюговим принципом, отримав назву Blockchain (англійською «block» — блок, «chain» — ланцюг).

«Саме завдяки технології «блокчейну» забезпечуються основні принципи біткоіна:

– прозорість — усі учасники групи мають доступ до такої «книги», занотовують дані всіх грошових переказів, що відбувається всередині системи;

– анонімність — жоден з учасників групи не знає особистості інших, оскільки навіть під час переказу коштів бачить лише запис у вигляді набору цифр і букв;

– децентралізація — така «книга обліку» зберігається не в якомусь певному місці в єдиному екземплярі, а у вигляді копії у кожного користувача, який підключився до системи;

– швидкість — переказ криптовалюти за допомогою системи відбувається досить швидко, після підтвердження операції її неможливо скасувати та повернути переказ;

– захищеність — через певний час на такому аркуші закінчується місце для записів. Тоді його «опечатають» унікальним зашифрованим кодом, погодженим усіма учасниками. Відтак записи на такому аркуші можна лише передивлятися, але не змінювати;

– гарантія — оскільки кожна наступна сторінка-блок залежить від попередньої, якщо хтось захоче змінити дані вже «опечатаної» сторінки, йому також доведеться змінити зміст і шифр усіх наступних сторінок. А здійснити це самотужки, урахувавши зростаючу складність обчислення кожного наступного коду, просто неможливо» [1].

«Окрім переваг біткоїн також має деякі недоліки:

– ненадійність — немає ніяких гарантій, що курс біткоіна не опуститься до 0;

– невизнання — ще жодна криптовалюта не була прийнята державою;

– недостатнє поширення — не у всіх країнах можна вільно використовувати біткоіни. Мається на увазі не державні заборони, а мала кількість місць, в яких біткоіни можна витратити» [2].

Ураховуючи «незалежність» біткоіну від світових фінансових систем, ставлення до нього неоднозначне, а в багатьох країнах статус криптовалюти досі не визначений. В Японії біткоїн є законним платіжним засобом з податком на його купівлю. У Китаї біткоїн вважається віртуальним товаром, а не валютою. В Австралії біткоїн розглядається як власність, а транзакції з ним — як бартер. Щодо нашої держави, криптовалюта біткоїн наразі не має в Україні визначеного правового статусу. Це ускладнюється відсутністю консолідованого підходу до класифікації біткоіну та регулювання операцій з ним у світі. Утім, для вирішення цього питання Нацбанк розпочав діалог із Кабміном та рядом інших держустанов. Водночас у травні цього року в Україні відкрили перший bitcoin-автомат. Автомат цифрової валюти розташований в одному з торговельних центрів Одеси і підтримує операції в обох напрямках: біткоїн можна придбати за гривні, а також можна продати і отримати гривні на руки.

Поза тим, 30 травня 2016 року з'явилася перша українська криптовалюта — Карбованець (Ukrainian Karbowanec або KRB). «Карбованець — це криптовалюта, така як Біткойн, але побудована на дещо відмінному протоколі прикладного рівня під назвою Криптонот (CryptoNote). Карбованець це спроба відновити історичну грошову одиницю України в електронному вигляді у якості децентралізованої, анонімної розрахункової одиниці

та платіжної системи. Карбованець надає користувачам повністю анонімну схему проведення платежів. Анонімність в Криптонот реалізована за рахунок використання кільцевих підписів (англ. — ring signature), які приховують відправника та одноразових адрес, які приховують одержувача» [3]. На момент публікації матеріалу його вартість становила 4,37 гривні. Отже, з вищезазначених результатів дослідження можна зробити висновок, що як у Біткоіна так і у Карбованця є реальні перспективи у найближчий час стати дійсними, законними засобами платежу у всьому світі. Якщо всі переваги криптовалют будуть і далі підтверджуватись, тоді людство впевниться у їх зручності та безпечності, і, як наслідок, ми спостерігатимемо нову еру у сфері оплати послуг та обміну товарами.

Література:

1. Електронний Карбованець — українська криптовалюта [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dou.ua/forums/topic/18309/>
2. Пивоваров С. Bitcoin та Blockchain: що це таке і як працює в Україні та світі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/shcho-take-bitcoin>
3. Що таке біткоін і його плюси і мінуси [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://kryptovalyuta.at.ua/news/shho_take_bitcoin_i_jogo_pljusi_i_minusi/2017-08-09-3

Ірина СУРЖИК

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

АНТИКРИЗОВА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Оцінка досвіду реалізації монетарної політики центральними банками провідних країн світу показує, що особливості перебігу кризових явищ на фінансових ринках і ті згубні наслідки, які виявили свій вплив практично на усі аспекти економічного життя суспільства, визначили тенденції до поступової відмови від політики обмеження витрат та жорсткого регулювання фінансової сфери на користь політики стимулювання виробничого зростання і зниження рівня безробіття. Тому вивчення та аналіз світового досвіду грошово-кредитного регулювання і, насамперед, Федеральної резервної системи США з позицій оцінки можливостей оптимізації вітчизняної практики реалізації монетарної політики слід вважати особливо актуальною проблемою, безпосередньо пов'язаною з формуванням у монетарній сфері тих базових передумов, які необхідні для забезпечення стійкого економічного зростання [1].

Монетарна політика США зазнала певних змін, які були пов'язані із світовою фінансовою кризою 2007-2010 рр. і викликали появу нових інструментів впливу на ринок грошово-кредитної політики США. Всі інструменти монетарної політики ФРС, що з'явилися відразу від початку кризи, були спрямовані на збільшення грошової маси в економіці і для полегшення

отримання ліквідності значно широкому колу учасників ринку. Ці інструменти дозволили вже на листопад 2008 р. отримати економіці США 1 трлн дол. [2].

За період світової фінансової кризи 2007-2010 рр. Центробанк США розробив ряд нових програм, які широко використовувалися урядом та комерційними банками у цей же період і дозволили полегшити отримання ліквідності значному колу учасників ринку. Це були програми екстреного кредитування фінансової кризи ФРС США. При першій можливості поліпшення умов функціонування фінансового ринку ФРС відразу було ухвалено рішення про поступове згорання цих програм [3].

Щоб забезпечити потрібну ліквідність, яка б не вимагала забезпечення, не поверталася та за яку не треба було сплачувати відсотки, було запроваджено механізм QE (Quantitative easing) – кількісне пом'якшення, який дав можливість знизити ризиковість активів банків, забезпечити певний рівень ліквідності їхніх балансів та отримати прибутки через операції на вторинному ринку (купувати за курсовою вартістю трежеріс і MBS дешево, а продавати ФРС за номіналом значно дорожче) [5].

Наприкінці жовтня 2014 р. керівництво ФРС США оголосило про повне припинення програми кількісного пом'якшення. При цьому йшлося про необхідність підтримувати процентні ставки в діапазоні від 0 до 0,25% протягом тривалого періоду часу [1].

У 2015 р. ФРС оголосила про припинення масштабного викупу цінних паперів, яке було частиною політики кількісного пом'якшення та мало намір зберегти облікову ставку на рівнях, близьких до нульових.

ФРС США почала політику підвищення ставки ще з 14 грудня 2015 року, підвищивши ставку на 0,25%. Через рік, в грудні 2015-го, ФРС знову підвищила ставку на 0,25%. Наступне підвищення на 0,25% було в березні 2017 р. Позитивним наслідком цього є помірне зростання економіки США та зниження рівня інфляції, який у 2017 р. змінився із 1,9 до 1,6% [4].

Україні для формування власної ефективної економічної політики варто скористатися практичним досвідом США (але із врахуванням особливостей національної економіки). Зокрема, необхідно:

- створити систему передбачення та швидкого реагування на фінансові кризи;
- зупинити відтік капіталу, блокуючи корупційні схеми, що стане ресурсом для зростання, та забезпечити повернення виведених раніше коштів;
- посилити контроль за банківською системою, забезпечити її стабільність і відповідальність посадових осіб й акціонерів банків за результатами діяльності, обмежити обсяги активних операцій банків, спекуляцій;
- знизити облікову ставку й спрямувати рефінансування в кредитні ресурси за попередньо розробленими економічними напрямками розвитку, покликаними збільшити інвестиції в реальний сектор економіки [5].

Запропоновані ФРС нові інструменти можна віднести до інноваційних фінансових інструментів у монетарній політиці США, що свідчить про

трансформацію монетарної політики, про її діалектичну природу. Також, розглянуті програми можуть бути запроваджені країнами, у тому числі й Україною, під час фінансових криз чи у після кризовий період [3].

Література:

1. Дзюблюк, О.В. Антикризові заходи монетарної політики ФРС США: національні особливості і глобальні перспективи / О.В. Дзюблюк // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє: щорічник. – Вип. 19 : у 2 ч. Ч. 1 / за ред. М. В. Лазаровича. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – с. 25-34.
2. Монетарная политика ФРС США [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fedspeak.ru/monetary.htm>
3. Мусієць Б.Р. Антикризові нові інструменти впливу монетарної політики ФРС США на ринок // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://194.44.39.210/handle/123456789/5908>
4. Офіційний веб-сайт ФРС США // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.federalreserve.gov/>
5. Рудик Н. Аналіз антикризової політики ФРС США та КНР / Н. Рудик // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. - 2015. - № 4. - С. 111-116.

Євген ЧАЙКОВСЬКИЙ

студент інституту права та психології

Національний університет «Львівська політехніка»,

студент навчально-наукового інституту інноваційних освітніх технологій

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Чайковський Я. І.

ВРАХУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Діяльність банків характеризується високим рівнем ризику для споживачів банківських послуг. Тому, необхідне державне регулювання банківської діяльності. Фінансово-правові норми встановлюють принципи побудови банківської системи країни, правовий статус та незалежність центрального банку, відносини між центральним банком та банківськими установами, правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків як особливих фінансових посередників.

У цьому процесі виокремлюється банківське право як сукупність правових норм, що регулюють організацію і діяльність банків та інших фінансово-кредитних установ, їх взаємовідносини з клієнтами та між собою, порядок здійснення банківських операцій, надання послуг згідно з чинним законодавством України, забезпечення функціонування і розвитку банківської системи.

Необхідність державно-правового регулювання банківської діяльності обумовлена такими причинами, що на світовому грошовому ринку [1, с. 51-52]:

- реалізуються національні інтереси держави;
- переплітаються інтереси різних держав, юридичних та фізичних осіб.

Фінансова криза 2008, 2014-2016 років показала, що населення, в основному, не володіє достатнім обсягом знань у сфері фінансових відносин.

Тому виникає необхідність щодо підвищення рівня фінансової грамотності та правового захисту інтересів населення України на грошовому ринку, що може забезпечити тільки держава.

У системі правового забезпечення та регулювання банківської діяльності головною метою є забезпечення умов сталого функціонування і динамічного розвитку банківської системи. Регулювання банківської діяльності передбачає реалізацію напрямів грошово-кредитної політики, яке здійснює центральний банк держави.

Відповідно до стаття 66 Закону України «Про банки і банківську діяльність» державне регулювання діяльності банків здійснюється Національним банком України у двох формах [2]:

1. Адміністративне регулювання.
2. Індикативне регулювання.

Адміністративне регулювання передбачає реєстрацію банківських установ і ліцензування їх діяльності, встановлення вимог та обмежень щодо діяльності банків, застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру, нагляд за діяльністю банків, надання рекомендацій щодо діяльності банків.

Індикативне регулювання передбачає встановлення обов'язкових економічних нормативів, визначення норм обов'язкових резервів для банків, встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій, визначення процентної політики, рефінансування банківських установ, кореспондентські відносини, управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції, операцій з цінними паперами на відкритому ринку, імпорт та експорт капіталу.

Державне регулювання банківської діяльності покликане сприяти забезпеченню [3, с. 162]:

- стійкості роботи та зміцненню фінансового стану банківських установ;
- орієнтації та стимулюванню діяльності банків у сфері кредитування реальної економіки та підвищення добробуту захисту населення;
- наукової організації грошового обігу в економіці;
- створення системи гарантій захисту вкладів фізичних осіб.

Вибір Україною євроінтеграційного напрямку розвитку міжнародних відносин, проведення банківської, пенсійної та інших реформ означає необхідність приведення банківського законодавства у відповідність до норм банківського законодавства Європейського Союзу.

Сьогодні правове регулювання банківської діяльності має на меті створення гарантій стабільності банківської системи та розробку механізму протидії негативним явищам у сфері надання банківських послуг. Банківська система України потребує використання оптимального механізму банківського регулювання, який би мінімізував негативний вплив фінансової та економічної криз на стабільність банків. В Україні досягнення такої стабільності можливе за умови врахування іноземного досвіду банківського регулювання. Впровадження іноземного досвіду має передбачати врахування потенційних ризиків та поступового наближення банківського регулювання в Україні до стандартів Європейського Союзу (ЄС).

Найважливіші положення стосовно необхідності врахування загальних норм європейського права у національному законодавстві, зокрема банківському, європейських держав було закладено у таких договорах ЄС, як Римський договір (1958 рік), Маастрихтський договір (1992 рік), Амстердамська угода (1999 рік) та Лісабонський договір (2007 рік), документи Базельського комітету, окремі Директиви ЄС та ін.

У червні 2004 року прийнято документ Базель II, а у листопаді 2005 р. оприлюднена виправлена та доповнена версія угоди «Міжнародне наближення оцінки капіталу і стандартів капіталу: переглянута концептуальна основа», в якій розрахунок капіталу є більш складнішим і вносить нові елементи в цей процес, перетворює оцінку капіталу на більш чутливий до ризиків процес, сприяє кращій практиці управління ризиками в банках і спрямований на підвищення прозорості їх діяльності. У 2010 році прийнято нові стандарти капіталу – Базель III.

На думку М. В. Сідак, Б. Ю. Кинів, угоди Базель-I і Базель-II часто критикують за те, що основна увага в них приділяється питанням достатності капіталу та ризикам, пов'язаним з кредитним портфелем банку. Проте, Угоди не розглядають ризики стосовно обмеження доступу до кредитних ресурсів чи зниження ліквідності банківської установи, тому, в законодавстві України необхідно приділити цим питанням більше уваги [4, с. 200].

Подальший розвиток банківського регулювання в Україні має бути пов'язаний з поступовим впровадженням систем IRB-підходу для оцінки кредитного ризику та удосконаленням методики стрес-тестування банківських установ. IRB-підхід – підхід до оцінки кредитних ризиків банківських установ для цілей оцінки достатності регулятивного капіталу, заснований на використанні внутрішніх рейтингів позичальників, тобто рейтингів, що встановлюються самими банківськими установами. Запровадження в ЄС рекомендацій Базель III зумовить необхідність прийняття нових норм у майбутньому. Це може створити додаткові системні ризики, оскільки банківським установам потрібно буде формувати додаткові резерви та здійснювати витрати на удосконалення систем ризик-менеджменту. Тому наступна адаптація банківського законодавства ЄС в Україні повинна здійснюватися поступово, а основним принципом цього процесу має стати забезпечення стабільності функціонування банківської системи. Це дозволить банківським установам своєчасно пристосовуватися до нових вимог і формувати ефективні системи управління ризиками.

Впровадження вимог Базель-III дасть змогу гармонізувати українське банківське законодавство відповідно до європейських норм та наблизити практику управління власним капіталом банківських установ відповідно до світових стандартів з урахуванням особливостей функціонування банківської системи в умовах глобалізації та інтеграції України до Європейського Союзу.

Література:

1. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку : монографія І. О. / Школьник – Суми : ВВП «Мрія-1» ЛТД ; УАБС НБУ, 2008. – 348 с.

2. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон України, прийнятий Верховною Радою України 07.12.2000 № 2121-III. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

3. Орлюк О. П. Банківська система України: правові засади організації / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 240 с.

4. Сідак М. В. Порівняльний аналіз правових засад інституту достатності капіталу кредитних інститутів у Європейському Союзі та країнах Східної Європи / М. В. Сідак, Б. Ю. Кинів // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 1. – С. 198-202.

5. Слобода Л. Я. Методи адаптації банківської системи України до міжнародних стандартів управління капіталом / Л. Я. Слобода // Збірник наук праць Національного університету державної податкової служби. – 2011. – № 1. – С. 506-518. – Режим доступу : file:///C:/Users/Admin/Downloads/znpnudps_2011_1_49.pdf.

6. Коваленко А. А. Окремі аспекти регулювання банківської діяльності в Україні та ЄС / А. А. Коваленко // Держава і право. – 2015. – Вип. 69. – С. 307-318.

Ілона ШИКЕРИНЕЦЬ

студентка факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Балянт Г. Р.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Однією з головних функцій банківської системи є раціональний розподіл грошових ресурсів шляхом акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання і населення та спрямування їх у кредитування реальної економіки [3]. Тому правильна процентна політика не тільки активізує економічні процеси в країні, а й дозволить сформувати надійну базу для процвітання банківських установ у довгостроковому періоді.

Процентна політика утворює один з ключових елементів кредитних відносин, а також визначає механізм плати за кредит. Для кредитора плата за надані в позику кошти є своєрідною компенсацією за невикористані можливості з приводу інвестування наявних у нього грошових ресурсів. Для позичальника процент за кредит є купівлею права на користування грошовими коштами протягом обумовленого договором часу. Тобто мова йде про ціну кредиту, яка є своєрідною оплатою його споживчої вартості як здатності задовольняти тимчасові потреби суб'єктів ринку у вільних коштах.

У 2017 році середня вартість кредиту для фізичних осіб становить 29,76%, депозиту – 13,8% [3]. Ці показники є одними з найвищих у порівнянні з світовими банками.

Така суттєва різниця зумовлена дією макроекономічних і мікроекономічних факторів. До макроекономічних факторів можна віднести:

- особливості процентної політики Національного банку України;
- рівень попиту і пропозиції на банківські послуги;
- темпи інфляції;
- розмір дефіциту державного бюджету [1].

При наростанні кризових явищ головним інструментом процентної політики держави є облікова ставка. У країнах з розвинутою економікою саме облікова ставка є основним орієнтиром банків у процесі формування власної процентної ставки. При її збільшенні зростає привабливість на банківські депозити та проведення операцій у гривні, збільшується приплив іноземних інвестицій та ресурсна база банківського сектора економіки. При зменшенні процентної ставки НБУ зростає привабливість кредитних ресурсів банку.

Не менш важливим важелем грошово-кредитного регулювання є зміна норми обов'язкових резервів. Хоча норма резервів НБУ має непрямий вплив на процентну політику банків, та саме на основі норм відрахувань до центробанку формуються депозитні і кредитні портфелі банківської установи.

Співвідношення попиту і пропозиції на ринку банківських послуг повинно впливати на процентні ставки так само, як і на ціни товарів (якщо пропозиція перевищує попит – ставки знижуються, якщо попит перевищує пропозицію – ростуть). Та при формуванні процентної політики банку потрібно звернути увагу не тільки на особливості кон'юнктури ринку, а й на фазу економічного циклу держави. При піднесенні економіки зростає попит на кредити, тому збільшуються і процентні ставки. На стадії економічного спаду відбувається відповідне зниження потреб у залучених ресурсах, тому процент знижується [1].

Доцільно при розробленні методики визначення процентних ставок враховувати і темпи інфляції в країні. Вищі темпи інфляції є вирішальним фактором підвищення процентних ставок для кредитора, бо дозволяє уникнути втрат від знецінення наданих у позичку коштів. Зокрема, для запобігання втрат від інфляції закордоном широко використовуються плаваючі процентні ставки, розмір яких не фіксується на увесь термін договору з банком, а варіює в залежності від економічної кон'юнктури, що складається на ринку, темпів інфляції тощо.

Збільшення дефіциту бюджету викликає додаткову потребу у ресурсах з боку держави, тому впливає на зміну процентних ставок на ринку. Відповідно, підвищення попиту на залучені ресурси з боку держави сприяє підвищенню ринкових процентних ставок, що позитивно впливає на прибуткову діяльність банку.

Умови діяльності кожного окремого комерційного банку та позичальника є вихідними мікроекономічними параметрами, які формують основу для визначення процентної ставки за кредит. До цих чинників відносять:

- витрати на формування ресурсної бази банку, що спрямовуються на видачу кредитів різним групам клієнтів;
- термін використання позички, який відображає фактор врахування ризику кредитної діяльності банку;
- якість забезпечення, що надається при отриманні кредиту, визначає перспективи покриття можливих втрат кредитора і відповідно рівень процентної ставки як плати за ризик;
- репутація і надійність позичальника.

Між терміном надання (залучення) ресурсів і рівнем процентних ставок, а також між розміром надання (залучення) ресурсів банком існує пряма залежність: чим більше термін (розмір) ресурсів (як за активними, так і за пасивними операціями), тим вище встановлювана процентна ставка. Проте така залежність чітко просліджується лише за пасивними операціями [2]. Це пояснюється тим, що банки, намагаючись залучити клієнтів, створюють для них вигідні умови вкладення коштів. За активними операціями розмір позички, як правило, не відбивається на рівні процентної ставки, але сума коштів, виплачуваних банком за встановленою ставкою буде рости зі збільшенням розміру коштів, наданих у позичку.

Що ж стосується терміну позички, то в умовах інфляції клієнти користуються короткостроковими позичками і рівень процентних ставок за ними значно перевищує рівень ставок за довгостроковими позичками. Це пояснюється в першу чергу причинами загального характеру: соціально-економічною і політичною нестабільністю, інфляційними процесами, що орієнтують клієнтів на інвестиції в торгівлю, посередницьку діяльність і інші проекти і сфери діяльності, що гарантують швидкий оборот капіталу і високі норми прибутку. В умовах фінансової кризи банки надають перевагу видачі короткострокових кредитів і під досить великі відсотки. Деякі банки взагалі відмовляють у видачі довгострокових кредитів, аргументуючи це великою ризиковістю.

Ступінь надійності клієнта, його платоспроможність також відбиваються на розмірі процентних ставок за позичками, проте залежність при цьому існує обернена: чим менша надійність клієнта, тим вище процентна ставка. За пасивних операцій також здійснюється диференціація процентних ставок у тому числі і за групами вкладників із метою підвищення соціально-економічної захищеності малозабезпечених прошарків населення [2].

Отже, врахування усіх факторів впливу в процесі формування процентної політики комерційного банку дозволить банківським установам встановити оптимальний рівень процентної ставки залежно від актуальної економічної ситуації на ринку. Чим більше таких факторів буде враховано при розробці цінової стратегії, тим більшими є шанси на довгострокове успішне функціонування та підвищення рентабельності банку.

Література:

1. Дзюблюк О. В. Перспективи оптимізації процентної політики комерційних банків в Україні / О. В. Дзюблюк // Вісник ТАНГ. – 2005. – №4. – С. 11-15.
2. Заруцька О.П. Рівновага залучених та розміщених банківських ресурсів як необхідна умова стабільного розвитку / О. П. Заруцька // Вісник НБУ. – №4. – 2007. – С. 20-27.
3. Малахова, О. Л. Базові аспекти формування та реалізації банками процентної політики / О. Л. Малахова // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 21. – № 1. – С. 185-192.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

Ольга ШМОРГАЙ
студентка факультет обліку і аудиту
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОВАДЖЕННЯ ВАЛЮТНИХ ВІЙН У СВІТІ

У час коли глобальна економіка почала виходити з кризи, науковці значну увагу звернули на нову небезпеку- валютні війни. Головна мета для країн які беруть участь у війнах є ослаблення національних валют з метою створення конкурентних переваг для своїх експортерів. Занижуючи вартість локальних грошей, уряди грають на подорожчання імпорту і в такий спосіб підтримують національних виробників.

Гострота проблеми сучасних валютних війн визначається насамперед протиріччями, закладеними в основу існування світової валютної системи: попри проголошення більшістю країн вільного коливання валютних курсів відповідно до попиту та пропозиції на ринку, де-факто жодна країна світу повністю не покладається на режим вільного плавання та активно використовує інструменти валютної політики для впливу на курс власної валюти. Таким чином, фактично адміністративні заходи у валютній політиці стають інструментами досягнення конкурентних переваг національної економіки, багато в чому ігноруючи об'єктивний стан економіки та ринків [3].

Цікавим видається той факт, що валютні війни найчастіше розв'язують країни-лідери, щоб зберегти своє домінуюче становище у світовій економіці, перешкоджати проведенню перетворень у валютній сфері, які могли б похитнути їхні позиції. Такі країни мають можливість нав'язувати іншим державам умови формування валютних курсів у зв'язку з асиметріями світової валютної системи, що виникають через особливе становище домінуючої валюти – національної валюти економічно високорозвиненої держави, яка на міжнародному рівні виконує всі функції грошей в значно більших масштабах, ніж інші ключові валюти. До Другої світової війни домінував англійський фунт стерлінгів, а після війни і по теперішній час-долар США.

Домінуюча роль американської валюти в міжнародних транзакціях, у складі валютних резервів інших країн очевидна. Будь-яка зміна в економічній політиці США негайно відбивається на валютних курсах, особливо схильні до значних коливань обмінні курси країн, що розвиваються і трансформаційних країн, позаяк пропозиція валюти на їхніх ринках залежить від експорту товарів (переважно в доларах США) і від інвестицій нерезидентів [1].

Дії урядів різних країн, які намагаються вивести власну економіку з кризи шляхом заниження вартості своєї грошової одиниці, але при цьому не координують свої плани з іншими країнами, призводять до виникнення напруження на міжнародній арені [2].

Головні події відбуваються на трьох рингах: США, Європа і Китай з долларом, євро та юанем. Гра проста: всім трьом потрібна дешева відносно

інших валюта, щоб допомогти експорту. У Китаю є менше, ніж у решти, виправдань для девальвації, тому він вважає прив'язку найкращим для себе виходом, адже валюта в цьому випадку не дорожчає. У США найбільший обсяг впливу – резервна валюта і друкарський верстат дозволяє проводити девальвацію. Європі відчайдушно потрібно девальвувати свою валюту, але вона залежить від Китаю, який купує її облігації і від США, що надає доларову ліквідність у вигляді свопових ліній, так що у неї немає можливості впливати на інших. До того ж у Німеччині історично склався потужний експортний сектор завдяки його ефективності та співробітництва менеджменту та робітників. Так було в 1970-і при сильній німецькій марці і в основному ситуація не змінилася і сьогодні.

Так воно і буває з валютними війнами, де всі переваги тимчасові і завжди тільки питання часу, перш ніж сильна валюта намагається влізти в саму гущу девальвацій, де вже б'ються всі інші. Всі країни не можуть девальвувати свої гроші одночасно, тому «переможець» з більш дешевою валютою автоматично породжує «програвшого», у якого залишається сильна валюта [1].

Нестабільність і непередбачуваність валютних курсів може призвести до відмови від державних валют в принципі. Ще в 1975 році Ф. Хайек у своїй знаменитій праці «Приватні гроші» обґрунтовував шкоду суспільству з боку монополії держави на емісію національної валюти і пропонував денационалізувати гроші. Адже дані процеси можливі тільки при існуванні єдиного, загальновизнаного грошового еквівалента [4].

Незважаючи на той факт, що жодна країна світу не буде відверто розпочинати валютні війни, ознаки останніх все ж матимуть місце у світовій економіці. У кінцевому підсумку важливо те, що усі вільно плаваючі валюти не можуть бути девальвовані одночасно. Тому низка послідовних взаємних девальвацій неминуче завершиться тим, що всі її учасники опиняться в програвші: курсові співвідношення повернуться приблизно до початкових рівнів, в той час як емітовані надлишкові кошти будуть загрожувати інфляційним спалахом [2].

Література:

1. Пруський, О. С. Валютні війни у світовій економіці : історична ретроспектива та сучасні тенденції / О. С. Пруський // Наука молода : зб. наук. праць молод. вчених Терноп. нац. екон. ун-ту. – Тернопіль, 2014. – Вип. 21. – С. 196-205.
2. Сучасні валютні війни [Електронний ресурс]/ Україна фінансова-Режим доступу: http://82.207.124.235/analit_mat/drn/113.htm.
3. Хайек Ф.А. Частные деньги / Ф.А. Хайек. – М.: Институт национальной модели экономики, 1996. – 229 с.
4. Шкляр А.І., Шелудько Н. М. Сучасні валютні війни: шанси і ризики для України [Електронний ресурс]/ Інститут економіки та прогнозування НАН України- Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

СЕКЦІЯ 2 СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анна АНТОШКІВ
студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Стечишин Т.Б.

РОЗВИТОК КАРТКОВИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

За останні роки динаміка росту фінансових потоків активно розвивається, що призводить до збільшення кількості безготівкових платежів. І активне використання електронних платежів та платіжних карток швидкими темпами витісняють готівкові розрахунки. Зручність, ефективність, швидкість та надійність здійснення розрахунків – це головні завдання банківських установ, адже для того, щоб бути конкурентоспроможними потрібно змінюватись та вдосконалюватись.

В сучасних умовах ринкова економіка України швидко прогресує і трансформується. У зв'язку з цим, дослідження питань організації роботи з платіжними картками установами банків України набуває особливого значення, яке зумовлює актуальність даної теми і доцільність проведення досліджень для подальшого розвитку цього питання в Україні. Ефективність платіжної системи зазвичай характеризують: кількість емітентів, кількість випущених карток, кількість активних карток, кількість та сума операцій, що здійснюються з використанням банківської платіжної картки, залишки на карткових рахунках тощо. На всі ці показники впливає розгалуженість платіжної системи: кількість терміналів, банкоматів та зручність користування ними. Не менш важливим фактором, що впливає на розвиток платіжної системи також є інформованість населення про призначення та можливості банківських платіжних карток [2].

За даними НБУ, на третій квартал 2017 року в Україні зареєстровано близько 1,2 млн. безконтактних карт. Незважаючи на те, що в основному люди користуються магнітними пластиковими картами, все ж інтерес населення до безконтактних платежів досить високий. Кількість транзакцій, здійснених за допомогою безконтактних карток, в нашій країні за останній роки зросла в 3 рази. При цьому спостерігається стійке зростання саме безготівкових розрахунків - за кількістю операцій на 30% і за обсягами на 40% у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року. А також порівнянні з 2016 роком кількість покупок у Мережі за допомогою банківських карток зросла на 17% [1].

Зростання популярності обґрунтоване швидкістю і зручністю використання такого інструменту: власникам таких карток не потрібно вводити ПІН-код, досить тільки прикласти картку до терміналу, і операція відбудеться.

В Україні сьогодні є дві технології, які підтримують безконтактні платежі – це MasterCard PayPass і Visa payWave.

Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток за третій квартал 2017 свідчить, що за обсягами найбільша кількість безготівкових операцій припадає на операції в Інтернеті (39%), а за кількістю - на розрахунки в торговельних мережах (52,4%).

За результатами третього кварталу 2017 порівняно з початком року збільшилася загальна кількість: активних платіжних карток - на 5,2%, до 34,1 млн. штук; платіжних карток з магнітною смугою та чипом - на 91% і склала 7,5 млн. штук; безконтактних платіжних карт - на 22,9% і склала майже 2,4 млн. штук [1].

Платіжна інфраструктура в абсолютному вимірі помітно розвивається. Про це свідчить наявність в країні понад 30 тис. банкоматів і близько 170 тис. платіжних терміналів. Однак, відносні показники у 3 рази нижчі за аналогічні показники країн ЄС. На сьогоднішній день платіжні картки в Україні використовуються здебільшого з метою зняття готівки. Однак, ряд причин на платіжному ринку створює перешкоди розвитку безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток в Україні: відсутність конкуренції на платіжному ринку, недосконала нормативно-правова база, недостатній розвиток платіжної інфраструктури, консервативне відношення населення та багато інших.

Отже, найбільш перспективними способами розвитку безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток в Україні є: розвиток платіжної інфраструктури; підвищення фінансової грамотності населення; застосування системи стимулів під час безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток; удосконалення нормативно-правової бази.

Природні процеси розвитку карткових платіжних систем, конкурентна боротьба банків за споживачів призвели до значного поширення банківських платіжних карток, кількість яких уже перевищила кількість населення України. У подальшому можна очікувати на зростання кількості платіжних карток, а також на поступове збільшення кількості власне кредитних карт і обсягів споживчого кредитування в цій формі [3]. Довгострокові інтереси банків полягають у тому, щоб забезпечити доведення до загального відома населення інформації про зручність та ефективність безготівкових розрахунків, розвинути роздрібну мережу, скоротити загальні витрати на обіг готівки і сприяти підвищенню фінансової грамотності населення. Україна має великий потенціал для ширшого застосування карткових розрахунків, але стрімкий розвиток цього бізнесу неможливий без комплексного і виваженого підходу всіх учасників ринку: банків, торговельних установ, процесингових та еквайрингових центрів, платіжних систем та держави.

Література:

1. Інформація про розподіл обсягів та кількості безготівкових операцій з використанням платіжних карток [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=55393524.

2. Перспективи розвитку індустрії банківських платіжних карток в Україні / І. І. Біломістна, З. М. Карасьова, Д. І. Борисенко // Економіка та держава. – 2011. – № 3. – С. 81-83.

3. Степанік А. Оцінювання ринку банківських платіжних карток в Україні та перспективи його розвитку / А. Степанік // Ринок цінних паперів України. – 2014. – № 11-12. – С. 75-89.

Лілія БАРИЛЮК

студентка факультет обліку і аудиту

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

СУЧАСНИЙ СТАН ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Інфляція – явище досить складне за формою її прояву та за сукупністю чинників, що її спричинюють. З позицій макроекономічної і макрофінансової стабілізації інфляція розглядається як один з параметрів стабільності, головний макрофінансовий індикатор, а грошова політика як засіб впливу на макроекономічну рівновагу. Інфляція (від лат. inflatio – вздуття) – тривале і стійке зростання загального рівня цін, що відображує зниження купівельної спроможності національної грошової одиниці. В економіці інфляція проявляється у вигляді грошових знецінень, дефіциту товарів, послуг, підвищення загального рівня цін на товари, засоби виробництва та послуги, а також девальвацією національної валюти [6]. НБУ збільшив прогноз інфляції на 2017 рік до 9,1% через підвищення мінімальної зарплати [9]. Правління Національного банку України прийняло рішення підвищити облікову ставку до 13,5% річних з 27 жовтня 2017 року [2]. Споживча інфляція у вересні 2017 року прискорилась до 16,4% у річному вимірі і перевищила траєкторію прогнозу Національного банку, опублікованого в липневому Інфляційному звіті. Це зумовлено насамперед прискоренням зростання цін на сирі продовольчі товари, підвищенням виробничих витрат, а також певним поживленням споживчого попиту. Як і в попередні місяці, через дію факторів з боку пропозиції на внутрішньому ринку високими темпами зростали ціни на фрукти та овочі, м'ясу та молочну продукцію. Здорожчання сирих продуктів харчування опосередковано – через вплив на вартість продуктів з високим ступенем переробки – вплинуло і на рівень базової інфляції (7,7% у річному вимірі), яка так само перевищила очікування. Також на базовій інфляції певним чином позначилося зростання цін на послуги внаслідок збільшення виробничих витрат, у тому числі через детінізацію оплати праці на фоні дворазового підвищення мінімальної заробітної плати на початку року. Прискоренню базової інфляції сприяла й очікувана активізація споживчого попиту. По-перше, це відбулося завдяки зростанню реальних наявних доходів населення внаслідок підвищення заробітних плат в приватному секторі через високий попит на робочу силу. По-друге, цьому сприяло поступове поліпшення споживчих настроїв на тлі оголошених соціальних ініціатив Уряду. Протидіяли зростанню базової інфляції досить стримана фіскальна та монетарна політика. Певне

послаблення обмінного курсу у вересні-жовтні зумовлено переважно ситуативними факторами, а також впливом сезонності попередніх років на настрої економічних агентів[7]. Відповідно, Національний банк згладжував надмірні коливання курсу гривні. *Після тривалої тенденції до покращення інфляційних очікувань, протягом останніх місяців вони погіршилися.* Активізація споживчого попиту, збільшення інвестицій та потреби в зовнішніх джерелах поставок енергоресурсів і надалі будуть зумовлювати зростання імпорту. Правління Національного банку переконане, що досягнення цінової стабільності – необхідна передумова стійкого економічного зростання. Зокрема, стійке покращення інфляційних очікувань виступає основним фактором зниження відсоткових ставок банків у середньостроковій перспективі[1].

Висновки. У жовтні 2017 року: в Україні зросла інфляція. Інфляція на споживчому ринку в жовтні 2017р. порівняно з попереднім місяцем становила 1,2%, з початку року – 11,5%. Таким чином, індекс інфляції жовтня складає 101,2%. На споживчому ринку в жовтні ціни на продукти харчування та безалкогольні напої зросли на 1,1%. Найбільше (на 14,9% та 10,2%) подорожчали яйця та сало. На 5,5–1,5% підвищилися ціни на молоко, масло, сметану, сири, кисломолочну продукцію, рис, яловичину, хліб. Водночас на 6,5–0,7% подешевшали гречані крупи, цукор, фрукти, овочі, свинина. Ціни на алкогольні напої та тютюнові вироби підвищилися на 1,3%. Зростання цін (тарифів) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива на 0,5% відбулося головним чином за рахунок підвищення тарифів на водопостачання на 2,1%, каналізацію – на 1,1%, утримання будинків та прибудинкових територій – на 0,4%. Підвищення цін на транспорт у цілому на 2,4% в основному спричинено подорожчанням палива та мастил на 4,4%. Разом з тим відбулося здешевлення перевезень залізничним пасажирським транспортом на 5,5%. У сфері зв'язку ціни зросли на 0,8%, що пов'язано з подорожчанням місцевого телефонного зв'язку на 7,1%. До кінця 2017 року інфляція знизиться до 12,2% (попередній прогноз – 9,1%).

Література:

1. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – Київ: Знання прес. – 2003. – 581с. – (Вища освіта ХХІ ст.)
2. Загальна економічна теорія / І.В. Буян, П.Д. Гуменюк та ін. – Тернопіль: Лідер, 2000. – 379с.
3. Ковальчук В.М. Макроекономіка: теоретичний аспект. – Підручник. Тернопіль: Астон. – 1996. – 260с.
4. Кравченко С., Теленик С. Інфляція в ринковій економіці: сутність, причини і взаємозв'язок з макроекономічними показниками // Економіка, фінанси, право. – 2002. - №7. - с.9-12
5. Макроекономіка / За редакцією А.Г. Савченка. Підручник. – Київ: Либідь. – 1995. – 207с.
6. Макроекономіка. Політична економія: принципи, проблеми і політика / Кемпбелл Р., Макконел і ін. – Львів: Просвіта, 1997. -671с.
7. Маршалл А. Принципы политической экономики. -Т.1.-М.:1984
8. Мельник О. Антиінфляційна політика, як фактор економічного зростання в Україні // Банківська справа. – 2000. - №3. – с.11-17
9. www.minfin.gov.ua
10. Овод А. Інфляційні процеси в Україні: минуле й сьогодні // Наукові записки. – Чортків. – 2002. – Випуск 2. „Україна в умовах ринкової трансформації економіки і сучасних реформ господарювання”. – с.17-19.

Оксана БАТІГ
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Іващук О.О.

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА: ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ТА ЦІЛІ

Банківською системою називають фінансово-кредитні установи (банки), які пов'язані між собою та функціонують як єдиний фінансовий механізм країни у певний історичний період [1].

При побудові банківської системи виділяють наступні типи:

- однорівнева банківська система;
- дворівнева банківська система.

Однорівневою банківською системою користуються країни, що розвиваються, та тоталітарні країни. Дана система передбачає тільки горизонтальні зв'язки між банками, універсалізацію їх операцій та функцій, це означає що вся мережа банківських установ держави перебуває на одному ієрархічному рівні та виконує майже однакові функції і надає однаковий спектр банківських послуг.

Дворівнева банківська система вважається більш застосованою у світовій практиці фінансового будівництва, яка існує в більшій частині країн світу, та включає такі рівні:

Верхній рівень є представленим центральним банком, що є емісійним, кредитним, розрахунковим та касовим центром держави.

Нижній рівень включає систему комерційних банків, що функціонують для здійснення кредитних, депозитних, розрахункових та інших операцій за дорученням своїх клієнтів - фізичних та юридичних осіб.

До функцій банківської системи відносять [3]:

1. Емісійну – випуск в обіг нових грошових знаків;
2. Трансформаційну – яка полягає в тому що банки, мобілізують вільні кошти одних суб'єктів і передають їх іншим суб'єктам господарювання, а також мають можливість змінювати величину та терміни грошового капіталу та фінансових ризиків;
3. Акумуляційна – функція, що полягає в тому що банки, мобілізують вільні кошти одного суб'єкта господарювання і передають їх іншому суб'єкту, маючи можливість змінювати величину та термін грошового капіталу та фінансового ризику;
4. Інвестиційна – вкладення коштів у фонди та кредитування економіки;
5. Стабілізаційна – спрямована на підтримання безперервної, надійної діяльності в банку та системи в цілому створюючи економічні, правові та організаційні передумови з метою уникнення банківської кризи;
6. Організаційна, що проявляється в ефективному управлінні банками, дотримання корпоративної етики.

Одних з основних елементів банківської системи є центральний банк, комерційні банки та спеціалізовані фінансово-кредитні інститути.

Центральним емісійним банком називають головним елементом банківської системи, що здійснює керівництво та контроль за функціонуванням і розвитком банківської системи країни загалом. У США такий банк є Федеральна резервна система, в Німеччині – Бундесбанк, в Україні – Національний банк України.

Центральний банк, як правило, є власністю держави.

Основні функції центрального банку є:

- випуск банкнот в обіг;
- зберігання офіційних золотовалютних резервів;
- здійснення кредитування комерційних банків, уряду;
- акумулювання і зберігання касових резервів інших кредитних установ;
- виконання для уряду розрахункових операцій;
- проведення єдиної грошової, кредитної політики;
- здійснення макроекономічного регулювання економіки та ін.

Комерційні банки – як правило не є державною власністю. Найбільші з них – відкриті акціонерні товариства. Водночас у Франції, Італії крупні комерційні банки є власністю держави. У США налічується майже 13 тис. комерційних банків, в Україні – 90.

Основними функціями комерційних банків є кредитні, посередницькі, фондові (випуск цінних паперів різних компаній та їх розміщення на валютних ринках), розрахункові операції у межах всього народного господарства та ін.

Основними цілями банківської системи України є [4]:

- 1) стабільність банківської системи України та покращення стійкості до криз;
- 2) збільшення довіри банківської системи як вкладників так і інвесторів;
- 3) збільшення залучення коштів та їх трансформація в кредити для реального сектору економіки;
- 4) поглиблення інтеграційних процесів банківської системи України в світовому фінансовому просторі.

Також банківська система України має декілька недоліків, що стосуються як банківської системи (недостатній рівень капіталізації, відсутності в банках ефективного механізму та інструментів управління ризиками тощо) так і дотичних до неї сфер (повільні темпи ринкової трансформації та реструктуризації реального сектору економіки, слабкий та недостатньо прозорий фінансовий стан значної частини суб'єктів господарювання тощо) [2].

На даний час банківська система України переживає не найкращі часи. Для підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних банків необхідно вжити наступних заходів: відновити довіру населення; удосконалити законодавчу базу з метою підвищення прозорості діяльності банків; здійснити нарощування власного капіталу; розширити спектр банківських послуг.

Аналізуючи вище сказане розбудова банківської системи повинна бути органічна та зусилля мають докладатись усіма гілками влади, Національним банком України в напрямі зміцнення економіки держави.

Література:

1. Банківська система [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/20-b/3234-bankivska-sistema.html>
2. Сучасний стан банківської системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/7_ukr/128.pdf
3. Поняття, функції та структура банківської системи України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/11760428/pravo/ponyattya_funktsiyi_struktura_bankivskoyi_sistemi_ukrayini
4. Банківська система: сутність, принципи побудови та функції. Особливості побудови банківської системи в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/5122/132/>
5. Галапуп Н. Розвиток банківської системи України в умовах глобалізації економічних процесів / Наталія Галапуп, Валентина Топоровська // Наука молода: зб. наук. праць молод. вчених Терноп. нац. екон. ун-ту. – Тернопіль, 2009. – № 12. – С. 118-122.

Олександр БІЛАН

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ ТА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.

Розвиток економіки безпосередньо залежить від стану банківської системи, фінансування та обслуговування підприємств банками. В умовах наростаючої фінансової кризи однією з основних проблем, яка стоїть перед вітчизняною банківською системою, є підтримка її стабільності та надійності. Саме стійкість кожної банківської установи забезпечує ефективне та стабільне функціонування всієї банківської системи.

Фінансова стійкість – це такий стан, розподіл та використання грошових ресурсів фінансово-кредитної установи, що забезпечує розвиток діяльності банку на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [1].

Фінансова стійкість банківської установи являє собою комплексний показник, який відображає ступінь надійності банку щодо зовнішніх впливів. Він включає в себе оцінку наступних характеристик стану кредитної установи як елемента банківської системи: структури капіталу і його достатності для покриття ризиків, рівня ліквідності балансу, структури і якості активів, політики управління ризиками.

Вітчизняні банки за період із початку настання гострої фази економічної кризи і до сьогодні все ще переживають проблеми пов'язані із різким зменшенням ліквідності, закриттям ринків міжнародного капіталу, відтоком коштів вкладників, значним зростанням простроченої заборгованості за кредитами, погіршенням показників капіталізації банків.

Однією із найбільш важливих умов для подальшого розвитку вітчизняної економіки є формування стабільної банківської системи. Тому, задля

підвищення ліквідності та фінансової стійкості вітчизняної банківської системи необхідно:

- реформування банківського сектору шляхом ліквідації слабких банків і інтенсифікації процесу консолідації банківського сектору, створення єдиної банківської інфраструктури, удосконалення вимог до універсальних банків, розвитку спеціалізованих кредитних організацій;

- зміцнення, розширення та вдосконалення співробітництва банківських установ із підрозділами реального сектору економіки, що дозволить мінімізувати вплив зовнішніх ризиків, підвищити престиж та довіру до банків;

- формування механізмів, які забезпечують захист банківських депозитів від інфляції та нестабільності на світовому фінансовому ринку, конкурентоспроможних депозитних продуктів, удосконалення системи платежів і грошових переказів;

- диверсифікація кредитного портфеля за строками і галузевою приналежністю позичальників що дозволить подолати ризики ліквідності та страхувати зовнішні структурно-функціональні ризики активних операцій;

- освоєння нових інноваційних продуктів, впровадження прогресивних технологічних прийомів банківського менеджменту, що сприятиме попередженню технічних ризиків;

- підвищення ступеня прозорості діяльності вітчизняних банківських установ для органів нагляду, включаючи оцінку прозорості структури власності, приділяючи особливу увагу питанням достовірності обліку та звітності.

Окрім цього, банки повинні розробити стратегії постререформаційного післякризового розвитку, передбачивши адекватні системи управління ризиками, прибутковістю, ліквідністю, капіталом. Вони зобов'язані постійно реалізовувати заходи щодо підвищення капіталізації за рахунок коштів існуючих та нових учасників. Комплексний підхід до врахування всіх запропонованих аспектів діяльності банківських установ дозволить ефективно попередити симптоми банківських криз і підвищити фінансову стійкість та конкурентоспроможність на ринку банківських послуг.

Отже, фінансова стійкість і ліквідність є головною умовою банку для здійснення своєї діяльності. Саме ці дві складові є рушійними елементами побудови банківської системи України в цілому. Фінансово стійкий банк – це банк, що прогресивно розвивається та демонструє позитивну динаміку при допустимих ризиках та ефективності, для якого характерним є пропорційне і збалансоване зростання його системо-утворюючих компонентів – капіталу, ліквідності, активів, фінансового результату. При цьому випереджаючі темпи зростання капіталу і ліквідності можуть свідчити про зростання потенціалу фінансової стійкості банку. До умов забезпечення фінансової стійкості сучасного банку можна віднести: достатній обсяг власного капіталу, збалансованість структури активів та пасивів за строками і сумами, належний рівень рентабельності діяльності банку та його підтримка. Тому забезпечення фінансової стійкості та ліквідності комерційного банку вкрай необхідне для розвитку економіки нашої держави.

Література:

1. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/256>
2. Довгань Ж. М., Проблеми фінансової стійкості банківської системи України в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/18926/1>
3. Вольська С.П. Фінансова стійкість банку та механізм її забезпечення: автореф. дис. канд. екон. аук:08.00.08/С.П.Вольська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2011/11VSPMIZ.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1

Жанна БОРИШКЕВИЧ

*студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет*

Науковий керівник:

д.е.н., професор, завідувач кафедри банківської справи Дзюблюк О.В.

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ТА ЇЇ РОЛЬ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Банківська система України — це складова економічної системи держави, що включає в себе Національний банк України; інші банки (резиденти та нерезиденти, зареєстровані у встановленому законодавством порядку на території України); небанківські фінансові установи, виключною діяльністю яких є прийняття вкладів, розміщення кредитів або ведення рахунків клієнтів; Фонд гарантування вкладів фізичних осіб; банківську інфраструктуру, а також зв'язки та взаємини між ними.

Виникнення банківської справи історично пов'язане з потребою ринку у посередницькій діяльності з розміну та обміну цінностей, що виконували функцію грошей при обмінних та торговельних операціях. Потреба в розвитку банківських послуг посилювалась одночасно з розвитком і розширенням торгівлі. [2, с.3]

Необхідність формування банківської системи, як особливої структури, визначається двома групами причин: необхідністю здійснення суспільного нагляду і регулювання банківської діяльності, узгодження комерційних інтересів окремих банків з загальносуспільними інтересами – забезпеченням сталості грошей і стабільної роботи всіх банків; а також причин пов'язаних з функціонуванням грошового ринку, забезпечення збалансованості попиту і пропозиції на грошовому ринку і в кожному його секторі.[3]

Банківська система не ізольована від навколишнього середовища, навпаки, вона тісно взаємодіє з нею, є підсистемою економічної системи. Стабільність банківської системи та ефективність її розвитку також залежить від рівня розвитку економіки, в якій вона функціонує. [4, с. 231-232]

На сьогоднішній день банківський сектор України перебуває у складному становищі. Програма реформ оздоровлення банківської системи, запропонована Національним банком України, призвела до суттєвого зменшення кількості банків та до радикальних змін у функціонуванні найбільш важливих системних банків.

Банківська система є невід’ємною складовою фінансової системи та економіки країни в цілому. Через банківську систему діє механізм розподілу фінансових ресурсів та грошових коштів, відбувається їх мобілізація та залучення в економічний обіг. Не менш важливою функцією банківської системи є кредитування економіки та забезпечення фінансової стабільності. Без залучення коштів населення у банківський сектор неможлива фінансова санація підприємств, які потребують фондів для функціонування і реструктуризації. Як елемент фінансової системи, банківський сектор бере участь у реалізації широкого спектру функцій зазначеної системи (табл. 1) [5, с.18].

Таблиця 1.

Напрями впливу банківської системи на фінансову сферу

Банківська система	
Створення грошей і регулювання грошової маси, що забезпечується оперативною зміною банками маси грошей в обігу, через збільшення або зменшення її відповідно до зміни попиту на гроші.	Забезпечення безперебійного функціонування платіжних систем, зокрема, шляхом удосконалення способів клірингу та здійснення розрахунків, що сприяють розвитку торгівлі.
Забезпечення механізму об’єднання фінансових ресурсів та їх розподілу між окремими суб’єктами господарювання.	Розробка та забезпечення способів управління ризиками.
Забезпечення насичення ринку ціною інформацією, що дозволяє координувати децентралізований процес прийняття рішень в окремих галузях економіки.	Забезпечення способів переміщення фінансових ресурсів у часі, через кордони держав та між окремими галузями економіки.

Проте необхідно відзначити, що нерозривний зв’язок між банківською системою та економікою має двоїстий взаємозалежний характер. Яскравим прикладом може слугувати ситуація, коли загальна економічна рецесія призводить до дестабілізації банківського сектору, внаслідок чого погіршуються умови надання банківських послуг, що в свою чергу, призводить до подальшого занепаду економіки. Тому проблеми банківської системи необхідно розглядати комплексно, у контексті розвитку вітчизняної економіки, та в динамічному розрізі – для більш об’єктивної оцінки сучасного стану та можливості прогнозування процесів, які будуть відбуватись у банківській системі.

Говорячи про сучасний стан банківської системи України, необхідно відзначити, що політична та військова нестабільність, значна інфляція та загальна економічна дестабілізація негативно вплинули на банківський сектор та показники діяльності банків, що працюють на території України. Також важливим фактором, що характеризує сучасний стан банківської системи, є активне втручання НБУ у функціонування банківської системи. Не можна дати однозначної оцінки політиці «оздоровлення» банківської системи, яку проводить її головний регулятор. З одного боку, ліквідація неплатоспроможних банків та банків, які порушували українське законодавство, повинно позитивно

вплинути на прозорість банківської системи. З іншого боку, надмірне зменшення учасників банківського сектору може призвести до погіршення конкурентного середовища та умов надання банківських продуктів.

До найбільш гострих проблем сучасної банківської системи слід віднести наступні:

- зростання недовіри до банків;
- негативний вплив політичних процесів;
- суперечливість механізму рефінансування українських банків;
- девальвація національної грошової одиниці;
- подорожчання кредитних ресурсів в Україні;
- погіршення якості кредитного портфеля банків;
- низький рівень ризик менеджменту банків.

Проблема зростання недовіри до банків є однією з найбільш актуальних на сьогоднішній день. Її сутність полягає в тому, що збільшення недовіри населення до банків внаслідок негативного емоційного фону та скорочення обсягу вільних ресурсів у населення і підприємств призводить до відтоку депозитів, що в свою чергу дестабілізує діяльність банків, ускладнюючи процес видачі кредитів та розрахунків за своїми зобов'язаннями. Окрім цього, зростання недовіри інвесторів може призвести до відтоку інвестицій у банківський сектор, результатом чого стане ускладнення процесу відновлення нормальної діяльності вітчизняних банків. На думку експертів, ця проблема спричинена як важкою економічною ситуацією в Україні, так і суперечливими діями Національного банку, коли фактично банківський нагляд не виконував свої прями функції [6].

Питання рефінансування банків, які знаходяться у кризовому стані, також залишається актуальним для нашої країни. Сутність даної проблеми полягає в тому, що ряд банків після отримання рефінансування від НБУ не змогли повернути боргу і збанкрутували [7]. Можна зробити висновок, що поточний інструмент рефінансування, який використовувався НБУ у кризовий період, є малоєфективним і створює підґрунтя для економічних зловживань.

Девальвація національної грошової одиниці також суттєво вплинула на вітчизняну банківську систему. За 2014-2017 рр. гривня девальвувала по відношенню до долара США більше, ніж в 3 рази. Така різка девальвація призвела до зростання проблемної заборгованості клієнтів перед банками (обслуговування валютних іпотечних кредитів стало неможливим для більшості позичальників). Ще одним наслідком девальвації стало зростання валютних активів і зобов'язань та необхідність докапіталізації більшості банків. За оцінками, банківський сектор України ще необхідно докапіталізувати на 120 млрд. грн., і це за умови відсутності подальшої девальвації [6].

Вище сказане дозволяє зробити висновки:

1) банківський сектор здійснює комплексний вплив на функціонування фінансової сфери шляхом нормалізації механізму розподілу фінансових ресурсів, забезпечення обігу грошової маси та економічної стабілізації. Проте необхідно враховувати, що в кризових умовах економіка та банківська система можуть посилювати негативний взаємовплив;

2) сучасний стан функціонування банківської системи України характеризується наявністю ряду негативних факторів, до яких відносяться: військово-політична нестабільність, загальноекономічна дестабілізація, зниження довіри населення до банківського сектору та продуктів, що пропонують його суб'єкти;

3) діяльність НБУ у сфері регулювання банківської системи можна охарактеризувати за наступними напрямками: «оздоровлення» банківського сектору шляхом виводу з ринку недієздатних банків; реалізація політики інфляційного таргетування, основним завданням якої є забезпечення інфляційної стабільності та більш ефективної координації дій НБУ з відповідальними структурами; накладення санкцій на банки, які є дочірніми відділеннями російських державних банків;

4) для вирішення актуальних проблем банківського сектору та нормалізації його функціонування необхідно застосувати систему заходів, спрямованих на загальноекономічну стабілізацію, повернення довіри до банківського сектору та підвищення ефективності діяльності НБУ у сфері контролю та регулювання банківської системи. Реалізація запропонованих заходів дозволить мінімізувати вплив негативних факторів у короткостроковій перспективі та створить умови для прискореного розвитку банківської системи України у майбутньому.

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
2. Васюренко О.В. Банківські операції [Текст] : навч. посіб. / — 6-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2008. — 318 с
3. Марченко С.К. Банківська система України: становлення і проблеми розвитку в умовах економічної кризи [Текст] / С.К. Марченко, Мандро О. І. // Економічні науки, - 2010. - № 2
4. Гроші та кредит [Текст] : навч. посібник / За ред. М.І.Савлука. -К.: Либідь, 1992. -с.189.
5. Масленніков В.В. Зарубіжні банківські системи / В.В. Масленніков. – К.: Економіка, фінанси, право. – 2010. – №10. – С. 15-20.
6. Сайт інформаційного агентства «Ваш банкір» «Банківський сектор України: реалії та перспективи» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vashbankir.com/financial-literacy/articles/bankovskiy-sektor-ukrainy-realii-iperspektivy.html?hl=uk>
7. Сайт інформаційного агентства «Forbes Україна» «Продати проблеми: НБУ опублікував список застав за кредитами рефінансування» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/nation/1413443-prodati-probleminbu-opublikuvav-spisok-zastav-za-kreditami-refinansuvannya>

Ілона БОТАРЕВА

студентка факультет обліку і аудиту

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

СУЧАСНИЙ СТАН РЕФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Національний Банк України в розділі II Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року (Поточний стан і проблеми фінансового сектору, що потребують вирішення) зазначив, що розвиток

фінансового сектору протягом 2009 – 2014 р. мав дискретний та непропорційний характер. Банківська система зростала випереджаючими темпами порівняно з іншими сегментами фінансового сектору, зокрема емісійна діяльність на ринку акцій, корпоративних облігацій, випуск цінних паперів інститутів спільного інвестування. і призводило до поглиблення кризи недовіри до фінансового сектору в цілому [1].

Війна на сході України та анексія Криму РФ, негативно вплинули на розвиток економіки, знизивши довіру споживачів фінансових послуг до банківського сектору, та розбалансували фінансові ринки. Скорочення економічної активності, торговельні дисбаланси спричинили до девальвації національної валюти та прискорення інфляції до 30% річних. Ці події призвели до погіршення якості кредитних портфелів банківської системи, що зумовило необхідність очищення банківської системи, що почалося у 2014 році, та потребувало додаткового збільшення капіталу в банках для створення значних резервів під активні операції. У 2014 році відрахування в резерви стало визначальним чинником збитковості банківської системи [2].

У 2014-2016 роках в Україні відбулася системна банківська криза. Її супроводжувало очищення сектору: неплатоспроможними визнано 90 банків, на які разом припадало близько третини активів банківської системи до кризи. Частину пов'язаних із кризою витрат було понесено та визнано у 2017 році. Для реструктуризації системи держава вдалася до чималих витрат за такими напрямками:

- націоналізація «ПриватБанку» та його подальша докапіталізація у 2016 – 17 роках. Витрачено 4,8% ВВП відповідних років. Аудит після націоналізації виявив додаткову потребу в капіталі. Конвертація частини зобов'язань «ПриватБанку» в капітал перед викупом банку урядом дозволила зменшити витрати держави.

- компенсація фізичним особам вкладів, втрачених у неплатоспроможних банках, у межах гарантованих державою сум. На фінансування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб витрачено 4,4% ВВП відповідних років.

- кредити рефінансування, видані у 2008 – 2009 та 2014 роках банкам, згодом визнаним неплатоспроможними. Втрачено в підсумку 2,5% ВВП тих років, коли банки виводилися із ринку. Враховуючи низькі надходження від продажу активів ліквідованих фінустанов, ці кошти значною мірою втрачено для НБУ.

- рекапіталізація «Ощадбанку» та «Укрексімбанку» у 2014 та 2016 – 2017 роках за результатами оцінки якості активів і стрес-тестів. Витрачено 2,4% ВВП [1].

Значна частина оцінених втрат виникла ще в період кризи 2008 – 2009 років, проте банки не визнали їх вчасно. Справжній масштаб втрат було виявлено лише у процесі розчистки банківського сектору, здійсненого НБУ протягом 2014 – початку 2017 років.

За результатами очищення банківської системи України можна констатувати, що:

- вкладники можуть бути впевнені, що їхні кошти будуть повернуті вчасно та у повному обсязі;
- залучені банками кошти будуть спрямовуватися на кредитування бізнесу, зокрема, малого та середнього, а не на фінансову підтримку компаній, що належали акціонерам банку та/чи пов'язаним із ним сторонам;
- обсяги кредитних ресурсів, доступних для підприємств, зростатимуть;
- вартість кредитів знижуватиметься, оскільки залучені кошти будуть спрямовуватися на внутрішній ринок, а не виводитимуться за кордон;
- клієнти всіх банків будуть знати їхніх реальних власників, а тому зможуть робити власні висновки, наскільки вони довіряють акціонерам та банку в цілому;
- стійкість банків до макроекономічних шоків підвищилася, банки матимуть достатній запас ліквідності та капіталу, щоб стабільно працювати навіть в умовах рецесії;
- ефективніше функціонуватиме механізм реалізації монетарної політики Національним банком України [3].

Очищення банківської системи і націоналізація «ПриватБанку» вирішили ряд системних проблем. На думку редакторів проекту DataVox, що банківський сектор виходить з кризи: система прибуткова з початку 2017 року, ростуть чисті процентні доходи і чисті комісійні доходи. Разом з тим, в результаті "очищення" виникли довгострокові виклики - в руках держави опинилися приблизно половина активів банківської системи, 62% депозитів населення і 4 банки з топ-10 [4].

Література.

1. Націоналізація ПриватБанку. Матеріал з Вікіпедії вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Націоналізація_ПриватБанку
2. Міжнародний центр перспективних досліджень [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/inside_63_ua.pdf
3. 24 канал. Коломойський та Боголюбов самі просили націоналізувати "ПриватБанк": опубліковано документ [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://24tv.ua/natsionalizatsiya_privatbanku_tag5393/
4. «Національний Банк України». [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво.– Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=40920129.

Юлія ВАСИЛЬКОВА

студентка факультет банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий курівник:

к.е.н. доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

Міжнародні організації грають усе більш помітну роль у світовій економіці. Їхня діяльність дозволяє внести необхідний регулюючий фактор і визначену стабільність у функціонуванні валютно-розрахункових відносин між країнами.

Співробітництво України і Міжнародним валютним фондом є досить актуальним у наш час, і не лише тому, що Міжнародний валютний фонд – це додаткове фінансування, але і по причині нових урядових змін, які призводять до радикальних перебудов в економіці і бюджеті для покращення фінансового становища України у світовому масштабі. МВФ представляє собою міждержавну багатосторонню організацію, яка має статус спеціалізованого закладу Організації Об'єднаних Націй. МВФ стежить, головним чином, за функціонуванням міжнародної валютної системи, валютною політикою і політикою міжнародних курсів країн-членів, а також за дотриманням ними кодексу поведінки поведіння в міжнародних валютних відносинах, включаючи надання допомоги країнам-членам шляхом короткострокового кредитування у випадках ускладнень, пов'язаних з платіжним балансом. Згідно з затвердженим статутом, МВФ створена для розв'язання таких завдань як:

- сприяння міжнародному співробітництву у валютній сфері через постійно діючу установу, що створює механізм для консультацій та співробітництва з міжнародних валютно-фінансових проблем;

- сприяння розширенню та збалансованому зростанню міжнародної торгівлі і тим самим досягненню і підтримка високого рівня зайнятості та реальних доходів і розвитку продуктивних ресурсів усіх держав членів як першочерговим завданням економіки;

- підтримка стабільного та упорядкованого валютного режиму держав-членів, а також запобігання конкурентному знеціненню валют;

- надання допомоги у створенні багатосторонньої системи платежів за поточними операціями між державами-членами, а також в усуненні валютних обмежень, які гальмують розвиток світової торгівлі;

- зміцнення впевненості держав-членів шляхом тимчасового надання в їх розпорядження за відповідних гарантій загальних ресурсів Фонду і в такий спосіб уможливаючи коректування диспропорцій у їхніх платіжних балансах без застосування заходів, що завдають шкоди національному та міжнародному розвитку;

- надання засобів для ліквідації незбалансованості платіжних балансів країн-членів.

Україна з 1994 р. активно співпрацює з МВФ, використовуючи його фінансові і технічні ресурси з метою досягнення макроекономічної стабілізації та створення необхідних передумов для проведення економічних реформ. Таке співробітництво здійснювалось переважно в рамках реалізації 8 спільних програм: STF (системна трансформаційна позика), «Stand-By» (стабілізаційна позика), Механізм розширеного фінансування (позика на підтримку розвитку), попереджувальний «Stand-By».

Після двох років «паузи» у відносинах, у лютому 2014 р. Уряд України звернувся до МВФ з проханням розпочати переговорний процес щодо підготовки нової кредитної угоди між Фондом та Україною. 11 березня 2014р. рада директорів МВФ схвалила питання про збільшення фінансування України, без якого державі загрожує банкрутство. Нова чотирирічна програма з розширеним кредитуванням (Extended Fund Facility, EFF) повинна прийти на

зміну існуючій «stand by» (була прийнята на період 2014 - 2016 рр.). EFF - об'ємніша і довготриваліша, ніж її попередниця. Замість двох років, термін кредитування зростає до чотирьох, повернення кредитних коштів збільшено майже в два рази (до 10 років).

30 квітня 2014 р. Рада директорів МВФ затвердила нову спільну програму «stand-by» на наступні 2 роки у сумі 17,1 млрд. дол. США, з яких у 2014 р. отримано два транші – у травні у розмірі 3,2 млрд. дол. США та у вересні у розмірі 1,4 млрд. дол. США.

У січні 2015 р. досягнуто домовленості про розширення фінансової підтримки України шляхом заміни існуючої програми МВФ «stand-by» на довготермінову програму Extended Fund Facility (EFF). 11 березня 2015 р. Ради директорів Міжнародного валютного фонду прийняла рішення щодо переходу на довготермінову програму розширеного кредитування (EFF) і виділення Україні 17,5 млрд. дол. США. Ця чотирирічна програма передбачає фінансування заходів з економічної і фінансової стабілізації України. Перший транш кредиту в обсязі 5 млрд. дол. США поступив в Україну у березні 2015 р.

31 липня 2015 р. відбулось чергове засідання Ради Директорів МВФ, під час якого було ухвалено рішення щодо виділення Україні другого траншу у розмірі 1,7 млрд. дол.

Україна зможе розраховувати на залучення 40\$ млрд. з різних джерел. Частка Міжнародного валютного фонду в цієї допомоги становитиме 12,35 млрд SDR (17,516 млрд доларів). Програма розширеного фінансування EFF передбачає виділення МВФ Україні в 2015 році після першого траншу в 5 млрд доларів ще трьох траншів по SDR 1,182 млрд (близько 1,63 млрд доларів за поточним курсом). У наступні три роки планується виділяти по чотири транші щорічно розміром SDR 437,975 млн (близько 620-630 млн доларів) [4].

Останнім часом в питанні українського держборгу відбулися серйозні зміни в гіршу сторону, а нарощування боргу внаслідок отримання кредитів від МВФ лише ускладнить ситуацію. Спостерігається значне випередження розміру зовнішнього боргу у співвідношенні до обсягу міжнародних резервів України. Так, станом на 30 червня 2017 року гарантований державою борг становив 306,76 млрд гривень, або 11,75 млрд доларів.

Міжнародний валютний фонд поліпшив очікування щодо зростання співвідношення валового зовнішнього боргу України до валового внутрішнього продукту (ВВП) в 2017 році. Згідно з прогнозом Фонду, відповідний показник зросте до 127,4% ВВП з 123,8% ВВП в 2016 році (раніше очікувалося до 136,3%) і в 2018 році знизиться до 126,3% ВВП, повідомляється в огляді економік центральних і південних країн Східної Європи (CEE Outlook), оприлюдненому на веб-сайті МВФ.

Водночас МВФ зберіг оцінку державного прямого та гарантованого боргу України в 2017 році на рівні 89,8% ВВП. У 2018 році Фонд очікує зниження рівня боргу до 85,3%.

МВФ також відзначає, що високий рівень держборгу України, обмежує можливості маневру бюджетними коштами, підвищує уразливість фінансів країни до переоцінки держборгу, особливо у випадку уповільнення економіки.

Співпраця з МВФ є важливою з огляду на необхідність збереження належного іміджу країни, що сприятиме підвищенню її кредитного рейтингу на світових фінансових ринках, зменшенню відсоткових ставок по кредитах, дозволить зберігати привабливість для іноземних інвесторів. Кредити МВФ заохочують зростання споживання, сприяють удосконаленню банківської та грошово-кредитної системи держави, надходженню іноземних інвестицій, стимулюють розвиток торгівлі.

Поряд з тим, Україна досі дуже залежна від зовнішньої допомоги для вирішення проблем платіжного балансу. МВФ надає Україні довгострокові, порівняно дешеві кредити, які сприяють вирішенню проблем платіжного балансу, з вимогою виконання деяких умов. Але Україна не виконує всі вимоги МВФ, що обумовлює затримання подальшого кредитування.

Кредити, що залучаються від МВФ, використовуються для підтримки курсу національної валюти та для фінансування дефіциту платіжного балансу України і покликані пом'якшити економічні труднощі у процесі проведення економічних реформ, які дають змогу забезпечити у перспективі економічне зростання країни. Без проведення програми економічних перетворень фінансова підтримка з офіційних джерел не має сенсу, бо в цьому разі позичкові кошти використовуватимуться на фінансування тільки поточних проблем платіжного балансу, які без реформування економіки наново нагромаджуватимуться й перетворюватимуться у зайвий тягар.

Література:

1. Антоненко І. Співробітництво України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями – шлях до стабільності та розвитку в період кризи. // [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2009_13/Antonenko.pdf
2. Вахненко Т.Р. Міжнародний кредит у світовій валютно-фінансовій системі/ Т.Р. Вахненко // Фінанси України. – 2006. – №11 – с.143-154
3. Кабанов В.Г. Діяльність міжнародних фінансових організацій на вітчизняному ринку фінансового капіталу / В.Г. Кабанов // Фінанси України. – 2009. – №9. – с. 98-107.
4. Інформаційна довідка щодо історії співпраці з Міжнародним валютним фондом від 23.05.2011. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293456&catid=54623.
5. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.imf.org>
6. Чайка Ю.М. Державний борг України та його вплив на економіку [Електронний ресурс] / Ю.М. Чайка, А.С. Дяченко. – Режим доступу: http://www.economyconfer.com.ua/full_article/784/

Юліана ВДОВИНА
студентка факультет обліку і аудиту
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

ВАЛЮТНІ ІНТЕРВЕНЦІЇ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

На сучасному етапі розвитку економіки України досить актуальним є питання корегування курсу національної валюти відносно до іноземної та методу встановлення її стабільності на ринку що вплине на рівень життя населення і на економічне зростання загалом.

Вивченням процесу регулювання валютної політики є праці С.М. Кузьменка, О.В. Ареф'єва, В.Н. Каразіна, В.В. Глуценка, Ю.М. Бездітко, О.О. Мануйленко, Г.А. Стасюк, О.М. Космина, Р.Ю. Шевчук та ін.

Метою статті є визначення переваг і недоліків валютної інтервенції як інструменту регулювання валютного ринку.

Валютну інтервенцію як інструмент валютної політики почали використовувати ще в ХІХ ст. Широкого застосування валютна інтервенція набула після відміни золотого монометалізму. В умовах світової економічної кризи у 1929 – 1933 рр. центральні банки використовували валютну інтервенцію з метою зниження курсу своєї валюти для сприяння валютному демпінгу (знецінювання національної валюти з метою нарощування експорту товарів за цінами, нижчими за світові) [3].

Матеріальною базою для валютної інтервенції слугували спеціально створені у 30-х роках минулого століття у США, Великобританії, Франції, Італії, Канаді та інших країнах державні валютні стабілізаційні фонди – у золоті, іноземній та національній валютах, які використовувалися з метою регулювання валютного курсу. Оскільки валютні інтервенції проводив центральний банк, такі фонди створювалися при ньому і з часом отримали назву валютних резервів. Сьогодні валютні резерви мають практично всі центральні банки світу [3].

В Україні валютна інтервенція є головним методом НБУ, за допомогою якого впроваджується національне регулювання валютного курсу та запобігання зниженню (підвищенню) валютного курсу гривні [4]. Валютна інтервенція - це пряме втручання Центрального Банку країни у функціонування валютного ринку за допомогою купівлі-продажу іноземної валюти з метою впливу на курс національної грошової одиниці [2].

Валютні інтервенції здійснюються в таких формах:

Валютний аукціон – операції проводять шляхом розподілу визначеного обсягу інтервенції між тими суб'єктами ринку, які запропонували найкращу ціну на купівлю (продаж) іноземної валюти. Така форма валютних інтервенцій є пріоритетною;

Інтервенція за єдиним курсом – здійснюється шляхом пропорційного задоволення заявленої суб'єктами ринку суми за єдиним визначеним обмінним курсом гривні до іноземної валюти. Така форма валютних інтервенцій є другорядною.

Запит щодо найкращого курсу – здійснюється з метою оперативного реагування на зміни ситуації на валютному ринку шляхом запиту щодо ціни на купівлю/продаж іноземної валюти в суб'єктів ринку через торговельно-інформаційні системи та укладення угод із суб'єктом ринку, який запропонував найкращу ціну;

Адресна інтервенція – зумовлюється національними інтересами України та здійснюється у виняткових випадках на підставі звернення Уряду України [5].

Національним Банком України, 6 вересня 2016 року було затверджено Стратегію валютних інтервенцій НБУ на 2016-2017 роки, яка передбачає досягнення підтримки цінової стабільності через вплив на попит і пропозицію грошей в Україні, та вплив на курс національної валюти, щодо іноземних.

Під час визначення політики валютних інтервенцій НБУ враховує такі причини:

- обмежений рівень міжнародних резервів НБУ, що посилює вразливість фінансової системи та економіки України до несприятливих подій і сприйняття ризиків іноземними та внутрішніми інвесторами;
- незначні глибина та ліквідність валютного ринку, що зумовлюють нестабільність національного банку в нівелюванні дисбалансі між попитом і пропозицією, та уникненні проявів дисфункції ринку;
- проведення монетарної політики на основі режиму інфляційного таргетування, включаючи початкову стадію запровадження ключової процентної ставки як основного інструменту грошово-кредитної політики, та відносно слабкий процентний канал монетарної трансмісії;
- високий рівень доларизації та значний ефект перенесення змін обмінного курсу на інфляцію;
- орієнтація НБУ на мінімізацію свого втручання в роботу валютного ринку в міру розвитку валютного ринку та механізму його самозбалансування [5].

Зазначені причини обумовлюють такі завдання із здійсненням валютних інтервенцій НБУ:

- накопичення міжнародних резервів. достатній рівень міжнародних резервів є захисним механізмом фінансової системи України та економіки від зовнішніх шоків, а також сприяє підвищенню довіри до її стійкості з боку як національних, так і іноземних інвесторів;
- згладжування функціонування валютного ринку. це необхідно для уникнення негативного впливу на цінову та фінансову стабільність надлишкової волатильності (зміна ціни або доходу за певний період часу) обмінного курсу, та екстраординарних подій на валютному ринку;

➤ підтримання трансмісії ключової процентної ставки як основного інструменту грошово-кредитної політики. це може бути необхідно для досягнення цілей та завдань грошово-кредитної політики в більш ефективний спосіб [5].

Хоча ціль щодо досягнення цінової стабільності та завдання щодо накопичення міжнародних резервів у середньостроковій перспективі підтримують одне одного, проте в короткостроковому періоді вони можуть бути несумісними. В такому випадку досягнення цінової стабільності є в пріоритеті [5].

Основна вада валютної інтервенції та, що вона має тільки короткостроковий ефект і не може забезпечити високого рівня макроекономічних показників, від яких залежить стабільність національної грошової одиниці [1]. Але водночас – це найбільш дієвий метод валютно-курсової політики, який широко використовується у світовій практиці валютного регулювання здебільшого у рамках режиму фінансового валютного курсу, валютної прив'язки та регульованого плаваючого обмінного курсу [6].

Отже, валютні інтервенції є одним з інструментів регулювання валютного курсу відносно іноземної валюти. Після різкої інфляції у 2014 році НБУ намагається швидко врівноважити ситуацію на ринку застосовуючи цей метод. Але якщо зміни в попиті і пропозиції мають довгостроковий характер, то валютні інтервенції не принесуть доброго результату, а лише відтягнуть зміни валютного курсу на невеликий термін часу.

Щоб оптимізувати національну валюту до стабільно-високого рівня, відносно іноземних валют, та в загальному економічний стан держава повинна:

- ✓ скоротити імпорт неякісних закордонних товарів, які шкодять моральному та фізичному здоров'ю українців;
- ✓ зацікавитись виробництвом національної якісної продукції, яку буде вигідно споживати українцям, та експортувати іншим державам як готову продукцію, а не сировину;
- ✓ побороти корупцію, забезпечивши громадян гідною заробітною платою, пенсією та стипендією;
- ✓ вдосконалюючи якість роботи, відновити довіру та повагу українців до державних органів влади, та державних органів влади до українців.

Література:

1. Організаційно-правові основи біржової діяльності: навч. підруч. / А. І. Берлач, Н. А. Берлач, Ю. В. Ілларіонов. 2000. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.vuzlib.su/birz_d/9-3.htm.
2. Валютне регулювання: навч. посіб / Бездітко Ю.М. Мануйленко О.О. Стасюк Г.А. - Херсон: 2009 . – 275 с.
3. Гроші та кредит: навч. підруч. / Козьменко С.М. Ареф'єва О.В. Каразіна В.Н. Глущенко В.В. - Харків : ХНЕУ 2008 - 435 с.
4. Космина О.М. Шевчук Р.Ю. (2012). Валютна інтервенція як інструмент валютно- курсової політики./ О.М Космина // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rusnau//> [Електронний ресурс]. - Режим доступу: ka.com/13_EISN_2012/Economics/3_109360.doc.htm.
5. НБУ. Стратегії валютних інтервенцій Національного банку України на 2016-2020 роки. (6 вересень 2016 г.). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=38081080>.
6. Валютні інтервенції як інструмент валютно-курсової політики/О. Шпенюк // Економіст.- 2011. - №1. - 66-67 с.

Марія ВОЙТКІВ
студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Стечишин Т.Б.

БАНКІВСЬКІ РИЗИКИ ТА МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ НИМИ

Банківські установи є багатофункціональними установами, діяльність яких завжди супроводжується виникненням ризиків. В загальному розумінні ризик – це невизначеність стосовно настання тієї чи іншої події в майбутньому. Банківські ризики пов'язують перш за все, із фінансовими втратами, які банк може понести від проведення операцій. Успішна діяльність комерційних банків залежить від прогнозування та вміння управляти ризиками, від вчасного їх виявлення на фінансовому ринку.

Банківські ризики поділяються на зовнішні (безпосередньо не пов'язані з діяльністю банку) та внутрішні (залежать від проведених банком операцій). В свою чергу внутрішні ризики розрізняють фінансові (пов'язані з непередбачуваними змінами структури, обсягів, вартості та дохідності активів та пасивів банку і несуть ймовірні фінансові втрати) та функціональні (виникають при створенні та впровадженні нових банківських продуктів та послуг, при недостатньому контролі за фінансовим процесом банку)[3].

Оскільки уникнути ризиків повністю є неможливим, тому основним завданням банку є управління ними. Управління ризиками – це система певних визначених методів та систем, які дозволяють мінімізувати ризики. Для якісного управління ризиками банки створюють певні структурні підрозділи, які повинні вимірювати та оцінювати ризики, аналізувати їх зміну в часі, проводити моніторинг дотримання встановлених лімітів при проведенні операцій. Для того, щоб досягнути бажаного результату в управлінні ризиками банки зобов'язанні дотримуватися послідовності таких дій:

- виявлення та ідентифікація ризику (проводиться розпізнавання факторів, які мають вплив на зміну ризиків);
- вимірювання величини та оцінка ризику (дослідження чинників, статистичних даних, ринкових подій, які спричинили ризик);
- здійснення системного управління ризиками (проводиться розробка принципів та процедур, які дозволяють керувати ризиком та утримувати його на відповідному рівні);
- моніторинг за зміною рівня ризику в часі (проводиться аналіз даних, які впливали на величину ризику та оцінюються результати всіх дій по управлінні та контролі за ризиками);
- звітування про ризик (підготовка інформації про поточну ситуацію та величину ризику[3]).

Регулювання, контроль та управління ризиками в банківській системі має назву ризик-менеджменту. Ризик-менеджмент – це багаторівневий процес, який включає всі етапи, тобто виявлення, оцінку, моніторинг та управління

ризиками. Процес ризик-менеджменту базується на принципах участі, зваженості, обережності та безперервності [3].

Управління ризиками здійснюється за допомогою певних методів, які потрібно комбінувати для досягнення бажаного результату. В практичній діяльності банки застосовують методи прийняття банківських ризиків та/або методи уникнення від ризиків. Основними способами управління ризиками, які застосовують комерційні банки є наступні: управління якістю, диверсифікація (включає прийняття забезпечення, лімітування, створення резервів, отримання додаткової інформації), хеджування, попередження ризиків, повне або часткове страхування ризиків, дисипація ризиків.

Оскільки діяльність банків найбільше пов'язана з кредитуванням, то основний акцент в управлінні ризиками потрібно приділити кредитному ризику. Кредитний ризик – це основний вид фінансового ризику і присутній він в усіх видах діяльності, де результат залежить від позичальника, емітента чи контрагента. Виникає він кожного разу, коли банк бере на себе зобов'язання, надає кошти чи їх інвестує або іншим способом ризикує ними задля отримання прибутку. Кредитний ризик тісно пов'язаний і з іншими ризиками, а саме: з процентним, валютним, стратегічним, ринковим, ризиком країни та іншими.

Банки застосовують різні методи для зниження кредитного ризику, основними з яких є наступні: оцінка кредитоспроможності клієнта, страхування кредитів, зменшення кількості кредитів, які надаються одному позичальнику, надання дисконтних позичок, залучення достатнього забезпечення.

Національний банк України для регулювання кредитного ризику ввів обов'язкові до виконання кожним банком економічні нормативи. Дотримання нормативів дозволяє банківським установам контролювати рівень кредитного ризику та вберегтися від непередбачуваних збитків. Основними нормативами кредитних ризиків є наступні: Н7 – максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25%), Н8 – норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу), Н9 – максимальний розмір кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25%) [1].

Також банки використовують інші методи протидії негативного впливу ризиків на банківську діяльність. Одним із них є створення резервів під проблемну заборгованість, що є обов'язковим. Але цей метод має негативні наслідки, оскільки кошти які зберігаються у вигляді резервів не можуть бути використані в активних операціях і відповідно не приносять прибутків для банку. Іншим методом є страхування, яке також попереджає вплив кредитного ризику на діяльність банку. На жаль, ефективність даного методу в Україні не значна, адже не всі кредитні операції супроводжуються страхуванням.

Банки повинні усвідомлювати, що ідентифікація, аналіз, оцінка, перевірка та контроль за кредитними операціями є важливим процесом банківської діяльності в боротьбі з кредитним ризиком. Якщо банки будуть використовувати різноманітні методи для мінімізації впливу кредитного ризику, то це сприятиме формуванню якісного банківського кредитного портфеля. До кожного позичальника потрібно застосовувати індивідуальний

підхід для ідентифікації та оцінки кредитного ризику. Це сприяє попередженню до появи в структурі банківського портфеля проблемних та безнадійних кредитів і забезпечує надійність та стабільність банку на ринку фінансових послуг. Оскільки процес кредитування складається з декількох етапів, кожен з яких супроводжується ризиками, то вчасне їх виявлення та мінімізація дозволить зменшити загальний ризик, що присутній на завершальній стадії [2].

Важливе місце в боротьбі з кредитним ризиком займають методи оцінки кредитоспроможності позичальника. Для того, щоб детально розглянути ці методи, потрібно звернути увагу на досвід зарубіжних країн в цій сфері.

Наприклад англійські клірингові банки в своїй діяльності з оцінки можливого неплатежу по кредитним операціям застосовують методики «PARSEL» та «CAMPARI».

Згідно методики «PARSEL»: P (Person) – інформація про персону потенційного позичальника, його репутація; A (Amount) – обґрунтування суми затребуваного кредиту; R (Repayment) – можливість погашення; S (Security) – оцінка забезпечення; E (Expediency) – доцільність кредиту; R (Remuneration) – винагорода банку (відсоткова ставка) за ризик надання кредиту [4].

В свою чергу методика «CAMPARI» більш розширена в системі оцінки: C (Character) – репутація позичальника; A (Ability) – оцінка бізнесу позичальника; M (Means) – аналіз необхідності звертання за позичкою; P (Purpose) – ціль кредиту; A (Amount) – обґрунтування мети кредиту; R (Repayment) – можливість погашення; I (Insurance) – спосіб страхування кредитного ризику [4].

Американські банки застосовують «правило п'яти С»: 1С – customer's character (характер позичальника), 2С – capacity to pay (фінансові можливості), 3С – capital (капітал, майно), 4С – collateral (забезпечення позики), 5С – current business conditions and goodwill (загальні економічні умови) [4].

Застосування досвіду зарубіжних країн у вітчизняній банківській системі має певні перешкоди, адже існують розбіжності у фінансовій звітності та наявній інформативній базі.

Отже при правильному підході до управління ризиками і застосуванні методів керування ризиками, в майбутньому банківська система стане більш стабільною і стане можливим уникнення чергової фінансової кризи.

Література:

1. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні // Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001р. - №368.
2. Стечишин Т. Б. Сучасні банківські методики визначення кредитоспроможності позичальника – фізичної особи / Т. Стечишин // Наука молода: зб. наук. праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – Вип. 23. – С 82-93.
3. Васюренко О.В. Банківський нагляд: [підручник] / О. В. Васюренко, О. М. Сидоренко. – К., 2011. – С. 270–279.
4. Гайдаржийська О.М. Напрями удосконалення управління кредитним ризиком / О. М. Гайдаржийська, О. Г. Чернікова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2014. - № 38. – С. 47-50.

Маріна ВОЙТОВСЬКА
студентка факультет обліку і аудиту
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

ВАЛЮТНА ІНТЕРВЕНЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У системі державного регулювання валютного курсу найбільш ефективним інструментом виступає інтервенція, тобто втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою впливу на процес курсоутворення національної валюти через купівлю-продаж іноземних валют. Валютна інтервенція реалізується через низку операцій на міжнародному грошовому ринку. Якщо в країні відбувається економічне зростання, валютна інтервенція виконує головну роль у забезпеченні стабільності та керованості валютного курсу. В умовах становлення ринкових відносин в Україні необхідною умовою структурної перебудови економіки країни є активізація та модифікація валютної політики, вдосконалення повноцінного валютного ринку [6, с.25]. головні цілі провадження валютних інтервенцій зображено на рис. 1.

Рис.1. Головні цілі проведення валютних інтервенцій

Ефективність проведення валютної інтервенції залежить й від вибору інструментів її здійснення. Інтервенції можуть проводитися на спот-ринку, у вигляді валютних аукціонів, операції на ринках валютних деривативів(їх дія полягає в тому, що вона не вимагає негайних розрахунків готівкою), операції валютних свопів, валютні операції зі зворотним викупом [5, с.46].

В умовах режиму фіксованого валютного курсу центральний банк не контролює строки та обсяги операцій на валютному ринку, оскільки він діє тільки у відповідь на зміну попиту на іноземну валюту. При режимі плаваючого курсу інтервенції здійснюються на розсуд центрального банку, коли це потрібно для усунення дисбалансу валютного курсу, підтримки низької волатильності, збільшення міжнародних резервів або забезпечення адекватної пропозиції іноземної валюти. Також, якщо національна валюта не має досить стабільний курс, центральні банки можуть приймати активні зусилля з регулювання номінального обмінного курсу або політика посилення національної валюти, яка є запорукою процвітання національних виробників (рис. 2).

Рис.2. Ключові фактори, що впливають на ефективність конкуренції [3, с.10]

Часто валютна інтервенція використовується для підтримання курсу національної валюти на зниженому рівні для здійснення валютного демпінгу. Валютний демпінг — знецінювання національної валюти з метою нарощування експорту товарів за цінами, нижчими за світові [2, с.24-27].

Існують певні межі у використанні валютних інтервенцій. Так як розмірів офіційних валютних резервів обмежений, то продаж іноземної валюти має чергуватися з її купівлею, тому що резерви можуть бути вичерпані. Таким чином країни, у яких спостерігається хронічний дефіцит платіжного балансу (зокрема Україна), часто замість валютних інтервенцій застосовують валютні обмеження. Однак можливе паралельне використання валютних інтервенцій та валютних обмежень. Основними джерелами коштів для проведення валютних інтервенцій є офіційні золотовалютні резерви країни. Зміна їхнього рівня може відображати масштаби державного втручання у процес формування обмінних курсів на валютному ринку [6, с.15].

Валютна інтервенція може здійснюватися за рахунок: використання власних офіційних валютних резервів; короткострокових взаємних кредитів центральних банків в національних валютах по міжбанківських угодах «своп»; продажу цінних паперів, вміщених в іноземній валюті; продажу в зазначених цілях кредитної позиції цінних паперів, вміщених в іноземній валюті.

Основними завданнями золотовалютного резерву є забезпечення внутрішньої та зовнішньої стабільності національної грошової одиниці України – гривні, регулювання платіжного балансу, проведення валютних інтервенцій у межах монетарної політики Національного банку. До внутрішніх джерел належать – купівля іноземної валюти на валютних ринках, монетарного золота у зливках, зовнішніх – кредити міжнародних фінансових організацій, урядів іноземних країн, фінансово-кредитних установ [1, с.120].

З метою врівноваження попиту/пропозиції іноземної валюти на міжбанківському ринку Національний банк України здійснював операції як з продажу, так і купівлі іноземної валюти. Основною метою операцій було запобігання різким ситуативним курсовим коливанням гривні, збереження її прогнозованої динаміки для забезпечення виконання інфляційних орієнтирів, поповнення і диверсифікація міжнародних резервів (рис. 3).

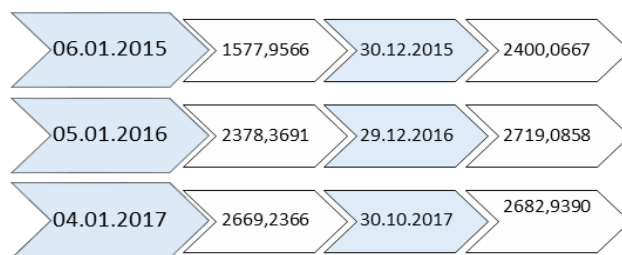

Рис. 3. Середньозважений курс на міжбанківському валютному ринку України

Таким чином валютна інтервенція є одним з найбільш дієвих інструментів валютно-курсової політики, який широко використовується у світовій практиці валютного регулювання, здебільшого у рамках режиму фіксованого валютного курсу, валютної прив'язки та регульованого плаваючого обмінного курсу. Станом на 1 лютого 2017 року міжнародні резерви України становлять 15,445 млрд. дол. США та за місяць зменшились на 94 млн. дол. Незважаючи на цілу низку заходів щодо зниження втручання НБУ у регулювання внутрішнього валютного ринку, він як і раніше використовує офіційні інтервенції як основний інструмент регулювання попиту і пропозиції [4].

Так як валютна інтервенція є досить складний та багатозначний процес в регулюванні економіки країни, тому не всі банківські установи, які здійснюють валютні операції можуть цей процес забезпечити. Згідно з критеріями відбору банків, у такій формі валютної інтервенції у 2017 році можуть брати участь 20 установ, які за підсумками III кварталу мали найкращий загальний рейтинг серед банків-учасників міжбанківського ринку. Загальний рейтинг розраховується на основі місця банку в кожному з трьох таких основних складових: обсяг операцій банку з купівлі та продажу іноземної валюти з іншими суб'єктами ринку та Національним банком; обсяг операцій банку з клієнтами з купівлі та продажу безготівкової іноземної валюти; обсяг активів банку. Динаміка зміни золотовалютних резервів України за період з 2012 по 2017 рік зображено на рис. 4.

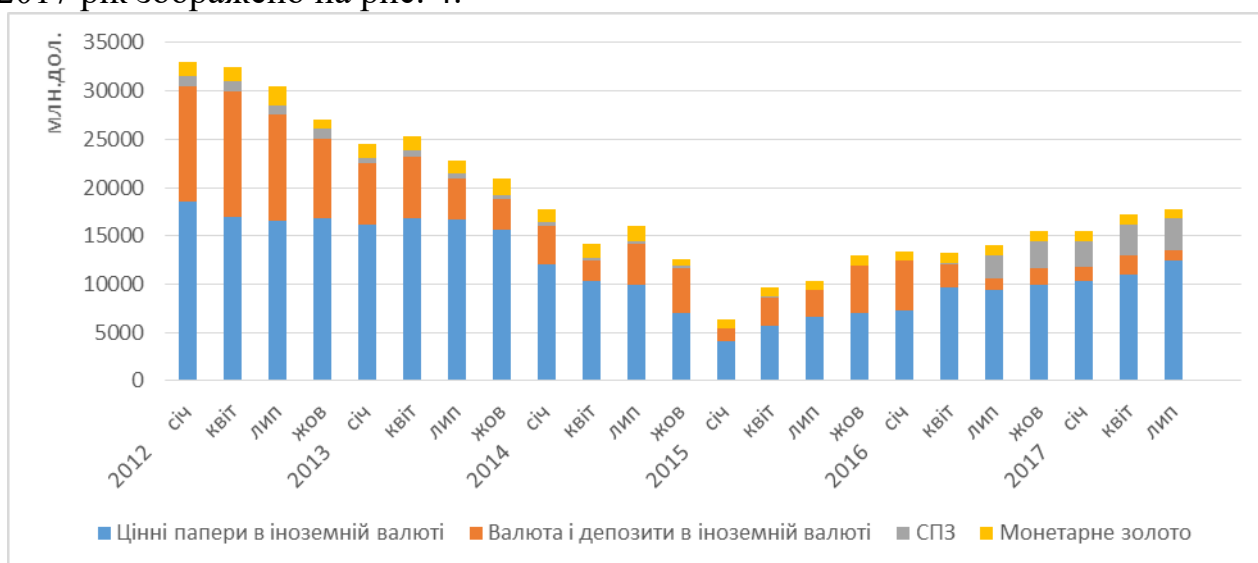

Рис.4. Динаміка зміни золотовалютних резервів України (2012-2017)

Інтервенції центрального банку впливають на його міжнародні резерви, величину грошової бази і, в остаточному підсумку, на грошову масу. Більш доцільними є використання стерилізованих інтервенцій, коли центральні банки включають до монетарної політики такі заходи щодо компенсації власних дій на валютному ринку, як операції на відкритому ринку. У країнах з плаваючим валютним курсом, найбільш важливу роль має обсяг інтервенції. Національний банк України створив нормативно-правову базу для запровадження нової форми валютних інтервенцій - запиту щодо найкращого курсу, відповідно до затвердженої нещодавно Стратегії валютних інтервенцій НБУ на 2016-2020 рр. Згідно нової форми інтервенції у банків здійснюється запит про ціну на купівлю/продаж іноземної валюти через торговельно-інформаційні системи Bloomberg і Reuters, і, отримавши пропозиції банків, укладає договір з тим з них, який запропонував найкращу ціну. Це новий етап у розвитку валютних відносин для України, який покаже результат в найближчий термін, адже ця нова форма інтервенцій дає змогу оперативно реагувати на зміну ситуації на валютному ринку [3].

Література:

1. Валютна інтервенція як метод регулювання валютного ринку в умовах вітчизняної економіки / Л. М. Перехрест, Р. Ю. Баранюк // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. - 2014. - № 1. - С. 162-171. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2014_1_20.
2. Валютні резерви як основна складова валютних інтервенцій / Є. Ю. Власенко, І. Г. Брітченко // Фінанси, облік і аудит. - 2013. - Вип. 1. - С. 22-29. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2013_1_5.
3. Золотовалютні резерви України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/assets/>.
4. Офіційний сайт національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2111346-valutni-intervencii-nacbank-zminue-pravila-gri.html>.
5. Теоретичні аспекти управління валютними інтервенціями центральним банком / Н. Е. Бодрова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2014. - № 3. - С. 87-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2014_3_21.
6. Шпенюк О. Валютні інтервенції як інструмент валютно-курсової політики/ О. Шпенюк // Економіст.— 2011.—№1.— С. 66-67.

Мар'яна ГАВДИДА

студентки факультет обліку і аудиту

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКІВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Основним джерелом доходів банків є отримання прибутку від здійснення кредитних операцій. У зв'язку із цим, головною проблемою, яка сьогодні стоїть перед менеджментом банків, є ефективне формування кредитного портфеля банку. Неєфективне його формування приводить до підвищення ризиків здійснення кредитних операцій, а це, у свою чергу веде до збитків та втрати вкладених ресурсів. В умовах негативного впливу наслідків світової фінансової кризи особливої актуальності набуває формування оптимального кредитного

портфеля банку з метою підвищення ефективності його діяльності шляхом впровадження відповідної кредитної політики [1].

Кредитний портфель банку є «вершиною» кредитної діяльності. Саме якість всього кредитного портфеля визначає ефективність кредитної діяльності [2, с.12].

Бугель Ю.В. вважає, що кредитний портфель комерційного банку необхідно розглядати в широкому та вузькому значеннях. Кредитний портфель банку в широкому значенні – це комплексний інструмент управління (активами і пасивами) банку; у вузькому – набір кредитних інструментів для досягнення таких цілей, як: високий рівень доходу в поточному періоді; високий темп приросту очікуваного доходу в майбутній довгостроковій перспективі; мінімізація рівня ризиків кредитного портфеля; дотримання необхідної ліквідності кредитного портфеля; забезпечення максимального ефекту податкових пільг [3, с. 159].

Заслугове на увагу точка зору Голуб В.М. на кредитний портфель як важливий інструмент управління кредитною діяльністю комерційного банку, що має спрямовувати його стратегічну політику і поточну діяльність на виконання завдань державної кредитної політики. Для активізації ролі кредитного портфеля як інструмента підвищення дохідності від кредитних операцій науковцем запропоновано розглядати його з трьох позицій [4, с. 37].

По-перше, банк має формувати кредитний портфель за вимогами державної кредитної політики відповідно до його місця в її впровадженні.

По-друге, банк формує кредитний портфель до моменту укладання кредитних угод на основі обсягів і з урахуванням структури стратегічного кредитного портфеля, тобто згідно з державними пріоритетами.

По-третє, це — портфель фактично наданих кредитів, або фактичний кредитний портфель, що зараз є загально визнаним. Як економічна категорія «кредитний портфель» відтворює три ключові взаємопов'язані між собою аспекти банківської діяльності – дохідність, ліквідність і ризик.

НБУ розробив власну методичку класифікації кредитного портфеля, що здійснюється за такими параметрами: кредитоспроможність позичальника, стан обслуговування позичальником заборгованості та відсотків/комісій за кредитом, рівень та якість забезпечення кредитної операції.

Розмір кредитного портфеля оцінюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, у тому числі прострочених, пролонгованих, сумнівних. Балансова вартість – це вартість, за якою актив та зобов'язання відображаються в балансі. У структурі балансу банку кредитний портфель розглядається як єдине ціле та складова частина активів банку, яка має свій рівень дохідності і відповідний рівень ризику.

Отже, визначення кредитного портфеля банку як економічної категорії дає змогу представити кредитний портфель не лише як технічну сукупність окремих кредитних активів, а насамперед як сукупність відносин кредитора і позичальників, які виникають у процесі руху тимчасово вільних грошових коштів.

Після світової фінансової кризи 2008 – 2010 рр. суттєво послабилась якість кредитного портфелю та стійкість банківського сектора України в цілому. Зниження платоспроможності багатьох вітчизняних підприємств-позичальників призвели до зростання частки проблемних кредитів у структурі кредитних портфелів (табл. 1) [5, с. 23].

Таблиця 1

Показники кредитного портфеля та проблемної заборгованості банківської системи в Україні протягом 2007-2016 рр.

Роки	Кредитний портфель, млн.грн	Темп приросту кредитного портфеля, %	Проблемні кредити, млн. грн.	Темп приросту проблемних кредитів, %	Частка проблемних кредитів у кредитному портфелі, %
01.01.2011	747348	-5,67	69935	288,20	9,30
01.01.2012	755030	1,03	84851	21,33	11,24
01.01.2013	825320	9,31	79292	-6,55	9,61
01.01.2014	815327	-1,21	72520	-1,09	8,89
01.01.2015	911402	11,78	70178	-3,23	7,7
01.01.2016	1006358	10,41	135858	93,59	13,5

Джерело: Складено за даними офіційного сайту НБУ: www.bank.gov.ua

А саме збільшення частки проблемної заборгованості кредитного портфеля банківської установи безпосередньо впливає на результати її діяльності. Від початку 2016 року кредитування залишалось стриманим через збереження високих кредитних ризиків, низьку платоспроможність позичальників та усе ще жорсткі умови кредитування. Приріст кредитного портфеля корпорацій на 6 млрд. грн. (практично весь – у липні та серпні) був компенсований зменшенням кредитів населенню. Банки спрямовували ліквідність переважно на купівлю державних цінних паперів: портфель ОВДП з початку року зріс на 68.8 млрд. грн. Значно зменшилися вкладення банків у депозитні сертифікати Національного банку України (-56 млрд. грн. з початку року). Сукупна частка вкладень в ОВДП та депозитні сертифікати, міжбанківських кредитів та коррахунків в НБУ на початок вересня перевищила 25% активів банків. Заявлена банками частка проблемних кредитів протягом періоду зросла та становила 30.6% на 01.09.16 [6, с. 18].

Зберігається значний розрив у визнаних проблемними кредитах між банками I та II груп (близько 13% портфеля) та банками з іноземним капіталом (38% портфеля) [7]. Це свідчить, що частина банків з українським капіталом зволікає з визнанням кредитів проблемними та відповідним формуванням резервів. Діагностичне обстеження банків та набрання 100 чинності новими правилами оцінки кредитного ризику (відповідно до постанови Правління НБУ № 351 від 30.06.2016) від початку 2017 року спонукатиме банки відобразити дійсну картину якості активів.

Отож правильна організація банківського кредитування, розробка ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями, належне забезпечення його оперативною та вірогідною обліковою інформацією є основою фінансової стабільності й ринкової стійкості банків.

Література:

1. Огляд банківського сектору [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/docscatalog/document?id=37585678>
2. Голуб В.М. Управління кредитним портфелем комерційного банку. Автореф. Дис. канд. екон. наук: 08.04.01 / В.М. Голуб; Київ. нац. екон. ун-т. — К., 2004. — 19 с.
3. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем / Ю.Бугель // Галицький економічний вісник. — 2010. — №2(27).— С.157-163.
4. Д'яконов К.М. Оптимізація ризику кредитного портфеля банку / К.М. Д'яконов // Наука й економіка. – 2010. – № 2 (18). – С. 35-41.
5. Гергель А. Напрями аналізу якості кредитного портфеля банку / А. Гергель // Управління розвитком. – Х. : ХНЕУ ім. Семе́на Кузне́ця, 2014. – С. 92–94.
6. Пашков А. Оцінка якості кредитного портфеля / А. Пашков // Фінансовий простір. – 2016. – № 2(18). – С. 14–21
7. Виговська Л. Проблемні активи українських банків [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tristar.com.ua/2/art/problemnye>.

Юлія ГАЛІЦЕЙСЬКА

*к.е.н., доцент кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФОРМУВАННІ БАНКІВСЬКИХ РЕСУРСІВ

Здорова та ефективно діюча банківська система здатна якісно провадити банківське обслуговування, як суб'єктів підприємницької діяльності, так і населення, забезпечувати довіру та впевненість суб'єктів ринку в стабільності банківської діяльності; рівномірно розподілити ризики банківської діяльності між усіма учасниками банківського процесу; задовольнити попит клієнтів на кредити; забезпечити надійний захист від можливих втрат та збитків. Для виконання зазначених дій та розширення можливостей планування стратегічних напрямів банківської діяльності необхідною умовою є формування банками ресурсів.

При реалізації ресурсної політики з метою підвищення надійності банківських установ важливого значення набуває формування, нарощення й оптимізація структури власного капіталу. Для якісної оцінки власного капіталу банку необхідно звернути увагу на його достатність, яка впродовж 2016 р. та станом на 01.07.2017 р. є дещо вищою за граничний мінімум (10%) та складає в середньому 12,6% [1]. Протягом аналізованого періоду 43 банківські установи збільшили статутний капітал на загальну суму 105,72 млрд. грн. Однак, згідно даних Національного банку України станом на початок 2016 року в Україні функціонувало 19 банківських установ, обсяг статутного капіталу яких був меншим за 120 млн. грн., що означає невиконання норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному впливу на стабільність банківської системи» від 04.07.2014 р. №1586-VII [4]. За підсумком 2016 року кількість таких установ скоротилась до трьох, а кількість банків, обсяг статутного капіталу яких менший 200 млн.грн. складає 44. З огляду на те, що не всі банківські установи були в змозі виконувати графік підвищення обсягу статутного капіталу, ймовірно, що

частина банківських установ прийме рішення про об'єднання з іншими гравцями на ринку.

Значну питому вагу у власному капіталі банківських установ України займає статутний капітал, що у квітні 2017 р. становив 147 156 млрд. грн., і в цілому за аналізований період роки показує позитивну динаміку. Частка інших складових власного капіталу впродовж останніх двох років або зменшувалась, або мала незначне зростання. Так, спостерігалось значне зменшення прибутку поточного року, що за підсумками 2016 року становив «-»334 652,2 млрд. грн. Аналогічні тенденції щодо зміни складових власного капіталу банків зберігалися й упродовж першого кварталу 2017 року [1]. Резерви, котрі сформували вітчизняні банки впродовж останніх двох років, практично не змінювали свої обсяги.

Залучені банківські ресурси становлять основу ресурсів банків загалом та дозволяють банківським установам проводити активну діяльність. Формування банками залучених ресурсів демонструвало поступове збільшення обсягів як кошти юридичних осіб (в тому числі фінансових корпорацій), так і кошти фізичних осіб, що може свідчити про деяке відновлення довіри до банківської системи країни, а тому має позитивно відобразитися на можливостях банків здійснювати кредитування реального сектору. Піднесення реального сектору економіки своєю чергою забезпечить приплив додаткових ресурсів до банківської системи.

Найбільшими за обсягами впродовж аналізованого періоду були кошти до запитання, які належать нефінансовим корпораціям. Таке становище передусім пояснюється специфікою діяльності цієї категорії вкладників і знаходить відображення у середніх сумах вкладів, які значно вищі, ніж закладами фізичних осіб. Депозити, залучені від фізичних осіб носять більш тривалий характер, однак депозити терміном понад два роки, як домашніх господарств, так і не фінансових корпорацій не показують тенденції до зростання й мають досить малі обсяги. Відновлення та розвиток економіки потребуватиме від банків формування «довгих» депозитів, які є основою довготермінових кредитів.

На структуру ресурсів банку, окрім фактору довіри, впливають різноманітні ризики. Так надзвичайно важливим щодо регулювання є ризик перегрупувань у складі залучених ресурсів. Перегрупування залучених ресурсів може відбуватися в результаті зміни процентних ставок, а також термінів розміщення, що може однаково негативно вплинути на роботу банку.

Важливим аспектом ресурсної політики банків є мінімізація валютного ризику, оскільки внаслідок девальвації національної валюти витрати банку на залучені ресурси в іноземній валюті значно зростають. Загальне зростання депозитів домашніх господарств тягне за собою зростання вкладів у національній та іноземній валютах. Однак, частка депозитів у гривнях демонструє невелике зростання, а саме, станом на 01.07.2016 року становила 48,2%, а станом на 01.07.2017 р. – 50,9%. Частка внесків у доларах США станом на початок липня 2016 р. становила 43,2%, а вже через рік – 41,3%. Долар США поступився на користь гривні 2%, що може свідчити про відновлення довіри до

національної валюти внаслідок стабілізації ситуації на валютному ринку країни. Обсяги залучених коштів домашніх господарств у євро практично не змінилися, однак їх частка у зальних залучених коштах цієї категорії клієнтів банків зменшилась з 8,2% до 7,6% [1].

Інша категорія банківських клієнтів-вкладників – нефінансові корпорації – також демонструє збільшення коштів на рахунках та збільшення частки гривневих внесків. Так станом на 01.07.2017 р. така частка становить 62,3% у порівнянні з 60,4% минулого року. Частка доларових заощаджень не фінансових корпорацій знизилась та становила на 01.07.2017 р. 29,4% на противагу 33,6% на початку липня 2016 р. Однак відсоткове співвідношення внесків у євро зросло на 2,2% та на початок липня поточного року становило 7,6% [1]. Це може пояснюватися тим, що більше суб'єктів господарювання переорієнтовують свою діяльність на співпрацю із підприємствами країн Євросоюзу, а тому більшу частину коштів спрямовують у євро.

Обсяги позичених ресурсів банківських установ впродовж аналізованого періоду мали тенденцію до постійного зменшення, причому це стосується, як коштів Національного банку України, так і коштів інших банківських установ. Така ситуація може пояснюватися тим, що впродовж останнього року банківська система України не наростила обсягів здійснення активних операцій, а відповідно негайної потреби у додаткових коштах не мала. Обсяг активів банківської системи України станом на 01.01.2017 р. відповідав 1,256 млрд. грн. проти 1,254 млрд. грн. на початок минулого року [1]. Банківська система України сьогодні продовжує характеризуватись невисокою кредитною активністю, а відповідно їй не потребує стрімкого нарощення ресурсів.

Боргові цінні папери, емітовані банками України мають незначну питому вагу в сумарних зобов'язаннях. Ситуацію можна пояснити високою вартістю такої емісії, а також небажанням інвесторів вкладати кошти у вітчизняну банківську систему з огляду на процеси банкрутства та виведення неплатоспроможних банків з ринку. Зазначимо, що у структурі боргових цінних паперів, емітованих банками України частка цінних паперів у іноземній валюті знаходиться на високій позначці 96%-91% станом на кінець 2016 р. та кінець I кварталу 2017 р. відповідно [1].

Провівши загальний огляд сучасних тенденцій у формуванні банківських ресурсів можна зробити висновок про те, що: 1) мобілізація власних коштів вітчизняними банками відбувається задовільними темпами; 2) формування залучених коштів банківських установ має тенденцію до зростання обсягів, причому збільшення ринку депозитних вкладів України забезпечується, як юридичними, так і фізичними особами, однак довготермінові банківські вклади формуються більшою мірою за рахунок припливу коштів фізичних осіб, а відтак їх можна вважати основою банківських ресурсів; 3) зменшення обсягів позичання коштів на міжбанківському ринку, свідчить про стабілізацію ситуації у банківській системі, однак банківським установам слід дотримуватись усіх необхідних вимог, які висуваються до банків при проведенні міжбанківського кредитування з метою негайного отримання коштів у разі потреби; 4) надзвичайно мала частка боргових цінних паперів, емітованих банківськими

установами, у загальному обсязі зобов'язань банків, пов'язана передусім з незначною активністю банківських установ у сфері кредитування та проведення активних операцій загалом, а відтак відсутності потреби у формуванні додаткових ресурсів такими методами.

Література:

1. Грошово-кредитна та фінансова статистика [Електронний ресурс] : Національний банк України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58127.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному впливу на стабільність банківської системи» від 04.07.2014 р. №1586-VII [Електронний ресурс] : Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1586-18>.

Марія ГОМЗЯК

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Іващук О.О.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Державне регулювання діяльності банків на ринку банківських послуг являє собою вплив на діяльність банків уповноважених державних органів, які здійснюють нормативне регулювання основ діяльності банків, забезпечують можливості їх функціонування і реалізують безпосереднє регулювання в цій сфері [1].

Актуальною проблемою державного регулювання ринку банківських послуг є, перш за все, забезпечення оптимальності, раціональності його функціонування. Важливе значення при цьому має координація діяльності методів регулювання банківських послуг у вигляді заборони на здійснення певних дій, застосування фінансової чи навіть кримінальної відповідальності за правопорушення, а також непрямий вплив держави, що полягає в економічній зацікавленості суб'єктів ринку у розвитку певних його сегментів.

Банківське регулювання має сприяти забезпеченню:

- стабільності роботи і зміцненню фінансової стійкості банків;
- орієнтації діяльності банків у сфері кредитування та виконання пріоритетних завдань розвитку економіки та підвищення добробуту суспільства;
- належної організації світового обігу в економіці;
- створення системи гарантій захисту інтересів вкладників.

При реалізації державної політики на ринку банківських послуг важливо дотримуватися таких принципів як:

- реалізації правил чесної конкуренції;
- забезпечення фінансової стабільності;
- підвищення рівня забезпечення потреб населення;
- підтримка розвитку конкурентоспроможної економіки.

Основними цілями конкурентної політики на ринку банківських послуг є:

- підтримання стабільності та довіри до банківської системи шляхом забезпечення платоспроможності банківських установ, відвернення системного ризику (тобто ризику того, що банкрутство одного чи кількох банків спричинить кризу всієї банківської системи);

- захист всіх клієнтів банківських установ від надмірного ризику збитків;

- забезпечення ефективного, надійного та результативного функціонування ринку банківських послуг, включаючи вплив ринкових конкурентних сил.

На сьогоднішній день місцеві банки не спроможні повною мірою задовольнити щоразу більшу потребу суб'єктів господарювання та населення у кредитних ресурсах. Прихід іноземного капіталу дає можливість вирішити цю проблему. Натомість конкуренція, що постійно зростатиме, буде стимулювати малі та середні банки, активізувати процеси консолідації.

Суттєво впливає на стан конкуренції на національному ринку банківських послуг глобалізація. З огляду на відкритість національної економіки банківська система України переживає процес прискорення інтеграції через розширення присутності в ній іноземного капіталу, який принесе сучасні банківські технології, нові фінансові продукти, культуру банківського корпоративного управління, що сприятиме підвищенню рівня конкуренції. Але можна виділити також негативні наслідки присутності іноземних банків на українському ринку банківських послуг: ймовірність зосередження іноземних банків лише на спекулятивній діяльності; надмірний тиск на фінансово нестійку вітчизняну банківську систему; підвищення чутливості банківської системи країни до світових криз; загострення проблеми управління фінансовими потоками; ускладнення банківського нагляду за операціями філій іноземних банків.

Тому можна зазначити, що на оптимальному ринку банківських послуг має працювати обмежена кількість банків. За таких умов вони можуть успішно підтримувати свою фінансову стабільність.

Конкурентна політика на ринку банківських послуг України та інтеграція національної банківської системи у світову повинна здійснюватись на основі концентрації українського банківського капіталу та зростання рівня її капіталізації. Посилення конкуренції на ринку банківських послуг України у перспективі має сприяти поступовому зниженню вартості фінансових ресурсів та зростанню їхньої доступності для економічних суб'єктів.

Література:

1. Еш С.С. Ринок фінансових послуг: Підручник [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.com/2015060964947/finansii/regulyuvannya_rinku.

2. Банківська система України: Підручник. – В.В Коваленко, К.Х Черкашина, О.В Крухмаль. – УАБС НБУ, 2010, – 187 с.

3. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» // Відомості Верховної Ради [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

Неля ГРЕГУС
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи О.О. Іващук

УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ БАНКУ

Управління кредитною діяльністю банку є одним із основних напрямів досліджень у банківських установах, адже кредитування завжди було й залишається пріоритетною економічною функцією банків. У зв'язку з цим слід відмітити, що значна проблемна заборгованість в кредитному портфелі банків може призвести не тільки до фінансових втрат, а й до погіршення іміджу тих банків, для яких проблема повернення прострочених кредитів є найгострішою.

Зазвичай у структурі банківських операцій на кредитні припадає близько 70 %, які характеризуються концентрацією високого рівня як доходу, так і ризику [3].

Причини виникнення проблемної заборгованості можна поділити на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх (макроекономічних) факторів можна віднести:

- загальний фінансово-економічний стан країни і регіону, в якому банк здійснює свою діяльність;
- рівень захисту економічних інтересів банківської системи і кожного окремо взятого банку, передбачений законодавством країни;
- діюча податкова система і рівень оподаткування;
- середній рівень кредитоспроможності позичальників;
- інші зовнішні фактори, включаючи події, що носять форс-мажорний характер (зокрема, дефолти платежів по зобов'язаннях держави) [2, с. 233].

Усі ці фактори визначають макроекономічну складову ризику неповернення кредитів і відповідно регіональну складову величини показника питомої ваги простроченої заборгованості.

Внутрішні ж чинники виникнення проблемної заборгованості пов'язані з діяльністю самого банку:

- недостатня кваліфікація персоналу та система перепідготовки кадрів;
- неповна та недостовірна інформація про позичальника; - недостатньо продумана та розроблена кредитна політика банку;
- неякісна оцінка кредитоспроможності позичальника;
- помилки при структуруванні кредиту (щодо терміну, суми, процентів);
- недоврахування у кредитному договорі інтересів банку;
- помилки при оцінюванні забезпечення кредиту;
- недостатній рівень контролю за позичальником після видачі кредиту;
- перевищення службових повноважень працівниками банку [2, с. 234].

Варто зазначити також, що проблемні кредити – одна з головних перешкод для відновлення кредитування в Україні. У світі її зазвичай усувають, використовуючи серед іншого добровільну позасудову реструктуризацію боргу,

у процесі якої умови кредитування змінюють так, щоб життєздатний позичальник зміг відновити платоспроможність. Це дає змогу уникнути неминучих витрат часу та ресурсів на судову тяганину, якщо реструктурувати борг за загальними правилами. Закон “Про фінансову реструктуризацію” створив аналогічний механізм в Україні [1].

Інструмент позасудової добровільної реструктуризації передбачає можливість для банків та позичальників домовитися про нові умови кредиту, які дадуть змогу підприємству відновити повноцінну діяльність. Подібна практика була поширена в країнах Азії після кризи 1990-х. Вона поєднувала принципи Лондонського підходу (London Approach) та INSOL11. В Україні потреба реструктурувати кредити виникла через кризу 2008 року, а протягом останніх двох років постала особливо гостро. Відповідно до діагностики, проведеної НБУ, частка проблемних кредитів у портфелі банків становить близько 53%. Закон України “Про фінансову реструктуризацію”, що вступив у дію 19.10.2016, створив механізми для того, щоби задовольнити цю потребу. Він є результатом консенсусу учасників фінансового ринку та експертів Світового банку, ЄБРР, МВФ й увібрав найкращі світові практики. Закон не визначає параметрів планів реструктуризації, розміру відсоткових ставок чи обсягу зобов’язань, який підлягає реструктуризації, залишаючи ці питання повністю на розсуд кредиторів та позичальників [1].

Отже, ефективна організація управління проблемними кредитами в банках України набуває у даний час особливо важливого значення та необхідності розробки нових підходів до визначення оцінки проблемних кредитів та кредитоспроможності позичальника.

Література:

1. НБУ. Звіт про фінансову стабільність. Випуск 2. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
2. Банківські операції: підручник – 3-тє вид., перероб. і доп. / [А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.]; за заг. ред. д-ра економ. наук, проф. А. М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2015. – 608 с.
3. Герасименко Р. Проблемні позики та прогнозування їх частки в кредитному портфелі банку / Р. Герасименко, М. Дегтярьова // Вісник НБУ. – 2016. – №4. – С. 40-46.

Катерина ГРЕМА
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

ІННОВАЦІЙНА ГРУЗІЯ: РЕФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ЗА КОРОТКИЙ ПЕРІОД ЧАСУ

*«Завжди потрібно йти вперед.
Як тільки ми зупиняємося, все повертається назад»*
Леван Варшаломідзе
(екс-голова уряду Аджарії)

Грузія – країна, яка сміливо приймає інновації і вже досягла в цьому чималих успіхів. У цій державі уже зараз добре розвинута мережа прийому

карт: у країні з населенням близько 6 млн людей функціонує більше 25 тис. POS-терміналів і майже 2 200 банкоматів. Грузини впевнено вибирають шлях до безготівкової економіки: за останній рік більше половини транзакцій по картах склали розрахунки в торгових точках. Зростають також показники оплат “онлайн”. Усе це супроводжується розвинутим інтернет-покриттям, навіть у гірській місцевості. У Тбілісі в усьому місті Wi-Fi — безкоштовний. Грузини люблять нові технології, сьогодні вони охоче платять безконтактно і в торгових точках, і в громадському транспорті.

Конкуренція на банківському ринку в Грузії досить сильна: кожен банк прагне виділитися, щоб завоювати клієнта. І не в останню чергу, а завдяки цьому прагненню в Грузії так добре приживаються інновації.

Відкритість грузин до нововведень багато в чому визначає високий рівень фінансової грамотності, вивчати яку тут починають ще в школі. Крім того, в школах безпосередньо впроваджують сучасні платіжні рішення: наприклад, діти можуть оплачувати свої обіди за допомогою безконтактних браслетів. У запуск освітніх програм і технологічних рішень банки активно інвестують [2].

На сьогоднішній день банківський сектор Грузії - це один з лідерів економіки. У більшості країн, що розвиваються банківський сектор - це велика проблема, а в Грузії ж він лідер. 60% банківського сектора Грузії котируються на Лондонській біржі. Це означає, що в цих банках і корпоративна модель належна, і інвестори надійні. Крім того, банківський сектор Грузії виріс в 15 разів за останні 10 років. Процентні ставки зменшилися вдвічі, а довіра до банківського сектору займає одне з найвищих місць в Європі. Це при тому, що за останні 10-15 років в Грузії сталася маса подій, які як правило заважають розвитку економіки і банківського сектора. У 2006 році, наприклад, було введено повне ембарго Росії. А вона в той час була головним торговим партнером Грузії. Потім були зовнішньополітичні проблеми, війна з Росією, світова фінансова криза, але незважаючи на все це банківський сектор залишався лідером за значимістю для економіки і в залученні інвесторів. В Грузії немає жодного державного банку. 98% сектору належать нерезидентам - і це великі групи, а не офшорні контори. Немає лімітів на рух капіталу як в країну, так і з країни.

Звичайно, державні банки раніше були, але зараз вони або приватизовані, або консолідовані з іншими банками. Це було зроблено ще в кінці 90-х. Всього тоді було 250 банків, а зараз 19 (в тому числі 17 з іноземною участю в капіталі і 1 філія іноземного банку (дані за 2016 рік)). У Грузії немає кептивних банків, немає банків, які належали б бізнес-групам. Хоча в середині 90-х вони були.

Ще 15 років тому грузинський уряд прийняв закон, за яким держава не мала права володіти банками. Іноземним інвесторам і вже існуючим банкам пропонували викупити держбанки. Головним критерієм було, щоб це була фінансова група, у якій є хороша репутація і досвід в банківському секторі. Людей, які до цього не займалися банківським бізнесом, взагалі не розглядали. Це не проводилося через біржі, використовувались відкриті аукціони. У приватизації зіграли величезну роль міжнародні фінансові організації. Вони

були першими інвесторами і стали свого роду "мостами". Після них почали залучатися серйозні фінансові групи.

І вже після 2004 року відбулось величезне зростання в 15-20 разів. На це не було потрібно багато часу, буквально два-три роки. Міжнародні фінансові організації проводячи незалежний менеджмент, гарантуючи прозорість і достовірність фінансової звітності відкрили двері для зацікавлених банківських груп.

З 2009 року у Грузії почали переходити на інфляційне таргетування і повністю перейшли вже 2010. Зараз вже помітні результати такого переходу, хоча до цього проводилась політика управління через курс і монетарні агрегати, тобто була змішана система.

Варто також звернути увагу як у Грузії діляться банки на групи. У них є два великих банки, за якими наглядає окремий департамент, і є середні банки, які діляться з точки зору активів і інших показників. Є ще окремий напрямок нагляду, наприклад, роздрібних кредитів по всіх банках, або всіх кредитів виданих готельному бізнесу. Тобто нагляд здійснюється секторально: по банкам з одного боку і по секторам з іншого, щоб усі ризики були охоплені [5].

Банки Грузії впевнено набувають високої довіри, як з боку населення, так й інституційних інвесторів. Успішно розширюється мережа філій комерційних банків, що пропонують для клієнтів широкий вибір послуг. Всі банківські операції, завдяки сучасним банківським технологіям обслуговування клієнтів, виконуються у найкоротші терміни .

Завдяки тому, що акціонерами більшості банків є іноземні інвестори, стабільність грузинських банків більшою мірою залежить від зовнішньоекономічної ситуації тих країн, резидентами яких є інвестори, а не від внутрішніх чинників у самій Грузії. Криза 2008-2009 рр. сильно похитнула банківську систему Грузії, хоча за цей період жоден банк в країні не збанкрутував.

Частка іноземного капіталу в загальному капіталі банківської системи Грузії становить 77,1%, а на частку п'яти найбільших банків припадає 78,8% від загального обсягу активів банківської системи [3].

Можна констатувати, що банківський сектор витримав важкий період. І все це завдяки відносній незалежності банківської системи від залучених коштів через високі вимоги і суворий нагляд та відповідно слабкий вплив фінансової кризи.

Отже, коли у 2008 році світова економіка намагалась піднятися з колін після економічного удару кризи, грузинська банківська система спромоглась втриматись на плаву і уникнути прірви. На сьогоднішній день банківський сектор Грузії - це один з лідерів економіки. Грузія, через обмеженість ресурсів в національній економіці, зробила акцент на розвитку банківського сектору, на іноземних інвесторах і залучені в банки коштів, одержуваних через грошові перекази мігрантів. З огляду на невеликий обсяг доступного фондування для банків цієї країни можна відзначити непоганий рівень використання існуючих можливостей. Таким чином, обрана стратегія розвитку банківських систем в цій

країні в цілому показала свою ефективність. Головим для Грузії тепер залишається не збавляти обертів у темпах розвитку.

Література:

1. Central interlligence agency: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ae.html>
2. Країна високих гір і технологій — Грузія :[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1422925-osoblivosti-nacionalnoyi-oplati-yak-pracyuyut-sistemi-elektronnih-platezhiv-u-centralnij-aziyi>
3. Національний банк Грузії: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=2>
4. Чому банківська реформа Грузії може навчити Україну:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://delo.ua/finance/chemu-bankovskaja-reforma-gruzii-mozhet-nauchit-ukrainu-322901/?supdated_new=1478119248)
5. Банківська система Грузії: досягнення, проблеми та перспективи розвитку:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kartvelebi.ru/sobytiya/5/49699/>

Ярослав ГРИГА

магістр факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри податків і фіскальної політики І.А. Гуцул

МИТНІ АСПЕКТИ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ

Особливістю розвитку світової економіки у сучасних умовах є поступове поглиблення взаємозалежності та взаємопроникнення національних економік, підвищення їхньої участі у формуванні міжнародних економічних відносин. Зважаючи на те, що міжнародна торгівля є однією із найрозвиненіших форм міжнародних економічних відносин, вона потребує постійної модернізації та вдосконалення підходів до регулювання основних складових на різних рівнях: національному, регіональному, глобальному. Підсистемою торгівельної політики є митна, яка є ефективним механізмом у сприянні розвитку як торговельно-економічних відносин, так і національних економік загалом.

Для більшості країн світу, а також і для України, митна складова економічної політики – це вагомий чинник соціально-економічного розвитку, який має вплив, перш за все, на розвиток національної економіки, стабільність внутрішнього ринку товарів і послуг, розвиток національного виробництва. Генезис розвитку митної справи підтверджує, що в Україні вона завжди була однією з важливих сфер економічного життя. Проте розвиток світогосподарських відносин вніс суттєві зміни у формування основоположних засад національної митної політики. Тому на початку ХХІ ст. ці питання набувають все більшої актуальності для країн, адже результатом поглиблення інтернаціоналізації економічних процесів, що відбуваються у світовому господарстві, є суперечності двох процесів: зростання відкритості національних економік та застосування інструментів політики протекціонізму.

В сучасних умовах країни об'єднують зусилля для вирішення проблем регулювання міжнародної торгівлі. Проте досягти узгодження інтересів між країнами стає все важчим, адже зростає недовіра країн до міжнародних інституцій, що є основними в цих процесах. Безперечно, активну роль у вирішенні питань регулювання, в тому числі і митного, міжнародної торгівлі відіграє багатостороння торговельна система ГАТТ (Генеральна угода з тарифів і торгівлі)/СОТ (Світова організація торгівлі). У 1947 р. створення Генеральної угоди з тарифів і торгівлі стало початком формування багатосторонньої системи торгівлі товарами. Основною метою ГАТТ стало забезпечення для суб'єктів міжнародних економічних відносин стабільного і передбачуваного середовища, у якому вони можуть здійснювати торгівлю товарами на загальноприйнятих принципах справедливості й недискримінації.

Підсумком формування цієї системи стало створення у 1994 р. Світової організації торгівлі, яка, продовжуючи виконувати функції ГАТТ, має на меті об'єднати зусилля держав-членів для вирішення питань світової торгівлі в умовах нового світового економічного порядку на основі функціонування власного організаційно-правового механізму.

Митна складова діяльності СОТ полягає в тому, що в сучасних формах міжнародних економічних відносин, які торкаються питань здійснення експортно-імпортних операцій, мито застосовують не як фіскально-потужний інструмент, а як дієвий важіль регулювання економічно-політичних відносин в сфері міжнародної торгівлі.

Торговельно-політична роль мита полягає в наступному:

- захищати галузі від конкуренції іноземних товарів (це не обов'язково мають бути слабкі в економічному відношенні галузі та підприємства, частіше найбільшим захистом користуються саме найбільш розвинені, монополізовані галузі). Мета такого виду політики – створення національним виробникам умов для отримання на внутрішньому ринку монополю високого прибутку як одного із важелів успішного виходу на зовнішній ринок);

- у необхідності забезпечення обороноздатності країни (військово-політичний аспект). Захисне мито потрібне для збереження і посилення ролі галузей, що спеціалізуються на виробництві стратегічних товарів і матеріалів необхідних для їх обробки;

- диверсифікація заради стабільності. Доходи високоспеціалізованих економік знаходяться у прямій залежності від міжнародних ринків. Захист за допомогою митного тарифу потрібен для стимулювання промислової диверсифікації, що зменшує залежність країни від світових процесів;

- бути інструментом тиску на конкурентів з метою отримання певних поступок [1].

На сьогодні митний аспект захисту національних економічних інтересів – це, скоріше, посилення заходів превентивного характеру, створення сприятливих умов діяльності для суб'єктів зовнішньо – економічної діяльності, підвищення товарообігу (і уже тут мова може йти про збільшення бази оподаткування). В умовах зростаючих зовнішніх викликів та загроз, захист економічної безпеки країни та її інтересів за допомогою митної складової

повинен містити наступні заходи: забезпечити дієвість нетарифних інструментів регулювання та захисту національних інтересів у зовнішньоторговельній практиці України, як це зробив ЄС через запровадження стандартів якості європейської продукції та створення бар'єрів для проникнення низькоякісної продукції на внутрішній ринок; підвищення ефективності логістичних систем та управління в митних органах; підвищення координації та комунікації митниць ДФС з іншими державними органами, адже в регулюванні зовнішньоторговельних потоків є ті завдання, що не належать до їхньої компетенції; зменшення впливу людського фактору на прийняття рішень щодо здійснення митних процедур, що зменшить ризик корупції на митницях; запровадження дієвої системи управління митними ризиками із дотриманням вимог Світової митної організації [3, с. 112].

Таким чином, тенденції лібералізації міжнародної торговельно-економічної діяльності та інтернаціоналізації практично всіх галузей суспільного відтворення приводять до повного усунення і мінімізації, а де це неможливо – гармонізації та уніфікації торгово-тарифних і митних обмежень. Внаслідок завадження ліберальної торговельної політики, вдосконалення та уніфікації процесів митно-тарифного регулювання, докорінно змінюються старі й визначаються нові пріоритети митної діяльності.

Література:

1. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – 543 с.
2. Войтов С.Г. Митна складова асоціації між Україною та ЄС / С.Г. Войтов // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: Х Ювілейна міжн. наук.-практ. конфер. – Тернопіль: ТНЕУ. – 2013. – С. 26-28.
3. Войцещук А. Д. Митні аспекти захисту національних економічних інтересів країн / А. Д. Войцещук, А. А. Вірковська // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 24. – № 1. – С. 106-113.

Олена ДАВИДЮК

студентка факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Галицька Ю.М.

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ БАНКІВСЬКИХ КРИЗ В УКРАЇНІ

За історію розвитку української економіки відбулося три кризи, які вплинули на її подальший розвиток:

1. Криза 1998 року.
2. Криза 2008 - 2009 років.
3. Криза 2014- 2016 років.

Фінансова криза 1998 р., яка розпочалася в азійсько-тихоокеанському регіоні та мала негативний вплив на світову фінансову систему. Вона стала

переконливим свідченням того, що процеси глобалізації та інтернаціоналізації світового господарства ведуть до зростаючої взаємозалежності національних економік і здатні поширювати кризи на інші регіони світу. Не оминула криза й Україну. Причинами кризи 1998 року, окрім макроекономічної незбалансованості, стали:

- недостатній контроль над банківською системою;
- підтримка відносно фіксованих валютних курсів, що призвела до значних обсягів запозичень банків та корпорацій із міжнародних ринків капіталу;
- використання зовнішніх запозичень для фінансування інвестиційних проектів низької якості;
- недостатня оцінка фінансових ризиків та незадовільне управління ними;
- непрозора фінансова звітність приватного сектора та невідпрацьованість урядових нормативних і законодавчих актів.

Також, вагомою причиною кризи 1998 року була необґрунтована боргова політика держави, зумовлена дефіцитом державного бюджету, рівень якого у 1992 році становив 13,8 %, а в 1994 – 8,9 % до ВВП. Крім того, до 1996 р. переважало його емісійне фінансування, що стало одним із основних чинників гіперінфляції. З метою стабілізації національної грошової одиниці, вже в 1996 році було здійснено перехід до боргового фінансування бюджетного дефіциту за рахунок як зовнішніх, так і внутрішніх державних позик. У 1997 році державні позики становили 4,95 млрд. грн., що в три рази більші за зовнішні (1,5 млрд. грн.)

Позичаючи гроші у всіх, хто їх давав, українська держава не розраховувала на фінансові можливості, тому в 1998 році опинилася на грані дефолту. Внаслідок цього багато українських банків, які були основними кредиторами держави на внутрішньому ринку, опинились у скрутному становищі, а деякі навіть збанкрутували, внаслідок означених тенденцій значно зменшилася частка вкладень у державні цінні папери у структурі активів комерційних банків.

Наприклад, на кінець 1998 року співвідношення вкладень у державні цінні папери і кредитів, наданих в економіку становило 14,5 %, на кінець 2000 року – лише 3 %. Основним кредитором уряду став Ощадний банк України. Саме активне кредитування економіки в кінці 90-х років стало одним із чинників економічного зростання. Україні вдалося послабити вплив фінансової кризи. І хоча у банківській сфері вона не переросла в обвальну кризу, проте її руйнівний вплив був відчутним:

- девальвація гривні на 38%, внаслідок чого банківська система другого рівня втратила від знецінення капіталу понад \$1 млрд.;
- відплив вкладів населення обсягом близько 400 млн. грн.;
- погіршення структури кредитного портфеля - частка проблемних кредитів зросла з 29,2 % на 01.09.98 р. до 31,1% на 01.01.99 р.;
- зниження у 2 рази прибутковості активів банків;

- скорочення статутного капіталу 50 банків (станом на 01.01.99 р.) понад мінімальний рівень через девальвацію гривні;
- припинення торгів на міжбанківському валютному ринку;
- значне скорочення міжбанківського кредитного ринку[1].

Незважаючи на зазначені негативні явища, жодний комерційний банк не був ліквідований і банківська система другого рівня в цілому вистояла.

На жаль, не всі уроки попередньої кризи в Україні були засвоєні добре. Політична нестабільність, що супроводжувалась частими змінами уряду, привела до розкручування інфляції і врешті-решт до падіння курсу національної валюти.

На початку другого півріччя 2008 року, настає ще одна глобальна фінансово-економічна криза. Вона тягне за собою спад виробництва, стрімкий ріст державного боргу, а також значною мірою помітне зниження рівня життя населення. Серед усіх країн СНД в Україні девальвація національної валюти була найбільшою. У зв'язку з фінансовою кризою в Україні, знову з'явилася паніка у населення, щодо неповернення вкладів. Населення почало розривати договори з банками, щодо своїх заощаджень. За перший тиждень жовтня 2008 року населенням було вилучено з банківської системи 6 млрд. грн. Відтік грошей негативно вплинув на рівень ліквідності комерційних банків і тому згідно з постановою НБУ, банками були заморожені депозитні рахунки вкладників.

Банківська система України зазнала значних втрат у період фінансової кризи, про що свідчить:

- зростання в 11,3 рази проблемних кредитів до 71,8 млрд. грн.;
- значний обсяг наданих Національним банком України кредитів рефінансування (більше 60 млрд. грн.) для підтримання ліквідності банками та недопущення втрати ними платоспроможності;
- величезні збитки в діяльності банків України (за результатами 2009 року – 38,4 млрд. грн., за 4 місяці 2010 року – 5,1 млрд. грн.), що призвело до значних втрат капіталу;
- значні витрати держави (більше 15 млрд. грн.) для відновлення платоспроможності окремих системних банків (Укргазбанк, Родовідбанк, банк «Київ»);
- втрата багатьма банками платоспроможності. За період фінансової кризи у 25 банках була призначена тимчасова адміністрація у зв'язку з загрозою втрати банками платоспроможності (втому числі в трьох банках I групи – Промінвестбанк, банк «Надра», Укрпромбанк)[2].

Внаслідок цього відбулося погіршення якості кредитних портфелів українських банків, у 2008 році, також почала знижуватись вартість та дохідність інвестиційних вкладень, перш за все у цінні папери, які виявилися найбільш вразливими щодо впливу світової фінансової кризи. Про це свідчить зростання рівня проблемних кредитів у загальній структурі наданих українськими банками – (з 1,31% у 2007 р. до 2,27% у 2008 р.) та відповідне зниження рентабельності їх активів (з 1,50% у 2007 р. до 1,03% у 2008 р.). Ця

тенденція значно поглибилась у 2009 році, який став найгіршим для банківської системи України та охарактеризував пік фінансової кризи, яка розширювалася через кризу довіри населення і реального сектору економіки до банківської системи. У 2009 році рівень проблемних кредитів, у загальній сумі наданих, зріс у декілька разів та склав 9,36%, що значною мірою, обумовило збитковість діяльності всієї банківської системи України. Після завершення кризи 2008-2010 років в Україні не було створено національного стабілізаційного фонду за кошти самих банків.

Глибоку кризу, яка спіткала Україну у 2014-2015 рр., можна охарактеризувати як системну кризу – кризу базових відносин у політико-правовій та соціально-економічній сферах, на яких будувалася чинна модель розвитку країни.

Таблиця 1

Класифікація чинників, які зумовили кризу 2014-2015 рр [3].

Політичні	Економічні	Соціальні
1. Неузгодженість та непоступливість між політичними силами. 2. Анексія Автономної Республіки Крим та розгортання воєнних дій на сході держави. 3. Надмірна централізація фінансових ресурсів та влади. 4. Невизначеність з міжнародним вектором.	1. Скорочення припливу іноземних інвестицій та падіння інвестиційних рейтингів України. 2. Нестабільність на валютному ринку. 3. Зростання дефіциту бюджету та державного боргу. 4. Девальвація гривні. 5. Скорочення міжнародних резервів НБУ. 6. Від’ємне сальдо торговельного балансу.	1. Соціальна несправедливість, зменшення середнього класу в суспільстві. 2. Надмірне зрощення бізнесу та влади. 3. Втрата населенням старих орієнтирів і відсутність нових, внаслідок чого зростання рівня психоемоційної напруги в суспільстві.

Перестановка сил на політичній арені і вплив капіталів попередньої владної верхівки стали спусковим гачком для загострення банківської паніки, перші ознаки якої було зафіксовано в листопаді-грудні 2013 року. Максимальне зниження обсягів гривневих депозитів відбулося у березні-квітні 2014 року в умовах політичної нестабільності та анексії Криму.

Другий, менш потужний, етап загострення паніки мав виключно інформаційний характер, імовірно будучи реакцією на загрозу повномасштабного воєнного вторгнення російських військ у вересні 2014 р. після трагічних подій в Іловайську.

Третій етап масового зняття вкладів зумовлений різкою девальвацією гривні в січні – лютому 2015 року.

Максимального відтоку вкладів зазнали різні за походженням власників банки. Найбільші суми вкладів були вилучені вкладниками як з іноземних, так і з вітчизняних фінансових установ та попри значні абсолютні обсяги скорочення вкладів, системні банки втратили меншу частку депозитних портфельів порівняно з окремими невеликими банками. Так, за період 01.01.2014 р. – 01.04.2015 р. Приватбанк втратив 20% гривневих депозитів фізичних осіб, Ощадбанк – 9%, Райффайзен Банк Аваль – 26%, Unicredit Bank – 27%. Вищі показники відтоку вкладів у національній валюті спостерігалися в банках з

державним російським капіталом, серед яких ВТБ зафіксував відносно зниження гривневих депозитів у 60%, Сбербанк Росії – 58%, Промінвестбанк – 30%.

У банківській паніці 2014–2015 років ключову роль відіграв інформаційний канал, оскільки ударна хвиля від дефолтів окремих банків поширювалася на інші, не стільки через втрати коштів на міжбанківських рахунках, скільки через ескалацію страху серед вкладників. Вкладники забирали кошти не лише зі слабких, а й з надійних банків. Масові дефолти проблемних банків із приватним вітчизняним капіталом зумовили відтік депозитів з європейських та державних банків, які зуміли витримати шок і вберегли пасиви від різкого скорочення через нарощення власного капіталу та пошуку альтернативних джерел запозичених ресурсів.

Таким чином, банківські кризи є відчутними не тільки для банківської системи, а й для всієї економіки та суспільства. Така властивість впливає з економічної сутності банків та їх ролі в соціально-економічній системі. Банківська криза спочатку виникає на рівні комерційного банку, але за відсутності механізмів її локалізації може поширитися на всю банківську систему країни, а згодом охопити і фінансово-кредитну систему та економіку загалом.

Література:

1. Олександр Сугоняко. Президент Асоціації українських банків. [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Інститут Трансформації Суспільства 1998-2017 – Режим доступу: <http://soskin.info/ea/1999/5/19990598.html> (дата звернення 21.10.2017) – Сучасні проблеми розвитку банківської системи України.
2. Вплив фінансової кризи на банківську систему України. // SOPHUS/Науковий клуб - [Електронний ресурс] : [Веб-сайт] – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_1_2011_11_15_16/vpliv_finansovoji_krizi_na_bankivsku_sistemu_ukrajini/3-1-0-22 (дата звернення 21.10.2017.)
3. Руденко З.М.. Фінансова криза в Україні 2014 – 2015 років: причини та інструменти регулювання. [Електронний ресурс] : [Веб-сайт] – Режим доступу : http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2015/25_7/35.pdf (дата звернення 21.10.2017.)

Андрій ДЕМЧЕНКО

аспірант

ДВНЗ Університет банківської справи

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ РИТЕЙЛУ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

В умовах динамічного розвитку роздрібного банківського бізнесу та зростання конкуренції, вітчизняні банки починають приділяти особливу увагу власним споживачам, розуміючи, що успішність діяльності банків у майбутньому залежатиме від довготривалих тісних партнерських відносин з клієнтами та від рівня їхньої задоволеності наданими послугами.

У сучасному процесі управління поняття «ритейл» пов'язано із процесами та механізмами реалізації товарів та послуг кінцевим споживачам, тому воно досить часто ототожнюється з сукупністю механізмів і технологій

роздрібних продажів. Постійне вдосконалення асортименту товарів та послуг, використання сучасних інформаційних технологій у роздрібних продажах вимагає розвитку механізмів ритейлу. Сучасний ритейл значно відрізняється від традиційної роздрібної торгівлі, яка була поширена ще декілька десятиліть тому, як за формами, сферами розвитку, так і за галузями й видами товарів і послуг, що реалізуються. Якщо наприкінці 1990-х років у роздріб реалізовувалися, здебільшого, окремі види товарів, як правило, у сфері торгівлі, то з переходом до постіндустріальної економіки ритейл поширився на фінансову сферу загалом, і на банківський сектор зокрема.

Огляд сучасних теорій та поглядів вітчизняних і зарубіжних вчених засвідчує, що в теорії та практиці одностайного тлумачення поняття «ритейл» сьогодні не вироблено. Сьогодні поняттям ритейлу характеризують роздрібний продаж, роздріб, роздрібну торгівлю, магазини продажів товарів і послуг кінцевому споживачеві. Дослівний переклад з англійської «retail» – роздріб. У більш широкому сенсі ритейл слід розглядати не тільки як будь-яку торговельну точку, а принцип організації торгівлі. На думку П. Друкера, під визначення ритейл підпадає «будь-яка робота з будь-яким покупцем, який може вільно прийти і купити товар» [1]. Б. Санто пропонував такі визначення ритейлу: «ритейл точка – це точка роздрібною продажу, магазин. Найпершим прикладом, який підходить під визначення ритейл – це всім відомий ринок і магазини. Найбільш давньою формою ритейлу є стріт-ритейл, або вулична торгівля» [2]. Ми вважаємо, що наведені тлумачення ритейлу розглядаються обома вченими занадто широко і не зовсім точно передають сутність і зміст. Не вирізняється від попередніх і визначення, сформоване С. Федосенко: «ритейлер – це компанія, що займається роздрібною торгівлею – будь то супермаркет, магазин одягу, автосалон, банк, що продає послуги приватними клієнтам» [3].

На нашу думку, жодне з наведених у таблиці визначень не висвітлює повно зміст поняття. Ми вважаємо, що *ритейл* – це сучасний процес організації і технології ведення роздрібною торгівлі з урахуванням принципів взаємодії сторін продавець-покупець.

Отже, можемо стверджувати, що з початку виникнення, категорія «ритейл» розглядалась як термін, що стійко закріпився саме в торгівлі, що і пояснює його широке поширення і застосування в цій галузі.

Ритейл використовує особливі ритейл-технології торгівлі [1]:

- розміщення підприємств роздрібною торгівлі за певними правилами локації;
- пропозицію згрупованого асортименту товарів постійного попиту;
- застосування торгового обладнання;
- застосування торгового маркетингу;
- мінімум торгового персоналу;
- застосування самообслуговування клієнтів;
- автоматизація обліку, закупівель і зберігання товару;
- оптимізація логістики, торговельної площі тощо.

Специфічною ознакою ритейлу є велика різноманітність пропонованих товарів і послуг, зібраних в одному місці. Все це скорочує витрати на обслуговування кожного клієнта, знижує витрати, а значить підвищує конкурентоспроможність. Використання цих ритейл-технологій дозволяє продавати товар у роздріб великими обсягами, які можна порівняти з обсягами продажів гуртової торгівлі [1].

Досить уживаним різновидом сучасного ритейлу є мережевий ритейл – мережа одноформатних (рідше різноформатних) магазинів, об'єднаних одним власником, єдиною системою логістики, закупівлі, єдиної товарної політикою. Все це дозволяє ще більше знизити витрати, а отже – запропонувати покупцеві ціни на продукцію значно нижчою, ніж в немережевих торгових точках. Низькою ціною і постійною наявністю основного асортименту, доступністю торгових точок, мережевий ритейл привертає велику кількість споживачів і отримує більший прибуток за рахунок оборотів [2].

У великих мережевих гіпер- і супермаркетах прийнято робити покупки великих обсягів десь раз на тиждень, а товари повсякденного попиту споживачі воліють купувати (докупувати) в невеликих магазинах «біля дому» [2].

Основний дохід ритейлера приносить торгова націнка на поставлений в ритейл товар. Однак це далеко не єдине джерело доходу ритейлера. Наприклад, існують додаткові послуги, оплачувані постачальниками продукції, дохід від яких також отримує ритейл. Можливість поставляти свій товар у ритейл, можливість виставити товар на бажану для постачальника «поличку», оплата послуг торгового маркетингу – все це «продається» ритейлерами постачальникам продукції як маркетингова послуга. Також ритейлери заробляють на акціях, рекламі, продажу (здачі в оренду) торгових площ для непрофільних товарів [1].

Ключовою умовою ритейлу є публічність і доступність, адже будь-яка особа може зробити покупку, отримати послугу. Для того, щоб скоротити витрати на обслуговування клієнтів, ритейл скорочує чисельність обслуговуючого персоналу при прагненні задовольнити потреби максимуму клієнтів введенням самообслуговування в супермаркетах, наприклад, або установкою банкоматів і платіжних терміналів. Ритейл пропонує споживачам можливо широкий асортимент різноманітних товарів / послуг, які можна придбати в одному місці.

Ще кілька років тому з усього розмаїття ІТ ритейл використовував технології автоматизації кас, логістики, складського обліку і зберігання даних, які дозволяли підвищити ефективність управління збутовою мережею. Сьогодні жорстка конкуренція змушує шукати нові способи боротьби за клієнтів, актуальною стає інтеграція інструментів маркетингу та ІТ-рішень, таких як бізнес-аналітика, «хмари», сервіси omni-channel та інші інноваційні технології. Ці поняття лише входять у вжиток ритейлера [3].

Література:

1. Ритейл [Електронний ресурс]. Режим доступу: – <http://www.trademanagement.ru/termin/57/>.
2. Що таке ритейл? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.marketch.ru/marketing_dictionary/marketing_terms_r/riteyl/.

3. Сучасні ІТ-технології в ритейлі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://xitex.net/suchasni-it-tehnologiyi-v-ritejli.htm>.

Оксана ДІДОХА
*студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет*

МІСЦЕ І РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Реалізація переважної більшості економічних відносин між учасниками ринку відбувається за допомогою посередників, завдяки яким вирішуються проблеми функціонування фінансового ринку. Тому дана тема є досить актуальною на сьогодні, адже вивчення сучасного стану вітчизняного фінансового посередництва і співвіднесення отриманих результатів з етапами розвитку економіки дозволяють визначити, на якому щаблі розвитку знаходяться вітчизняні фінансовий і банківський сектори.

Під посередництвом в економічній та фінансовій літературі розуміється «процес діяльності в якості посередника між позичальником і кредитором, або між тим, хто бажає отримати якусь фінансову послугу, і тим, хто може її надати». В свою чергу в найбільш загальному значенні під посередником мається на увазі фірма, організація, яка сприяє у встановленні контактів і виконання угод, контрактів між виробниками і споживачами.

В електронному словнику економічних термінів фінансові посередники – це інвестиційно-кредитні фінансові інститути, які акумулюють кошти індивідуальних інвесторів і використовують їх для інвестування або кредитування.

Вікіпедія пише, що **фінансовий посередник** — юридична особа, що на підставі ліцензії (дозволу) здійснює визначену законодавством комерційну (інвестиційні фонди та інвестиційні компанії), представницьку (довірчі товариства) або посередницьку (торговці цінними паперами, комерційні банки) діяльність стосовно обігу приватизаційних паперів, або філія цієї юридичної особи.

Деякі науковці виділяють 5 різних поглядів на сутність і роль фінансового посередництва, які зустрічаються в літературі. До них відносять:

- 1) необхідний етап зародження і розвитку ринкових відносин;
- 2) сукупність фінансових та інших організацій, які акумулюють і трансформують заощадження в інвестиційних капітал;
- 3) процес залучення грошових коштів, які вийшли з обороту, і надання їх у тимчасове користування іншим суб'єктам економіки;
- 4) особливий вид бізнесу, який приймає на себе ризики, даючи можливість іншим економічним агентам уникати їх;
- 5) ринкові інститути, які виконують чи сприяють здійсненню актам купівлі/продажу між виробниками і споживачами.

Подібний теоретичний підхід підтримує і гарвардський професор Н. Г. Менк'ю. Він включає до складу фінансової системи сукупність економічних інститутів: ринків цінних паперів, банків, пайових фондів, пенсійних фондів, кредитних союзів тощо, які допомагають направити ресурси тих, хто хоче заощадити, до тих, хто їх потребує у формі інвестицій.

Дж. Хадсон, П. Хонохан, Дж. Маджнони – експерти фінансового сектору Всесвітнього Банку – також приділяють цьому питанню багато уваги і розглядають наступні складові фінансових систем: банківська сфера, ринки цінних паперів, система пенсійного забезпечення. За основу фінансової системи вони вважають саме фінансових посередників.

На нашу думку, щоб повністю зрозуміти явище фінансового посередництва, варто згадати історію розвитку і становлення посередництва таким, яким він є на сьогодні.

Багато економічних криз були результатом фінансових криз, і багато фінансових криз, у свою чергу виникали через фінансових посередників. І в кожному випадку пов'язаними із цим були банки, які, як депозитні організації, беруть участь насамперед у справі кредитування.

Оскільки будь-який підручник з питань грошей та банківської справи пояснює, що стандартна проблема зовнішнього фінансування, тобто відповідність між тими, хто володіє коштами, і тими, хто потребує коштів, вирішується одним із двох способів:

1) прямим фінансуванням, де постачальники фондів підтримують попит через участь у володінні (придбання акцій) та / або придбання боргових інструментів (наприклад, облігацій), що випускаються безпосередньо агентами, що вимагають коштів;

2) непрямим фінансуванням, де фондове постачання націлено на "посередників", фінансових посередників, які потім відповідають за розподіл вимог.

Однією із найбільших і найактивніших посередників в економіці є банківська система. Банківську систему визначають також як сукупність учасників грошово-кредитного ринку – комерційних і спеціалізованих банків, небанківських інститутів, що виконують депозитні, позичкові і розрахункові операції, діючих в рамках загального грошово-кредитного механізму.

Банківська система являє собою різноманіття частин, підпорядкованих одному цілому. Всередині системи постійно виникають нові зв'язки. Система є керованою, оскільки центральний банк проводить незалежну грошово-кредитну політику, в різних формах підзвітний лише парламенту або органу виконавчої влади. Їхня найважливіша функція полягає в тому, що вони наводять свої активи і пасиви у відповідність з запитами споживачів, регулюючи збіг інтересів вкладників і позичальників

Центральний банк виступає посередником між державою і фінансовими ринками і виконує ряд наступних функцій:

- здійснює емісію національних грошових знаків, організовує їх оборот і вилучення з обігу, визначає стандарти і порядок ведення розрахунків і платежів;

- проводить загальний нагляд за діяльністю фінансово-кредитних установ країни і виконанням фінансового законодавства;
- надає кредити комерційним банкам;
- випускає та проводить погашення державних цінних паперів;
- керує рахунками уряду, здійснює закордонні фінансові операції;
- здійснює регулювання банківської ліквідності за допомогою традиційних для центрального банку методів впливу на комерційні банки, проводить політику облікової ставки, операції на відкритому ринку з державними цінними паперами і регулює норматив обов'язкових резервів комерційних банків.

Таким чином, фінансові посередники грають важливу роль в забезпеченні ефективного функціонування фінансового ринку. Розвиток інституційних інвесторів може мати позитивний вплив на економіку, сприяючи ефективному перерозподілу капіталу і розширенню пропозиції інвестиційних ресурсів. Також це має розширити можливості економічних агентів щодо залучення додаткових засобів для розвитку з одного боку, і посилити стимули для їх ефективного використання з іншого.

Література

1. Хохлова С. В., Молчанова Л. А. Финансовые посредники и их роль в развитии финансового рынка/ С. В. Хохлова, Л. А. Молчанова//Journal of Economy and entrepreneurship. – №1, 2015.-С. 907-910.

3. Словник економічних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://banking.uabs.sumdu.edu.ua/images/department/banking/fin_kredut_konsultant/fkk_slovnuk.pdf.

Юлія ДРОЖЕВСЬКА

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Іващук О.О.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Забезпечення фінансової стійкості діяльності банків є основою стабільної банківської системи, запорукою успіху економічних перетворень і макроекономічного розвитку. Від рівня розвитку банківської системи, її ресурсного потенціалу, надійності та високого рівня платоспроможності залежить забезпеченість фінансовими ресурсами всіх галузей народного господарства. Необхідність розвитку економіки України та досягнення високих темпів приросту внутрішнього валового продукту можливі за умов забезпечення високого рівня концентрації фінансових ресурсів і стабільного розвитку банківської системи.

Фінансова стійкість банку – це його здатність у часі безперервно працювати – надавати послуги і задовольняти вимоги, підтримуючи

оптимальну величину ліквідності, прибутковості і платоспроможності за допустимого рівня ризиків, і витримувати при цьому, негативний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників [2].

За своєю діяльністю банки є відкритими економічними системами, тому вони постійно перебувають під впливом зовнішніх чинників. З іншого боку, ступінь впливу зовнішніх чинників залежить від стабільності та стійкості системи банку, яка, у свою чергу, зумовлена внутрішніми чинниками. Саме внаслідок наявності внутрішніх проблем банки стають уразливими до зовнішніх впливів і неспроможності протистояти таким явищам, як світова фінансова криза та нестабільність макроекономічної ситуації України.

Основними негативними чинниками, які спричиняють складне фінансове становище проблемних банків є: недостатній розмір капіталу, неякісна структура активів, низька платоспроможність і прибутковість, проблеми ліквідності, надто ризикова діяльність та невиважена кредитна політика. Це свідчить про незадовільне ведення банківського бізнесу керівництвом цих банків і неспроможність пристосовуватись до нестабільної економічної ситуації в країні, в результаті чого банківська система наздоганяє кризу економіки, замість того, щоб попереджувати її нищівні удари. Саме зазначені індикатори широко використовуються для визначення інтегральної оцінки рівня фінансової стабільності окремих банків та рейтингових оцінок банків і банківських систем у цілому [4].

Капітал банку відіграє основну роль у забезпеченні його фінансової стабільності і як перша лінія захисту є найважливішим резервом для покриття можливих претензій кредиторів у разі його банкрутства. Недостатній рівень капіталізації є на сьогодні однією з основних причин переведення банків до проблемних [3].

Варто зазначити також, що на сьогодні для банків особливого значення набуває дотримання рівня ліквідності – спроможність відповідати за своїми зобов'язаннями при мінімумі витрат, тобто своєчасно і без збитків для себе погашати борги. Ліквідність банку лежить в основі його платоспроможності. Для зменшення ризику ліквідності необхідно завчасно прогнозувати її на підставі очікуваних змін обсягу і структури кредитних вкладень та залучених ресурсів.

Комплексна оцінка ліквідності та її ефективний менеджмент передбачають оптимальне поєднання різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників. На мою думку, кожен банк у структурі власної концепції має розробити систему оперативного управління ліквідністю, яка б давала змогу постійно оцінювати ризик її втрати [1].

Фінансова стійкість як елемент стабільності банку відповідає такому стану розподілу та використання фінансових ресурсів, який забезпечує розвиток банку на підставі зростання норми нагромадження та раціоналізації структури капіталу при збереженні платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику. Основний підхід до забезпечення фінансової стійкості банківської системи на основі її підтримання в окремих банках, що свідчить про доцільність використання в діяльності вітчизняних банків новітніх методик

виявлення наявних і потенційних ризиків, оцінки фінансового стану, а також формування дієвої системи раннього попередження кризових явищ, що в підсумку дозволить забезпечити ефективне та стійке функціонування банківської системи України.

Література:

1. Васькович І. М. Забезпечення фінансової стійкості банків України в умовах ринку: Інститут регіональних досліджень. – Л., 2016.
2. Вовк В. Я., Дмитрик Ю. В. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи: Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 2. – С. 41-44.
3. Васькович І. М. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку / І. М. Васькович // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 2. – С. 40-43.
4. Клюско Л. А. Забезпечення фінансової стійкості банків в умовах фінансової стійкості: Актуальні проблеми економіка: Гроші, фінанси і кредит. – 2015. – № 10(100). – С. 97-105.

Юлія ЖАДАН

*студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет*

Науковий керівник:

д.е.н., професор, завідувачий кафедрою банківської справи Дзюблюк О. В.

НАСЛІДКИ ВХОДЖЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ЗАГАЛЬНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Неможливо заперечити той факт, що залучення іноземного капіталу відіграє велику роль у функціонуванні та розвитку економіки країни загалом та банківської системи зокрема. Проте, потужні процеси глобалізації призводять до надмірного впливу іноземного капіталу на функціонування банківської системи, що породжує як позитивні, так і негативні наслідки, які ми прагнемо дослідити та уникнути. На сьогоднішній день можна стверджувати, що вітчизняна банківська система великою мірою інтегрована у світовий фінансовий простір. Тому, говорячи про приплив іноземного капіталу в банківську систему України, варто ставити за головну ціль задовольнити національні інтереси.

Наявність в країні банків з іноземним капіталом свідчить про високий рівень довіри зарубіжного інвестора, макроекономічну стабільність, довіру до уряду та інші позитивні фактори. В свою чергу, присутність обмежень щодо функціонування іноземних банків є неефективним для усіх сфер економіки та політики зокрема. Саме тому влада країни та науковці мають визначити такий рівень присутності іноземного капіталу, який би створював ефективну конкуренцію вітчизняним банкам, сприяв розвитку науки та технології, підвищував рівень життя населення, а не лише приносив максимальні можливі прибутки інвестору.

З одного боку, іноземні банки, що значною мірою спираються на міжнародні ресурси, більш стабільні до внутрішніх потрясінь. З іншого боку, у випадку загрози банківської кризи можливий варіант, коли вкладники обирають іноземні банки як «безпечну» гавань і почнуть масово перерозподіляти ресурси на користь великих міжнародних банків [6, с.35].

Неможливо заперечити й той факт, що надходження іноземних інвестицій має низку позитивних факторів для вітчизняної економіки:

- 1) введення науково-технічних розробок у банківській сфері, що покращує їх якість, пришвидшує та спрощує роботу банківських працівників;
- 2) використання нових методів менеджменту та маркетингу, досвіду антикризового управління, способів ведення банківського бізнесу в умовах постійної зміни економічного середовища світу;
- 3) сприяння розвитку здорової конкуренції, адже вітчизняні банки мають стимул покращувати роботу, розширювати спектр послуг, підвищувати кваліфікацію працівників, щоб втримати свого клієнта;
- 4) здешевлення кредитів за рахунок конкуренції між банками;

- 5) використання міжнародного банківського досвіду;
- 6) банківська система стає більш стійкою, адже дочірні структури мають підтримку з боку материнських структур, а отже високий рівень капіталізації, ресурсну базу та ін.

Попри позитивні фактори, ми маємо визначити ті, які негативно впливають на усі сфери економіки України, а банківської системи зокрема.

Серед них наступні:

1. вихід банків з іноземним капіталом з фінансового ринку не може контролюватись державними органами;
2. витіснення вітчизняних банків з ринку споживчого кредитування, адже споживач прагне дешевшого продукту, або вважає, що закордонне – це надійніше;
3. значне збільшення доларизації економіки;
4. іноземні банки проводять свою діяльність у відповідності до політики країни-донора, а вона часто не співпадає з політикою країни-реципієнта. До прикладу, в Україні є критичною ситуація з кредитуванням машинобудівної, транспортної промисловості, які є малоефективними, проте, політика іноземних країн направлена на надання банківських послуг галузям з високими прибутками або великим корпораціям;
5. проблемним залишається питання розподілу прибутків філій іноземних банків, адже він повністю належить материнському банку;
6. підвищується вразливість вітчизняних банків від коливань на світових фінансових ринках;
7. можливість входження на банківський ринок України не лише банків з високими рейтингами, а й нестабільних банків з низькою капіталізацією;
8. можливість посилення іноземного контролю за банківською системою України, що загрожуватиме національній та економічній безпеці держави [6, с.36];
9. висока вірогідність того, що іноземні банки будуть займатись лише операціями з високою прибутковістю та відмиванням «брудних» грошей.

Нарощування капіталізації банків України за рахунок зовнішніх джерел призвело до значного профіциту фінансового рахунку платіжного балансу країни, що, своєю чергою, значною мірою збільшило залежність економіки країни від волатильності потоків капіталу та девальваційного тиску на курс гривні [1].

Не менш важливим питанням є соціальна стабільність та добробут населення. Нині в Україні проводиться політика бойкоту російських товарів, проте, банки з капіталом даної країни і далі продовжують функціонувати, при цьому частина населення все ж таки користується послугами російського Сбербанку. Численні пікети установ банку дестабілізують ситуацію серед населення, несуть загрозу для персоналу. На нашу думку, необхідний контроль з боку держави за подібними ситуаціями. Адже в даному випадку іноземний банк має яскраво негативний вплив на добробут населення.

Іноземний капітал необхідний банківській системі України як основний двигун, що спонукає її до вдосконалення та розвитку, проте, не менш важливим є момент визначення оптимально ефективного обсягу іноземних надходжень, щоб вони не спровокували створення іноземної монополії та витіснення вітчизняних банків. Вчені вважають, що коли частка іноземного капіталу перевищує 40 %, його приплив є загрозою для країни-реципієнта. Проте сьогодення ситуація в Україні спровокована не надлишком іноземних інвестицій, а невірними рішеннями монетарної, фіскальної та законодавчої влади, які спровокували політичну нестабільність, соціальну депресію та стагнацію економіки, що функціонує за рахунок іноземних кредитів, а звідси й підірвав фінансової стійкості банків.

Література:

1. Довгань Ж.М. Управління зобов'язаннями комерційних банків України [Текст]/ Ж. М. Довгань // Наукові записки Тернопільської академії народного господарства: Збірник наук. праць кафедри економічного аналізу. – Вип. 9. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – С. 106–109.
2. Карлін, М. І. Фінанси країн Європейського Союзу. – [Електронний ресурс]. —Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/15840720/finans>.
3. Карчева Г. Основні проблеми розвитку банківської системи України в посткризовий період та шляхи їх вирішення [Текст] / Г. Карчева // Вісник НБУ. — 2010. — №8 — С. 26–31.
4. Линенко А. В., Ренгевич Ю. Ю. Вплив іноземного капіталу на функціонування банківської системи України [Текст] / А. В. Линенко, Ю. Ю. Ренгевич // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. - No1.- С. 235-240
5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua>
6. Пасічник І. В. Проблеми та перспективи входження іноземного капіталу в банківський сектор України [Текст] / І. В. Пасічник, З. М. Карасьова, Ю.І. Гулевата // Молодий вчений. - №1(16). – 2015. – С.34-37.

Олег КАЛЕНЮК

студент факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Процес переходу України до якісно нової форми економічних відносин, що базуються на ринкових принципах ведення господарства, зумовив необхідність внесення кардинальних змін до фінансово-кредитної сфери економіки, яка відіграє ключову роль у забезпеченні руху грошових потоків, тим самим створюючи базові передумови суспільного відтворення.

Важливою умовою подальшого розвитку цієї сфери є оцінка реальних проблеми конкурентоспроможності банківського сектора України та висвітлення основних проблем глобальної і регіональної конкурентноздатності українського банківського сектора з метою визначення пропозицій щодо їх вирішення у національній економічній системі.

Аналізуючи сучасний стан банківського сектору української економіки варто звернути увагу на деякі питання, вирішення яких сприятиме підвищенню конкурентноздатності українських банків і створення в країні банківської системи світового рівня.

Так, однією з проблем ведення вітчизняного банківництва є висока концентрація капіталу у групі найбільших банків (станом на 1 жовтня 2017 року в Україні налічувалося 88 банків, що на 29 одиниць менше ніж роком раніше) [1]. На сьогодні лише 20 із 88 комерційних банків формують 99% портфеля кредитів і депозитів, що є досить негативним фактором, адже така ситуація може призвести до розширення практики домовленостей і змов великих банків між собою у проведенні своєї діяльності, наприклад, у встановленні цін на банківські послуги.

Ще однією перепоною для надійного та ефективного розвитку банківської сфери України є низький рівень капіталізації комерційних банків. За цим показником вітчизняні банки настільки відстають від іноземних, що навіть за сприятливих умов їм буде важко конкурувати не тільки на світовому ринку, а й всередині країни, якщо останні вирішать серйозно закріпитися на нашому ринку.

Причиною такої ситуації могло бути те, що значну частину новоутворених кредитних інститутів було засновано в період загострення гіперінфляції підприємствами реального сектора економіки для розв'язання проблем суто власного забезпечення кредитними ресурсами. Діяльність же інших банків початково мала на меті обслуговування торговельно-посередницьких та валютообмінних операцій із швидким обігом коштів. Звісно, за таких обставин питанню нарощування власних капіталів вочевидь приділялося мало уваги.

Низький рівень капіталізації більшості комерційних банків України штовхає їх проводити агресивну політику, спрямовану на досягнення високого рівня прибутку (з цією метою здійснювалася і діяльність банків у країні під час інфляційних процесів, які створювали враження легкого заробляння грошей, що призвело до процвітання спекулятивних угод в інфляційному кліматі та негативно вплинуло на довіру населення до банків).

Шлях забезпечення зростання власного капіталу за рахунок накопичення прибутку є одним з найпростіших та найдешевших, але така політика пов'язана з високим рівнем ризику. Крім того, обмежена капітальна база банків може стати на заваді розширення їхніх операцій з обслуговування різних груп клієнтів, а також зумовлює досить низький інвестиційний потенціал банківських установ, а без довгострокових вкладень в економіку неможливими є заходи щодо припинення спаду та нарощування виробництва.

Існування розриву між обліковою ставкою НБУ і ставками по кредитах комерційних банків (перша становить 13,5%, друга - 30-31%), що може стати серйозним бар'єром на шляху подальшого росту економіки країни, а також великий розрив між ставками за депозитами і комерційними кредитами, пов'язаний з перенесенням банками своїх витрат на клієнтів.

Низькі обсяги кредитування реального сектора економіки головним чином пояснюються різким збільшенням процентних ставок за державними

короткостроковими зобов'язаннями. Тому банки змушені були скоротити кредитування приватного сектору, щоб мати можливість забезпечити більш високий попит на державні кредити. Неefективною виявилась податкова системи, яка негативно впливала на рентабельність багатьох господарських суб'єктів, а також практично відсутнім є механізм масового споживчого кредитування та фінансування житла. Відношення кредитів українського банківського сектору до ВВП становить близько 9-14%, тоді як в країнах Центральної Європи, для порівняння, - 40-60% [2]. Така кредитна політика вітчизняних банків найбільше відображає слабкість банківської системи.

Розглянувши лише деякі проблеми банківського сектору України, уже можна відзначити, що банківський сектор України розвинений ще дуже слабо, причиною чого є як дії органів державної влади (такі як, наприклад, спроби змусити найбільші банки надавати кредити під пільгові проценти певним підприємствам або галузям промисловості, податкова політика, тощо.), так і загальноекономічні проблеми, і діяльність самих банківських установ.

На стан банківської системи впливають численні фактори - зовнішні, внутрішні, економічні, неекономічні, викликаючи велику кількість серйозних проблем, які стоять на заваді підвищення конкурентоспроможності банківського сектору в Україні.

Проте проблеми, які стоять перед українськими банками, не є нездоланими. Вони потребують лише визначення та цілеспрямованої роботи у напрямку подолання цих проблем як органами державної влади, так і самими комерційних банків. Професіоналізм та накопичений практичний досвід більшої частини теперішніх працівників банківської сфери дозволяють сподіватися, що з часом в Україні сформується повноцінна банківська система, яка буде здійснювати сприяння активному ринковому розвитку економіки країни.

Планомірне і послідовне впровадження у масштабах країни комплексу запропонованих заходів може прискорити розвиток банківської системи, створивши реальні передумови для виникнення на фінансових ринках повноцінного конкурентного середовища та формування конкурентоздатності вітчизняного банківського сектору на світовому рівні.

Література :

1. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України [Електронний ресурс] /– Режим доступу : <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] /– Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/bank/stat/count.php>
3. Аржевитин С. Проблемы банковской системы Украины в XXI столетии // Мир денег. - 2000. - №6. - С. 22-23.
4. Осадчий І. Шляхи вдосконалення роботи з проблемними активами банків України / І. Осадчий // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2011. - № 11. – С. 11-16.

Інна КИРИЛЮК
студентка факультету економіки та управління
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Забчук Г.М.

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ

В умовах сьогодення проблеми забезпечення фінансової стійкості банків постають як ніколи гостро, тому що кредитні операції є провідним джерелом доходів для вітчизняних банків. Нестабільність економічної ситуації в країні, недосконалість законодавчої бази в цій сфері – усе це спричиняє найбільшу загрозу виникнення проблеми масового неповернення кредитів, нестабільного курсу гривні, що в свою чергу передбачає те, що населення починає переводити свої заощадження в іноземну валюту у величезних обсягах, що також веде за собою посилення кризових явищ в економіці. Саме тому необхідно вжити ефективні заходи, що сприятимуть зниженню кредитних і ринкових ризиків банків та підтриманню їх фінансової стійкості.

У науковій літературі кредитний ризик трактують як потенційний або наявний ризик для капіталу і надходжень, що виникає внаслідок неспроможності сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди із банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання [3].

Коли здійснюється будь-яка операція, у тому числі і кредитна, завжди є та чи інша частка ризику. Відповідно способи мінімізації кредитного ризику головним чином засновані на оцінці фінансово-економічного стану позичальника, страховика, поручителя. До того ж слід наголосити, що ступінь ризику може збільшитися, якщо договори застави, гарантії, страхування або поруки, видані в забезпечення виконання кредитних зобов'язань, безграмотно оформлені.

Основні причини виникнення кредитного ризику полягають в тому, що:

- відбуваються різкі зміни в фінансовій, економічній, політичній системі країни, виникають кризові явища в економіці або у певних її секторах, що супроводжується зниженням ділової активності суб'єктів господарювання;
- спостерігаються випадки, коли дебітори банків раптово стають неспроможні отримувати заплановані обсяги фінансових результатів, беручи до уваги об'єктивні економічні процеси чи характер ведення бізнесу;
- змінюється ринкова вартість тих банків, що виступали заставою при кредитуванні (проблема втрати якості забезпечення кредитів);
- спостерігається ситуація, коли клієнти комерційних банків зловживають фінансовими ресурсами, наданими їм у формі кредиту.

Щодо першої причини, то вона є найбільш широкою, проте включає в себе ще й інші, тому що є наслідком макроекономічних процесів, які відбуваються протягом певного часу в економічному та фінансовому середовищах країни. Ці

коливання можуть бути викликані внутрішніми та зовнішніми факторами. До внутрішніх факторів можна віднести формування кризових явищ у ключових для країни секторах економіки, становище національної валюти, яке стало наслідком впливу внутрішньодержавних процесів, зміна кон'юнктури на національних товарних чи фінансових ринках тощо. Відтак до зовнішніх факторів належать світові фінансово-економічні, а також політичні кризові явища, економічні бар'єри, зміцнення іноземної валюти та зростання попиту на неї. Всі вище перелічені аспекти є першоджерелами появи кредитних ризиків для будь-якого комерційного банку. [1]

Перша причина може спричинити появу другої, проте остання може виникати під впливом випадкових факторів, до яких можуть належати:

- помилки при формуванні корпоративної стратегії підприємства;
- падіння платоспроможності чи банкрутство контрагентів;
- різкі коливання цін на сировину, матеріали;
- падіння попиту на вироблену підприємством продукцію чи надані послуги;
- помилки при реалізації інвестиційних проектів тощо.

Варто додати, що друга причина має деякий потенціал для прогнозування та нівелювання за умови реалізації в банку ефективної системи відбору інвестиційних проектів. Однак часто українські банки нехтують надійністю капіталовкладень задля більшої прибутковості, що ставить їх під загрозу можливого порушення фінансової стійкості.

Третя причина передбачає різке зниження цін на об'єкти застави, що в першу чергу стосується іпотеки та кредитів під рухоме майно. Останні роки продемонстрували різке падіння цін на нерухомість, що могло спричинити появу значних кредитних ризиків банків. На ринку нерухомості в умовах сьогодення домінують дві тенденції, які на руку потенційному покупцю. Перша - низька платоспроможність населення, друга - надлишкова активність забудовників, які з року в рік нарощують пропозицію нового житла. Однак варто зазначити, що у докризовому періоді вартість житла, а відтак і іпотеки була надто завищена, тому обвал цін на даному ринку під час кризи був майже неминучим.

Четверта причина передбачає можливі зловживання або нецільовий характер використання фінансових ресурсів, що отримані у тимчасове розпорядження. Вплив даної причини також може бути мінімізованим безпосередньо банком шляхом належної перевірки кредитної історії позичальників.

На даний час в Україні відсутні достатньо ефективні моделі управління кредитними ризиками, а застосування зарубіжного досвіду має певні перешкоди внаслідок відмінностей у наявній інформаційній базі і фінансовій звітності, хоча в цілому фінансова звітність банків реформована в Україні до МСФЗ. Серед методів, які використовуються вітчизняними кредитними інститутами з метою зменшення кредитного ризику, важливе місце посідають методи оцінки кредитоспроможності позичальника [2].

Виходячи з цього, виникає проблема у створенні та впровадженні банками України ефективних принципів управління кредитним ризиком. На даний час в Україні відсутні достатньо ефективні моделі управління кредитними ризиками, а застосування зарубіжного досвіду має певні перешкоди внаслідок відмінностей у наявній інформаційній базі і фінансовій звітності, хоча в цілому фінансова звітність банків реформована в Україні до МСФЗ. Серед методів, які використовуються вітчизняними кредитними інститутами з метою зменшення кредитного ризику, важливе місце посідають методи оцінки кредитоспроможності позичальника [4].

Варто зазначити, що одним із провідних методів профілактики можливого впливу кредитних ризиків є формування резервів під проблемну заборгованість. Проте даний метод є не досить популярним, оскільки фінансові ресурси, що можуть бути використані банками для нарощування обсягів активних операцій, перебувають у вигляді резервів, а, отже, і не приносять прибутку. Ще одним методом попередження впливу кредитного ризику є страхування, однак, зважаючи на обсяги проведених банками кредитних операцій та порівнюючи із активами страхових компаній, ефективність даного методу в Україні на сьогоднішній день доволі незначна.

Таким чином, я вважаю, що для мінімізації можливих втрат банків під впливом кредитного ризику важливою є розробка та реалізація певного комплексу запобіжних заходів, які можна поділити на 2 рівні : рівень Національного банку України та рівень комерційних банків.

На нашу думку, на рівні Національного банку необхідно:

- встановити більш жорсткі рамки щодо кредитних угод, а саме їх максимальних розмірів;
- здійснювати контроль за ступенем ризикованості операцій, які здійснюються тим чи іншим банком;
- здійснювати постійний аналіз економічного клімату країни і відповідно до цього нарощувати або зменшувати рівень резервів комерційних банків під активні операції.

Що стосується комерційних банків, то необхідно:

- застосовувати більш ефективні методики щодо перевірки платоспроможності та кредитоспроможності позичальників;
- здійснювати більш детальну перевірку кредитної історії кожного позичальника;
- здійснювати пошук певного балансу між ризикованістю та прибутковістю інвестиційних проектів;
- запроваджувати більш дієву систему їх відбору;
- відмовитись від усіх відомих швидких кредитів.

Підсумовуючи усе вищевикладене, варто зазначити те, що кредитні ризики становлять значну небезпеку для комерційних банків у контексті забезпечення та збереження їх фінансової стійкості, тому запровадження нових, більш ефективних методів оцінки, управління, а, отже, і попередження кредитних ризиків має стати пріоритетним напрямком розвитку банківської системи

України. При цьому основною характеристикою, що повинна охоплювати ці методи, можна вважати превентивність їх впровадження та дії для попередження втрати комерційними банками своєї фінансової стійкості у зв'язку з появою майбутніх світових кризових явищ.

Література

1. Благодир Я.Я. Управління кредитними ризиками на основі удосконалення їх оцінки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / Я. Я. Благодир. – Львів : ЛНУ, 2006 – 24 с.
2. Кривцун І.М. Управління ризиками комерційного банку / І.М. Кривцун, О.І. Кутник // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С. 104-108.
3. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» // Постанова Правління Національного банку України від 15.03.2004 р. № 104.
4. Примостка Л.О. Управління банківськими ризиками: навч.посібн. / Л.О. Примостка. – К.: КНЕУ, 2007. – 616 с..
5. Дзюблюк, О. В. Кредитні важелі стимулювання економічного розвитку [Текст] : монографія / О. В. Дзюблюк, Г. М. Забчук. – Тернопіль : Терно-граф, 2011. – 184 с.

Дар'я КОВБА

студентка факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Метлушко О.В.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ІНФЛЯЦІЇ, ПРИЧИН ЇЇ ВИНИКНЕННЯ ТА НАСЛІДКИ

Інфляція є однією із найсерйозніших проблем економіки будь-якої країни, в тому числі й України. Актуальність проблеми інфляції полягає в тому, що вона в країнах, котрі розвиваються, має свою внутрішню специфіку і не знаходить пояснення з точки зору чистої класичної теорії, а також за допомогою «пригніченої інфляції» для адміністративно-командних систем. З того часу, як в нашій і багатьох інших країнах економіка набула ринкового характеру, роль грошей значно посилилася. Від них почало залежати більше, ніж коли-небудь раніше. Гроші є основним елементом феномена інфляції.

Цей процес аналітики характеризують як один із найболючіших у фінансовому і грошовому обігу. Інфляція негативно впливає на всі складові життя суспільства, саме тому вона є найгострішою проблемою економіки кожної країни. Загалом поняття інфляції означає зростання загального рівня цін у країні. Це не єдиний критерій, що характеризує це явище, але чи не найважливіший.

В економіці під поняттям «інфляція» вважають зростанням загального рівня цін на товари та послуги за певний період часу. Зростання рівня цін знижує купівельну спроможність грошей. Купівельною спроможністю (цінністю) грошей вважається кількість товарів і послуг, яку можна придбати на одну грошову одиницю. Таким чином, інфляція – це зниження купівельної спроможності грошей [1]. Основною мірою інфляції є її річна ставка –

відсоткова зміна загального індексу цін (як правило, індекс споживчих цін) за певний період часу.

Вплив інфляції на національну економіку може бути як позитивним, так і негативним. Серед негативних можна зазначити такі:

- зменшення ефективної вартості грошових коштів та інших грошових статей з часом;

- невизначеність щодо майбутньої інфляції, яка може запобігти інвестиціям та заощадженням;

- при високих темпах інфляції може виникнути дефіцит товарів, а споживачі починають витратити накопичення від страху, що ціни будуть зростати в майбутньому.

Позитивні наслідки включають: підтримання можливості центральних банків контролювати номінальні процентні ставки (призначені для пом'якшення) та заохочення інвестицій у проекти негрошового капіталу.

Високі темпи інфляції та гіперінфляції викликані надмірним грошовим зростанням. Низька або поміркована інфляція може бути пов'язана з коливаннями реального попиту на товари та послуги або зміною наявних запасів, наприклад, під час дефіциту, а також з невеликим грошовим зростанням [2].

Нині більшість економістів підтримують низькі, стабільні темпи інфляції. Низька інфляція знижує вагу економічного спаду, що дозволяє ринку праці швидше реагувати на кризу, а також зменшує ризик того, що пастка з ліквідністю перешкоджатиме грошовій політиці стабілізації економіки. Проблема збереження низьких і стабільних темпів інфляції, як правило, здійснюється органами грошово-кредитної політики. Найчастіше центральні банки контролюють грошово-кредитну політику шляхом встановлення процентних ставок за допомогою операцій на відкритому ринку, а також шляхом створення резервних банківських запитів.

Існує багато причин появи інфляції, котрі залежать від різноманітних чинників. Наприклад, інфляція може відбутися, якщо в державі присутнє зростання державного внутрішнього і зовнішнього боргу, щоб впоратися з кризою. В результаті, ціни ростуть з дуже високою швидкістю, щоб не відставати від надлишку валюти. Це називається інфляція попиту, при якому ціни змушені зростати.

Іншою поширеною причиною інфляції є зростання виробничих витрат, що призводить до зростання цін на готовий продукт. Причинами такого явища є : розширення сфери послуг, висока заробітня плата та її підвищення, високі непрямі податки і т.д. Міжнародне кредитування та державні борги можуть також стати причиною інфляції. Країни, що запозичують капітал, повинні бути впевнені у економічній стратегії та вдаватися до боргів.

Одним з чинників прояви інфляції є падіння обмінного курсу валюти, яке може призвести до інфляційних процесів, оскільки уряди будуть мати справу зі змінами цін на рівні імпорту та експорту.

Нарешті, інфляцію можна назвати федеральними податками споживчих товарів, таких як сигарети та паливо. При збільшенні податку постачальники

часто перекладають на споживачів цінове навантаження – це позитивне явище, тому що підвищені ціни рідко знижують, навіть якщо пізніше податок зменшується.

Однією з причин інфляції є війна, оскільки уряди повинні відшкодувати витрачені гроші, запозичені в центральній банку. Нефункціонуючими видами купленої продукції є військова техніка, а саме військова продукція, яку придбає держава з метою створення її запасів.

Основним наслідком впливу інфляції є зниження купівельної спроможності грошової одиниці та її амортизація, а саме знецінення амортизаційних фондів, що ускладнює відтворювальний процес. Ті люди, котрі живуть не за фіксованими доходами, мають більше можливостей впоратися з інфляцією.

Щодо наслідків інфляції, то вона проявляється в швидкій зміні звичок споживачів та інвесторів. Під час інфляції люди, як правило, витрачають менше, тому виробництво має звільнити працівників через зменшення замовлень. Дестабілізуючим наслідком інфляції є також те, що деякі люди прагнуть скористатися перевагами високого рівня цін.

Нарешті, інфляція призводить до зміни розподілу доходу. Так, непередбачена інфляція приносить вигоду тим, хто отримав позику за рахунок тих, хто надав позику. Ті уряди, які впродовж десятиріч нагромадили величезну державну внутрішню заборгованість, теж отримують неабияку вигоду від інфляції.

Інфляція – це тенденція до зростання загального рівня. Насправді це означає, що вартість грошей знижується, і для цього потрібно все більше грошей на придбання певних речей. Тому, наприклад, 4%-й розвиток інфляції означає, що рівень цін протягом цього року зріс на 4% з моменту певного періоду вимірювання. Для вимірювання рівня цін економісти використовують такий показник, як індекс споживчих цін [3].

Таким чином, з викладеного вище можна зробити висновок, що інфляція – це складний багатоспеціалізаційний процес, який впливає на ціноутворення та несе серйозну шкоду для економіки країни. Інфляція стає причиною кризи державних фінансів. Через неї реальна вартість доходів бюджету постійно знижується, тому державі доводиться зменшувати свої витрати. Інфляція не вигідна нікому – ні для споживачам, ні для виробникам, ні державі, тому потрібно вживати всіх заходів, щоб стабілізувати це економічне явище.

Література:

1. Борисов Є. Ф. Економічна теорія. – М.: Манускрипт, 2003. – с. 32.
2. Іванов В. В. Гроші. Кредит. Банки. – М.: Проспект, 2006. – с. 67.
3. Красавіна Л. М. Інфляція та економічне зростання : теорія і практика. – Гроші та кредит, 2006. – № 7. – с. 96.

Наталія КОЗЬМУК
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Львівський навчально-науковий інститут
ДВНЗ Університет банківської справи

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ РИТЕЙЛУ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

Опис різноманітних явищ за допомогою категорії «механізм» широко використовується в економічних науках, зокрема для аналізу взаємодії держави та ринку в умовах різноманітних моделей інноваційного розвитку економіки, процесів продажу товарів, робіт, послуг, самофінансування інвестицій господарюючих суб'єктів, стратегічного управління підприємством в умовах кризових ситуацій чи загалом функціонування і розвитку економіки [1].

Із найбільш загальних позицій термін «механізм» означає сукупність складових (деталей) цілого (системи), які, взаємодіючи, служать для передачі і перетворення руху на кожному етапі і забезпечують рух системи у визначеному напрямку. Економічний енциклопедичний словник під категорією «механізм» трактує послідовність етапів і комплекс способів (так, механізм вироблення менеджменту цілей – це послідовність етапів розробки основних цілей управління та комплекс способів їх вироблення), послідовність етапів та комплекс методів (так, механізм ціноутворення – послідовність різних етапів формування цін, а також комплекс методів, які при цьому застосовуються або, навпаки, комплекс заходів і послідовність їх використання [2].

Також, механізм тлумачать як послідовність процесів, етапів, процедур та інструментів – так, механізм банкрутства – це послідовність процесів і етапів, відповідних процедур та інструментів від початку боргової неспроможності підприємства до його ліквідації або санації та реструктуризації, причому процес розкладається на етапи, а етапи включають певні процедури, кожна з яких обумовлює наступний етап, як зазначає Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»[3].

Деякі автори не розділяють процесуальних і змістовних складових. Так, А. Чухно під «господарським механізмом» розуміє спосіб організації і управління виробництвом із властивими йому формами, методами і засобами. Частина авторів включає в механізм такі складові, як інструменти, засоби й інститути; суб'єкти, систему і засоби (так, механізм залучення інвестицій включає суб'єкти господарювання, систему планування та прогнозування залучення інвестицій, сукупність засобів зі збільшення і використання грошових засобів; методи, важелі й інструменти (складовими організаційно-економічного механізму регулювання регіонального розвитку є нормативні, прямі, опосередковані методи, адміністративні і економічні важелі, а також інструменти у вигляді цільових програм, трансферів, кредитів та податків); структуру і комплекс форм і методів чи врешті, просто способи (механізм

викупу акцій - способи вилучення акцій з обігу). Звертає на себе увагу факт, що економісти часто вживають категорію механізм зі сполученнями «фінансово-організаційний» чи «організаційно-економічний» [4].

Отже, економічний механізм функціонування ринку – це механізм формування ринкових цін і розподілу ресурсів, взаємодії суб'єктів господарювання щодо встановлення та застосування цін, обсягу виробництва і продажу товарів та послуг [5]. Його основними складовими елементами є попит, пропозиція, ринкова ціна, грошовий обіг, монополізація і конкуренція. В свою чергу, «фінансовий механізм» трактують як сукупність форм і методів створення та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, суб'єктів господарювання і населення. Застосовується з метою створення сприятливих умов для економічного і соціального розвитку суспільства. Або ж, на нашу думку, є слушним трактування «фінансового механізму», як сукупності організаційних форм фінансових відносин: порядок формування та використання фондів грошових коштів; методи фінансового планування; форми управління фінансами; фінансове законодавство. За допомогою фінансового механізму, згідно з основними положеннями фінансової політики здійснюється розподіл і перерозподіл валового внутрішнього продукту.

У фінансовій літературі термін «фінансовий механізм» використовують досить часто, але трактування його економічної сутності науковцями є різними.

Література:

1. Борисова Н.К. Практические вопросы разработки корпоративных стандартов ритейла. / Н.К. Борисова // Банковский ритейл / 2010 - № 5
2. PLP Law Group. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://plp.kiev.ua>.
3. Друкер П. Бизнес и инновации / П. Друкер; пер. с англ. – М.:
4. Вильямс, 2007. – 432 с.
5. Зверев О. А. Инновационная политика коммерческих банков: автореф. дис. ... д-ра эконом. наук [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://refdb.ru/look/1906638-pall.html>
6. Кох Л. В. Эффективность инновационной деятельности банка: теория и методология: монография / Л. В. Кох. – СПб.: Изд. Политех. ун-та, 2008. – 194 с.

Вікторія КОРІНЬ

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н, доцент кафедри банківської справи Балян Г.Р.

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Економічна безпека країни є важливим елементом державної безпеки в цілому. В свою чергу, грошово-кредитна політика є одним з найважливіших елементів економічної безпеки держави. В умовах розвитку процесів

глобалізації та збереження нестабільної ситуації на світових фінансових ринках, особливої актуальності набувають питання забезпечення фінансової безпеки у грошово-кредитній сфері. Ефективна грошово-кредитна політика держави є однією із головних рушійних сил впливу на кризові явища в економіці, адже вона визначає напрями регулювання економіки монетарними методами, що сприяє стійкому економічному зростанню та забезпеченню добробуту населення. У сучасній економіці не існує єдиного визначення, що характеризує сутність грошово-кредитної безпеки, проте відомо, що саме монетарна політика держави є важливою складовою її забезпечення, так як є системним механізмом із специфічними цілями та інструментами. Вона відіграє важливу роль у системі впливу держави на економічну стабільність та фінансову безпеку [3].

Відсутність належної грошово-кредитної політики призводить до економічних збитків, розміри яких такі ж як зі збитків від збройної агресії. Грошово-кредитна політика визначає такі параметри існування грошово-кредитної системи країни: грошова маса країни, відсоткові ставки за кредитами та депозитами для фізичних та юридичних осіб, курс національної валюти по відношенню до іноземних валют, темп інфляції та великою мірою впливає на головні параметри економічного розвитку країни – валовий внутрішній продукт, рівень доходів населення та кількість робочих місць. Тому грошово-кредитна політика має великий вплив на економічний стан країни, а тим самим впливає на рівень економічної безпеки держави. Без належної грошово-кредитної політики немає сильної держави [4].

Закон України «Про Національний банк України» говорить, що грошово-кредитна політика – це комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, направлених на регулювання економічного зростання, стримування інфляції та забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення та вирівнювання платіжного балансу [1].

Впродовж всіх років незалежності України грошово-кредитна політика Національного банку України (далі - НБУ) не мала достатньої стимулюючої функції для економічного зростання реального сектору. Рівень кредитування економічних агентів економіки з боку банків-резидентів є незадовільним (обсяг виданих кредитів на 01.01.2017 - 40% від ВВП України), ставки кредитування економічних агентів реального сектору на внутрішньому банківському ринку України (14-24%) є надмірно високими для рівня рентабельності більшості галузей несировинної промисловості. Облікова ставка НБУ (14% станом на 24.03.2017) є однією з найвищих в Європі. У другому та третьому кварталі 2015 року облікова ставка НБУ була на неприйнятному для економіки рівні в 30%. Порівняння облікових ставок країн світу у 2013-2016 роках вказано в табл. 1.

Як впливає з документу НБУ «Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу», першочерговим пріоритетом політики НБУ – є інфляційне таргетування зі зниженням інфляції до 8% у 2017 році та 5% у 2019 році, а другий пріоритет – підтримання фінансової стабільності [2]. Окремо допускається, що для зниження інфляції та досягнення фінансової стабільності можуть бути допущені дії, які нівелюють

економічне зростання. Політика «таргетування інфляції» полягає у комплексі дій з обмеження грошової пропозиції та встановлення високої облікової ставки для зниження інфляції до цільового показника [4]. Проте в умовах відкритості економіки України рівень інфляції та курсу національної валюти зумовлений також й багатьма зовнішніми факторами: сальдо торгівельного балансу, сальдо поточного рахунку країни, зміною зовнішнього корпоративного кредитного боргу суб'єктів економіки України, обслуговуванням державного боргу та боргу, який гарантується державою, ситуацією на валютному міжбанківському ринку та іншими чинниками.

Таблиця 1

Облікові ставки центральних банків країн світу, 2013-2016 р. [4]

Країна	Облікова ставка ЦБ країни на 01.01.2017, %	Середня ставка ЦБ країни 2013-2016, %
Китайська народна республіка	4,35	5,35
Японія	-0,10	0,05
Сполучені Штати Америки	0,75	0,3125
Німеччина	0	0,0875
Франція	0	0,0875
Швейцарія	-0,75	0
Великобританія	0,25	0,4375
Італія	0	0,0875
Нідерланди	0	0,0875
Канада	0,50	1
Швеція	-0,50	0,375
Австралія	1,50	2,125
Індія	0	7,3125
Іспанія	0	0,0875
Бразилія	13,75	12,43
Мексика	5,75	3,875
Російська Федерація	10	10,875
Туреччина	8	6,38
ПАР	6	7
Україна	14	14,81

Сам вибір показника інфляції як головного орієнтира в діяльності НБУ є дискусійним внаслідок труднощів з об'єктивним розрахунком цього показника та його другорядністю в економічній системі. Більш доцільним, як це прийнято у провідних центральних банків світу, було б мати у якості головних індикаторів діяльності НБУ показники кількості робочих місць в економіці, темпів зміни ВВП, рівня доходів населення, які вже включають в свій розрахунок показник інфляції [4].

Обрання інфляційного таргетування у якості пріоритету грошово-кредитної політики НБУ в умовах плаваючого курсу національної валюти є дискусійним внаслідок впливу зовнішніх чинників на обмінний курс національної валюти, та зрештою, й на показник споживчих цін в умовах імпортої економіки. Тому досягнення цільового показника по інфляції у 5% у

2019 році можливо тільки при відсутності зовнішніх дестабілізуючих чинників на валютному ринку та відсутності погіршення стану торговельного балансу та балансу поточного рахунку.

Таким чином можна зробити висновок, що безпека грошово-кредитного сектора є самостійним структурним елементом в системі фінансової безпеки держави, оскільки в грошово-кредитній сфері існують чинники, що становлять їй загрозу. Саме фінансова природа кризових явищ та їх монетарний характер обумовлюють необхідність оцінки сучасного рівня грошово-кредитної безпеки держави, яка здійснюється на основі аналізу макроекономічної та фінансової ситуації, аналізу процесів, що відбуваються на грошово-кредитному ринку.

Література:

1. Закон України «Про Національний банк України». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
2. Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=41556547>
3. Панасюк О.О. Грошово-кредитна безпека України: сутність, загрози, оцінка. Вісник ЖДТУ, Серія: Економічні науки 2013. № 2 (64). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [file:///C:/Users/Vika\(OLX\)/Downloads/31332-79710-1-PB.pdf](file:///C:/Users/Vika(OLX)/Downloads/31332-79710-1-PB.pdf)
4. Свеженцев О.О. Грошово-кредитна політика як елемент економічної безпеки держави: аналіз стратегії Національного банку України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [file:///C:/Users/Vika\(OLX\)/Downloads/hQ1kJKTvUlfmLWHR_mVE7Ki8CZGIylC9.pdf](file:///C:/Users/Vika(OLX)/Downloads/hQ1kJKTvUlfmLWHR_mVE7Ki8CZGIylC9.pdf)

Юлія КРИВОХИЖА

*студентка факультету економіки та управління
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Забчук Г. М.*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕЙТИНГОВИХ ОЦІНОК ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Процеси глобалізації, міжнародний розподіл праці, нестабільний економічний стан національної економіки безпосередньо впливає на розвиток та функціонування банківської системи в цілому та на окремих банківських установ. Проблема оцінки надійності банків є актуальною проблемою як для керівництва банківських установ, так і для їх партнерів та клієнтів. Більше того, ця проблема підсилюється й тим, що підвищення ефективності банківської діяльності в Україні, забезпечення надійності функціонування банків, підвищення рівня довіри до них з боку різноманітних економічних суб'єктів є одними з пріоритетних завдань системи державного регулювання, виконання яких забезпечує Національний банк України.

Рейтинг - це показник оцінки діяльності, популярності, авторитету якоїсь особи, організації, групи, програм у певний час, що визначається соціологічним опитуванням, голосуванням та ін. і визначається місцем, яке вони посідають серед собі подібних [2]. Згідно загальноприйнятого розуміння, рейтинг є інструментом, що призначений для порівняльного аналізу динамічно

розвинених систем [4, с.149]. На даний час є велика кількість методик рейтингової оцінки, починаючи від методик, які використовують Національний Банк України та Асоціація Українських Банків і до приватних методик (ті, які розробляють авторитетні журнали та рейтингові агентства), В.С. Кромонава, О.Б. Ширінської, «Експерт-Україна» та інші. Існують різні точки зору, щодо застосування рейтингових методик, наприклад, Батковський В. А. вважає, що «рейтингова оцінка банку не може слугувати мірилом фінансової стійкості банків, ...а лише показує позицію банку в загальній сукупності банків» [1]. З іншого боку, автори зазначають, що рейтинги не слугують для того, щоб визначити конкретну позицію банку в сукупності інших, а для того, щоб визначити об'єктивну оцінку банківської установи.

В Україні банківські структури оцінюються за допомогою рейтингової системи CAMELS НБУ. Дана методика аналізу була розроблена і використовується в США. Вона полягає у визначенні загального стану банку на підставі єдиних критеріїв, які охоплюють діяльність банку за всіма напрямками. Метою оцінювання діяльності банків за рейтинговою системою CAMELS НБУ є визначення банків, у яких незадовільний фінансовий стан, операції або менеджмент мають недоліки, що можуть призвести до банкрутства банку та потребують посиленого контролю з боку служби банківського нагляду Національного банку України і вжиття відповідних заходів для виправлення цих недоліків у діяльності банку та стабілізації його фінансового стану [3].

Наявні рейтингові системи оцінювання діяльності комерційних банків – закордонні і вітчизняні – мають певні недоліки, до яких можна віднести недосконалість інформаційної бази, відсутність оперативності в наданні рейтингової інформації та диференціації категорій користувачів. До основних переваг варто віднести наявність державних і недержавних рейтингових методик, комплексність оцінки надійності й ефективності діяльності банків, використання дистанційного спостереження, сприяння більшій прозорості банківської системи, наочність результатів рейтингового оцінювання, можливість прийняття виважених управлінських рішень.

Для того, щоб банківський рейтинг дійсно задовольняв інформаційні потреби споживачів такої інформації, на мою думку, він повинен відповідати чотирьом вимогам:

- об'єктивна оцінка інформації про діяльність банку, на базі якої формується його рейтинг;
- наукова обґрунтованість методики формування рейтингу банків;
- доступність рейтингової інформації;
- періодичність визначення банківського рейтингу за певною методикою (щомісячна, щотижнева, щоденна).

Найбільш впевнено на ринку почувають себе сьогодні державні банки, або такі, що мають значну частку держави у статутному капіталі, адже вони отримують «дофінансування» з бюджету. Також є помітним збільшення питомої ваги та значущості для українського банківського сектору іноземного капіталу. Про це свідчить ТОП- 15 найбільш надійних банків країни у 2017 році. Даний рейтинг очолюють відразу три іноземних банки. Він складений на

основі статистичних даних НБУ фінансовими аналітиками та наведено на сайті www.forinsurer.com [5]. Станом на жовтень 2017 року рейтинг очолюють такі банки, як: Райффайзен банк Аваль (Raiffeisen Bank, Австрія), Креді Аґріколь Банк (Credit Agricole, Франція), Укрсиббанк (BNP Paribas Group, Франція).

В Україні застосування рейтингу при аналізі діяльності банків дозволяє оцінити надійність, стійкість, ефективність роботи та кредитоспроможність банківської установи. При нестабільній економічній ситуації в країні рейтинговий аналіз не може визначити абсолютну надійність. Тому виникає необхідність перерахунку вагових коефіцієнтів. Існує низка суперечностей, що пов'язані з використанням даних методик. По-перше, результати проведення рейтингової оцінки банку повинні бути прозорими та доступними широкому колу людей, проте це може призвести до паніки клієнтів у випадку, коли банк переживає незначні труднощі, які не призводять до катастрофічних наслідків. По-друге, при оцінюванні діяльності комерційних банків необхідно використовувати як кількісні, так і якісні показники, що потребує застосування експертних оцінок, а це в свою чергу, має суб'єктивний характер. По-третє, рейтингове оцінювання здебільшого здійснюється дистанційним способом, а дистанційний аналіз також може призвести до помилкових висновків.

Усунути проблеми рейтингових методик можна кількома шляхами, виходячи з причин їх виникнення. Так, наприклад, неадекватність рейтингової методики поточної ситуації на ринку усувається шляхом застосування методів аналізу (кореляційно-регресійний аналіз, метод дисперсії тощо). Також необхідно спиратися на досвід зарубіжних авторів у цій сфері, проте, він носить обмежений характер в національній економіці, тому що функціонування банків вітчизняних та зарубіжних дещо відрізняється – різна законодавча база, політичний та економічний стан тощо. Аналізуючи кращий досвід вітчизняних і зарубіжних учених у сфері рейтингового оцінювання діяльності банків, можна обрати найбільш прийнятні шляхи розв'язання зазначених проблем.

Зважаючи на те, що в Україні немає достатньою мірою теоретично обґрунтованої методики аналізу банківської діяльності щодо забезпечення комплексного оцінювання банківських установ на основі рейтингу, тому підбір системи показників повинен урахувати основні напрями діяльності банку: адекватність капіталу і його достатність для захисту від ризиків кредиторів і вкладників банку, рівень фінансового левериджу, надійність, платоспроможність, ліквідність, персонал щодо забезпечення інтегрованого управління активами і пасивами[4, с.152].

Таким чином вдосконалення рейтингових методик оцінювання діяльності банків повинно здійснюватися, виходячи з вказаної послідовності: визначити сукупність показників, які найчастіше трапляються в методиках рейтингового оцінювання діяльності банку; виокремити найбільш значимі показники, які слід застосовувати в рейтингових методиках, на підставі кореляційного аналізу; розробити систему якісних показників рейтингової методики; сформулювати концепцію загального вигляду інтегрального показника рейтингу на підставі аналізу кількісних і якісних критеріїв.

Отже, тема рейтингових оцінок діяльності банків є актуальною та багатогранною. Рейтинги комерційних банків є показниками їх ефективності та надійності, проте вони мають свої недоліки та переваги. Це говорить про те, що вони вимагають подальших удосконалень та доопрацювань. Потрібно розвивати національну мережу рейтингових агентств, удосконалювати як методики обчислення рейтингів, які б вимірювали і поточний, і прогнозований майбутній стан банків, так і кваліфікацію фахівців. Також треба вдосконалювати нормативно-правову базу, щоб мінімізувати можливість подання неправдивої інформації банками та уникнути фальсифікованих рейтингів.

Література:

1. Батковський В. А. Рейтингова оцінка діяльності банків / В. А. Батковський // Фінанси України. – 2004.– № 5. – С. 145–150.
2. Вільна енциклопедія Вікіпедія. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/> - Назва з домашньої сторінки Інтернету;
3. Мішина С. В. Аналіз у галузях виробництва і послуг : навчальний посібник / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 240 с.
4. Пшик Б. І. Актуальні проблеми рейтингового оцінювання комерційних банків в Україні / Б. І. Пшик // Вісник університету банківської справи Національного Банку України – 2014.-№2(20).-С.149-152.
5. Рейтинг найнадійніших банків України в 2017 році / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://forinsurer.com/rating-banks> - Назва з домашньої сторінки Інтернету.

Наталія ЛУБ

студентка факультет обліку і аудиту

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Українська економіка пережила чимало, зрозумівши та проаналізувавши причини та фактори впливу на економічні кризи, можна планувати та прогнозувати наше економічне майбутнє. Певні об'єктивні чинники призвели до масового відпливу капіталу нерезидентів, підвищення попиту на іноземну валюту, накопичення платежів за зобов'язаннями держави. Економіка опинилася у переддефолтному стані [1]. Наслідками кризи стали девальвація гривні, зростання інфляції, втрата ліквідності і платоспроможності деяких банків. У табл. 1 розглянемо дані, що відображають тенденцію змін активів банківської системи України.

Отож, бачимо, що активи загалом за три роки залишалися на стабільному рівні та дещо варіювали в тисячах гривень, але частка резервів для відшкодування можливих утрат за активними банківськими операціями збільшувалася щорічно і на останню звітну дату сягнула 38,56%, що більше на 28% порівняно з початком 2014 р.

Таблиця 1

**Зміни обсягу активів банківської системи України
у 2014-2016 рр., млн. грн.**

Показники/роки	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
Активи				
а) млн.грн	1 278 095	1 316 852	1 254 385	1 256 299
б) у % до поперед. року		103,03	95,26	100,15
Резерви для відшкодування можливих утрат за активами банків операціями				
а) млн. грн.	131,252	204,931	321,303	484,383
б) у % до активів	10,27	15,56	25,61	38,56
в) у % до поперед. р.		156,79	156,79	150,76

Джерело: складено на основі [4].

Насамперед структура кредитного портфелю банківської системи України важлива для розуміння стану кредитування на сучасному етапі та проблем, що виникли в процесі цього. Аналіз кредитного портфеля банківської системи має велике значення з погляду оцінки стійкості та ліквідності банків України. Справа в тому, що основну частину прибутку формують, як правило, саме за рахунок надання позик. Однак важливо не тільки те, який обсяг кредитів видав банк, але також й те, які ризики виникли у банку у зв'язку з видачею цих позик, наприклад чи буде повернуто заборгованість клієнта, чи платоспроможний клієнт у процесі всієї виплати кредиту та чи не виникне нова проблемна заборгованість для банку. Щоб зрозуміти ситуацію кредитування на Україні впродовж 2014–2016 рр., розглянемо та проаналізуємо табл. 2.

Таблиця 2

**Аналіз якості кредитного портфеля банків України
у період 2014-2016 рр., млн. грн.**

Показники/роки	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
Кредитний портфель, млн.грн	911 402	1 006 358	1 009 768	1 005 923
Резерви для відшкодування можливих витрат за активними банків операціями, млн.грн	131 252	204 931	321 303	484 383
Відношення резервів під кредитні ризики до кредитного портфелю, %	14,40	20,36	31,82	48,15
Проблемні кредити, млн.грн.	70 205	135 921	213 311	307 812
Питома вага проблемних кредитів у кредитному портфелі, %	7,70	13,51	21,12	30,60

Джерело: складено на основі [4].

Збільшення обсягу клієнтського кредитного портфелю впродовж 2014–2015 рр. відбувалося у зв'язку із суттєвою девальвацією національної валюти, що вплинуло на зростання кредитних залишків у гривневому еквіваленті. На 01.01.2017 він становив 1 005,9 млн. грн. по всій банківській системі України [1]. Як бачимо, резерви під кредитні ризики збільшувалися щорічно і на 01.01.2017 становили 48,15% від кредитного портфелю банківської системи України.

Це означає, що банки стали вести обережну політику видачі кредитів та повністю перевіряти клієнтів на кредитоспроможність. Вочевидь, це пов'язано

з певними процесами, що виникли в 2008–2009 рр., коли відношення кредитів та депозитів сягало 180% та привело українську економіку до залежності від іноземного капіталу, а особливо відчутно це було під час світової кризи, коли ВВП України за 2009 р. у доларовому еквіваленті скоротився на 35,6% та під впливом збільшення попиту на долар курс змінювався з 5,60 грн. за 1 долар у вересні 2008 р. до 10,00 грн. за 1 долар у грудні 2008 р.

Щодо проблемних кредитів банківської системи України впродовж 2014–2016 рр. показник має тенденцію до збільшення та станом на 01.01.2017 становив 307,8 млн. грн., що становить майже 30,60% кредитного портфелю. Швидке збільшення частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банків у 2015 р. зумовлене високою економіко-політичною нестабільністю, у тому числі девальвацією національної валюти, що мало вплив на платоспроможність клієнтів банку. Із початку року обсяг проблемної заборгованості відносно минулого року збільшився майже на 200% та дорівнював 135,9 млрд. грн. упродовж року, на 01.01.2016 проблемна заборгованість зросла до 213,3 млрд. грн. стрімке збільшення частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банків зумовлює значні відрахування в резерви на покриття втрат за кредитними операціями. Чим більші суми відрахування в резерви під кредитні ризики водночас зі зростанням витрат банків на адміністрування проблемних кредитів, тим менш ефективно використовується банківський капітал [2]. Дослідження обсягів кредитування фізичних та юридичних осіб впродовж 2014–2017 рр. засвідчує, що кредити, які надаються суб'єктам господарювання, превалюють над кредитами, що надаються фізичним особам, майже на 60% та на 1 січня 2017 р. становлять 84,21% від усіх наданих кредитів у банківській системі України. Це підвищення, на жаль, не пов'язане зі збільшенням ділової активності представників бізнесу, а скоріше пов'язано з девальвацією гривні за 2014 р., коли у січні курс долару становив 7,90 грн. та у грудні 2014 р. – уже 15,76 грн. за 1 долар США. Станом на 2017 р. кредитування суб'єктів господарювання не зазнало значних змін та зросло у відсотковому значенні на 1,98 пункти. Своєю чергою, обсяги кредитування фізичних осіб знижуються щорічно, їхня частка становить 15,65%.

Окрім того, значно жорсткішими стали умови надання кредитів фізичним особам. Були зменшені суми наданих кредитів, підвищено суми перших платежів та збільшено строки перегляду заявок на кредитування. На додаток до збільшення суми комісій, що стягуються під час отримання позичкових коштів, банки вимагають офіційного підтвердження доходів [3]. Тобто, сталося посилення приписів, які стосуються доходів потенційного позичальника. На даному етапі можна говорити про певні проблеми у розвитку банківського законодавства в Україні, адже не прийнято як універсальний комплексний нормативний правовий акт у сфері кредитування, так і спеціальний – у сфері кредитування фізичних осіб. Тобто зіткнувшись у суді, українські позичальники знаходяться у певній дискримінації, адже їхні права чітко не прописані й аби довести свою точку зору, вони мають знаходити певні виверти в законодавстві.

Отже, тепер можемо підсумувати вищенаведений аналіз у певні тези щодо проблематики, яка виникла під час кредитування в рамках банківської системи України:

- високий рівень валютного та кредитного ризиків, як наслідок високого рівня доларизації активів банківського сектору;
- значний рівень операційного та регуляторного ризиків унаслідок політичної нестабільності на території України та нестабільного нормативноправового регулювання з боку законодавчої гілки влади України та НБУ;
- високий рівень ліквідності як наслідок переважання короткострокових зобов'язань у структурі ресурсної бази банків та збереження ризиків їх дострокових вимог;
- наявність критично низького рівня довіри зовнішніх та внутрішніх інвесторів та кредиторів до вітчизняної банківської системи, що обмежує можливості банків залучати додатковий фінансовий капітал на внутрішньому та зовнішньому фінансових ринках.
- Таким чином, узагальнивши результати загального аналізу розвитку кредитного ринку та структури кредитного портфелю України впродовж 2014–2016 рр., можна зазначити, що основними перспективами його подальшого розвитку є:
 - нарощування корпоративного кредитування за рахунок підвищення ділової активності, а не девальвації гривні, як це відбувалося в 2014–2015 рр.;
 - зменшення частки валютних кредитів та зменшення валютних ризиків банків (цей процес позитивно відобразиться на загальній валютній стабільності в країні та закладе передумови до поступового зростання добробуту населення, який знизився внаслідок девальваційної інфляції);
 - підвищення активності банків у сфері інвестиційного та інноваційного кредитування (інтеграція українських підприємств у європейський ринок вимагає від них суттєвого переоснащення виробництва та підвищення продуктивності праці, для чого необхідні інновації та інвестиції).

Література:

1. Соскін О. Сучасні чинники впливу на розвиток банківської системи України / О. Соскін // Економічний часопис–XXI. – 1999. – № 5.
2. Яременко О.Р., Костильова О.М. Проблемні кредити банків: визначення сутності та тенденції їх розвитку в умовах банківської кризи / О.Р. Яременко, О.М. Костильова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 10. – с. 900–905.
3. Коваленко В.В. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку: наукове вид. / В.В. Коваленко. – Одеса : Атлант, 2015. – 217 с.
4. Аналітичний звіт «Опитування про умови кредитування» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=30391036>

Маряна ЛУЦІВ
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Іващук О.О.

ВПЛИВ РОЗМІРУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ НА ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ

Бурхливий розвиток міжнародних операцій призвів до ускладнення банківської діяльності та необхідності збільшення банками власного капіталу з метою підтримки своєї надійності й економічного зростання в державі. Під час світової фінансової кризи проблема достатності капіталу стала актуальною для банків усього світу. Нині регулятори різних країн почали підвищувати вимоги до банківського капіталу [2, с.48].

Актуальність проблеми формування власного капіталу банку додає економічна і фінансова нестабільність нашої держави, тому вивчення можливості нарощування капіталу за рахунок різних джерел відповідно до ринкової ситуації, підвищує надійність банків, сприяє підтримці довіри клієнтів та можливість щодо нарощування банківських ресурсів.

Власний капітал комерційного банку становить основу його діяльності, є важливим джерелом фінансових ресурсів та слугує необхідною умовою підтримки довіри клієнтів до банку, його фінансової стійкості й здатності виконувати свої зобов'язання.

Власний капітал банку – це грошові кошти, внесені акціонерами і засновниками банку, з метою забезпечення його економічної самостійності й фінансової стійкості протягом усього періоду його діяльності.

Власний капітал банку займає незначну частку в загальному обсязі ресурсів банку – до 10%, що зумовлено специфікою діяльності комерційного банку як установи, яка здійснює мобілізацію тимчасово вільних грошових ресурсів на фінансовому ринку та надає їх у позику.

Статутний капітал – сплачена грошовими внесками учасників банку вартість акцій, паїв банку в розмірі, визначеному статутом. Статутний капітал банку не повинен формуватися з непідтверджених джерел. Також забороняється використовувати для формування статутного капіталу банку бюджетні кошти, якщо такі кошти мають інше цільове призначення [4, с.60].

Правління Національного банку України 4 лютого 2016 р. прийняло постанову № 58, якою внесені зміни до графіків приведення банками статутного та регулятивного капіталу до мінімального розміру, передбаченого банківським законодавством.

Згідно із Законом України «Про банки та банківську діяльність», мінімальний розмір статутного капіталу на момент державної реєстрації банку не може бути меншим, ніж 500 млн. грн. [3].

Для вже працюючих банків, статутний капітал яких не відповідає цій вимозі, Національний банк розробив графік поступового приведення його

розміру до відповідності із вимогами. Згідно із законодавством, статутний капітал банків має бути не меншим, ніж 120 млн. грн. до 17 червня 2016 року і поступово збільшений до рівня 500 млн. грн. до 11 липня 2024 року.

Постановою № 58 Національний банк переглянув графік збільшення розміру статутного капіталу банків в межах встановленого законодавством строку. Так, відтепер банки мають привести його до розміру, не меншого, ніж:

120 млн. грн. – до 17 червня 2016 р.;

300 млн. грн. – до 11 січня 2017 р.;

400 млн. грн. – до 11 січня 2018 р.;

450 млн. грн. – до 11 січня 2019 р.;

500 млн. грн. – до 11 липня 2024 р. [3].

Таким чином, починаючи з 2017 року банки мають пришвидшити графік збільшення мінімального капіталу. Це дасть змогу підвищити їх фінансову стійкість, спроможність протистояти ризикам. Крім того, збільшення капіталу дасть змогу почати відновлення кредитування економіки, що є одним із чинників прискорення економічного зростання країни.

Аналізуючи питання капіталізації банківської системи України, перш за все варто акцентувати увагу на динаміці показників власного, статутного і регулятивного капіталу, порівнювати темпи зростання капіталу та активів і вивчати дотримання банками нормативу адекватності регулятивного капіталу [1, с.26].

Своєю функціональністю банківський капітал гарантує збереження довіри до банків з боку населення, а здійснення поточних і стратегічних функцій реалізовує фінансову стійкість банківської системи та забезпечує фінансову безпеку держави.

В умовах сталого розвитку економіки та прибуткової діяльності банків основним джерелом нарощування власного капіталу є внутрішнє, за рахунок нерозподіленого прибутку та резервного фонду. Виникнення циклічної економічної кризи та збиткової діяльності банки зумовлюють використання зовнішніх джерел наповнення власного капіталу, шляхом додаткової емісії акцій та субординованого боргу.

Гібридні джерела наповнення власного капіталу банку можуть бути використані в будь-який момент незалежно від ринкової ситуації, а відповідно до рішення керівництва банку і його фінансової стратегії.

Державні джерела наповнення власного капіталу притаманні державним банкам, або зумовлюють зміну форми власності шляхом перетворення банку з приватного в державний [4, с.66].

Доцільно, на нашу думку, у подальшому врахувати попередній досвід НБУ щодо прив'язки показників капіталу до євро, що дасть змогу уникнути знецінення капіталу. Вважаємо за необхідне застосування НБУ селективної політики щодо розвитку та діяльності банків з урахуванням регіональних особливостей розвитку економіки і соціальної сфери; стимулювання державою створення умов максимального сприяння капіталізації банків на регіональному рівні; запровадження механізму докапіталізації найбільших банків;

розроблення стратегії виходу з ринку неплатоспроможних і нежиттєздатних банків шляхом їх реорганізації чи ліквідації.

Література:

1. Грудзевич Я. В. Капіталізація банківської системи України на сучасному етапі / Я. В.Грудзевич, У. Я. Грудзевич // Вісник Університету банківської справи. – 2016. – № 1-2. – С. 24-29.
2. Достатність капіталу банківської системи в умовах циклічного розвитку економіки / В. В. Коваленко // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 1. – С. 48-58.
3. Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/> .
4. Формування власного капіталу комерційного банку / Л. В. Юрчишена, О. В. Майструк // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2014. – № 1. – С. 60-66.

Олена МАЛАХОВА

*кандидат економічних наук., доцент кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НБУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Нині проблематика підвищення ефективності інструментарію монетарної політики та посилення її позитивного впливу на перебіг усіх економічних процесів в країні потребує поглибленого теоретичного осмислення та практичних напрацювань, зважаючи на постійні зміни використовуваного інструментарію.

Так, основним монетарним інструментом НБУ є регулювання процентної (облікової) ставки. У 2014 р. під час розгортання вітчизняної фінансово-економічної кризи НБУ суттєво збільшив рівень процентних ставок з метою приборкання інфляції та обмеження попиту на іноземну валюту, який був спричинений її зростанням ціни на неї. У 2015-2016 рр. процентна політика НБУ характеризувалась постійними коливаннями, про що свідчать такі дані: 06.02.2015 процентну ставку було підвищено до 19,5%, а вже 04.03.2015 – до 30%. Після цього спостерігалось виключно зниження облікової ставки: 28.08.2014 – до 27%, 25.09.2015 – до 22%, 22.04.2016 – до 19%, 27.05.2016 – до 18%, 24.06.2016 – до 16,5%, 29.07.2016 – до 15,5%, 16.09.2016 – до 15%, а останнє зниження відбулося вже у середині 2017 р. і сьогодні облікова ставка НБУ складає 12,5%.

Слід зауважити, що саме облікова ставка НБУ прив'язана до ставки рефінансування, за якою НБУ надає банкам кредити рефінансування на визначений строк. Ставка рефінансування не може бути меншою, ніж облікова ставка. Динаміка середньозваженої ставки рефінансування на тендерах та облікової ставки НБУ представлена на рис. 1. Окрім того, облікова ставка є індикатором цінової політики комерційних банків на банківські депозитні та кредитні продукти.

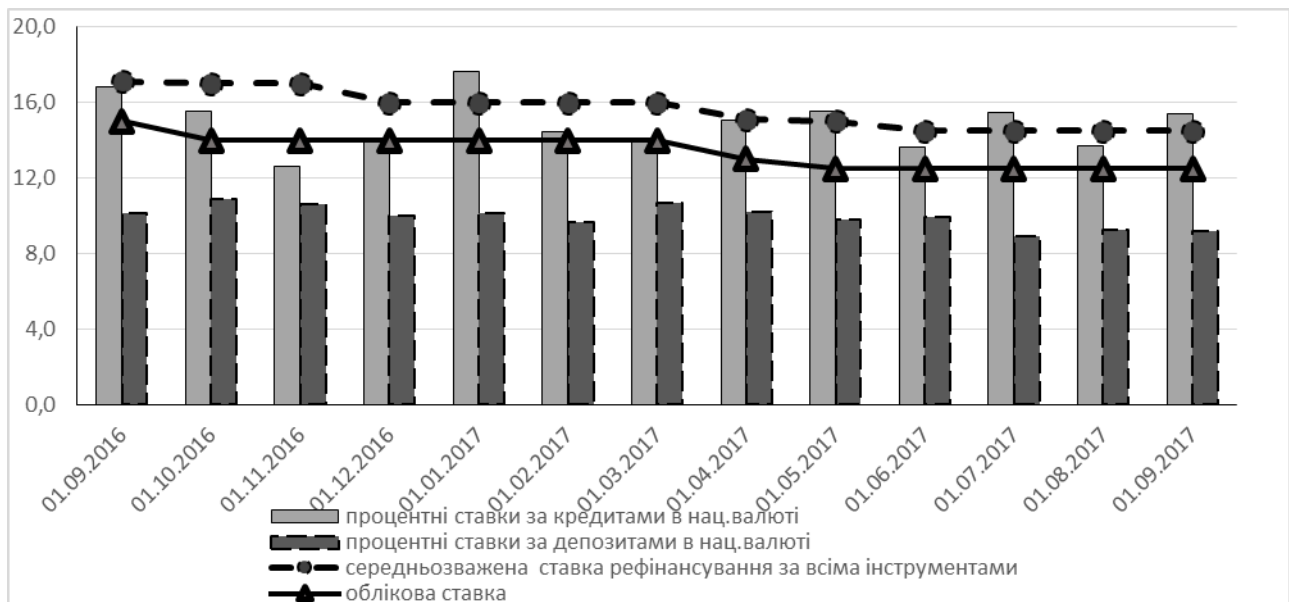

Рис. 1. Динаміка облікової ставки НБУ та процентних ставок кредитного ринку за період з вересня 2016 р. по вересень 2017 р., %

Джерело: побудовано авторами на основі даних НБУ

Як продемонстровано на рис. 1 облікова ставка НБУ не має тісного зв'язку зі ставками за кредитами банківських установ. Найбільшу частку в доходах банківської системи протягом 2015 – січня-травня 2017 років займали процентні доходи (становили більше 60% від загального обсягу доходів) та комісійні (більше 14%). Це свідчить про певну сталість структури доходів банківської системи [1].

27.10.2017 року Нацбанк несподівано для ринку підвищив облікову ставку відразу на 1 п. п. до 13,5%. Цим рішенням регулятор перервав дворічний період пом'якшення монетарної політики. Таким чином, Нацбанк хоче підвищити вартість грошей в економіці, щоб заспокоїти високу інфляцію. Тепер учасники ринку очікують підвищення ставок за депозитними сертифікатами, ОВДП і кредитами «овернайт». Депозитні ставки, які зараз знаходяться на багаторічних мінімумах, не зможуть проігнорувати нову цінову реальність [2].

Таким чином, слід розуміти, що зниження облікової ставки не завжди веде до зниження ставки за кредитами та розкручування інфляційної спіралі, у той час як її зростання обов'язково призводить до подорожчання кредитних ресурсів, що свідчить про недостатній зв'язок кредитної політики на макро- та мікрорівні. Зауважимо, що зростання рівня облікової ставки під час кризи та потреба більшості банківських установ у додаткових коштах, спричинили зростання відсоткових ставок за кредитами, депозитами та на міжбанківському кредитному ринку.

Більше того, як засвідчує практика, процентні ставки на міжбанківському кредитному ринку в Україні більшою мірою чутливі саме до курсової динаміки і девальваційного тиску: у період посилення тиску спостерігається суттєве зростання ставок відсотку і після завершення курсового шоку відбувається помітне їх зниження.

Слід зазначити, що в умовах розвинутих ринкових відносин облікова ставка центрального банку має більшою мірою індикативний характер, орієнтуючи суб'єктів грошового ринку на довгостроковий тренд зміни вартості капіталу, що визначає вагому роль і високу значимість цього банку як провідного макроекономічного регулятора. Порівняння облікових ставок країн світу у 2013-2016 роках вказано в табл. 1.

Таблиця 1

Облікові ставки центральних банків країн світу, 2013-2016 р.р. *

Країна	Облікова ставка ЦБ країни на 01.01.2017, %	Середня ставка ЦБ країни 2013-2016, %
Китайська народна республіка	4,35	5,35
Японія	-0,10	0,05
Сполучені штати Америки	0,75	0,3125
Південна Корея	1,25	1,81
Країни Євросоюзу	0	0,0875
Швейцарія	-0,75	0
Великобританія	0,25	0,4375
Канада	0,50	1
Швеція	-0,50	0,375
Ізраїль	0,10	0,36
Австралія	1,50	2,125
Індія	6,25	7,3125
Данія	-0,75	0
Бразилія	13,75	12,43
Мексика	5,75	3,875
Російська Федерація	10	10,875
Туреччина	8	6,38
ПАР	6	7
Україна	14	14,81

*Джерело: [3]

Таким чином облікова ставка НБУ є однією з найвищих в Європі. Слід зважати на те, що політика високих відсоткових ставок має значні негативні наслідки: зниження платоспроможного попиту в економіці та інвестиційної активності, високі відсоткові ставки призводять до удорожчання кредитів для суб'єктів господарювання, які відповідно закладають свої витрати в ціну продукції. Іншими негативними наслідками цієї політики є зниження інвестиційної активності в економіці та темпів економічного розвитку.

Література:

1. НБУ опублікував фінансові результати діяльності банків з 2015 року. - 5 липня 2017- [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mind.ua/news/20173896-nbu-opublikuvav-finansovi-rezultati-diyalnosti-bankiv-z-2015-roku>.
2. Нацбанк розгортає ціни. – 27.10.2017 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/413504/natsbank-rozgartaye-tsiny>
3. Відсоткові ставки центральних банків / ФорексУкраїна. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forexua.com.ua>

Галина МАРИНІНА
студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Стечишин Т.Б.

ПРОБЛЕМИ ПРОВАДЖЕННЯ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Негативні тенденції розвитку вітчизняної економіки в останні роки великою мірою зумовлені впливом зовнішніх шоків, збройним конфліктом на Сході України, а також відсутністю реальних, ефективних зрушень у реформуванні інституційних засад функціонування господарських відносин. З огляду на це держава не може достатньою мірою протистояти викликам сьогодення через економічну політику, адже вразливість національної господарської системи до зовнішніх і внутрішніх шоків визначається також тим, як на них реагує монетарна влада країни, проводячи грошово-кредитну й валютну політику. У зв'язку з активним впливом глобалізації на національні економіки валютні відносини відіграють головну роль у формуванні соціально-економічних умов розвитку кожної країни та позиціонуванні її місця у світі, тому саме валютна політика виступає ключовим важелем впливу на динаміку економічних процесів [1].

Валютна політика – сукупність заходів у сфері міжнародних валютних відносин, здійснюваних державою відповідно до тактичних (поточних) і стратегічних цілей країни. Валютна політика має ґрунтуватись на глибокому аналізі валютних відносин і методів регулювання. Складовими валютної політики є валютне регулювання, валютний контроль, міжнародна валютна співпраця (участь у міжнародних валютно-фінансових організаціях). Валютна політика має спрямовуватись на встановлення і підтримання паритетного курсу національної валюти щодо іноземних валют, стимулювання зростання державних валютних резервів та ефективного їх використання.

Загалом валютна політика (monetary policy) – це невід'ємна складова грошово-кредитної політики держави, сукупність економічних, правових та організаційних заходів, що здійснюються державними органами, центральними банківськими та фінансовими закладами, міжнародними валютно-фінансовими організаціями у сфері міжнародних валютних відносин. Валютна політика здійснюється на національному, регіональному рівнях та у глобальному масштабі на основі валютного законодавства у двох основних формах – структурної і поточної політики. Структурна валютна політика – це сукупність заходів довготермінового характеру, спрямованих на запровадження структурних змін у світовій валютній системі. Структурна політика має на меті реформування сфери міжнародних валютно-фінансових відносин для забезпечення її адекватності потребам світової економіки. Як правило, такі реформи супроводжуються загостренням конкурентної боротьби між окремими валютами. Поточна валютна політика – це сукупність короткотривалих заходів,

які передбачають регулювання валютного курсу і валютних операцій, валютних ринків і ринку золота.

Можна виокремити кілька основних цілей валютної політики. Передусім – це забезпечення сталого економічного зростання, забезпечення стабільності національної валюти та підтримання рівноваги платіжного балансу. Кінцеві цілі валютної політики підпорядковані стратегічним цілям грошово-кредитної та загальноекономічної політики — зростанню зайнятості та виробництва ВВП, стабілізації цін. Крім зазначених загальних цілей, валютна політика має свої специфічні цілі, що реалізуються переважно у валютній сфері і теж справляють істотний вплив на розвиток реального сектору економіки. До них належать: - лібералізація валютних відносин у країні; - забезпечення збалансованості платіжного балансу та стабільних джерел надходження іноземної валюти на національний ринок; - забезпечення конвертованості національної валюти; - підтримання стабільності курсу національної валюти; - захист іноземних та національних інвестицій у країні.

Вибір тієї чи іншої валютної політики визначається ступенем залежності національної економіки від процесів, що відбуваються у світовому господарстві. Якщо країна великою мірою піддається загрозі внутрішньої нестабільності і меншою залежить від зовнішньої, то для неї, як правило, кращими є фіксовані валютні курси. У разі, коли економіка країни значною мірою залежить від світового ринку, а внутрішня економічна ситуація і національна макроекономічна політика порівняно стабільні, то кращими є плаваючі валютні курси.

Отже, обрання правильної стратегії валютної політики є чи не найважливішим чинником забезпечення стійкого економічного розвитку України в контексті ефективної роботи фінансового сектору. Вона має розроблятися таким чином, щоб якомога краще відповідати на зовнішні й внутрішні виклики.

Питанням монетарного регулювання й діяльності центрального банку присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних економістів, зокрема С. М. Аржевітіна, А. А. Гриценка, А. І. Даниленка, О.В.Дзюблюка, В. В. Зимовця, В. І. Міщенко, С. В. Міщенко, В. С. Стельмаха, Дж. Тобіна, Е. Хансена, Дж. Хаммонд, О. Є. Шпенюк та ін. Однак наразі актуальними є питання валютного регулювання як одного із найефективніших інструментів впливу на економіку країни.

Основними проблемами, що нині виникають у питаннях реалізації валютної політики є питання застосування режиму валютного курсу, вибору валютної стратегії. Не менш важливим є питання регулювання здійснення валютних операцій. Вирішенням цієї проблеми може слугувати прийняття законодавчого акту.

Отож, коли чекати на зміни у валютному регулюванні та що вони принесуть українцям. Одним із нагальних питань, що стоять у питаннях валютного регулювання є прийняття Закону України «Про валюту». Такий законопроект було оприлюднено на розгляд громадськості. Експерти одразу ж охрестили його «революцією, відкладеною в часі», так як закону, який регулює

валютну політику в Україні, по факту, не існує. Все регулювання відбувається під впливом Кабміну за його Декретом 1993 року, але за 24 роки він застарів. І на базі декрету НБУ видав низку підзаконних актів (108), які стримують розвиток економіки. Окрім того, декрет не відповідає тим вимогам, які накладає на Україну Угода про асоціацію з ЄС.

Головною новацією законопроекту є концепція «дозволено все, що прямо не заборонено». Вона означає, що майже будь-які валютні операції між резидентами і між резидентами та нерезидентами в іноземній та національній валюті зможуть здійснюватися без обмежень.

Гривня залишиться єдиним засобом платежу, але буде дозволено широкий спектр операцій з валютою, які раніше українцям були недоступними. Така модель валютного регулювання відповідає міжнародній практиці – директиві ЄС 88/361/ЄЕС про вільний рух капіталу – та Угоді про асоціацію між Україною та ЄС.

Серед особливостей нового законопроекту експерти відзначають [2], по-перше, скасування санкцій за порушення валютного законодавства та заміну їх штрафами, скасування валютних ліцензій на інвестування за кордон. По-друге, Українцям не треба буде користуватися схемами та послугами чорного ринку, всі операції буде дозволено за замовчуванням за єдиним винятком – засобом платежу на території України залишається гривня, вільного обігу долару як засобу платежу за товари чи послуги не буде. По-третє, Новий законопроект написано з урахуванням європейських положень про валютне регулювання та декларує свободу проведення валютних операцій, гнучке ціноутворення валют і пріоритет ринкових інструментів при здійсненні валютного регулювання. По-четверте, Законопроект передбачає спрощення та відміну багатьох процедур валютного контролю, відміну ліцензування валютних операцій, і це безумовно буде мати позитивний ефект для бізнесу.

Попри позитивну оцінку з боку експертів законопроект містить і кілька положень, за які його критикують [2].

По-перше, попри оголошену лібералізацію, Національний банк залишив за собою право встановлювати тимчасові обмеження у ручному режимі при виникненні кризових ситуацій «до 6 місяців з можливістю пролонгації». При цьому в проекті не прописані формальні ознаки кризових ситуацій. Тож на практиці обмеження можуть тривати значно довше, аніж півроку.

По-друге, ряд експертів радять НБУ звернути увагу й на ринок криптовалют, які останнім часом набрали шалених обертів в Україні та світі, а в законопроекті про них не згадано жодним словом.

По-третє, повна лібералізація валютного регулювання прив'язується до прийняття Верховною Радою пакету законів з протидії ухилянню від податків – так званий пакет анти-BEPS (base erosion and profit shifting). Цей пакет у свою чергу, має зробити революцію вже у податковому законодавстві, адже ним запроваджується обмін інформацією з офшорами та оподаткування операцій із такими юрисдикціями і, таким чином, усувається мотивація компаній бігти в офшорні юрисдикції щоб уникнути сплати податків.

Зважаючи на необхідність удосконалення валютного регулювання та контролю в Україні, а також на тенденції економічного розвитку держави, прийняття Закону України «Про валюту» було б величезним кроком уперед для економіки України, засобом її реальної інтеграції у глобальні ринки та міжнародні ланцюжки вартості, надзвичайною допомогою експортерам та поштовхом до розвитку українського фінансового ринку і недержавного пенсійного забезпечення.

Література:

1. Дзюблюк О. В. Валютна політика як фактор макроекономічної стабілізації / О.В. Дзюблюк // Фінанси України. – 2016. – № 11. – С. 33-51.
2. Букатюк У. В Україні хочуть перестати регулювати валютні операції. Що це означає [Електронний ресурс] / У. Букатюк. – Режим доступу: https://espresso.tv/article/2017/08/16/valyuta_po_novomu_minuyemo_lanos_na_tesl

Роксолана МАТВІЙЧУК

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач кафедри банківської справи Рудан В.Я.

ЗАЛУЧЕННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

В сучасних умовах активних інтеграційних та глобалізаційних процесів, розвитку міжнародної торгівлі, збільшенні частки міжнародних інвестицій необхідним є розвиток потужної, конкурентоспроможної ринкової економіки України. Це можливо лише за умови структурної перебудови, ефективного реформування всіх ланок економіки та фінансово-кредитної системи країни.

Для підвищення рентабельності підприємств необхідні заходи щодо переоснащення та модернізації устаткування, впровадження нових видів техніки та технологій виробництва, що потребує залучення додаткових запозичених коштів. Основним кредитором можуть стати комерційні банки. Але обсяги ресурсів комерційних банків є недостатніми для кредитування не те що економіки загалом, а й навіть її стратегічних галузей.

Збільшення ресурсної бази комерційних банків має відбутися через залучення тимчасово вільних коштів фізичних осіб (заощаджень), шляхом формування привабливих умов для довгострокових депозитів.

Оскільки на сьогодні спостерігається криза банківської системи, зниження рівня ліквідності та платоспроможності комерційних банків, скорочення їх кількості, то питання залучення на депозити вклади фізичних осіб набуває особливої актуальності.

Отже, головним фактором стимулювання економічного розвитку країни є забезпечення суб'єктів господарювання необхідними фінансовими ресурсами

та збільшення обсягів грошової маси в обігу, а будь-які конфлікти в суспільстві супроводжуються зниженням довіри до банківської системи і як наслідок сприяють відтоку депозитів, що зменшує грошову масу в обігу та збільшує кошти поза банками [1] (таблиця 1).

За даними таблиці 1. можемо спостерігати структуру грошової маси в обігу.

Таблиця 1

Характеристика грошової маси в обігу

Основні показники	Грудень 2014	Грудень 2015	Грудень 2016	Вересень 2017
Грошова маса МЗ (млрд. грн.)	957	994	1103	1123
Готівкові кошти в обігу поза банками (млрд. грн.)	287	283	314	307
Частка коштів поза банками до грошової маси (%)	30,0	28,4	28,5	27,3

Джерело: складено за даними [2,3].

Найбільш негативна динаміка спостерігалася у 2014 році, коли гроші поза банківською системою становили 287 млрд.грн., що складало 30% до грошової маси, поступово ситуація покращувалася, та вже у вересні поточного року ці показники становили 307 млрд.грн., та відповідно 27,3% але і така частка є більшою ніж поточні зобов'язання усіх банківських установ.

З метою стабілізації банківської системи у травні 2015 р. був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов повернення строкових депозитів», у якому визначено, що за вкладами на вимогу банки зобов'язані видати вклад або його частину на першу вимогу вкладника, а видача строкових вкладів до настання цього строку є неможливою, якщо це не передбачено умовами договору, що також обмежує можливості вкладників [5].

Таким чином, можна виокремити такі проблеми, що перешкоджають банкам залучати кошти фізичних осіб на депозити:

- Недостатній рівень заощаджень фізичних осіб, який є наслідком низьких доходів населення;
- Криза банківської системи України та банкрутство банків;
- Недовіра населення до банків та фінансово-кредитних установ;
- Низький рівень фінансової грамотності населення;
- Необізнаність та низька інформованість населення з приводу розміщення коштів на депозитах;
- Недосконала система функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та його дефіцит.

Розглянемо динаміку загального обсягу депозитів та їх валютну структуру за останні 5 років (таблиця 2):

Таблиця 2

Динаміка депозитного портфелю банків України 2013-2017 рр.

Показник(на початок року)	2013	2014	2015	2016	2017
у % до загального показника	56	63	54	55	54
В іноземній валюті (млрд.грн.)	248	246	306	316	354
у % до загального показника	44	37	46	45	46
Курс USD/UAH (на поч. року)	7.9930	7.9930	15.7686	23.7837	26.6924
В іноземній валюті (млрд. дол. США)	31.03	30.78	19.41	13.29	13.26

Джерело: складено за даними [2].

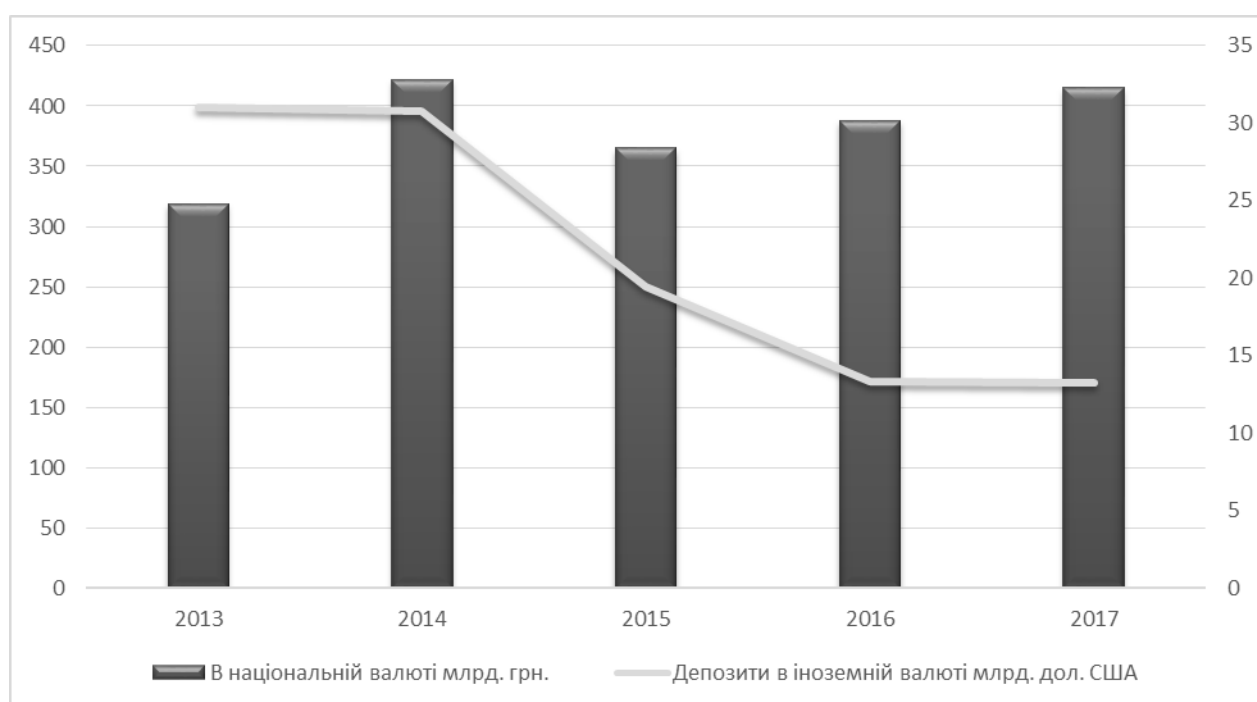

Рис. 1. Валютна динаміка депозитного портфелю банків України за 2013-2017 рр.

Незважаючи на те, що у відсотковому співвідношенні валютна динаміка депозитного портфелю залишається стабільною з домінуванням національної валюти, графік демонструє, що протягом останніх чотирьох років частка депозитів в іноземній валюті суттєво скоротилася. Так, у докризовому 2013 році ця частка становила 31.03 млрд. дол. США та відповідно 44% усіх депозитів, тоді як на початку поточного року цей показник становив лише 13.26 млрд. дол. США та 46%.

Таке скорочення можна пояснити зростанням інфляційних процесів та суттєвою девальвацією гривні. Протягом 2014-2015 рр. банківська система України втратила 17,7 млрд. дол. США депозитів в іноземній валюті, що ускладнює виконання банками своїх зобов'язань в іноземній валюті,

призводить до зниження валютної складової ліквідності банківської системи. Відтак банки відчувають брак іноземної валюти, та відтермінують видачу депозитів, або, як це відбулося із ПАТ «Платинум Банк» пропонують отримувати іноземні депозити у національній валюті [4].

Очевидно, що після негативних наслідків фінансової кризи депозитні портфелі банків поповнюються вкладами фізичних осіб, так як загальний обсяг депозитів зростає, а темпи зростання є додатними. Отже ринок депозитів дещо стабілізується.

Проте, необхідними все ж залишаються заходи щодо подолання проблем, які гальмують збільшення обсягів депозитів, а відтак і ресурсної бази комерційних банків. До шляхів вирішення цих проблем відносимо:

- Підвищення фінансової грамотності населення, шляхом подальшої реалізації Програми підвищення фінансової грамотності населення, розроблення Стратегії з підвищення рівня фінансової грамотності населення України. Використовувати всі наявні канали інформації: телебачення, офіційні сайти НБУ та комерційних банків, засоби масової інформації, друковану продукцію, різні форми навчання (тренінги, семінари, конкурси, презентації, екскурсії) тощо.;

- Підняття рівня довіри населення до банківських установ.

Що варто здійснювати через стабілізацію курсу національної валюти, збільшення капіталу банків за рахунок зростання статутного фонду банку, безумовне і своєчасне відшкодування вкладів у проблемних банках за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в межах законодавчо затвердженого ліміту;

- Розробка банками нових видів послуг, депозитних програм та продуктів для клієнтів;

- Вдосконалення законодавства щодо регулювання депозитної діяльності;

- Вжиття заходів щодо зменшення дефіциту Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, шляхом збільшення ресурсної бази Фонду;

- Розвиток страхового ринку, в тому числі недержавного пенсійного страхування;

Отже, ефективне функціонування ринку вкладів і депозитів необхідне для забезпечення економічного зростання країни, нормального функціонування банківської системи України, регулювання грошової маси в країні, підвищення ліквідності та платоспроможності банків, виконання ними розрахунково-кредитних операцій та збільшення спектру банківських послуг.

Література:

1. Бартош О.М. Депозити фізичних осіб: проблеми сьогодення/ О.М. Бартош// Ефективна економіка – 2017. - №5 – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5599>
2. Грошово-кредитна та фінансова статистика // Офіційний сайт НБУ. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415
3. Грошово-кредитна статистика за вересень 2017 року статистика // Офіційний сайт НБУ. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=56820664
4. Динаміка депозитів у банках України станом на 01.01.2016 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://vashbankir.com/analytics-banking/dynamics-deposits.html?hl=uk>

Ольга МЕТЛУШКО
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Нині системи дистанційного банківського обслуговування (ДБО) стають невід'ємною частиною буденного життя. Ще 10 років тому такими системами користувалися лише обмежена кількість людей, а зараз, коли всі переваги безумовні, це стало вже масовим трендом. Тепер, обираючи банк, все більше користувачів вивчають не лише рівень процентних ставок або спеціальні умови кредитування, а й зосереджують велику увагу на питаннях безпеки і зручності роботи з банком. Практично в будь-якому комерційному банку в тому чи іншому вигляді присутня система ДБО: одні банки працюють в системі з юридичними особами, інші підключають до неї і фізичних осіб. Дистанційне банківське обслуговування є вигідною і зручною формою взаємодії як для банку, так і для його клієнтів.

Зважаючи на те, що розвиток систем дистанційного банківського обслуговування в Україні розпочався порівняно недавно, темпи його зростання вже перевершують світові показники. Окрім того, саме конкурентне середовище змушує банки звертати пильну увагу на впровадження систем дистанційного банківського обслуговування.

Практика впровадження ДБО і проблем, які при цьому виникають, дозволяють виділити три групи фінансових організацій в залежності від цілей впровадження. До першої групи фахівці відносять великі українські або іноземні банки (а також вітчизняні банки з іноземними інвестиціями), для яких розвиток бізнесу – це їхній стратегічний напрямок. Як правило, в загальну стратегію розвитку філійної мережі вже входять витрати на придбання системи ДБО для приватних клієнтів.

До другої категорії відносять банки, які з тих чи інших причин змушені знижувати свою присутність на ринку і не мають достатньо коштів для повноцінного розвитку роздрібною та корпоративною мережі. У цих умовах найкращим рішенням для банку стає впровадження ДБО.

До третьої групи банків відносять ті кредитні організації, які впроваджують систему ДБО як іміджеву складову свого бізнесу [1].

Виходячи з цього, можна зауважити, що процес розвитку продуктів на базі систем ДБО вимагає ретельного опрацювання щодо розрахунків економічної ефективності та окупності таких проектів для банку. Згідно з класичним визначенням, ефективність обчислюється як співвідношення витрат і

отриманих результатів. Основна складність виникає щодо оцінки ефективності впровадження інтернет-банкінгу. Вона полягає у всебічному аналізі цих двох складових [2].

Якість будь-якого методу оцінки ефективності визначається якістю використовуваного інструментарію для вимірювання результатів впроваджуваного проекту і пов'язаних з ним витрат. Щодо оцінки ефективності, то зазвичай виділяють два напрямки: порівняння досягнутого і запланованого економічного ефекту (наприклад, прибуток від використання системи за заданий період часу) і оцінку поточної ефективності роботи (вартість обслуговування клієнта, рентабельність тощо). Методи оцінки інвестиційних проектів добре відомі [3]:

1. Чиста приведена вартість – NPV (Net Present Value). Типовий проект впровадження системи дистанційного банківського обслуговування характеризується інвестиціями на початку проекту, періодичними витратами на обслуговування системи, а також надходженнями – прямим або непрямим прибутком від впровадження системи.

2. Індекс рентабельності інвестицій – PI (Profitably Index). Цей метод є наслідком методу розрахунку чистої приведеної вартості.

3. Термін окупності інвестицій – PP (Payback Perod)

4. Дисконтований термін окупності інвестицій – DPP (Dscouted Payback Perod).

Оцінку поточної ефективності роботи цікаво проводити в порівнянні як ефективності різних видів дистанційного банківського обслуговування між собою, так і в порівнянні з ефективністю класичного способу обслуговування клієнтів у відділенні банку. Отримані таким чином показники можуть слугувати корисним аналітичним матеріалом для прийняття рішення щодо необхідності впровадження в банку систем дистанційного банківського обслуговування.

Серед методів порівняння, які найбільше підходять, можна виділити наступні:

- метод порівняння сукупної вартості володіння системою дистанційного банківського обслуговування і відділення банку. При цьому аналізують порівняння витрат на впровадження і забезпечення роботи системи дистанційного банківського обслуговування впродовж заданого терміну з інвестиціями на відкриття нового відділення банку і витратами на його роботу;

- метод порівняння поточних витрат на роботу окремого відділення банку і системи дистанційного банківського обслуговування (підрозділу, який здійснює дистанційне обслуговування). Такий метод відрізняється відсутністю первинних інвестицій, замість нього вводиться поняття вартості оренди необхідних ресурсів;

- метод порівняння витрат на окремі операції. Розглядається не діяльність напрямку загалом, а порівняльна вартість проведення окремих операцій.

Перші два методи призначені перш за все для прийняття рішення щодо впровадження системи дистанційного банківського обслуговування. Третій метод – для уточнення вибору ефективнішої системи для конкретного банку,

або ж для прийняття рішень про розвиток існуючої в банку системи дистанційного банківського обслуговування в сфері надання нових видів послуг у цій системі.

Розглянутий вид моделювання має досить теоретичну основу, проте, на наш думку, є гнучким і сильним інструментом для дослідження фінансових потоків. Таким чином, прийняття цього методу за основу дозволить, на наш погляд, обчислити сукупність позитивних та негативних варіантів та виявити найоптимальніші величини первинних інвестицій в проект, з тією метою, щоб наступні етапи реалізації продукту та витрати носили прогнозований характер, а також забезпечили фінансову стійкість проекту.

Література:

1. Горчакова М. Е. Дистанционное банковское обслуживание : учеб. пособие / М. Е. Горчакова. - Иркутск : Изд-во БГУЭП, 2009 (Иркутск). – 64 с.
2. Лемешинский С.Н. Проблемы оценки эффективности внедрения дистанционного банкинга / С. Н. Лемешинский. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://docplayer.ru/41590541-Problemy-ocenki-effektivnosti-vnedreniya-distancionnogo-bankinga.html>
3. Кузнецова О.Б. Расчет экономической эффективности от внедрения ИТ-проектов. Методические указания. – Мурманск 2012. – 31 с.

Христина МИРОН

студентка факультет обліку і аудиту

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцентр кафедри банківської справи Малахова О.Л.

АНАЛІЗ ПОПИТУ НА ГРОШІ В УКРАЇНІ

Попит на гроші є однією з основних складових грошового ринку, на основі якого встановлюється ринкова рівновага. Визначальний вплив зміни попиту та пропозиції грошей на ставку процента як їх ціну є свідченням підпорядкованості грошового ринку загальним закономірностям функціонування ринку взагалі.

Попит на гроші можна розглядати як бажання економічних суб'єктів мати у власному розпорядженні певну кількість платіжних засобів (касу). Тримання каси пов'язано з альтернативними витратами, тому що власник каси відмовляється одержувати доходи від тих видів майна, які він міг придбати на гроші що лежать в касі.

На відміну від країн, що зробили суттєві кроки в прискоренні економічного розвитку внаслідок активної модернізації своїх економік, які були підтримані внутрішніми фінансовими ресурсами, монетарна підтримка економічної динаміки в Україні є досить слабкою. Аналіз динаміки показника монетизації вітчизняної економіки у 2002-2016 рр. (рис. 1) вказує не тільки на невисокий його рівень порівняно з країнами «економічного дива», але й на формування спадного тренду: співвідношення грошового агрегату М2 та ВВП зменшилось із 60,2% у 2014 р. до 46,3% у 2016 р., агрегату М0 та ВВП – не досягнуло докризового рівня.

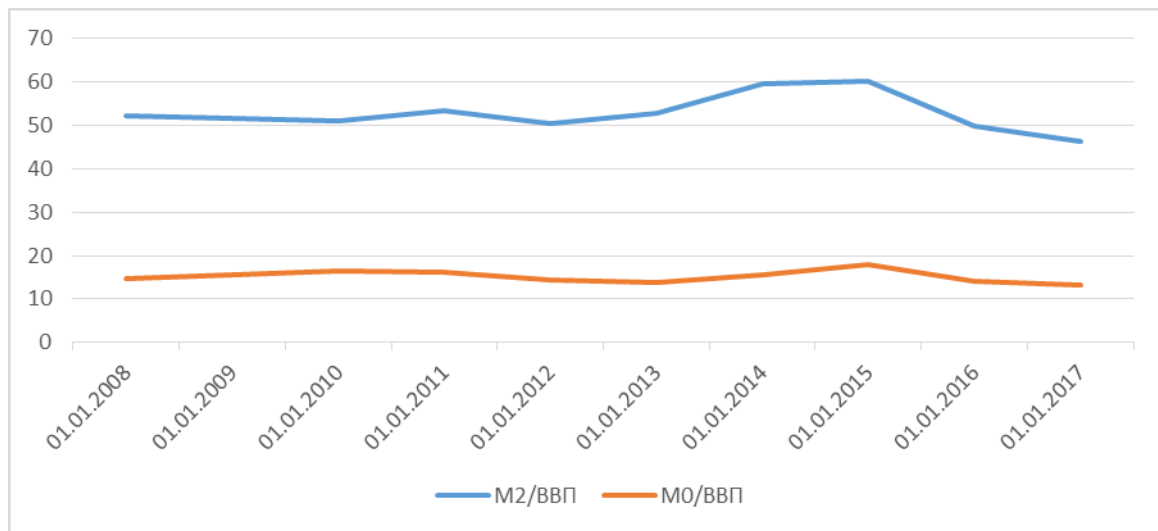

Рис. 1. Динаміка показників монетизації української економіки у 2002-2016 рр., розрахованих по грошовим агрегатам M0 та M2, %

Джерело: розраховано за даними НБУ та Держстату України

Післякризовий етап розвитку української економіки супроводжується також спадним трендом показника монетизації, розрахованого для грошового агрегату M3, що у 2016 р. знову опустився нижче 50%, а саме до 46,3%. Серед причин є те, що, незважаючи на фінансові потреби реального сектору, Національний банк України (НБУ) реалізує політику інфляційного таргетування, яка призводить до стиснення грошей в обігу [1; 2].

Стримуюча антиінфляційна монетарна політика призвела до того, що динаміка реальної монетизації (як співвідношення індексів змін реальних показників грошей M3 та ВВП) була у 2016 р. слабкою ($0,95 < 1$), тобто темпи грошової пропозиції відставали від економічної динаміки, як і в кризових 2009 та 2015 роках. Негативний вплив згортання грошової пропозиції на економічну динаміку в країні ставить на порядок денний питання про те, скільки потрібно грошей для відновлення економічного зростання в Україні. З точки зору коректності заявлених НБУ високих темпів економічного зростання на 2017-2018 рр. доречним є аналіз прогностичної динаміки грошової пропозиції, яку проводитиме НБУ у коротко- та середньостроковій перспективі.

Таким чином, за кількісною теорією грошей між зростанням ВВП, грошовою масою та інфляцією існує залежність. Поява в обігу надлишкової грошової маси веде до збільшення сукупного попиту і зростання цін, унаслідок чого зменшується купівельна спроможність грошової одиниці. У ринкових умовах, недостатня маса грошей може спричинити збої у реалізації товарів і такі негативні для всієї економіки явища, як спад виробництва та зниження ділової активності. Тому відправною точкою в статистичному аналізі попиту на гроші є обсяг (номінальний та реальний) ВВП, який є узагальнюючою характеристикою діяльності підприємств всіх видів економічної діяльності і являє собою ринкову вартість кінцевої продукції та послуг за певний період та інфляції.

Підбиваючи підсумки дослідженню, слід зазначити, що параметри попиту на гроші мають тенденцію постійно змінюватись, удосконалюватись, перетворюватись згідно умов розвитку суспільства на конкретному історичному етапі.

Література:

1. Дорожня карта Національного банку України з переходу до інфляційного таргетування (ІТ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=28704716>
2. Шумська С. Монетарна політика та відновлення економічного зростання в Україні / С. Шумська // Еко- номіка та прогнозування. – 2015. – № 3. – С. 21-41
3. Аналіз та класифікація чинників попиту на гроші. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2017/15_2017/41.pdf
4. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua

Михайло ОКОНСЬКИЙ

студент факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи О.О. Іващук

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ

Розвиток економіки України за сучасних умов потребує нових підходів до забезпечення стабільності та ефективності функціонування всіх складових ринкової інфраструктури. Стратегічною метою функціонування вітчизняної банківської системи є забезпечення сталості її розвитку шляхом досягнення надійності, стійкості до криз, підвищення якості та ефективності її діяльності. Важливу роль у зміцненні банківської системи України, зростанні довіри до неї вкладників та інвесторів відіграє управління банківських ризиків. У загальній сукупності банківських ризиків найбільша питома вага припадає на кредитні ризики. Кредитні ризики, з огляду на пріоритетність та високу прибутковість кредитних операцій, є визначальними в діяльності вітчизняних і зарубіжних банків. Негативна дія кредитних ризиків завдає банкам значних втрат і є однією з найвагоміших причин їхнього банкрутства.

Значний внесок у теорію та практику управління кредитними ризиками банків зроблено у працях С.Аржевітіна, І. Балабанова, І. Бланка, І. Бушуєвої, О. Васюренка, В. Вітлінського, В. Волошина, В. Галасюка, В. Гейця, А. Господаровіч, М. Дмитренка, О. Заруби, І. Івченко, Г.Карчевої, М. Козоріз, С. Козьменка, В. Кочеткова, В.Міщенко, Г. Панової, Л. Примостки, О. Пернарівського, Я. Наконечного, П. Роуза, А. Сандерса, Дж. Сінкі, Т. Смовженко.

Розглядаючи місце і роль кредитних ризиків у банківській діяльності, можемо відзначити, що витрати банків через неврахування впливу кредитних ризиків на результати діяльності не обмежуються прямими фінансовими втратами, а мають значно масштабніший прояв внаслідок [6]: втрати репутації банку, оскільки велика кількість прострочених кредитів зменшить довіру

вкладників та інвесторів, зумовить посилений нагляд з боку центрального банку (ризик репутації); недосконалості та неповноти інформації (інформаційний ризик); існування втрат за кредитною угодою внаслідок коливання валютних курсів (кредит виданий в іноземній валюті) в період між укладенням угоди і фактичними розрахунками за нею (валютний ризик); втрати капіталу банку у зв'язку з падінням ринкової ціни його акцій, спричинене проблемними кредитами (ризик капіталу).

Отже, кредитні ризики – одне з найбільш складних та проблемних явищ у банківській діяльності, вони породжують інші види ризиків і є причиною не лише фінансових і матеріальних втрат, але й втрат інтелектуальних, репутації та часу.

Дослідження чинників кредитних ризиків здійснюється з метою всебічного дослідження природи, оцінки прояву та обґрунтування вибору методів впливу на кредитні ризики в процесі здійснення кредитних операцій у банках.

Світовий досвід засвідчує, що врахування причин виникнення кредитних ризиків дає змогу уникати банківських криз, банкрутства кредитних установ та формувати стабільну фінансово-кредитну систему [1]. Фахівці Базельського комітету по нагляду за діяльністю банків у рекомендаціях щодо управління ризиками акцентують увагу на внутрішньобанківських чинниках кредитних ризиків, які, за даними дослідження аналітиків, є найвпливовішими факторами ризиків [3]. Згідно із аналітичними даними Світового банку 67 % від загальної суми збитків за кредитами банків зумовлюють внутрішні банківські чинники. А зовнішні по відношенню до банків фактори спричиняють лише 33% від загальної суми збитків від кредитної діяльності. Американські банкіри важливими чинниками кредитних ризиків визначили лібералізм у видачі кредитів (46%), слабкість кредитної політики та стратегії ризиків (40%), концентрація кредитів (24%) [5]. Таким чином світова банківська практика свідчить про домінуючий вплив за умов сьогодення внутрішньобанківських чинників на рівень кредитних ризиків.

Одним із найважливіших інструментів впливу НБУ на кредитну діяльність є формування грошово-кредитної політики, залежно від умов якої змінюється рівень облікової ставки, вимоги до резервування в банках та умови кредитування. Від цього чиннику залежить рівень банківського регулювання кредитних ризиків, видача ліцензій на здійснення діяльності, адекватність методик встановлення нормативів ризику, формування резервів під можливі втрати від кредитних операцій, стандарти звітності за кредитними операціями.

Серед інших важливих чинників, такі, як рівень інфляції, безробіття, оподаткування визначають стан та загальні тенденції діяльності банків та їхніх клієнтів. За умов економічної нестабільності, структурних змін в економіці негативна дія кредитних ризиків значно підвищується, і на мікроекономічному рівні важко застосувати ефективні механізми їх регулювання. А стабілізація економіки є важливою умовою забезпечення ефективності регулювання кредитних ризиків в банках та сприяє зменшенню негативної дії ризиків, яка не може бути урегульована на рівні банків самостійно. Потребує врахування і кон'юнктура попиту та пропозиції на фінансово-кредитному, валютному,

фондовому, товарному та інших ринках. Вона визначає рівень процентних ставок за кредитами, ціни на цінні папери, товари, послуги, сировину, енергоносії тощо. Важливість цих чинників визначається їх впливом на діяльність контрагентів, їхніх постачальників, замовників, посередників, і часто є запорукою отримання грошових надходжень в певній сумі та у встановлені строки.

Таким чином, у зовнішньому середовищі діяльності банків та їхніх клієнтів постійно відбуваються процеси, які зумовлюють сприятливі умови для кредитування банками нових клієнтів, економічно значимих галузей та регіонів, інноваційних проектів або, навпаки, створюють додаткові труднощі, що виявляються у підвищенні негативної дії кредитних ризиків та зниження якості кредитних портфелів банків.

Література:

1. Грюнинг Х. ван, Брайович Бранатович С. Анализ банковских рисков. Система оценки корпоративного управления и управления финансовым риском / Пер. с англ.; вступ.сл. д.э.н. К.Р.Тагирбекова – М.: Издательство «Вест Мир»; 2003. – 204 с.
2. Кредитний ризик комерційного банку: Навч. Посібник / В.В. Вітлінський, О.В. Пернарівський, Я.С. Наконечний, Г.І. Великоіваненко; За ред. В.В. Вітлінського. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 251 с.
3. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» схвалено Постановою Правління Національного банку України № 104 від 15.03. 2004 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
4. Ониськів Л.М. актуальні проблеми оцінки кредитного ризику банку: нові вимоги та вплив на кредитування [Електронний ресурс] / Л.М. Ониськів // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2017. – Випуск 15. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/108.pdf>.
5. Слобода Л.Я. Дослідження факторів кредитних ризиків банків // Регіональна економіка. – 2006. – № 1. – С. 125-134.
6. Слобода Л.Я. Місце та роль кредитних ризиків у банківській діяльності // Регіональна економіка. – 2005. – № 1 (35). – С. 126-137.

Іванна НІМЧУК

студентка факультет обліку і аудиту

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Тіньова економіка загалом визначається як господарська діяльність, яка розвивається поза державним обліком та контролем, а тому не відображається в офіційній статистиці. «Тіньові» підприємства не перерозподіляють власних доходів до бюджетів та державних цільових фондів, вони не сплачують податки, максимізуючи власні прибутки.

За різними оцінками тіньова економіка в Україні складає близько 40% ВВП, тобто близько 53 мільярдів доларів. Це ті гроші, з яких не сплачуються податки [3].

Чинники і умови, які визначають надзвичайне зростання обсягів «тіньової» економіки на сучасному етапі розвитку України:

▪ соціально-економічна криза в країні (під впливом подій 2014 року, поточна економічна ситуація в Україні характеризується подальшим занепадом. 2014-2015 рр. глибока криза в країні: низький зовнішній та внутрішній попит унаслідок гальмування економічного зростання; зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів; ускладнення відносин з основними торгівельними партнерами та відтік інвестицій);

▪ недосконалість політики держави (непослідовність економічних і соціальних реформ, неврегульованість суспільно-економічних відносин);

▪ серйозні прогалини в чинному законодавстві (відсутність стабільного законодавства, яке регламентує економічну діяльність, недостатня проінформованість населення про причини і наслідки реформ);

▪ небезпечний рівень корумпованості державних службовців (неправильне використання або зловживання державними активами з боку самих державних службовців або у співпраці з іншими посадовими чи приватними особами – для особистої, сімейної, партнерської вигоди чи вигоди поплічників).

Досить важливо звернути увагу на причини утворення тіньової економіки (рис.1).

Рис.1. Причини тінізації економіки

Джерело: Розроблено автором за [1]

Сумарне податкове навантаження в Україні становить 52,2% від прибутку/доходу. Тобто у випадку повної детінізації економіки, держбюджет додатково отримає близько 28 мільярдів доларів на рік.

Якщо припустити, що усі ці "детінізовані податки" були б розподілені виключно на зарплати бюджетникам – лікарям, вчителям, держслужбовцям, яких в Україні близько 3 мільйонів осіб, та пенсіонерам, яких близько 13,4 мільйонів – то на одну особу припадає додаткових 141 долар на місяць [5].

Тіньовий обіг наявний у таких сферах діяльності (рис 2).

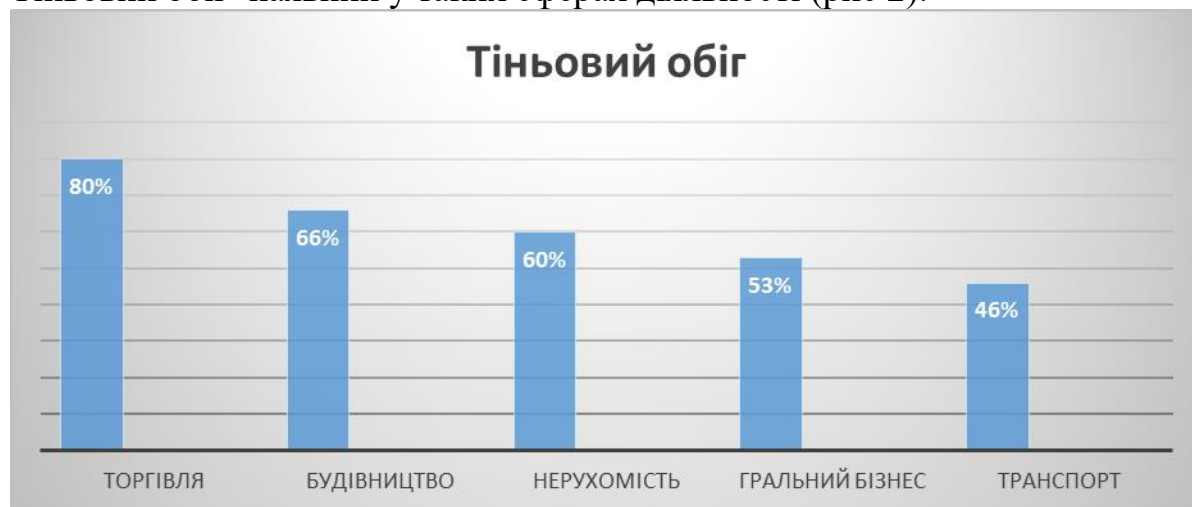

Рис.2. Частка тіньового обігу в галузевому розділі в Україні за 2015р. [2].

Корупція – один з вагомих чинників зростання тіньової економіки (табл.1.).

Таблиця 1

Орієнтовна вартість «влаштування» на посади [4]

Посада	Сума
Хірург, акушер, гінеколог	Від 2 до 10 тисяч доларів
Митник	Від 10 тисяч доларів
Вчитель	Від 700 до 1000 доларів

Можна зробити висновок, що Україна потребує детінізації, адже масштаби тіньової економічної діяльності істотно впливають на обсяги і структуру ВВП, приводять до спотворення офіційних даних про його величину. Тіньова економіка створює реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави. Високий рівень тінізації економіки вкрай негативно впливає на імідж країни, її конкурентоспроможність, ефективність структурних та інституційних реформ. Все це об'єктивно зумовлює здійснення активних дій щодо детінізації економіки.

Основними заходами щодо детінізації економіки мають бути:

— «амністія» капіталів некримінального походження, в першу чергу тих, що спрямовуються в інноваційну сферу;

— запровадження додаткових податкових стимулів до інвестування коштів в інноваційний сектор;

— зменшення рівня оподаткування фізичних осіб на величину документально підтверджених коштів, витрачених на розвиток людського капіталу;

— радикальне спрощення погоджувальних та дозвільних процедур щодо здійснення підприємницької діяльності;

— обов'язкове обґрунтування джерел походження грошових коштів при купівлі товарів, вартість яких перевищує певну заздалегідь визначену суму (житла, земельних ділянок, транспортних засобів та предметів розкоші);

— залучення до легалізації представників міжнародних організацій, спеціалізованих на протидії нелегальному господарюванню, та громадянського суспільств.

Все це значною мірою сприятиме детінізації економіки України та трансформуванню її в легальну, гарантуватиме економічну безпеку України, її незалежність, справжній суверенітет, прогресивний соціально-економічний розвиток.

Література:

1. Клименко О., Інтерв'ю виданню „Дзеркало тижня” від 15.02.2012 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://acf.ua/wp-content/uploads/2012/02/klimenko-alex.jpg>
2. Вітвіцький Б., «Корупція в Україні: що потрібно розуміти і що потрібно робити?», Тижень.УА, с. 20-22, Вересень 2016р..
3. Тишук Т.А., «Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання», 2011р..
4. Горват Є., «Скільки коштує влаштуватися на роботу?», [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nikorupciji.org/2014/01/07/skilky-koshtuje-vlashtuvatsya-na-robotu/>.
5. Андрушко А.М., «„Мертві втрати” чи додаткові вигоди?», Тіньова економіка, с. 20, 2012р.

Ольга ІВАЩУК

кандидат економічних наук

доцент кафедри банківської справи

Тернопільський національний економічний університет

ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ЛІКВІДНІСТЮ

На сучасному етапі дотримання ліквідності та її забезпечення є однією із нагальних потреб діяльності банків, адже саме завдяки ліквідності банки зберігають і примножують кошти клієнтів, своєчасно задовольняють попит на кредитні ресурси. Ліквідність є умовою самозбереження банку, оскільки підтримання належного рівня ліквідності банку дає змогу постійно залишатися платоспроможним, створюючи цим достатні умови для досягнення основних цілей банківської діяльності та стійкого розвитку економіки. Проте нині більшість банків зіткнулися із проблемою забезпечення оптимального рівня ліквідності, відсутністю обґрунтованих методів оцінки та діагностики.

Управління банківською ліквідністю має не лише практичне значення, а й теоретичне підґрунтя, яке формувалося впродовж багатьох років під впливом розвитку та зміни грошово-кредитного регулювання. Серед теорій управління банківською ліквідністю найбільш обґрунтованими є наступні:

- теорія комерційних позик;
- теорія переміщення активів;
- теорія очікуваного доходу;
- теорія управління пасивами.

Згідно з теорією комерційних позик, банки можуть підтримувати свою ліквідність, за умови, що активи розміщені в короткотермінові позики, які своєчасно погашаються. Тобто, банк повинен видати кредити підприємствам тільки на поповнення їх оборотного капіталу або для створення товарних запасів. Однак більшість підприємств має значні труднощі зі збутом своєї продукції, тому існує загроза несвоєчасного погашення отриманих кредитів, що, відповідно, негативно впливає на ліквідність банку. Тому дана теорія може бути застосована поряд з іншими методами підтримання ліквідності.

Теорія переміщення активів передбачає, що банк може підтримати свою ліквідність, якщо він постійно має в своєму розпорядженні достатню кількість активів, які в будь-який момент можна перетворити в готівку. Застосування даної теорії не дає банкам впевненості в тому, що вони зможуть уникнути дефіциту ліквідності, оскільки може відбутися обезцінення активів у часі, або такі активи матимуть низьку ліквідність.

Теорія очікуваного доходу застосовується банками тільки в умовах стабільної економіки, коли більшість підприємств має стійке фінансове становище і загальний рівень попиту на їх товари і послуги достатньо високий, тобто існує впевненість у зростанні майбутніх доходів позичальника. Ця теорія застосовується лише тоді, коли загальний ризик проведення кредитних операцій незначний. Саме тому теорія очікуваного доходу не отримала поширення в практичній діяльності українських банків, бо лише незначна кількість з них демонструє високі показники розвитку, а українська економіка насичена кризовими явищами.

На відміну від розглянутих трьох теорій, які акцентують увагу на якісних параметрах активів, теорія управління пасивами надає перевагу мобілізації грошових коштів із зовнішніх джерел, насамперед на ринку міжбанківських кредитів. Дана теорія дає змогу залучати кошти для покриття дефіциту ліквідності, і банк в меншій степені залежить від низькодохідних активів. Проте, такі операції пов'язані із високим ступенем ризику.

На сьогодні банки не можуть віддавати перевагу лише якійсь конкретній теорії, а повинні застосовувати їх відповідно до показників економічного розвитку країни, фінансового ринку та діяльності банку.

Управління ліквідністю банку передбачає створення моделей, за допомогою яких можна було б аналізувати окремі аспекти його діяльності. Завдання полягає в тому, щоб об'єднати ці моделі в єдину систему, яка поряд із дотриманням принципів ліквідності з високим ступенем адекватності давало б змогу відтворити й описати внутрішні процеси, властиві банку.

На даний час в банківській практиці є декілька моделей управління ліквідністю, які базуються або на методах управління активами, або управління пасивними операціями.

Процес управління активами і пасивами спрямований на залучення максимально допустимого обсягу ресурсів (як власних, так і позичених) та їх розміщення в максимально дохідні активи, що мають потрібний рівень ліквідності й обмежений рівень ризику. При цьому керівництво банку має прагнути максимізувати поточну вартість активів та оптимізувати кінцеві фінансові результати.

Під процесом управління активами слід розуміти шляхи і порядок розміщення власних і залучених коштів. Особлива увага при розміщенні коштів приділяється інвестиціям у цінні папери і позикові операції. Аналіз структури активних операцій банку являє собою аналіз напрямлень використання його ресурсів. Основними напрямками дослідження й аналізу активних операцій банку є: аналіз структури активних операцій; оцінка економічної доцільності та ризикованості окремих активних операцій.

Управління пасивами – це діяльність, пов'язана із залученням коштів вкладників та інших кредиторів і визначенням відповідної комбінації джерел коштів для даного банку. Під управлінням пасивними операціями розуміють дію, спрямовану на задоволення потреб банку в ліквідності шляхом активного дослідження та залучення позичених коштів.

В управлінні пасивними операціями необхідно враховувати співвідношення між витратами на залучення коштів та доходами, які можна отримати від вкладення цих коштів у позики, цінні папери та інші активи. Як наслідок, взаємозв'язок між управлінням активними і пасивними операціями має вирішальне значення для прибутковості банку. При цьому пасивні операції, в результаті яких формується ресурсна база банків, відіграють первинну та головну роль щодо активних. Саме пасивні операції визначають обсяги і масштаб дохідних операцій. У зв'язку з цим, питання нагромадження ресурсного потенціалу і забезпечення його стабільності є стратегічним і актуальним для банку.

Для ефективного функціонування банку необхідно визначити шляхи розміщення всіх доступних для інвестування коштів таким чином, щоб забезпечити максимальну дохідність банку, здійснюючи при цьому фінансові операції в межах його оптимальної ліквідності з врахуванням внутрішніх і зовнішніх обмежень.

Лілія ОЛЯНОВСЬКА
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., ст. викладач кафедри банківської справи Рудан В.Я.

BLOCKCHAIN- ТЕХНОЛОГІЯ МАЙБУТНЬОГО

Останнім часом люди по всьому світу все частіше чують про технологію Blockchain. Користувачі знають про те, що ця соціально-медійна платформа побудована на Bitcoin. Але є десятки інших способів використання блокчейна у відриві від криптовалюти. Проте, не всі розуміють що ж з себе представляє Blockchain і як працює [1]. Адже дана тема мало ким з українських науковців розглядалась.

Отож, Blockchain - це спосіб зберігання даних або цифровий реєстр транзакцій, угод, контрактів. Всього що потребує окремих незалежних записів і, при необхідності, перевірки. У блокчейні можна зберігати дані про видані кредити, права на власність, порушення правил дорожнього руху, одруження [2]. Базова система блокчейна являється постійно зростаючою послідовність блоків, які розділяються між учасниками за допомогою пірінгових мереж, якими більшість людей користуються для скачки і роздачі торрентів. У кожен блок додається тимчасова відмітка (хеш-сума), яку найпростіше уявити як унікальний відбиток пальця. Ці блоки строго в певному порядку складаються в ланцюжки («blockchain» - буквально «ланцюг блоків»). Якщо спробувати переставити послідовність блоків, то система відкине ланцюг через невідповідність структури і хеш-суми. Щоб ніхто не міг змінити тимчасову позначку і перерахувати хеш-суму, яка буде правильною з точки зору системи, блокчейн використовує кілька способів захисту: Proof of Work (PoW, доказ роботи) і Proof of Stake (PoS, доказ володіння) [3].

Найголовніше, що потрібно розуміти, це те, що блокчейн – це технологія. Де кожен компонент системи пам'ятає попередній, а внесення несанкціонованих змін відразу блокується. Для створення шифрування використовують не один централізований сервер, а обчислювальні потужності всіх учасників процесу. Тобто будь-який користувач системи, побудованої на блокчейні, може також бути її власником.

Даний підхід забезпечує відразу кілька переваг:

1. Децентралізований доступ унеможливорює або робить вкрай важким взлом системи з метою внесення неправильних даних.
2. Йдеться про набагато більшу швидкість проведення операцій в порівнянні з класичними схемами.
3. Також блокчейн сприяє значній економії ресурсів приватних осіб і зменшенню транзакційних витрат компаній і державних установ.
4. Технологія блокчейн може виявитися майже універсальною для організації багатьох економічних процесів і механізмів управління.

Блокчейн може збільшити ефективність побудови та підтримки публічних баз даних. По-перше, інформацію буде неможливо підробити. По-друге, така база досить непогано справляється з DDoS-атаками та іншими популярними способами порушення роботи. Також зменшуються витрати на утримання персоналу. Кадрова та процедурна оптимізація точно не зашкодить українським державним органам. Слідом за Госгеокадастром на технологію блокчейн цілком могли б перейти Державна виконавча служба, нацполіція та інші. На блокчейн цілком реально перевести багато процесів управління містами і цілими регіонами.

Технічно ця платформа дозволяє користувачам дійти згоди про що завгодно без посередників, що забезпечує основу для децентралізованих форм управління і соціальних контрактів, заснованих на принципі консенсусу, і дозволяє підтримувати баланс в інтересах суспільства.

Блокчейн нівелює вплив егоїстичних чинників, які ведуть до створення шахрайських і корупційних схем, які підривають суспільний інтерес і державний суверенітет. У той же час з'являється стимул для учасників працювати чесно, так як правила застосовуються до всіх в рівній мірі. так виникає нова форма соціальної відповідальності. Таким чином, «блокчейн» володіє наступними важливими характеристиками.

1. він автономний. Немає ніякої організації, центру або агентства, які його адмініструють і мають «ключ» до виправлення даних.

2. він працює цілодобово і цілорічно. оскільки зміст баз даних постійно копіюється на тисячі комп'ютерів, навіть якщо 99% з них в якийсь момент виявляться не в мережі, то записи потраплять на решту і оновляться у всіх, як тільки вони повернуться онлайн. Єдиним можливим способом зупинки його роботи є тільки відключення інтернету і електрики по всьому світу.

3. він безпечний. Кодування, яке використовується для блокчейнов, відкрито для доопрацювання (open-Source). Гаманці мають можливість перевірити математично, чи було змінено його зміст (так званий криптографічний аудит).

4. він відкритий для розробки продуктів (програм, сервісів) на його підставі і не належить будь-якої корпорації, не охороняється авторським правом або правом на інтелектуальну власність. Кожен може при бажанні провести аналіз і аудит коду.

У ряді країн уже активно впроваджуються блокчейн-технології в наступних сферах: реєстрація різних рухомих і нерухомих активів і даних, таких як інтелектуальна власність, заповіту, соціальне забезпечення, дані про здоров'я в системі охорони здоров'я і в пенсійній системі. є випробувані блокчейн-рішення для проведення аукціонів і підвищення прозорості державного і місцевих бюджетів, забезпечення чесного підрахунку голосів на виборах, створення краудфандінгових майданчиків, що дозволяють інвесторам відстежувати, як і на що витрачаються засоби.

Безсумнівно, блокчейн максимально сильно вплине на фінансовий сектор. Наприклад, сьогодні більшість міжнародних платежів проходять в рамках досить дорогої системи SWIFT. А ланцюжок з посередників робить розрахунки

тривалими і проблематичними. Та й приватні платежі в рамках PayPal або WesternUnion складно назвати доступними. У свою чергу, блокчейн може зробити банківський сектор не тільки дешевшим, але й швидким. До слова, Сінгапур заявив про бажання перевести свою банківську систему на блокчейн. Також з блокчейном пов'язують початок епохи розумних контрактів. Їхня суть полягає в автоматизації процесів в рамках виконання договірних процедур. При цьому саме блокчейн створює максимально прозорий механізм реалізації розумних контрактів. Інше питання, як це вплине на робочі місця. Частина фахівців, таких як бухгалтери, можуть втратити роботу. Але загальний позитивний ефект для економіки складно переоцінити.

Незважаючи на всі Позитивні аспекти, для багатьох людей блокчейн, біткойн і фінансова піраміда - це майже синоніми. Але це помилковості враження виникають виключно через незнання механізму, приправлений негативними коментарями деяк експертів на головних каналах і інформаційних порталах.

Ще 25 років тому величезною бульбашкою вважали Інтернет, а компанію Amazon критики називали не невдалий стартапом, а справжнім обманом. Але саме в тій часи виникли такі гіганти, як Google, Netflix або eBay. А людина, яка вклала б двадцять років тому в акції Amazon \$ 40 тис., сьогодні стала б мультимільйонером [4].

Блокчейн-технологія змінить світ не менше, ніж свого часу це зробив Інтернет. Тільки цього разу процес піде набагато швидше. І звичайно не може тішити те, що Україна є однією із тих сотні країн яка розуміє цінність блокчейну і активно використовує цю технологію. В 2017 році технологія блокчейн була використана для оновленої системи електронних торгів конфіскованим майном СЕТАМ. У жовтні 2017 року із використанням блокчейн була реалізована оновлена версія інформаційної системи державного земельного кадастру.

Література:

1. Чому ми все частіше чуємо про Blockchain [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://dou.ua/lenta/articles/why-is-blockchain-in-trends/>
2. Просто и доступно о Blockchain. Что это и как работает [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://golos.io/ru--golos/@aleco/prosto-i-dostupno-o-blockchain-cto-eto-i-kak-rabotaet>
3. Что такое блокчейн, и как это работает [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://revolverlab.com/how-its-works-blockchain-6d0355c43bfc>
4. Технології, які змінюють світ: blockchain [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://biz.nv.ua/ukr/experts/prazdnikov_m/tehnologiji-jaki-zminujut-svit-blockchain-2008567.html

Любов ОНИСЬКІВ
кандидат економічних наук
старший викладач кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет

КРЕДИТНИЙ РИЗИК БАНКУ: ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА ВПЛИВ НА КРЕДИТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Кредитний ризик вже не один рік посідає важливе місце в банківській системі як один із провідних ризиків, в результаті реалізації якого значних втрат зазнають як окремі комерційні банки, так і банківська система загалом. Адже значна частка проблемних кредитів викликає необхідність доводити резерви до відповідного рівня та знизити рівень регулятивного капіталу. Таким чином, невчасне та неповне врахування кредитного ризику банками не лише впливає на розміри їх капіталу, але й може суттєво порушити їх фінансову стійкість, що може спричинити значну небезпеку як для клієнтів банків, так і для банківського сектору загалом.

Загалом, станом на 01.11.2017 р. частка непрацюючих активів в банківській системі України становила 55,8%, тобто 588 млрд. грн. із 1055 млрд. грн. виданих кредитів. Тобто кожен другий кредит ймовірно буде неповерненим. Проте, на думку багатьох експертів рівень простроченої заборгованості в банківській системі України значно вищий, адже банки стараються максимально реструктуризувати проблемні кредити. Зокрема, частка проблемних кредитів корпоративному сектору склали практично 57%, фізичним особам – 54,7%. Якщо розглядати статистику в розрізі груп банків, то в банках з державною часткою рівень неповернень по кредитах склав 357,8 млрд. грн. (71,6%), іноземних банківських груп – 176,2 млрд. грн. (45,3%), банківських установ з приватним капіталом 29 млрд. грн. (24,6%) [1].

Нагадаємо, що кредитний ризик в вітчизняних банків регулюється Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [1]. Новим Положенням вводилось обов'язкове врахування ймовірності дефолту позичальника ще на стадії оцінки можливості видачі кредиту, а не визначення його класу за тим, на скільки він якісно і вчасно здійснював повернення кредитних ресурсів. Тобто резерви під кредитні операції формуються ще до того як станеться негативна подія, а не за фактом настання проблем у позичальника, як було до прийняття даного нормативного документу.

Також згідно нових правил, якщо за кредитом була здійснена реструктуризація (продлонгація, зміна умов сплати, зниження процентної ставки), він автоматично вважається дефолтним, що зобов'язує формувати під нього резерви у всій сумі. Якщо ж кредит не погашається більше 60 днів, він також вважається проблемним, так само як і кредити, ставка за якими нижча ніж ставка залучених банком ресурсів. Для фізичних осіб поріг становить 90 днів, замість 180, як було до того. Особливим питанням було питання застави, вимоги до якої стали суворішими, зокрема шляхом зменшення їх переліку.

Проте вже 15 листопада 2017 р. НБУ доповнив перелік забезпечення, включивши в нього місцеві гарантії міських рад.

Загалом, слід зазначити, що прийняте Положення враховує рекомендації Базельського комітету щодо оцінки кредитного ризику та визначення величини очікуваних збитків від його реалізації. Дані вимоги та правила є довгоочікуваними, відповідають міжнародній практиці оцінки кредитного ризику, зможуть в майбутньому зміцнити вітчизняну банківську систему, проте досить актуальним залишається питання яким чином такі зміни вплинуть на кредитний ринок України та чи вірно обраний час для «формалізації» підходів до оцінки кредитного ризику в зв'язку із сучасним кризовим економічним станом країни, її банківської системи, бізнесу та громадян. Адже після виведення з ринку та банкрутства десятків банківських установ ситуація і так вкрай плачевна як із залученням коштів від населення, так і відсутності потенційних позичальників, адже після 2008 року вони і так в більшості не змогли виконати свої зобов'язання та вважаються проблемними, а ті що залишились здебільшого неплатоспроможні.

Водночас, збільшення вимог до забезпечення кредитів, відсікає й тих потенційних позичальників, які ще відповідали всім формальним вимогам.

За таких обставин, коли поряд із значним обсягом накопичених проблемних кредитів та негативних показників результатів діяльності банкам необхідно шукати ресурси для виконання нових вимог до капіталу та формування резервів під кредитний ризик й крім того, функціонуючи в середовищі, в якому постійно змінюються умови діяльності, можна припустити, що відновлення банківського кредитування економіки відбудеться ще не скоро.

А на фоні відсутності кредитування будуть знижуватись і ставки за депозитами, що, в зв'язку із значною девальвацією гривні та високим рівнем інфляції призведе до не вигідності вкладання коштів до банківської установи, а це, в свою чергу, може спричинити нехватку ресурсів для здійснення кредитної діяльності [3].

Таким чином, для відновлення кредитування в першу чергу необхідно створити сприятливі умови та вимоги до позичальників, що створить платоспроможний попит. Також слід забезпечити нормальне та, що саме основне, стабільне операційне середовище функціонування як клієнтів, так і банківських установ. Ще однією не менш важливою вимогою є наявність потрібної кількості ресурсів в банківських установах, щоб в нових умовах забезпечити досить проблематично.

Крім того, в зв'язку із практично законодавчо незахищеністю прав кредиторів, переважна більшість комерційних банків не хочуть брати на себе нові кредитні ризики, оскільки відсутня впевненість в тому, що вони матимуть змогу в майбутньому належним чином захистити свої права у відносинах з позичальниками та повернути кредитні ресурси.

Отже, виникнення кредитного ризику в банківській системі України було спричинене як з вини самих комерційних банків, так і з вини Національного банку. Так, перші недостатньо оцінювали всю небезпеку при видачі кредитів

позичальникам, зокрема й неякісно проводили оцінку кредитоспроможності клієнтів. Це призвело до того, що дуже часто кредити надавались фінансово неспроможним позичальникам, а відтак дуже швидко активи банку набували статусу неповернених. Крім того, проблемою багатьох банківських установ є внутрішня політика, направлена на встановлення планів для кредитних менеджерів та їх прив'язки до заробітної плати. Таким чином, міг спрацьовувати й суто людський фактор й кредитуватися завідомо неплатоспроможних клієнтів з метою виконання плану.

З іншого боку, проблемою виступала й недосконалість та часта зміна законодавчої бази, що регулювала правила розрахунку кредитного ризику банками, які носили недостатньо чіткий та деталізований характер, а відтак давали можливість банківським установам використовувати «прогалини» для прикриття неякісних активів.

Негативні показники діяльності комерційних банків свідчать про прямий зв'язок рівня кредитного ризику й якості кредитного портфеля із прибутковістю банківських установ. Зазначене засвідчує необхідність у подальших як теоретичних так і практичних дослідженнях шляхів відновлення кредитування економіки України у постійно змінних умовах функціонування.

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=40819104>.
2. Науменкова С. Проблеми підтримки фінансового сектору в умовах кризи/ С. Науменкова // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 6. – С.12-18.
3. Невмержицький В. Чи виживуть українські банки після нових вимог Нацбанку? / В. Невмержицький [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ua-reporter.com/print/208603>.

Сніжана ПАСТУЩИН

студентка факультет фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система України є однією з головних складових ефективного фінансового ринку від рівня розвитку якої залежить економічне зростання в країні в цілому. Саме банківська система забезпечує економіку необхідним розміром фінансових ресурсів та має вагомий вплив на рівень приватизації і розвитку підприємств, обсяги накопичення коштів для перебудови вітчизняної економіки. Від надійності та міцності банківського сектору залежить ефективність проведення будь-якої економічної політики уряду та забезпечення економічного зростання в країні.

Сучасна банківська система України за увесь період свого функціонування пройшла тернистий шлях, та й сьогодні знаходиться в доволі

складній ситуації. До розвитку інфляції, економічного спаду та девальвації національної валюти привели накопичені зовнішні дисбаланси та погіршення умов на світових товарних ринках.

Та не лише зовнішні фактори вплинули на порушення економічної рівноваги, так розбалансування банківської системи сприяли ряд внутрішніх чинників:

- втрата частини території України, військові дії призвели до різкої девальвації гривні, високої інфляції, зниження ВВП, прострочення за кредитами як підприємств, так і населення;

- зростаюча недовіра людей до банків, що зумовило вилучення власних коштів з рахунків та масового відпливу депозитів;

- непрозора структура власності банків стала причиною для НБУ виведення з ринку навіть платоспроможних установ;

- відмова акціонерів банку докапіталізувати свою установу посприяла банкрутству, самоліквідації кредитної установи;

- погіршення якості кредитного портфеля через нездатність багатьох позичальників повертати свої кредити та відсотки, що спричинило високі відрахування в резерви за активними операціями[2].

Впродовж 2014-2017 рр. відбулось різке скорочення кількості банків. З фінансового ринку були виведені ті кредитні установи, що не відповідали вимогам НБУ. Станом на 01.10.2017 р. кількість діючих банків склала 90, і це на 89 установ менше (або на 50,28%) ніж у 2013 році (рис. 1).

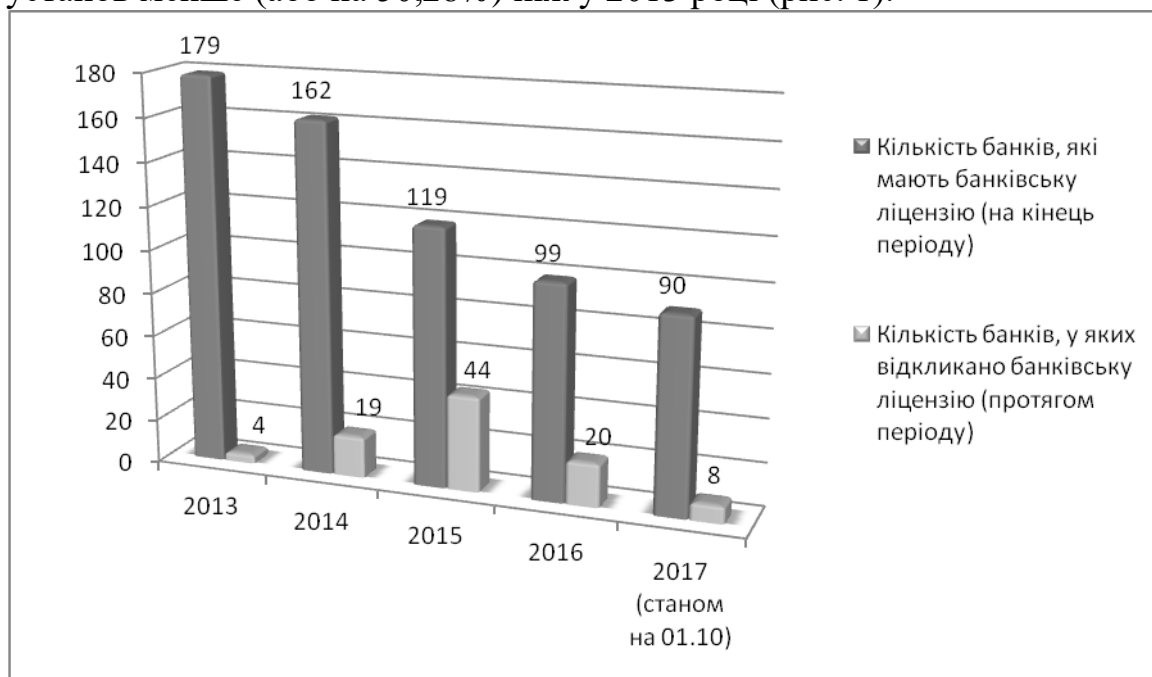

Рис. 1. Динаміка кількості банків в Україні за 2013–2017 рр. *

* Складено автором на основі джерела [4].

З 01.01.2016 р. Національний банк України ввів нові критерії виділення окремих груп банків, а саме: банки з державною часткою (в яких держава володіє часткою понад 75%); банки іноземних банківських груп (банки, власниками контрольних пакетів акцій яких є іноземні банківські установи).

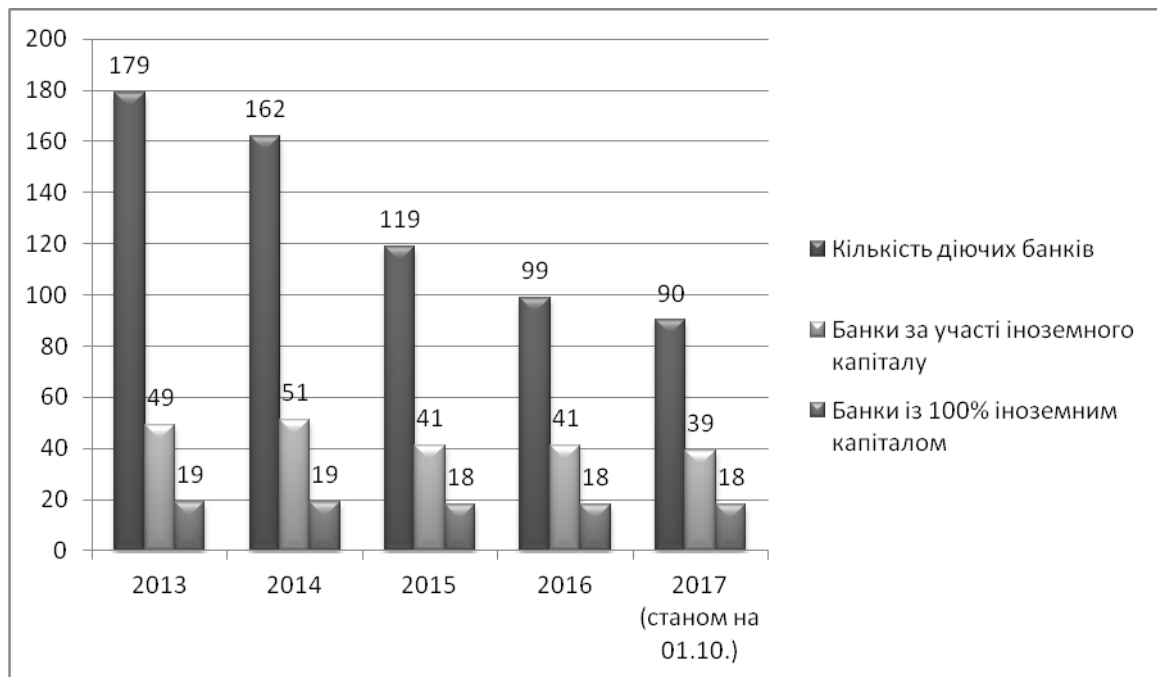

Рис. 2. Кількість діючих банків з урахуванням іноземного капіталу за 2013-2017 рр.*

*Складено автором на основі джерела [4].

Як бачимо з рис. 2 відносно стабільною на ринку України залишається кількість банків з іноземним капіталом, хоча іноземні банки вже отримали максимально можливу частку ринку згідно антимонопольного законодавства та не можуть розширювати свою діяльність на національних ринках. На противагу прослідковується різку скорочення кількості банків з національним капіталом у зв'язку з їх неплатоспроможністю та ліквідацією і значною кількістю збиткових банків.

Переважання частки іноземного капіталу в банківській системі України має як негативні, так і позитивні наслідки. Позитивом цієї ситуації є: розширення обсягів кредитування населення; підвищення конкуренції в банківській сфері; запозичення зарубіжного досвіду; впровадження нових методів управління; введення нових банківських послуг та продуктів; покращення якості обслуговування клієнтів; підвищення кваліфікації персоналу банку; залучення іноземних інвестицій; зменшення кількості проблемних банків через їх консолідацію із закордонними банками[1]. Але зростання залежності національної банківської системи від іноземного капіталу, що загрожує фінансовій, економічній, політичній незалежності країни, посилення конкурентного тиску на вітчизняних учасників та ускладнення контролю з боку НБУ зумовлюють несприятливий ефект.

Українським банкам складно конкурувати з іноземними. Це означає що однією з проблем вітчизняної банківської системи є низький рівень її конкурентоспроможності.

Отже, провівши аналіз стану діяльності банків, основними проблемами можна вважати:

- значний обсяг проблемних кредитів;
- низький рівень капіталізації банків;

- нарощування вкладень у цінні папери;
- вагома частка іноземного капіталу;
- зменшення ліквідності банків;
- низька довіра населення до банків.

Тому головним завданням НБУ є вирішення цих проблем шляхом розбудови ефективної конкурентоспроможної банківської системи, яка сприятиме фінансові безпеці та економічному зростанню країни. Вирішення проблем може бути забезпечене шляхом поєднання таких напрямів як: зростання рівня конкурентоспроможності, забезпечення прозорості дій та підвищення стійкості банківської системи, не забуваючи про посилення контролю за діяльністю банків.

Література:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року N 2121-III із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://consultant.parus.ua/>
2. Дзюблук О. Актуальні проблеми розвитку банківської системи України / О. Дзюблук // Банківська справа. – 2016. – № 1. – С. 3-
3. Звіт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=31669311>.
4. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34798593>

Анастасія ПАШКОВСЬКА
 студентка факультету банківського бізнесу
 Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
 викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ІНТЕГРАЦІЇ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Курсуючи до інтеграції з Європейською спільнотою, Україна увійшла у новий етап економічної історії, який відзначився кардинальними змінами у політичній, економічній та соціальній сферах. Не стала винятком і банківська галузь, як невід’ємна складова економічної системи. Вона являє собою порівняно молоду та нестабільну структуру, що під впливом депресивних явищ в економіці та недосконалої нормативно-правової і регулятивної бази накопичила чимало проблем, пов’язаних із недостатньою капіталізацією, відсутністю концентрації капіталу, значними банківськими ризиками, низькою ефективністю діяльності банків, неефективним банківським менеджментом, недостатньою ліквідністю.

Входження української економіки в економічний простір Європейського Союзу стало новим викликом для вітчизняної банківської системи, що й зумовило потребу в значних реформах у цій сфері та необхідності створення нових концепцій розвитку.

Аналізуючи ряд ризиків та переваг від інтеграції банківської системи України до економічного простору ЄС, варто наголосити, що вибір європейського вектору розвитку ставить перед Україною чіткий список вимог та проєкцій, щодо їх реалізації, виконання яких зумовить ряд як негативних, так і позитивних наслідків для українських банківських інституцій.

Так, перш за все, хотілося б зупинитись на плюсах такого об'єднання, адже за таких умов збільшиться частка іноземного капіталу в банківському секторі країни, що дозволить йому стати значно стійкішим. Також розширення простору руху капіталів зумовить зростання можливості залучення більшої кількості фінансових ресурсів, що забезпечить ліквідність вітчизняних банківських установ та дозволить збільшити обсяги вливання кредитних коштів у економіку України. Вагомим є й переймання досвіду провідних та успішних країн щодо нормативно-правової чи регулятивної бази, а також особливостей ефективного менеджменту і корпоративної культури у сфері банківської діяльності, осягнення новітніх технологій та методик ведення банківської справи призведе до зростання її рівня та зумовить збільшення довіри до цієї галузі.

Але, спокушаючись на перспективу позитивних змін, не варто забувати і про загрозу негативного впливу, який несе інтеграційний процес для України, адже невміле та неефективне регулювання при лібералізація руху капіталів, може призвести до боргової кризи, оскільки, внаслідок суттєвої девальвації національної валюти іноземні активи, особливо борги, стають неосяжними для пересічного українця. Не варто забувати і про обмеження повноважень НБУ у проведенні грошово-кредитного регулювання та проблеми адаптації банківського законодавства України до правового поля ЄС, що потребує суттєвих затрат і непопулярних методів (так, регулятивне законодавство у банківській сфері, на разі, не довело своєї ефективності) [4].

Доцільно відзначити, що Україна не є першою державою, що стикається із проблемами на шляху до лібералізації, цей шлях пройшли уже багато країн та існують уже давно розроблені і випробувані шляхи вирішення таких недоліків. Звичайно, кінцевий результат таки залежить від політичної волі, відповідальності та ефективності роботи державного апарату України та адекватності економічної політики. І не варто забувати, що входження у Європейський Союз не зможе вирішити усіх внутрішніх проблем вітчизняної економіки, накопичених не за одне десятиліття. Банківська система України у 2017 році стикнулася із величезною кількістю невирішених проблем, пов'язаних із недосконалістю законодавства, девальваційними очікуваннями, кредитними ризиками, неврівноваженості структури банківського сектору.

Тому, сьогодні основний акцент Національного банку України повинен бути зосереджений у монетарній сфері, в таких напрямках як: вдосконалення системи прийняття рішень з монетарної політики, її операційного механізму; використання Національним банком України в якості операційних орієнтирів монетарної політики чистих міжнародних резервів та чистих внутрішніх активів, а також обсягу монетарної бази [2].

Розумне регулювання грошової пропозиції повинно відбуватися шляхом впливу на ліквідні кошти, наявні у розпорядженні банків; суттєве посилення ролі облікової ставки, як базової ставки монетарної політики: процентні ставки за інструментами регулювання ліквідності будуть визначатись у тісній прив'язці до її рівня; посилення підзвітності та зв'язків НБУ з ринком та громадськістю з метою інформативності щодо інфляційних очікувань та прийняття рішень; у міру стабілізації ситуації на грошово-кредитному ринку поступове скасування адміністративних заходів, запроваджених у терміновому порядку для стримування тиску на платіжний баланс [1].

Україна потребує нового економічного скерування, адже тільки узгоджена національна модель регулювання як всієї економіки, так і фінансової системи зокрема, має бути лише спроектована, але й запроваджена і реалізована у повній мірі. Модернізація вітчизняної банківської системи є необхідною, але не достатньою умовою для переформатування всієї економіки на новий лад. Хоча створення ефективної фінансової системи, спроможної забезпечити сталий економічний розвиток за рахунок раціонального перерозподілу фінансових ресурсів в економіці, виступає однією із нагальніших передумовою для створення повноцінного ринкового конкурентного середовища у відповідності до стандартів Європейського Союзу.

Література:

1. Банківська система 2015: виклики та перспективи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=14741673>.
2. Еволюція фінансової системи ЄС: виклики та перспективи для України [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1671>.
3. Оцінка витрат та вигод від укладання угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС. - К. : К.И.С., - 2010. - 96 с.
4. Річний звіт Національного банку України [Електронний ресурс] / Департамент статистики та звітності Генерального економічного департаменту Національного банку України. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

Ігор ПАЩУК

*студент факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет*

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Забчук Г.М.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ, ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Як і будь яка ринкова економіка, українська економіка переживає моменти економічного росту і стрімкого падіння. За всю історію незалежної України, економіка нашої держави пережила декілька значних фінансових криз. У цій доповіді ми розглянемо основні з них а також методи, які використовував уряд і НБУ для їх подолання.

Для НБУ першочерговим завданням антикризової політики стало підтримання ліквідності банківської системи на належному рівні, яке здійснювалося через рефінансування комерційних банків або через мобілізацію коштів у випадку надлишкової ліквідності. Проаналізуємо, яким чином змінювалася ліквідність банківської системи України, шляхом співставлення обсягів депонування коштів та кредитування банками протягом 2008 – 2011 рр.

Як бачимо, співвідношення депозитів та кредитів у банківській системі України протягом 2008 – 2011 рр. було найменшим у кризові 2008 – 2009 рр. і становило 0,49 і 0,46 відповідно. Проте у 2010 році відбулася стабілізація фінансово-економічних процесів в економіці загалом та банківському секторі зокрема, і це співвідношення становило 0,57. Далі, у наступному 2011 році воно знову зросло до 0,62. Очевидно, що на ліквідність банківської системи впливали, в основному, обсяги залучених депозитів банківськими установами.

Основним методом, який використовував НБУ для підтримання належного рівня ліквідності банківської системи, стало рефінансування комерційних банків. У час розвитку фінансової кризи у 2008 р. обсяги рефінансування були досить значними (169,5 млрд. грн.) і перевищували обсяги мобілізації коштів, що свідчило про низький рівень ліквідності банківського сектору, яка підтримувалася шляхом рефінансування банків.

У 2009 році з метою стримування тенденції до прискореного зростання ліквідності та забезпечення рівноваги на грошово-кредитному ринку Національний банк України посилив мобілізаційні акценти в своїх операціях з регулювання ліквідності банків. Це виявлялося в зменшенні обсягу операцій з рефінансування банків до 64,4 млрд. грн., при чому обсяги мобілізації коштів у 2009 році перевищували обсяги рефінансування і становили 96,7 млрд. грн.

Таблиця 1

Співвідношення обсягів депозитів та кредитів банківської системи України за 2008 – 2011 рр.

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Депозити, всьогоу тому числі, млрд. грн.	359,70	335,00	416,60	489,10
В національній валюті	201,80	173,10	236,60	277,30
В іноземній валюті	157,90	161,90	177,30	211,80
Кредити, всьогоу тому числі, млрд. грн.	734,00	723,30	732,80	793,30
В національній валюті	300,20	355,50	395,50	480,90
В іноземній валюті	433,80	367,80	337,30	312,40
Співвідношення	0,49	0,46	0,57	0,62
в національній валюті	0,67	0,49	0,60	0,58
в іноземній валюті	0,36	0,44	0,53	0,68

Функціонування банківської системи України в 2010 році відбувалося в умовах профіциту ліквідності. Враховуючи це, з метою забезпечення рівноваги на грошово-кредитному ринку Національний банк України протягом року постійно проводив мобілізаційні операції, загальний обсяг яких становив 248,1 млрд. грн. На фоні широкомасштабного проведення мобілізаційних операцій обсяги підтримки ліквідності через надання нових кредитів рефінансування були незначними і становили лише 5,2 млрд. грн.

Наступний 2011 р. характеризувався нормальним рівнем ліквідності, про що свідчили обсяги операцій з рефінансування банків у цьому році, які становили 28,8 млрд. грн., при цьому обсяги мобілізації коштів були майже на рівні обсягів рефінансування.

Таблиця 2

Проаналізуємо, які інструменти рефінансування було використано НБУ протягом 2008 – 2010 рр.

Показники, млрд. грн.	2008 рік	2009 рік	2010 рік	Абсолютний приріст, млрд. грн.		Темп приросту, %	
				2009-2008	2010-2009	2009/2008	2010/2009
Загальний обсяг операцій, з них:	169,5	64,41	5,16	-105,09	-59,25	-62,00	-91,99
Стабілізаційні кредити	36,8	46,9	3,44	10,1	-43,46	27,45	-92,67
Довгострокові кредити	–	1,67	0,98	–	-0,69	–	-41,32
кредити, надані шляхом проведення тендера	15,2	1,24	0,45	-13,96	-0,79	-91,84	-63,71
Кредити овернайт	91,8	12,73	0,18	-79,07	-12,55	-86,13	-98,59

Найбільший обсяг рефінансування комерційні банки України отримали від НБУ у кризовий 2008 р. Наступний 2009 рік характеризувався суттєвим зниженням обсягів рефінансування (105,09%). Так як на аналізований рік припав пік кризи, то значною часткою у структурі характеризувалися стабілізаційні кредити, обсяги яких у порівнянні з попереднім періодом зросли на 27,45%. Також НБУ продовжував надавати кредити овернайт, обсяги яких у 2009 р. порівняно з 2008 р. скоротилися на 86,13%.

При стабілізації банківської системи у 2010 році обсяги рефінансування стали ще меншими і становили лише 5,16 млрд. грн., скорочення було значним – 91,99%. В основному політика НБУ щодо рефінансування банків спрямовувалася на надання стабілізаційних кредитів з метою підтримання позитивних тенденцій у банківському секторі. Проте і їхні обсяги скоротились на 92,67% і становили всього 3,44 млрд. грн. Обсяги довгострокових кредитів також зменшилися на 41,32%, так само, як і тендерні кредити (63,71%), кредити овернайт (98,59%).

Окрім грошово-кредитного ринку, регулювання потребував і валютний ринок України, а девальвація національної валюти потребувала втручання НБУ.

У 2009 році відбувалося різке коливання курсу гривні до долара США на міжбанківському валютному ринку. Починаючи з лютого, гривня почала різко девальвувати, проте влітку курс національної валюти відносно стабілізувався. Девальваційний тиск на гривню відновився у вересні, але до кінця року НБУ вдалося стабілізувати ситуацію. У 2010 р. та наступному коливання курсу гривні були набагато помірнішими, ніж у 2009 р. Причому у порівнянні з 2010 р., у 2011 р. гривня знову девальвувала, проте її курс залишався стабільним.

Протягом 2009 – 2011 рр. Національний банк України проводив монетарну політику, яка була спрямована на зниження темпів інфляції, проте

фіскальна політика уряду характеризувалася нарощуванням обсягів бюджетного дефіциту, особливо у 2009 – 2010 рр.

Дані таблиці показують, що уряд проводив стимулювальну фіскальну політику, яка суперечила антиінфляційній політиці НБУ, про що свідчили значні обсяги бюджетного дефіциту, який у 2010 р. зріс на 74,64% (Зведений бюджет) та на 64,27% (Державний бюджет).

Таблиця 3

Показники фіскальної політики Уряду України 2009-2011 років

Показники	2009 рік	2010 рік	2011 рік	Абсолютний приріст		Темп приросту, %	
				2010-2009	2011-2010	2010/2009	2011/2010
ВВП, млрд. грн.	913,35	1082,57	1314,00	169,22	231,43	18,53	21,38
Дефіцит Зведеного бюджету України, млрд. грн.	37,25	64,68	23,06	27,43	-41,62	73,64	-64,35
Дефіцит Державного бюджету України, млрд. грн.	35,52	64,27	23,55	28,75	-40,72	80,94	-63,36
Дефіцит Зведеного бюджету України до ВВП, %	4,08	5,97	1,75	1,90	-4,22	46,50	-70,63
Дефіцит Державного бюджету України до ВВП, %	3,89	5,94	1,79	2,05	-4,14	52,66	-69,81

Таким чином, можна сказати, що грошово-кредитна політика НБУ та фіскальна політика уряду була скоординованою лише у 2011 році.

При борговому фінансуванні бюджетного дефіциту, як це спостерігалось у 2009 – 2011 рр., ставки процента зростали найбільше в тому випадку, коли сполучаються стимулювальна фіскальна й антиінфляційна грошово-кредитна політики. Боргове фінансування бюджетного дефіциту збільшувало попит на гроші, в той час як НБУ обмежував їхню пропозицію. Таке поєднання заходів економічної політики стимулювало зростання процентних ставок і, відповідно, зменшення інвестицій в економіку.

Шляхи вдосконалення грошово-кредитної політики Національного банку України передбачають здійснення заходів у двох взаємопов'язаних напрямках – стабілізація національної валюти та стабілізація банківської системи, що передбачають ряд заходів спрямованих на відновлення довіри населення до банківського сектору. Також в межах монетарної політики для поліпшення проведення валютної політики рекомендується утримувати курс гривні на стабільному рівні за рахунок введення обмежень у вигляді валютного коридору.

Іншим шляхом удосконалення монетарної політики є розробка антикризового менеджменту на рівні НБУ, мета якого полягає у попередженні та захисті від руйнівного впливу кризи всіх банків країни, а його інструменти спрямовуються як на окремі банківські установи, так і на всю банківську систему.

Розглянемо динаміку зміни деяких основних макроекономічних показників монетарної сфери. Так, загально визнаним індикатором стабільності грошової одиниці є показники інфляції. З офіційних джерел відомо, що споживча інфляція в Україні станом на кінець 2015 р. склала 43,3%, на кінець

2014 – 24,9 %, на кінець 2013 – 0,5%. Причому найвищого рівня протягом періоду, що аналізується, показник споживчої інфляції досяг у квітні 2015 р. – 61%. Основним чинником зростання інфляції вважається девальвація гривні, різке підвищення цін та тарифів всередині країни, зниження цін на експортні товари, інфляційні очікування підприємців та фізичних осіб. Ще один показник стабільності грошової одиниці – обсяг ВВП – також має низхідний тренд розвитку. Падіння реального ВВП за 2015 р. оцінюється у розмірі 10,5%, за 2014 р. – 6,%, за 2013 – падіння реального ВВП не зафіксовано. Визначальним фактором зниження ВВП, на думку експертів, є зменшення внутрішнього споживання в країні.

У першому кварталі 2015 року разом зі зростанням інфляції відбулось падіння ВВП на 16%. Наприкінці 2014 року інфляція увійшла у фазу галопуючої, а економіка від рецесії перейшла до стану глибокої депресії. Девальваційний шок у лютому 2015 року до 30,01 грн/дол. на офіційному та до 40 грн/дол. на тіньовому ринках спровокував інтенсивне зростання внутрішніх цін і розвиток галопуючої інфляції (у квітні 2015 річний рівень інфляції сягнув 60,9%). Ключовою особливістю монетарної політики НБУ протягом 2014– 2015 років було те, що галопуюча інфляція відбувалась на фоні демонетизації реального сектору економіки, істотного скорочення ВВП і зайнятості. Зростання цін здійснювалося на тлі низхідного тренду грошових агрегатів і скорочення реальної заробітної плати. Тобто галопуюча інфляція відбувалась в умовах дефіциту ліквідних ресурсів у реальному секторі економіки. Демонетизація економіки проявилась у падінні рівня монетизації за усіма грошовими агрегатами навіть в умовах падіння реального ВВП. Зниження платоспроможності населення через девальвацію, інфляцію, втрату частини депозитів, зростання витрат за валютними кредитами і комунальними розрахунками, знизило агрегований попит і призвело до стиснення внутрішнього ринку та додаткового падіння ВВП. Внаслідок цього відбулося загострення кризи кредитування реального сектору економіки, яке стало додатковим фактором гальмування зростання ВВП. Отже, задля регулювання обсягів грошової маси в обігу та стримування інфляції, НБУ у 2015 році вживав такі заходи:

- Збільшення облікової ставки: з 9,5 % до 14% у 2014 році, та до рівня 22% на кінець 2015;
- Збільшення середньозважених ставок за кредитами рефінансування: з 7,15% до 15,57% у 2014 році, та до 25,22 % на кінець 2015 р.;
- Запроваджено заходи адміністративного регулювання у сфері здійснення валютних операцій, які, на думку експертів НБУ, «сприятимуть стабілізації валютного ринку... та дадуть змогу запобігати непродуктивному витоку капіталу за межі України» .
- З метою активізації кредитування Національний банк у 2015 р. змінив підходи до розрахунку нормативів кредитного ризику, що в підсумку, як передбачається, надасть можливість банкам направити вивільнені кошти на кредитування.

- Для стабілізації курсу НБУ здійснював інтервенції на міжбанківському валютному ринку – залежно від кон'юнктури ринку, як купував так і продавав валюту;

- Здійснення аукціонів з продажу державних облігацій України з портфеля Національного банку на загальну суму 136 млн. грн. Запроваджено нові види операцій з депозитними сертифікатами на вторинному ринку.

Реалізація НБУ вказаних заходів, обмежень та інструментів грошово-кредитної політики, при одночасних змінах зовнішньої кон'юнктури, покращення інфляційних очікувань всередині країни, уможливила сповільнення темпів зростання споживчої інфляції та зниження ВВП, повернення коштів у національній валюті до банківської системи. Однак, незважаючи на деяке покращення ситуації в монетарній сфері на кінець 2015 року, узагальнення даних з офіційних джерел дозволяє поставити під сумнів ефективність проведення грошово-кредитної політики

Відтік депозитів з банківської системи за підсумками минулого року перевищив 126 млрд. грн., а за 3 місяці ще 18,7 млрд. грн., що свідчить про зниження довіри до банківської системи. Державний та гарантований державою борг України станом на кінець травня 2016 року державний та гарантований державою борг становив більше 1,42 трлн. грн. 76 – 79,2% від обсягу ВВП 2016 р. В наслідок цього з березня 2015 року облікова ставка НБУ становить 30,0% річних. Крім цього, відсутність обґрунтованої грошово-кредитної політики Нацбанку призвела до втрати зв'язку між рівнем облікової ставки та рівнем вартості ресурсів банківських установ. Внаслідок цього було прийнято Постанову Правління НБУ №160 від 03.03.2015 р. «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному ринку та валютному ринках України» суть якої в обмеженні торгівлі іноземною валютою. Дії цих норм НБУ призвели до скорочення експорту та імпорту на 13,5% та на 28,3% за 2015 рік, а також за січень 2016 року на 31,2% та 33,4% відповідно. Крім цього, зазначенні численні обмеження і заборони в здійсненні розрахунків за експортно-імпортними операціями формують більше шкоди для суб'єктів зовнішньоторговельних відносин, аніж користі для платіжного балансу України та стабілізації ситуації на валютному ринку. Про це свідчить дефіцит зведеного платіжного балансу України в обсязі 13,3 млрд. дол. США за підсумками 2015 року (у 2014 році був профіцит 2 млрд. дол. США).

З кінця вересня 2015 р. до квітня 2016-го ставки НБУ не змінювалися. З квітня до сьогодні НБУ знижував ставки п'ять разів, зокрема облікова ставка зменшилася з 22 до 12,5%. Ставки залишаються занадто високими для зростання економіки. Голова НБУ постійно наголошує, що облікова ставка повинна бути вище рівня очікуваної інфляції. Якщо раніше під облікову ставку НБУ надавав кошти банкам (через тендер), то починаючи з 22 квітня 2016 р. її рівень відповідає ставці за депозитними сертифікатами на 14 днів. Тобто під облікову ставку НБУ позичає гроші у банків. У такій ситуації, якщо керуватися логікою монетарної влади, про будь-яке кредитування реального сектору на прийнятних умовах не може бути й мови.

Починаючи з кінця квітня кредити рефінансування за усіма інструментами надаються за єдиною ставкою, яка дорівнює обліковій ставці + 2 п.п. Тобто НБУ не робить жодної різниці між кредитами овернайт (що здійснюються з ініціативи банків) і, скажімо, кредитами через тендер (з ініціативи НБУ). Загальні обсяги рефінансування банків за січень—вересень 2016 р. становлять 26,6 млрд грн. Залишки заборгованості банків перед НБУ за цими кредитами становлять у середньому за вісім місяців 2016 р. близько 85 млрд грн. З іншого боку, залишки мобілізаційних коштів за депозитними сертифікатами НБУ за аналогічний період дорівнювали 60 млрд грн, залишки на коррахунках банків — близько 40 млрд грн. Це класичний приклад дисбалансу у грошовій сфері та монетарній політиці. Тим часом станом на 1 серпня 2016 р. залишки заборгованості за рефінансуванням становили 81,3 млрд грн, у тому числі 53,4 млрд — за банками, які перебувають у стадії ліквідації. Привабливі депозитні сертифікати НБУ фактично зруйнували міжбанківський кредитний ринок (у 2014 р. середньоденний обсяг кредитів сягав 6,3 млрд грн, у 2015-му — 4,5 млрд, у січні—вересні 2016 р. — 1,3 млрд).

За підсумками 2016 року чисті активи банківської системи України збільшилися несуттєво. Їх обсяг станом на 01.01.2017 р. відповідав 1,256 млрд грн. проти 1,254 млрд грн. на початок року. Одним з ключових чинників коливання обсягу активів банківської системи в цьому періоді виступала динаміка курсу національної валюти, поряд із виведенням частини комерційних банків з ринку. Високий вплив коливання курсу національної валюти на обсяг активів пояснюється значною часткою активів в іноземній валюті в загальному обсязі (41,8% станом на початок 2017 року). Протягом 2016 року обсяг клієнтського кредитного портфелю скоротився на 0,4% (3,85 млрд грн.) та станом на 01.01.2017 р. відповідав 1 005,92 млрд грн. проти 1 009,77 млрд грн. на початок року. Скорочення загального обсягу кредитного портфелю відбувалося внаслідок зменшення протягом року суми кредитів, наданих фізичним особам. За підсумком 2016 року їх обсяг знизився на 10,43% до 847,09 млрд грн. Кредити, надані суб'єктам господарюванням, за підсумком року навпаки збільшилися на 1,98% та на початок 2017 року досягли 157,39 млрд грн. За підсумком 2016 р. портфель цінних паперів БСУ збільшився на 64,9% і станом на 01.01.2017 р. відповідав 332,27 млрд грн. Обсяг ОВДП у власності банків протягом 2016 р. збільшився на 77,1% до 312,47 млрд грн. Важливо зауважити, що за цей же період обсяг ОВДП у портфелі НБУ зазнав скорочення до 7,99 млрд грн. (-2,1%). Зазначимо, що великі державні банки є фактично єдиними покупцями ОВДП на внутрішньому ринку, адже інші комерційні банки мають законодавчо обмежені можливості щодо придбання іноземної валюти. Сукупний обсяг зобов'язань українських банків протягом 2016 року скоротився на 1,6% до 1,133 млрд грн. Протягом 2016 року сукупний обсяг клієнтського портфелю БСУ збільшився на 14,2% та станом на 01.01.2017 р. відповідав 807,07 млрд грн. Клієнтський портфель СГД(суб'єктів господарської діяльності) протягом 2016 р. збільшився на 16,5% та станом на 01.01.2017 р. складає 369,91 млрд грн. Нарощення коштів СГД відбувалося переважно за рахунок збільшення залишків коштів на поточних рахунках. З

огляду на значні обсяги докапіталізації ряду банківських установ та виключення з порядку розрахунку статистичних показників НБУ банків, що визнано неплатоспроможними, обсяг власного капіталу БСУ протягом 2016 року збільшився на 19,4% та станом на 01.01.2017 р. складає 123,78 млрд. грн. Адекватність регулятивного капіталу станом на 01.01.2017 р. є дещо вищою за граничний мінімум (10%) та складає 13%. Протягом 2016 року 43 банківські установи збільшили статутний капітал на загальну суму 105,72 млрд. грн. Слід зазначити, що акціонери усіх груп збільшували статутний капітал переважно з метою підтримки власного бізнесу. За підсумком 2016 р. 31 з 93 функціонуючих банків отримав збитки на загальну суму 169,3 млрд. грн. З цієї суми майже 80% (135,3 млрд. грн.) припадає на ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК». Інші банківські установи, що завершили звітний період з додатним результатом діяльності, отримали сукупно 10,82 млрд. грн. прибутку. Серед найбільш прибуткових за підсумком минулого року банків були виключно іноземні фінансові установи – Райффайзен Банк Аваль, Сітібанк та ОТП Банк. На топ-3 найбільш прибуткові банки за підсумком 2016 р. припадало 57,5% загального обсягу прибутку, отриманого БСУ.

Отож підводячи підсумки доповіді слід зазначити, що монетарна політика НБУ фактично існує у двох вимірах, коли з одного боку лютого 2014 р. НБУ оголосив про перехід до плаваючого курсу, а з 2015-го — про перехід до режиму інфляційного таргетування. А з іншого НБУ намагається утримувати валютний курс за рахунок адміністративних заходів, жорсткіших, ніж в умовах режиму фіксованого курсу, а процентна політика призвела до вимивання грошей з реального сектору економіки і переведення профіциту ліквідності банківської системи у фінансову піраміду з депозитними сертифікатами НБУ. Також слід зазначити, що перебування економіки України у тривалій депресії потребує перегляду монетарної політики, зокрема необхідно включити у стратегічні цілі монетарної політики стабільність грошової одиниці зовнішню (курсову) і внутрішню (тобто стабільність внутрішніх цін), а також підтримку економічного зростання і зайнятості.

Стає очевидним, що монетарна політика НБУ протягом останніх років формується на основі загальних монетарних принципів МВФ, без урахування конкретних особливостей української економіки та її фінансової системи. Тому підписані умови поточної стабілізаційної програми МВФ та кількісні монетарні критерії оцінки ефективності діяльності НБУ, закладені в останньому Меморандумі, повинні широко обговорюватися та оцінюватися у середовищі незалежних експертів. А результати цих обговорень – враховуватися в переговорній позиції української сторони при перегляді умов програми.

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

На сьогодні кредитний ризик посідає перше місце серед всіх можливих ризиків для банків. У зв'язку з різким погіршенням фінансового стану позичальників та неможливістю розрахуватись за власними зобов'язаннями перед банками останні повинні вживати відповідних заходів щодо мінімізації кредитних ризиків та підтримки стабільності діяльності. Кредитний ризик займає домінуюче місце в системі банківських ризиків і не тільки негативно впливає на прибутковість та платоспроможність банківської установи, а також породжує інші ризики: ризик ліквідності, ризик втрати репутації, ризик банкрутства та втрати капіталу, ризик неефективної діяльності, валютний ризик.

Роль комерційних банків як основних носіїв кредитних відносин суспільства визначається їхніми можливостями залучати тимчасово вільні грошові кошти та спроможністю ефективно використовувати акумульовані ресурси на задоволення тимчасових потреб реального сектора економіки з метою забезпечення неперервності індивідуальних кругооборотів капіталів підприємств та споживчих витрат домашніх господарств як одного із чинників стимулювання економічного зростання.

Механізм управління кредитним ризиком портфеля банківських позичок має на меті передусім зменшення впливу зазначених чинників на кредитну діяльність банку, більшість яких можна нівелювати шляхом розробки і реалізації адекватної кредитної політики та раціоналізації відносин комерційного банку із позичальниками на всіх етапах організації кредитного процесу шляхом посилення контролю у процесі здійснення позичкових операцій. Головним завданням для менеджменту банку є оптимізація банківського процесу таким чином, щоб отримати максимально можливий прибуток при прийнятному рівні ризику.

Управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля дещо відрізняється від управління на рівні окремого позичальника і потребує специфічних методів, які б охоплювали усю сукупність здійснюваних банком кредитних операцій. Як такі методи у вітчизняній банківській практиці найчастіше використовують лімітування, резервування, диверсифікацію, сек'юритизацію [1, с. 23].

У науці й практичній діяльності вважається найдоступнішим і найефективнішим метод диверсифікації кредитного портфеля. Однак у літературі його сутність і способи застосування зазвичай описуються теоретично. Щодо практичного застосування цього методу, то він ґрунтується в основному на досвіді та інтуїції банківських працівників [3, с. 41].

На сьогодні домінуючу роль у вітчизняній банківській практиці управління ризиком кредитного портфеля відіграє лімітування [2, с. 160]. Цей метод полягає у встановленні максимально допустимих розмірів позик за їх видами, категоріями позичальників, за кредитами в окремі галузі, географічні території, за найбільш ризиковими напрямками кредитування. Завдяки встановленню лімітів кредитування банкам вдається уникнути критичних втрат унаслідок необдуманого концентрування будь-якого виду ризику, а також диверсифікувати кредитний портфель і забезпечити стабільні прибутки.

Метод резервування полягає в акумулюванні частини коштів на спеціальному рахунку для компенсації можливих втрат за кредитними операціями.

Перспективним методом управління кредитним ризиком є сек'юритизація, тобто продаж активів банку через перетворення їх у цінні папери, які в подальшому розміщуються на ринку. При застосуванні сек'юритизації банк отримує значні переваги: одержання ліквідних коштів, які можна використати для подальшого розвитку, зменшення ймовірності виникнення у банку процентного, кредитного ризиків, поліпшення виконання чинних нормативів.

Таким чином, планування кредитного ризику пов'язане з розробкою кредитної політики банку, яка повинна забезпечувати ефективне управління портфелем кредитів, зокрема, мінімізацію втрат від настання кредитних ризиків. Контроль портфельного кредитного ризику передбачає систематичний нагляд, спостереження для виявлення відхилень від установлених норм, правил, вимог чи завдань у процесі їх виконання. Основна його мета полягає в тому, щоб не допустити підвищення портфельного кредитного ризику понад установлений рівень.

Література:

1. Бобиль В. Сек'юритизація банківських активів у контексті управління портфельним кредитним ризиком / В. Бобиль, М. Соловей // Вісник НБУ. – 2014. – № 1. – С. 22-25.
2. Бугель Ю. Напрямами удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем / Ю. Бугель // Галицький економічний вісник. – 2015. – №2(27). – С. 157-163.
3. Корнеєв В. В. Управління кредитними ризиками комерційних банків в умовах фінансової кризи / В.В. Корнеєв, С.В. Пасько // Наука й економіка. – 2011, – № 1(21). – С. 38-43.

Іван ПІДЛІСНИЙ

студент факультет фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ДРАЙВЕРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сьогоднішній стан банківської системи України наразі є досить нелегкий, через те що економіка країни ще до сих пір не вийшла з глибокої фінансово-кризової ситуації, що спричинено малорозвиненою інституціональною побудовою

банківського сектора та його низьким рівнем конкурентоспроможності, недостатнім рівнем капіталізації, негативним впливом політичних процесів, великим обсягом простроченої кредитної заборгованості, низьким рівнем якості послуг та їх високою собівартістю, що породжує кризу недовіри клієнтів до банківського сектору, безприбутковою діяльністю, девальвацією національної грошової одиниці, суперечливістю механізму рефінансування українських банків, низьким рівнем ризику менеджменту банків.

Програма реформ оздоровлення банківської системи, запропонована Національним банком України, призвела до суттєвого зменшення кількості банків та до радикальних змін у функціонуванні найбільш важливих системних банків. Вищенаведені умови зумовлюють актуальність потреби вивчення та моніторингу сучасного стану банківської системи України через детальний аналіз фінансово-економічних показників її функціонування під час кризи та в посткризовий період, а також визначення перспективних напрямів розвитку вітчизняної банківської системи у майбутньому.

Банківська система як частина економічної системи сформувалась в результаті історичного розвитку, проте вона не перебуває у статичному стані, а постійно змінюється, розвивається, вдосконалюється, як і економічні відносини в суспільстві [4, с. 245].

Структуру вітчизняної банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації та ліквідації українських банків визначає Закон України "Про банки і банківську діяльність", прийнятий ще у 2000 році [1]. За статтею 4 даного Закону банківська система України має у складі Національний банк України та інші банки, а також філії іноземних банків, які створені та функціонують на території України. Динаміку структури показників розвитку банківської системи України за 2013 – 2017 рр. розглянемо в таблиці 1.

Як бачимо, за останні чотири роки кількість банків, які мають ліцензію зменшилась зі 176 одиниць у 2013 р. до 96 одиниць – у січні 2017 р. (на 45,45 % у процентному співвідношенні). Ця тенденція продовжує і надалі зменшуватись: станом на 1 жовтня 2017 року кількість діючих банків, які мають ліцензію, становить 88 одиниць.

Таблиця 1

Динаміка структури показників розвитку банківської системи України за 2013 – 2017 рр. [3]

Показники	2013	2014	2015	2016	01.01.2017
Кількість банків, що мають ліцензію НБУ, в тому числі:	176	180	163	117	96
З іноземним капіталом	53	49	51	41	38
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	22	19	19	17	17
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	39,5	34,0	32,5	43,3	54,7

Та варто зазначити, що, хоча кількість банків в Україні істотно зменшилася, при цьому зростає частка іноземного капіталу у статутному

капіталі банків на 15,2% від сумарного банківського статутного капіталу. Такі зміни відбулись у зв'язку із процесом банкрутства банків з українським капіталом ("Банку Столиця", "Таврика", "НАДРА", "Фінанси та кредит" та інші), а також поглинання або злиття банків ("Київ", "Кредитпромбанк", "Дельта Банк", "УКРГАЗПРОМБАНК", "АВАНТ-БАНК" та інші).

Щоб оцінити реальний сучасний стан банківської системи, необхідно приділити належну увагу динаміці фінансових результатів банків України за останні роки (таблиця 2).

Таблиця 2

**Динаміка фінансових результатів банків України
за 2013 – 2017 рр.[3] млн. грн.**

Показник	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
Доходи	150449	168888	210201	199193	190691
Витрати	145550	167452	263167	265793	350078
Результат	4899	1436	-52966	-66600	-159388

Як бачимо з таблиці 2, витрати переважають над доходами, що спричиняє збиткову діяльність банків у 2014 р. на 52,9 млрд. грн, у 2015 р. – на 66,6 млрд. грн, а у 2016 р. – на 159,3 млрд. грн.. І хоча основним кредитором банківської системи України все ще залишаються депозити фізичних осіб як у національній, так і в іноземній валюті, та негативна ситуація обумовлюється неповерненням споживчих кредитів, винятково валютного характеру, чималим обсягом довгострокових й іпотечних позик, вкладеннями в цінні папери.

Таким чином, основними заходами, що доречно б слугували драйверами розвитку банківської системи України, виступають:

1. Загальноекономічна стабілізація, пов'язана з банківською системою, а саме: створення умов для курсової стабілізації національної валюти, зменшення впливу політичних процесів, посилення контролю за процесом розподілу й використання бюджетних коштів.

2. Повернення довіри вкладників та інвесторів через повне відшкодування вкладів за рахунок Фонду гарантування вкладів, покращення рівня інформаційного забезпечення комерційних банків та оптимізацію мережі банківських відділень відповідно до регіональних потреб і підвищення ефективності роботи банківських установ з існуючими й потенційно можливими клієнтами щодо співпраці в напрямі реалізації індивідуальних депозитних програм.

3. Нормалізація діяльності НБУ у сфері контролю та регулювання банківської системи: формування й використання необхідних додаткових резервів як на рівні НБУ, так і на рівні комерційних банків, перегляд чинного механізму рефінансування та посилення контролю за проблемними банками, перманентний моніторинг з боку НБУ кризових явищ на мікро- і макрорівнях.

Здійснення запропонованих вище заходів дасть можливість зменшити до мінімуму вплив негативних факторів у короткостроковій перспективі та зумовить створення умов для прискореного розвитку банківської системи України у наступні роки.

Література:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
2. Коваленко В.В Трансформаційні напрями розвитку банківської системи України / В.В. Коваленко// Економічний форум –2015.– №2. [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2015_2_48
3. Основні показники діяльності банків України. Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798
4. Особливості розвитку банківської системи України на сучасному етапі / О. І. Антонюк // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2013. - № 1. - С. 145-148. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2013_1_29

Vіta ПРОЦИК

студентка факультет обліку і аудиту

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУ В ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Однією з ланок загальнодержавних фінансів України є державний кредит як сукупність відносин, в яких держава виступає в ролі позичальника коштів, кредитора і гаранта. Державний кредит - сукупність суспільних відносин, що виникають з приводу надання та залучення грошових коштів відповідно з і в державний бюджет.

Ситуація, коли держава виступає в ролі позичальника набуває все більшого значення на даний момент, оскільки існування державного кредиту пов'язано з постійним протиріччям між зростаючими завданнями і потребами держави та наявними фінансовими ресурсами. Історично державний кредит з'явився для задоволення виняткових потреб держави, які неможливо задовольнити постійними «звичайними» джерелами доходів: податками, доходами від державного майна, державної монополії на певні види діяльності. Такі потреби в основному виникали під час війн, стихійного лиха, а з часом при фінансових труднощах, обумовлених циклічним характером економічного розвитку, зміною урядів, революційними потрясіннями, що можна і зараз спостерігати в економіці України. Тобто державний кредит безпосередньо пов'язаний із бюджетним дефіцитом, будучи джерелом його покриття.

Значну увагу дослідженню особливостей державного кредиту приділив В. Андрущенко [1, с.196]. Він зазначає, що унікальність держави як боржника визначається наступними рисами: суспільним призначенням благ, що фінансуються за рахунок позичених коштів; специфічним етично-правовим характером кредитних зобов'язань державної влади.

Державний кредит формується за такими ж основними 5 принципами як і інші види кредитів: принцип зворотності, терміновості, платності, забезпеченості та принцип цільового характеру використання.

В ролі забезпечення державного кредиту виступає все майно, що перебуває у власності держави, але обсяг застави в кредитній угоді між державою й підприємствами та населенням не вказується [2]. Розрізняють наступні види державного кредиту (рис. 1):

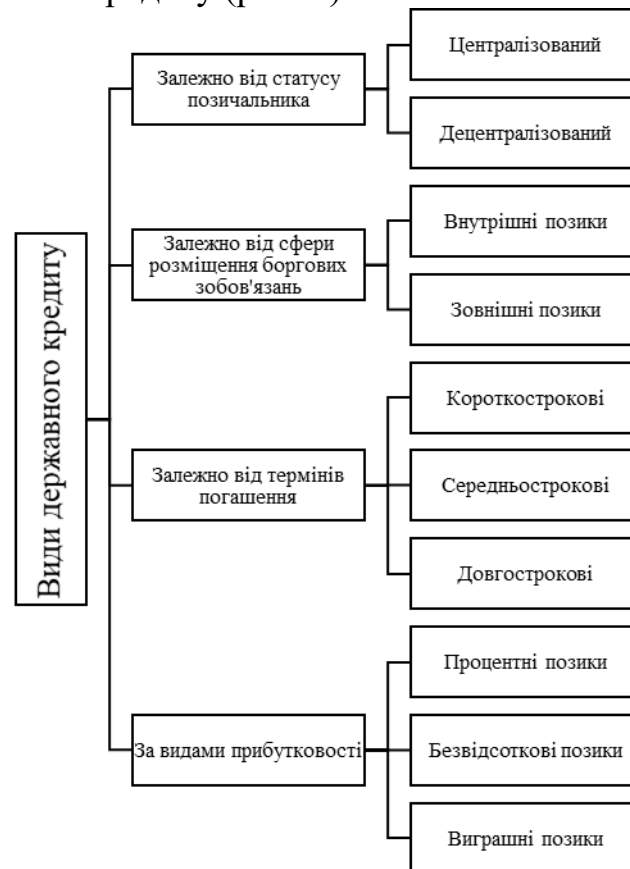

Рис.1 Види державного кредиту

Джерело: розроблено автором

У кредитних відносинах беруть участь кредитор і позичальник як юридично самостійні суб'єкти. При цьому позичальником звичайно є держава. З боку держави суб'єктами кредитних відносин можуть бути: Кабінет Міністрів України, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, Міністерство фінансів України (зокрема в особі Державного казначейства), Національний банк України. З іншого боку, в державно-кредитні відносини як кредитори вступають громадяни та суб'єкти господарювання (банки, страхові компанії, акціонерні товариства), котрі надають кредит державі під певні державні зобов'язання. Використання державою у своїй фінансовій політиці залучення коштів на кредитній основі зумовлює утворення державного боргу і необхідність формування ефективної системи управління ним.

Найважливішими формами залучення державного кредиту є (рис. 2):

Облігації внутрішніх державних позик	• цінні папери, які засвідчують внесення його власником певної суми і підтверджують зобов'язання емітента відшкодувати власнику номінальну вартість і процент
Казначейські зобов'язання	• державні цінні папери, що розміщуються серед фізичних осіб на добровільних засадах, дають право на отримання доходу і погашаються державою на умовах, передбачених при їх розміщенні
Використання частини вкладів населення в ощадних установах	• супроводжується випуском цінних паперів-ощадних сертифікатів
Грошово-речові лотереї	• розіграш державою грошових сум чи речей за допомогою платних квитків. Держава при цьому отримує дохід, що дорівнює різниці між коштами
Використання коштів державного позичкового фонду	• відбувається заміщення фінансових ресурсів кредитними ресурсами
Зовнішні позики	• кредити міжнародних фінансових організацій, урядів іноземних держав, іноземних комерційних банків, облігацій зовнішньої державної позики

Рис. 2 Основні форми залучення державного кредиту

Джерело: побудовано автором на основі [3, с.14]

Управління державним внутрішнім боргом України здійснюється Міністерством фінансів України у порядку, погодженому з Національним банком України. Розміщення боргових зобов'язань Уряду України та надання гарантій від імені Уряду України провадиться за його дорученням Міністерством фінансів України [6].

Отже, державний кредит є сукупністю досить різних форм і методів фінансових відносин. Такий підхід спрямований на створення сприятливих передумов з метою залучення коштів як для держави, так і для її кредиторів. Різноманітність форм кредиту дає змогу максимально врахувати різні інтереси юридичних та фізичних осіб.

Література:

1. Андрущенко В. Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті: Монографія / В. Л. Андрущенко. – Львів: Каменяр, 2000. – 303 с.
2. Базилевич В. Д., Баластрик Л.О. Державні фінанси: навч. посіб. — К.: Атіка, 2002.
3. Державний кредит : навч. посіб. / Лубкей Н. П., Ткачук Н. М., Горин В. П., Карапетян О. М. - Тернопіль : ТНЕУ, 2012. - 140 с.
4. Державний кредит: сутність, функції, класифікація держпозик, управління кредитом, Україна як позивач та кредитор [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://referat.allserver.ru/?i=6992824>. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
5. Державний та гарантований державою борг України [Електронний ресурс]: / Міністерство Фінансів України. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/fi-le/link/291652/file/31.03.2011.pdf>.
6. Закон України «Про державний внутрішній борг України» Електронний ресурс : / Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2604-12>.

Юлія СЕНЬЧУК
студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Метлушко О. В.

МЕХАНІЗМ ПРОГНОЗУВАННЯ ГОТІВКОВОЇ МАСИ

Кількість грошей, які перебувають в обігу, впливає на випуск продукції, рівень цін, зайнятість та інші явища, тому важливим завданням статистики є прогноз грошової маси.

Актуальним буде зіставлення прогнозів попиту на гроші і пропозиції грошей дозволяє дійти висновків про рівновагу грошового обігу, сталість його розвитку.

Як показує попередній аналіз початковим моментом при прогнозуванні пропозиції грошей є визначення грошової бази.

В умовах переходу на ринкові засади існуюча система управління готівковим обігом залишається загалом централізованою та адміністративною. Зокрема, складання і доведення прогнозів касових оборотів (починаючи від суб'єктів господарювання і закінчуючи Національним банком України) є трудомістким і тривалим процесом, кількість показників та відповідних розрахунків досить значна, недостатньо аналізуються стан і динаміка показників готівкового обігу в регіонах у зв'язку з економічною ситуацією, яка там складається. Чіткішою має бути взаємодія з Банкотно-монетним двором при видачі йому замовлень на виробництво грошових знаків на основі відповідних прогнозних розрахунків.

Для цілей аналізу та прогнозування необхідно чітко розмежувати грошові агрегати в реальному (постійних цінах) і номінальному виразах (поточних цінах).

Значення зміни номінальної кількості грошової маси залежить від того, яким чином змінюються фактичні грошові залишки, що визначаються в реальному виразі, чи співвідносяться вони з попитом населення на ці реальні грошові залишки.

Підвищення рівня витрат внаслідок збільшення розмірів грошової маси може привести до зростання реального обсягу виробництва, особливо в тих випадках, коли є недовикористані потужності.

І навпаки, зниження рівня витрат може привести до зниження реального обсягу виробництва. Так, зростання реального обсягу виробництва веде до збільшення числа операцій, які необхідно фінансувати, що спричинить збільшення попиту на гроші.

На основі аналізу зміна обсягу виробництва може бути додатковим фактором відновлення рівноваги в економіці. Як правило, існує прямий зв'язок між зростанням грошових агрегатів і номінальним обсягом виробництва.

Готівково-грошовий обіг є механізмом, опосередковуючим отримання грошей та їх обмін на товари і послуги у всіх каналах реалізації (в магазинах,

сервісних установах) для подальшого особистого споживання переважно в сфері домашніх господарств. Придбання товарів і послуг приватними особами — найширший ареал системи обігу готівкових грошей. В цьому випадку гроші реально використовуються для обміну і виконують функцію засобу обігу.

Головна мета прогнозування готівкової маси — визначення обсягу готівки, необхідного для нормального та безперебійного функціонування економіки. Прогнозування здійснюється з урахуванням основних напрямків грошово-кредитної політики, показників соціально-економічного розвитку країни, прогнозних розрахунків балансу грошових доходів і витрат населення і звітності про касові обороти.

Прогноз визначає джерела й розмір надходжень готівки до кас банків, цільове спрямування і розмір видач готівки із кас банку, розмір випуску грошей або їх вилучення з обігу.

Установи комерційних банків складають прогнози готівкового обігу на основі інформації, яку вони отримують від клієнтів (касові заявки, розрахунки надходження торговельної виручки тощо), а також на основі власного аналізу стану економіки в поточному кварталі й очікуваних змін у наступному кварталі.

Методи прогнозування надходжень і видач готівки по окремих статтях прогнозу розрізняються, що зумовлено різною економічною природою окремих статей. Основне джерело надходження готівки в каси банків — це торговельна виручка. За основу прогнозування надходження виручки береться прогноз роздрібного товарообороту торговельних підприємств, що мають рахунки в даній установі банку, і відраховується виручка, що не інкасується, тобто не надійде у вигляді готівки в касу банку. Для визначення сум видач на оплату праці за основу прогнозування береться загальна сума фонду оплати праці підприємств, що обслуговуються у даній установі, і відраховуються суми безготівкових перерахувань та утримань.

Однак існують різні точки зору на сутність цього зв'язку і на те, яким чином розподіляється вплив зміни номінального обсягу грошової маси між цінами та реальним обсягом виробництва.

Тетяна СКАКАЛЬСЬКА

студентка факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н, доцент кафедри банківської справи Сороківська З.К.

СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Однією з актуальних і складних проблем, що існує в теперішній час є підвищення ефективності банківського сектору в нашій країні. Значну роль в Україні відіграє кредитування економіки, яке здійснюється банками, проте на сьогодні проявляється збільшення кількості проблемної заборгованості, нестача

гривневих ресурсів, що є наслідком підвищення ставок по кредитах, простежується тенденція зниження кількості банківських установ. За офіційними даними НБУ, станом на 1 січня 2017 року в Україні зареєстровано 96 банків, що на 21 установу менше ніж станом на 01.01.2016 (Табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кількості банків в Україні 2014–2016 рр.

Дата	Кількість банків, шт.
01.01.2015	130
01.01.2016	117
01.01.2017	96

На 1 січня 2016 року, з 182 зареєстрованих банків лише 117 були діючими. Припинення кредитування банками підприємств і домогосподарств зумовляє закриття великої кількості банків. Першочерговим завданням, яке постає перед банківськими установами є організація банківського кредитування, а також розроблення ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями, напрацювання комерційними банками власної внутрішньої кредитної політики механізмів її практичного втілення та реалізації. Розвиток банківської системи та економіки неможливий без ефективного апарату кредитування юридичних чи фізичних осіб. Важливе значення в нашій країні займає кредитування юридичних осіб. З погляду довгострокового періоду спостерігається, що умови, які склалися останнім часом позитивно впливають на банківський сектор з точки зору його якості та прозорості, фінансової стійкості, проте у короткостроковій перспективі ми бачимо зниження обсягу кредитування, надлишкову ліквідність банків; труднощі банків з докапіталізацією свого капіталу та інші проблеми, які впливають на об'єми кредитування банками юридичних осіб.

Отож, розглянемо структуру і динаміку кредитного ринку України, проаналізуємо обсяг кредитування юридичних осіб за період від 01.01.2015 по 01.01.2017 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяг кредитування юридичних осіб станом на 01.01.2015-01.01.2017

Період	Кредити та заборгованість клієнтів юридичних осіб (млн. грн.)
01.01.2015	873,61
у т.ч. в іноземній валюті	405,02
02 01.01.2016	713,97 (-18,27%)
у т.ч. в іноземній валюті	369,96 (-8,66%)
01.01.2017	566,51 (-20,65%)
у т.ч. в іноземній валюті	270,11 (-26,99%)

Отож, з таблиці 2 видно, що за аналізований період об'єм кредитування юридичних осіб склав 566,51 млн. грн. станом на 01.01.2017 та знизився на 20,65% у порівнянні із аналогічним періодом у 2016 році.

Іноземні кредити на 01.01.2017 зменшились на 26,99% у порівнянні з 01.01.2016 роком та склали 270,11 млн. грн. Такі структурні зрушення кредитного портфеля відбулися за рахунок ефекту обмінного курсу, тобто через стрімку девальвацію гривні. У період 2014-2016 рр. валютні кредити були конвертовані в гривневі, що не свідчить про позитивну тенденцію та нормальне функціонування економіки.

Слід відмітити те, що: станом на 31.12.2016 р. частка наданих кредитів юридичним особам склала 84,3%, а фізичним особам відповідно 15,7%. Тобто, можна зробити висновок, що кредитування юридичних осіб є більш ваговою складовою в активних операціях банків [1].

Досить важливою особливістю кредитування корпоративного сектору є розподіл цього ринку між банками в залежності від власника банку, що можна побачити на рис. 1.

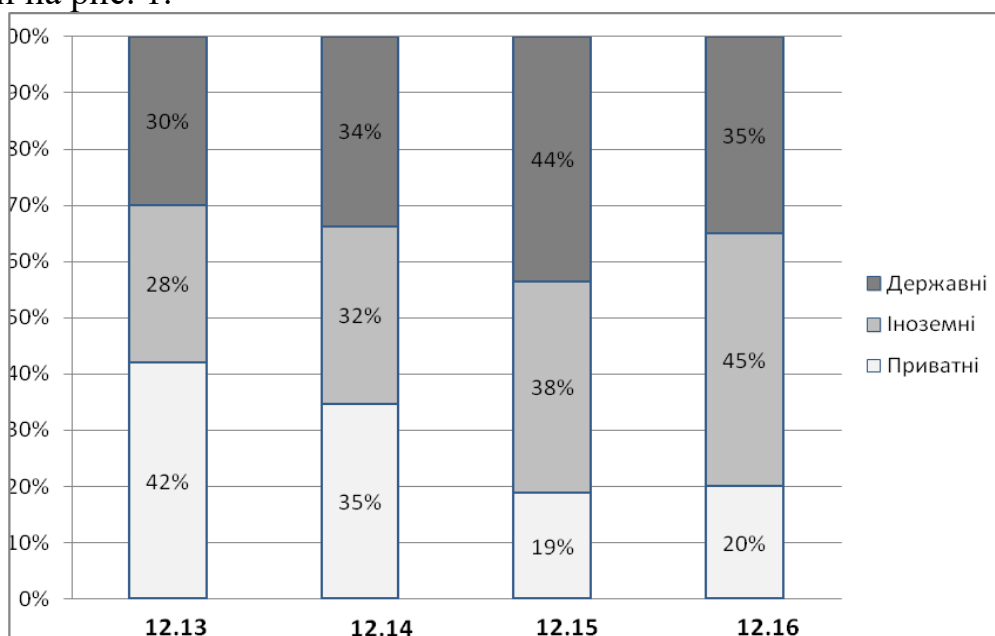

Рис. 1. Чисті кредити по групах в залежності від власника банку на 01.01.2017 р. [1].

На рис. 1 можна побачити, що іноземні банки – лідери ринку за кредитним портфелем -45%, державні банки займають друге місце з 35% долі на ринку, та приватні останнє місце з 20%. Отож, така структура не є позитивною, тому що значна частина доходу по виданих кредитах виходить із країни у вигляді виплат по дивідендам зарубіжним інвесторам, а приватні, тобто з національним капіталом не так активно кредитують корпоративний сектор економіки, це у більшості пов'язано з недостатнім обсягом капіталу банку, що є наслідком неможливості видачі нових позичок та формування під них резервів згідно із нормативами, які встановлює НБУ [2].

Важливим інструментом грошово-кредитної політики є облікова ставка Національного банку України, динаміка облікової ставки має тенденцію до

зниження, так на 31.12.16 р. облікова ставка склала 14%, а на 31.12.15 вона була 22%. Облікова ставка опосередковано впливає на процентну ставку по кредитах та депозитах, що у свою чергу впливає на об'єм кредитування юридичних осіб.

Важливим індикатором стану кредитного ринку є частка простроченої заборгованості у загальному кредитному портфелі, яка станом на 01.01.2017 склала 46,1%, що є досить великою, але для українського ринку кредитування є нормальним показником, оскільки до 2017 року, коли діяли постанови НБУ № 23 та № 279, які були досить недосконалими та давали змогу банкам переоцінювати заставне майно та фінансовий стан своїх клієнтів, які були далеко від реальних даних. Але, з прийняттям Постанови НБУ, яка базується на Базельській угоді, вимоги до обчислення кредитного ризику, оцінки заставного майна та фінансового стану клієнта стали більш суворішими, що потребує від банків формування більшого резерву за його активними операціями і наслідком цього є зростання якості кредитного портфеля та у довгостроковий період збільшення об'ємів кредитування. Також важливим є той фактор, що НБУ проводив наприкінці 2016 початку 2017 років так зване стрес-тестування, по завершенню якого був створений план по докапіталізації більшості банків України.

Отож, підведемо підсумки, банки України зараз переживають деякі труднощі із наданням кредитів юридичним особам. По перше, за рахунок того, що ціна залучення коштів для банків залишається ще досить великою, вони не можуть знижувати ставки по кредитах, що у свою чергу негативно впливає на обсяги кредитування. По-друге, нова постанова НБУ № 351 вносить нові труднощі та непорозуміння щодо обчислення кредитного ризику та формування резервів. По-третє, самі юридичні особи поки що відносяться не досить сумлінно до повернення позичок та мають не завжди прозорі цілі по залученню кредитів. Для покращення ситуації в кредитуванні необхідною є стабілізація економічних, політичних, соціальних умов та підтримка державою усього банківського сектору економіки.

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua>.
2. Жукова Н. К. Сучасний стан ринку банківських кредитів в Україні / Н. К. Жукова, Н. В. Зражевська // Економічний часопис – XXI. – 2011. – № 5-6. – С. 54-57.

Тетяна СТЕЧИШИН

*к.е.н., доцент кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет*

ГЕНЕЗИС ПРИСУТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Головним інститутом, стрижнем ринкової інфраструктури, через який здійснюється фінансування інвестицій, є банк. Серед загальних проблем, що потребують нагального вирішення у банківській діяльності, є обмеженість

вільних грошових коштів для кредитування зумовлену гострою нестачею капіталу в країні. Вирішення цього питання можливе завдяки присутності іноземного капіталу на ринку банківських послуг.

Іноземні банки відігравали значну роль у розвитку економіки в багатьох країнах світу. Так, якщо взяти Японію, то у цій країні перші відділення іноземних банків були відкриті ще на рубежі ХХ століття – «Гонконг енд Шанхай бенкінг корпорейшн» відкрила в Йокагамі свою контору в 1965 році, за нею слідував «Чартеред Бенк», а перший американський банк було відкрито в 1902 році. У той час урядом країни виявлялись наміри використовувати капітал іноземних банків як додаткові джерела фінансування національної економіки, яка в період високих темпів свого росту переживала хронічний не достаток у вільних грошових ресурсах. Крім того, процес допуску іноземного капіталу (зокрема американського), став можливим за бажання Японії покращити економічні відносини зі США, які погіршились в результаті загострення торгових протиріч в кінці 60-х на початку 70-х років ХХ століття. Ще одним мотивом допуску іноземного капіталу в економіку Японії була неспроможність країни у післявоєнні роки обслуговувати торгівлю та здійснювати операції в іноземній валюті. Цю функцію було покладено на іноземні банки. Водночас, вони надавали кредити для відродження промисловості та торгівлі. Стосунки між японськими банками та іноземними були такі, що доповнювали один одного. Діяльність останніх багато в чому відповідала потребам країни.

Зважаючи на досвід Японії присутність іноземного капіталу може бути корисною для економіки країни. Не залишається осторонь таких потреб і Україна. Однак, протягом всієї історії існування вітчизняної банківської системи, можемо простежити то збільшення частки банківського іноземного капіталу, то значний його відтік. Вважаємо, що причина тут криється у непрозорій політиці залучення іноземних інвестицій. Оскільки довгі лімузини іноземних інвесторів виїждять лише на добре обладнані автостради сучасних ринкових економік і, здебільшого, обминають не такі вже й безпечні чумацькі шляхи України.

Перш ніж досліджувати питання впливу іноземних банків на розвиток банківської системи, доцільно охарактеризувати специфіку, генезис та ключові характеристики іноземних банків, наявних в Україні. Для повноцінного розуміння складності процесу експансії іноземних банків в Україні проведемо ретроспективний аналіз цього процесу. З цією метою виокремлено окремі етапи входження іноземних інвесторів до банківського сектора України, взявши до уваги класифікацію авторів монографії «Іноземні банки в Україні: вплив та регулювання» [1].

Перший етап (1991–1994) – початковий період формування банківської системи України. Недостатня розвиненість механізмів банківського регулювання після здобуття незалежності Україною призвела до приходу на ринок банківських послуг іноземного спекулятивного капіталу (Росія, Латвія, офшорні зони) [1]. Оскільки ці банки завдавали шкоди економіці через валютні спекуляції та нелегальний вивід національного капіталу, НБУ в 1994 р.

заборонила діяльність філій і ввела жорсткі обмеження на частку статутного капіталу нерезидентів у БСУ (не більше 15 %).

Протягом другого етапу (1995–1998) більшість іноземних банків були створені «з нуля» з метою підтримки зовнішньоторговельних операцій компаній-нерезидентів на українському ринку, а також забезпечення виходу місцевих емітентів на міжнародні ринки капіталу. Фінансова криза 1998 року спричинила відплив іноземного банківського капіталу. З іноземних банків першої хвилі експансії на сьогодні залишилися дочірні структури ІНГ, Сіті, Креді Агріколь, Унікредит, що спеціалізуються на корпоративному та інвестиційному банкінгу.

Третій етап (1999–2004) – період модернізації банківської системи України, макроекономічної стабілізації та поступової лібералізації регулятивної бази. Зниження капіталізації БСУ і брак довгострокових кредитних ресурсів змушує НБУ зняти обмеження на частку нерезидентів у статутному капіталі банків. Продовжується очищення банківської системи від спекулятивних інвесторів. Кількість банків з іноземним капіталом скорочується з 30 до 19, серед них банків зі 100 % іноземним капіталом – з 9 до 7 [2]. На український ринок увійшли Альфа-Банк (Росія) та Прокредитбанк (ФРН) шляхом придбання невеликих вітчизняних банків та активного розвитку нової територіальної мережі. Однак прихід нових іноземних інвесторів стримується низькою платоспроможністю населення, політико-правовою нестабільністю та несприятливим інвестиційним кліматом в Україні.

Четвертий етап (2005–2008) – період активної експансії іноземного капіталу під час економічного зростання. На український ринок банківських послуг масово приходять транснаціональні банківські групи шляхом поглинання системних вітчизняних банків. Іноземні банки здійснюють кредитну експансію в умовах подальшої лібералізації регулювання. Швидко розвивається іпотечний ринок та ринок споживчого кредитування на основі дешевих валютних ресурсів закордонних материнських структур. Частка банківських активів у ВВП зростає більш, ніж удвічі: з 30,5 % до 63,2 % [2].

П'ятий етап (2008–2010) – період фінансової кризи та посткризового відновлення. Іноземні банки коригують стратегії діяльності через девальвацію гривні, спад кредитування, зростання проблемної заборгованості та відтік внутрішніх і зовнішніх ресурсів. Збільшується частка в загальному статутному капіталі інвесторів з Російської Федерації та ФРН. Антикризова політика іноземних банків полягала в закріпленні позицій на ринку банківських послуг України завдяки доступу до фінансових ресурсів материнських груп. Іноземні банки, створені з «нуля», зазвичай фокусуються на обслуговуванні корпоративних клієнтів, вирізняються чіткою спеціалізацією, мають меншу мережу.

Після 2005 року стратегія входження змінилася: міжнародні банки проникали в БСУ найшвидшим способом – через купівлю існуючих вітчизняних банків з розгалуженими мережами територіальних відділень і філій. Орієнтація на роздрібний банківський ринок була пов'язана зі стабілізацією макроекономічних показників України, покращенням

інвестиційного клімату, зростанням реальних доходів населення та низьким охопленням банківським обслуговуванням. Особливого розмаху зазначені процеси набули в 2005 році, коли сума лише публічних угод щодо злиття та поглинань (M&A-угод) у банківському секторі України склала \$1,6 млрд насамперед за рахунок купівлі іноземними інвесторами таких системних банків, як Аваль та Укрсиббанк. Інвестиційна привабливість банківського бізнесу в країні у 2005 році суттєво зросла, враховуючи, що сумарний обсяг M&A- угод в Україні за рік становив \$7,7 млрд [1]. Поглинуті системні банки в Україні обрали стратегію універсального банківництва, оскільки активно розвивали роздрібний бізнес та мали широку територіальну представленість.

Протягом 2007–2008 років іноземні інвестори почали активніше застосовувати стратегію купівлі так званих «банків-ліцензій», які згодом нарощували ділову активність за допомогою капіталу і внутрішньогрупових кредитів з боку материнських структур (наприклад, Універсал банк, Піреус банк МКБ, ВТБ Банк). «Банки-ліцензії» на момент продажу займали нижчі позиції за розміром активів. Мотивами придбання таких невеликих банків був швидкий вихід на специфічний український банківський ринок, уникнення витрат на державну реєстрацію банку, отримання ліцензії та відповідних дозволів НБУ, а також подальше природне розширення шляхом нарощування територіальної сітки відділень у межах обраних бізнес-стратегій.

Загалом, на сьогодні процес активного входження іноземних банків у банківські системи інших країн уповільнився через зниження темпів розвитку світової економіки та продовження кризових явищ у світовій фінансовій сфері. Незважаючи на це частка присутності іноземного капіталу в статутному фонді банківської системи станом на 01.10.2016 р. складає 56 %, що перевищує порогове значення у 40 %, визначений «Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», затверджених Міністерством економічного розвитку та торгівлі України та свідчить про її небезпечний рівень. Серед індикаторів економічної безпеки, визначених «Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» та затверджених Міністерством економічного розвитку та торгівлі України²⁴, присутній індикатор «Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів», оптимальне значення якого має становити 20 %, рівень 30 % вважається задовільним, 37 % – незадовільним, 45 % – небезпечним, 50 % – критичним [3].

Результати проведених розрахунків під час аналізу діяльності іноземних банків в Україні засвідчили, що у 2016 частка іноземного капіталу у статутному капіталі банківської системи України становила 56%. Найчисельнішим типом іноземних банків в Україні є дочірні структури міжнародних фінансових груп.

Діяльність іноземних банків, завдяки високому рівню зовнішньої підтримки та високій частці в системі, лишається одним із вагомих факторів впливу на подальший розвиток банківської системи України. Підсумовуючи результати комплексного аналізу наслідків присутності іноземних банків, можна стверджувати про різновекторний характер впливу зарубіжних інвесторів на розвиток БСУ. Діяльність іноземних банків у період економічного

зростання сприяла підвищенню капіталізації БСУ, нарощенню темпів кредитування, розширенню асортименту, підвищенню якості банківських послуг. Іноземні банки займають провідні місця на фондовому ринку як емітенти, торговці та андерайтери. Основні конкурентні переваги групи іноземних банків від вітчизняних полягають у високому рівні зовнішньої підтримки, а саме можливості швидкого доступу до необхідних ресурсів материнських груп.

Однак, іноземні банки, з одного боку не виправдали очікувань щодо зниження відсоткових ставок, підвищення прибутковості, оскільки діяли в першу чергу у власних комерційних інтересах, які були спрямовані на утримання достатнього чистого процентного доходу, кредитну експансію, оптимізацію оподаткування. З іншого боку, під час кризи іноземні банки забезпечили фінансову стійкість банківської системи України через збереження внутрішньокорпоративного припливу дефіцитних капітальних і кредитних коштів. Ризик відпливу капіталу з банківської системи України за кордон не був реалізованим. З огляду на незначні масштаби вітчизняної банківської системи, закріплення контролю над перспективним ринком для материнських банків було вигіднішим, ніж репатріація незначних у масштабах холдингових груп обсягів інвестованого капіталу.

Втім, варто зазначити, що під час дослідження були виявлені окремі загрози економічній безпеці держави у зв'язку з розширенням присутності іноземного капіталу в банківському секторі економіки. Спекулятивний ризик полягає в тому, що іноземні банки можуть змінити стратегії, зорієнтувавшись на спекулятивну діяльність, не надаючи повного асортименту якісних банківських послуг. Лібералізація банківської системи при слабкому консолідованому банківському нагляді може посилити ризики залежного розвитку. Для України це може означати втрату важелів контролю над власною банківською системою та зростання політичної залежності держави. Важливим завданням банківського регулювання, на нашу думку, є створення стимулів для спрямування кредитних ресурсів на розвиток внутрішнього реального сектору економіки. Дослідження історії входження іноземних інвесторів на терени банківництва є актуальними і потребують подальших, більш ґрунтовних досліджень, які б дозволили розробити пропозиції щодо позитивного впливу іноземного капіталу на трансформацію банківської системи України.

Література

1. Іноземні банки в Україні: вплив та регулювання: Монографія. / Р. В. Корнилюк, І. Б. Івасів, О. М. Дибя. — К.: КНЕУ, 2012. — 234 с.
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.bank.gov.ua.
3. Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 29 жовтня 2013 року N 1277 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.

Юлія УСОВА
студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Забчук Г. М.

СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ефективне кредитування сьогодні є одним з найважливіших та актуальних завдань банківської системи України.

Банківська система – це складний комплекс, який функціонує і розвивається відповідно до цілого ряду законодавчих і нормативних документів. [1].

Однією із загальних ознак банківських систем є контроль та регулювання діяльності банків другого рівня з боку центрального, що пов'язано з життєво важливим значенням для національної економіки стану та перспектив їх діяльності. У кожній країні сформувалась своя система банківського нагляду і контролю, що зумовлено як особливостями їх історичного розвитку, так і політико-економічними чинниками [3].

За останні декілька років банківська система України зіткнулася зі світовою фінансовою кризою, політичною та економічною кризами в Україні, які, на жаль, призупинили розвиток банків та підірвали довіру до банківської системи в цілому. Значне зниження зовнішнього попиту на вітчизняну продукцію, скорочення іноземних інвестицій, значне ускладнення доступу до зовнішніх фінансових ресурсів, падіння економіки в цілому призвело до зменшення кредитування економіки.

Аналіз стану банківського ринку кредитних послуг за останні роки показує, що залишки за кредитами, наданими резидентам банками України на 1 січня 2015 року становили 1 020667 млн. грн, за рік зросли на 109885 млн. грн або на 12,1 % і навпаки на 1 січня 2016 року знизилися на 15 669 млн. грн або на 1,54 % (табл.1).

Таке скорочення обумовлено низькою економічною активністю, високими процентними ставками за користування коштами та посиленням вимог банків до позичальників. Якість активів банків протягом минулого року погіршувалася так само, як і платоспроможність позичальників. Це спонукало банки посилювати вимоги до позичальників за всіма видами кредитів[5].

Водночас вагомою причиною, що впливає на зниження залишків кредитів, особливо наприкінці 2015 року, була ліквідація багатьох банків. Як результат, суттєво зменшилися залишки за кредитами наприкінці 2015 року.

З ціллю збільшення кредитування Національний банк у жовтні 2015 року змінив підходи до розрахунку нормативів кредитного ризику, що дало змогу банкам направити вивільнені кошти на кредитування та розширити можливості використання банками гарантій/акредитивів за наявності грошового забезпечення за ними. Згідно з результатами останнього опитування банків, проведеного Національним банком, вперше за останні два роки відбулося

збільшення загального рівня схвалення кредитних заявок суб'єктів господарювання та зростання очікувань щодо відновлення кредитування, поліпшення якості портфеля та збільшення обсягів кредитів суб'єктам господарювання[5].

Таблиця 1

Динаміка кредитів, наданих депозитними корпораціями (крім НБУ) резидентам (крім депозитних корпорацій) на початок року*[4]

Роки	Кредити, млн.грн	Абсолютний приріст, млн.грн	Темп зростання, %	Темп приросту, %
2008	426867	-	-	-
2009	734022	307155	171,96	71,96
2010	723295	-10727	98,54	-1,46
2011	732823	9528	101,32	1,32
2012	801809	68986	109,41	9,41
2013	815142	13333	101,66	1,66
2014	910782	95640	111,73	11,73
2015	1020667	109885	112,06	12,06
2016	1004998	-15669	98,46	-1,54

Отже, враховуючи умови політичної та економічної невизначеності, для покращення стану кредитного сектору банківського бізнесу, НБУ, як регулятору, слід акцентувати свою увагу на забезпеченні кредитних відносин якісним законодавством. Зменшення облікової ставки дасть можливість збільшити активність кредитних відносин. Направлення на цільове рефінансування комерційних банків України, дасть змогу кредитувати пріоритетні галузі господарства. Державні гарантії, які забезпечать повернення коштів кредиторю в разі неплатоспроможності позичальника також сприяють збільшенню кредитування пріоритетних галузей господарства. Збоку менеджменту комерційних банків, слід звернути увагу на таке управління активами банку яке буде націлене не лише на максимізацію прибутків, а й на мінімізацію ризиків.

Література:

1. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко и др. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. – 504 с
2. Банківська система України : монографія / В. В. Коваленко, О. Г. Коренева, К. Ф. Черкашина та ін. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 187 с.
3. Воронова Л. Комплексна програма розвитку банківської системи України / Воронова Л. // Вісник НБУ. – 2001. – № 1. – С. 18–22.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
5. Інфляційний звіт. Січень 2016. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=27033423> .

Мар'яна ФАЙДУЛА
студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Стечишин Т.Б.

ДИСТАНЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ БАНКІВ ТА ЙОГО РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

В умовах динамічності банківського ринку, де передові технології розвиваються надзвичайно швидко, дистанційне обслуговування банків займає велике значення у банківській сфері. Постійне збільшення конкуренції в секторі банківського обслуговування примушує банки шукати нові перспективніші шляхи підвищення клієнтського потоку та якісної взаємодії з клієнтами.

Використання передових технологій в обслуговуванні дозволить банкам раціонально розподілити свої ресурси, мінімізувати витрати, удосконалити обслуговування клієнтів і підвищити якість пропонованих банківських послуг, що зумовлює зростання конкурентоздатності банківської системи.

Варто відмітити, що у банківській діяльності є великі можливості запровадження нових та удосконалення діючих послуг, які надаються банками дистанційно. Разом з тим вимагає подальшого дослідження шляхи впровадження дистанційного банківського обслуговування та проблеми пов'язані із розвитком дистанційного каналу обслуговування клієнтів банку.

Розвиток інформаційних та комп'ютерних технологій стало передумовою виникнення банківського дистанційного обслуговування, що у сучасних умовах відрізняється новими стандартами проведення фінансових операцій і якістю обслуговування, а також надає можливості залучення нових та утримання діючих клієнтів банку.

Система дистанційного обслуговування клієнтів банку – це багатофункціональний пакет програмного та апаратного забезпечення, який дозволяє клієнтам банку здійснювати різного роду операції, керувати своїми рахунками в режимі «он-лайн» та отримувати широкий спектр відповідної фінансової інформації без відвідування банку.

Дистанційне банківське обслуговування класифікують за типами інформаційних систем, які використовуються для здійснення банківських операцій:

1. РС-банкінг – це один з видів дистанційного банківського обслуговування при якому, використовується персональний комп'ютер, на який встановлюють спеціальне програмне забезпечення (для клієнта) і він може здійснювати операції, не виходячи з дому. Приклад цього виду – система «Клієнт-банк». Впровадження системи Клієнт-банк є однією з перших вдалих спроб вітчизняних банків покращити сервіс та удосконалити власну роботу за допомогою автоматизованих систем. Спеціалісти стверджують, що таку систему вперше було використано в Україні у 1992 році. Беручи до уваги складні економічні умови того часу, а головне, практично відсутність

розвинутого ринку комп'ютерної техніки, система Клієнт-банк стала своєрідним проривом у банківській справі. Система Клієнт-Банк дозволяє користувачу керувати рахунками в банку та отримувати всю поточну інформацію про рух коштів, не виходячи з офісу. Система орієнтована на роботу з одним користувачем і припускає інсталяцію у клієнтів, що регулярно взаємодіють з банком.

2. Інтернет-банкінг - це технологія дистанційного банківського обслуговування, завдяки якій надається доступ до банківських операцій по рахунках і доступ до рахунків у будь-який момент і в будь-якому місці. На відміну від системи «Клієнт-банк» тут не потрібне програмне забезпечення. Доступ до банкінгу надається через браузер.

3. Мобільний банкінг – це один з нових послуг дистанційного банківського обслуговування, являє собою встановлення програмного забезпечення на мобільний телефон, найчастіше на смартфон через мережу Інтернет. У сучасних умовах вважається, що завдяки мобільному банкінгу, мобільний телефон є таким же засобом платежу, що й банківська карта – це повноцінний мобільний банкінг. Мобільний банкінг – це банкінг, що розвивається, у багатьох країнах він функціонує в не повному обсязі, так званий «SMS-банкінг» з інформаційним рівнем доступу, що дозволяє одержувати по SMS виписки про операції по рахунках, здійснювати контроль за своїм рахунком. Зазвичай мобільний банкінг доступний лише власникам банківських карт.

4. Телефонний банкінг - це технологія дистанційного банківського обслуговування, яка надає можливість отримувати по телефону інформацію про стан рахунків, пластикових карт і платежів у банку. Водночас варто наголосити, що телефонний банкінг — це не доступ через контакт або call"центр, а спеціальна програма, яка дозволяє клієнтам здійснювати базові банківські операції за допомогою телефону. Інформація може передаватися в голосовій формі, а також на факс або адресу електронної пошти. При цьому недоліками телефонного банкінгу, в першу чергу, вважається відсутність екрана для відслідковування транзакцій та обмежені можливості їх виконання (головним чином, використовується для здійснення регулярних платежів: оплати комунальних послуг, поповнення рахунків мобільних телефонів тощо).

5. Обслуговування з використанням та засобів банківського самообслуговування. Сучасні банкомати, крім традиційного зняття готівки, додатково надають можливість здійснювати грошові перекази, оплачувати рахунки, купувати різного роду ваучери, поповнювати рахунки мобільних телефонів тощо. Все більшої популярності набувають банкомати з депозитною функцією, обладнані зчитувальним пристроєм номіналів грошових купюр, що дозволяє держателям карток поповнювати свої карткові рахунки практично в будь-який час

Переваги використання системи дистанційного банківського обслуговування :

1. Оперативність і економічність. Використання СДБО дозволяє здійснювати управління фінансовими потоками підприємства прямо з офісу і

істотно скорочує витрати робочого часу персоналу, пов'язані з відвідуванням банку.

2. Зручність. Автоматизація процесу підготовки розрахункових та інших документів, а також наявність програмного контролю поза відвідуванням банку.

3. Простота. Автоматизація процесу підготовки розрахункових та інших документів, а також наявність програмного контролю щодо заповнення обов'язкових реквізитів в документах значно спрощує процес формування документів і дозволяє мінімізувати операційні помилки.

4. Безпека і ефективність. СДБО дозволяє збільшити безпеку і конфіденційність документообігу з банком; в будь-який момент отримати виписку, яка містить інформацію про всі вхідні та вихідні документи та іншу інформацію про стан рахунку без відвідування банку.

Однак, основною перевагою Інтернет-технології з точки зору клієнта є можливість здійснювати операції без будь-яких обмежень (24 години на добу, 7 днів на тиждень, будь-де), потрібно мати під рукою комп'ютер та телефонну лінію.

Є ряд причин через які, банківські дистанційні послуги поширюються не так швидко:

- значні капіталовкладення банківських установ для розробки, впровадження та обслуговування нових технологій банківського дистанційного обслуговування, витрати банків на навчання та підвищення кваліфікації працівників, відмови від вже наявних та перевірених технологій, що використовує банк.

- підвищенням вимог до інформаційної та операційної систем банку при здійсненні операцій в режимі реального часу та рівень захисту. Не зовсім справедливо стверджувати, що вітчизняні банки беззахисні у цьому питанні. Багато банків давно працюють із системою електронних платежів. Вона забезпечує передачу повідомлень у зашифрованому вигляді за допомогою сучасних способів захисту інформації, які стали основою для створення Інтернет-банкінгу. Але дуже небезпечно безпосередньо пов'язувати Інтернет-центр, який працює з клієнтами з фінансовим ресурсом банку напряму. Якщо зараз в системі Еуропау 2% всіх угод здійснюється в режимі Інтернет-комерції, то майже половина з них - спроби шахрайства. Думка НБУ та СБУ з цього приводу однозначна: технічні рішення Е-банкінгу повинні відповідати самим суворим критеріям фінансовою безпеки.

- відсутність законодавчої бази для регулювання банківських послуг, що здійснюються через дистанційні канали обслуговування: суперечності, щодо захисту персональних даних та безпеку відповідних операцій. На жаль, правове регулювання бажає бути кращим. Досі існує тільки один нормативний акт, в якому згадується Інтернет-комерція в Україні. Це Положення про порядок емісії платіжних карт та здійснення операцій з їх застосуванням, яке затверджене Постановою Правління НБУ 24 вересня 1999 року. Там є пункт 4.1., який підтверджує здійснення покупок через Інтернет: клієнти банку можуть здійснювати платежі в системах електронної комерції. Практично

ніяких нормативно-правових актів, які регламентують Інтернет-торгівлю, сьогодні немає, і поки все, що організовано в Україні, будується на застарілому Цивільному та Цивільно-Процесуальному Кодексі. Значною подією в розвитку Е-банкінгу має стати Указ президента Про міри щодо розвитку Національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні. Значним проривом і електронній індустрії є розробка та прийняття законів відносно легітимності електронних документів та цифрового підпису, зокрема закони «Про електронний документ та електронний документообіг» та «Про електронний цифровий підпис». А також відповідного Держстандарту. Чи не найбільш зацікавлені в швидшому прийнятті цих проектів - комерційні банки.

- фінансова неграмотність населення
- низький рівень матеріального забезпечення широких верств населення, що у свою чергу веде до невеликого попиту на банківські послуги, включаючи дистанційні послуги банку.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, варто зазначити, що попри інтенсивний розвиток дистанційного банківництва в світі, даний вид обслуговування клієнтів в Україні знаходиться на початковому етапі розвитку, а більшість банків пропонує лише окремі послуги в режимі реального часу. При цьому популяризація електронних банківських послуг, удосконалення існуючих та запровадження новітніх систем дистанційного банкінгу, а також вирішення означених проблем у майбутньому надасть додаткові конкурентні переваги комерційним банкам та призведе до розширення їх клієнтської бази, зростання ефективності, оздоровлення та підвищення довіри до банківської систем в цілому.

Література

1. Базилевич В.Д. Відновлення фінансової стійкості банківської системи України: антикризові заходи // Вісник Національного банку України. Матеріали круглого столу — № 5. — 2009. — С. 9.
2. Вахнюк С.В. Перспективи дистанційного обслуговування клієнтів в режимі реального часу для банків України // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. пр. Т.8.- Суми: ВВП-«Мрія-1» ЛТД, 2003. - С.184-188.
3. Як виглядає Інтернет-банкінг по «українськи». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://ua.prostobank.ua/e_ban"king/statti/ yak_viglyadae_internet_banking_po_ukrayinski](http://ua.prostobank.ua/e_ban%20king/statti/yak_viglyadae_internet_banking_po_ukrayinski)
4. Трохименко В. І. Розвиток дистанційного обслуговування на ринку банківських послуг України / В. І. Трохименко // Економіка та держава. – 2012. – № 4. – С. 76-80.

Любов ХВАЛИБОГА
студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Стечишин Т.Б.

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ

Одним з основних джерел формування банківських ресурсів є вклади населення. Основними показниками, що характеризують їх динаміку є, зокрема, зростанням доходів населення. Поступове розширення кола вкладників та залучення додаткових фінансових ресурсів фізичних осіб до банківської системи має стати пріоритетним напрямком розвитку економіки України. Іншим показником, за рахунок якого банки отримують приріст депозитів, є ступінь довіри вкладників до банківської системи, який легко втратити але важко заслужити. Довіра вкладників до банків сприяє збільшенню кредитних ресурсів і зростанню інвестицій в економіку, а падіння рівня довіри вкладників до банківської системи має наслідком вилучення або ненадходження коштів у кредитну систему. Відтак, поведінка вкладників є основою стабільності банківської системи.

Оскільки банківська діяльність функціонує шляхом залучення банками коштів вкладників і розміщення банком залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, то права та економічні інтереси вкладників мають бути гарантовані від ризиків, що бере на себе банк, надаючи кредит. Панацеєю від наслідків коливань та обрушень банківської системи України може стати система страхування та гарантування вкладів.

Однією з головних складових забезпечення стабільної діяльності банків та підвищення довіри населення до банківської системи, поряд з економічними умовами, є поєднання якісного банківського нагляду з ефективною системою страхування вкладів, прозорою системою звітності та врегульованою нормативно-правовою базою. Відповідно до останніх світових тенденцій сучасна система страхування вкладів має постійно удосконалюватись та пристосовуватись до швидкозмінюваних економічних умов. Таким чином, зростаючі вимоги до функціонування системи страхування вкладів визначають потребу пошуку нових рішень на перетині страхування, фінансового менеджменту, банківського нагляду та контролю і створення на їх основі інтегрованої системи захисту вкладів з метою забезпечення стабільності банківської системи та економіки України в цілому.

Системи страхування депозитів існують сьогодні більш ніж у 106 країнах світу. В останнє десятиліття створили такі системи майже всі країни Східної Європи і Азії, йде підготовка до формування національних систем страхування депозитів у деяких країнах Сходу й Африки.

Згідно з нормативно-правовими актами України, під системою гарантування вкладів фізичних осіб розуміють сукупність відносин, що регулюються Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних

осіб», суб'єктами яких є Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, банки та вкладники [1].

Сама по собі участь в системі страхування вкладів не пред'являє до банків якихось особливих додаткових вимог (встановлення і дотримання додаткових нормативів банківської діяльності, формування додаткових видів резервів) в порівнянні з іншими кредитними організаціями. Для вкладника банк є надійним, якщо повернення вкладу, розміщеного в даному банку, гарантований вкладнику. Таким чином, оскільки система страхування вкладів є одним із способів забезпечення повернення вкладів, розміщених фізичними особами в банках, то тим самим вона є одним з механізмів забезпечення фінансової надійності кредитних організацій. Отже, основна функція страхування вкладів – регулювання втрат фінансового капіталу шляхом перерозподілу збитків між кредитними інститутами.

Механізми відшкодування збитків дуже різноманітні. Часто з цією метою формується фонд з внесків банків. Згодом ці кошти розподіляються між вкладниками, які постраждали від банкрутства банку, в межах визначеної норми. Світова фінансова криза кінця 90-х років в Україні виявила слабкість банківської системи з точки зору захисту прав та інтересів вкладників в банках, і насамперед, фізичних осіб, але одночасно і прискорила прийняття рішення про створення системи гарантування вкладів фізичних осіб. Було прийнято Указ Президента України «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб — вкладників комерційних банків України» та Закон України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» [2].

Основні завдання Фонду, визначені Указом Президента України:

- забезпечення захисту прав фізичних осіб - вкладників комерційних банків України, що сплачують збори до Фонду шляхом відшкодування за рахунок коштів Фонду втрат закладами (статистичні дані на той час дали підставу визначити розмір рівня відшкодування в сумі 500 грн.);
- здійснення організаційно-управлінських заходів щодо забезпечення виплати вкладникам сум відшкодування;
- забезпечення надходження та акумуляції сум зборів з комерційних банків, що сплачуються до Фонду, та інших коштів, призначених для здійснення відшкодування вкладникам втрат у разі недоступності вкладів.

Учасниками Фонду є всі банки, крім ПАТ «Державний ощадний банк України». Участь банків у Фонді є обов'язковою. Банк стає учасником Фонду в день отримання ним банківської ліцензії. Фонд виключає банк з числа учасників Фонду у разі прийняття Національним банком України рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку.

Фонд формується із наступних визначених джерел:

- початковий збір з комерційних банків - учасників Фонду;
- регулярні збори з комерційних банків - учасників Фонду;
- доходів, одержаних від інвестування коштів Фонду в державні цінні папери України;
- кошти, залучені Фондом шляхом розміщення облігацій та/або видачі векселів Фонду;

- кредитів, залучених від Національного банку України тощо.

У випадках недостатності грошових коштів для виплати відшкодування передбачена можливість введення спеціальних внесків комерційних банків - учасників Фонду.

Система гарантування вкладів в Україні створена на умовах попереднього фінансування, оскільки наявність завчасно створеного страхового фонду прискорює процес виплати відшкодувань вкладникам. Відшкодовує кошти в розмірі вкладу, включаючи відсотки, станом на день початку процедури виведення Фондом банку з ринку, але не більше суми граничного розміру відшкодування коштів за вкладами, встановленого на цей день, незалежно від кількості вкладів в одному банку. У разі прийняття Національним банком України рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених частиною другою статті 77 Закону України «Про банки і банківську діяльність». Фонд гарантує кожному вкладнику банку відшкодування коштів за вкладами, включаючи відсотки, на день початку процедури ліквідації банку, але не більше суми граничного розміру відшкодування коштів за вкладами, встановленого на дату прийняття такого рішення, незалежно від кількості вкладів в одному банку. Вклади в іноземній валюті гарантуються Фондом і відшкодовуються у гривні після перерахування суми вкладу за офіційним курсом гривні до іноземних валют, встановленим Національним банком України на день початку процедури виведення Фондом банку з ринку та здійснення тимчасової адміністрації, а у разі ліквідації банку з підстав, визначених частиною другою статті 77 Закону України «Про банки і банківську діяльність» - на день початку ліквідації банку. Вкладник має право на одержання гарантованої суми відшкодування коштів за вкладами за рахунок коштів Фонду в межах граничного розміру відшкодування коштів за вкладами.

Система страхування депозитів покликана виконувати дві наступні функції:

- фінансову підтримку банків (кредитних установ), що опинилися на межі неплатоспроможності,
- захист вкладників від повної втрати їх вкладів (депозитів) в разі фінансових труднощів у банківських установ [3].

Нині початковий збір ФГВФО складає 1 % від статутного капіталу новоутвореного банку. Проте, зважаючи на значну нестабільність на ринку банківських послуг і надзвичайно малу кількість нових зареєстрованих банків протягом останніх 2 років, надходження від даного збору є занадто несуттєвими. Крім того, згідно з Постановою Правління НБУ «Про приведення статутного капіталу банків у відповідність до мінімально встановленого розміру» до 11.07.2024 року усі банки України мають збільшити статутний капітал до розміру у 500 млн. грн.

Розмір спеціального регулярного збору до Фонду нараховується раз на рік у розмірі 0,5 % загальної суми вкладів, включаючи проценти за вкладами, за станом на 31 грудня року, що передують звітному нарахування двічі на рік по 0,25 % загальної суми вкладів, включаючи нараховані за вкладами проценти, за станом на 31 грудня року, що передують поточному, та 30 червня поточного року.

Також виплати Фондом гарантованої суми відшкодування здійснюється через банки-агенти. Протягом трьох місяців з дня настання недоступності вкладів. У разі ліквідації системоутворюючого банку цей строк може бути продовжено до шести місяців. Не підпадають під відшкодування вклади юридичних осіб, анонімні вклади та вклади на пред'явника.

Відшкодування вкладів у всіх банках і включення до системи страхування банків, які здійснюють високоризикову політику, є недоцільним, оскільки це зменшує вплив фінансових обмежень на проблемні банки та створює загрозу фінансовій стабільності системи страхування вкладів. Водночас виключення банку з системи страхування вкладів може спровокувати паніку серед вкладників. Тому страхування вкладів передбачає наявність ефективної системи регулювання банківської діяльності та нагляду. Остання повинна постійно відслідковувати фінансовий стан банків, здійснюючи оперативне відкликання банківської ліцензії у проблемних банків. В Україні страхування вкладів є обов'язковим для банків — юридичних осіб, розташованих на її території, які зареєстровані в Державному реєстрі банків і мають ліцензію НБУ на право здійснювати банківську діяльність, за винятком банків, у яких відкликано банківську ліцензію, та Державного ощадного банку України [4]. В Україні відшкодовуються вклади, включаючи проценти, у національній та іноземній валюті, які розміщені фізичною особою на її іменних рахунках у банку. При цьому не має значення, чи то є вклад до запитання, чи строковий, залучений шляхом видачі іменного ощадного сертифіката чи відкриття вкладного рахунка з укладенням договору банківського вкладу і видачею вкладного документа.

Отже, система гарантування банківських вкладів - це комплекс заходів, спрямованих на захист вкладів і забезпечують їх гарантований повернення в повному обсязі (або частково) в разі банкрутства фінансової установи. Вагому роль у підтримці певного рівня довіри населення до банківської системи відіграє сформована в Україні система гарантування вкладів фізичних осіб. ФГВФО заснований з метою захисту прав та законних інтересів вкладників банків і виконує спеціальні функції у сфері гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, спільно з Національним банком України, виробляє спільні заходи, спрямовані на упередження або мінімізацію потенційних ризиків у діяльності банківської системи, а також вдосконалює шляхи виведення неплатоспроможних банків з ринку. На нашу думку, діяльність Фонду потрібно поширити на вклади юридичних осіб та на вклади акумульовані небанківськими установами – такими як кредитні спілки. Хоча фінансова криза внесла певні корективи у їх діяльність останні залишаються важливими елементами фінансового ринку.

Література:

1. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від № 5411-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 42, ст.587 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua>
2. Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 20.09.2001 №2740-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2740-14>.

3. Бухтіарова А. Г. Інформаційне забезпечення населення щодо системи страхування вкладів / А. Г. Бухтіарова // Перспективні питання економіки та управління: збірник матеріалів міжнародної наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ: Герда, 2016. – С. 171–173.

4. Михайловська І. М. Формування системи захисту банківських вкладів фізичних осіб та суб'єктів господарювання в Україні / І. М. Михайловська, С. В. Безвух – Хмельницький : [ХНУ], 2013. – 174 с.

Олександр ХОЛОНІВСЬКИЙ

студент факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н, доцент кафедри банківської справи З.К. Сороківська

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

В сучасних умовах розвитку національної економіки досить актуальним є забезпечення фінансової стійкості банківської системи. Фінансова стійкість є не лише основою стабільної банківської системи, а й важливою економічною категорією, оскільки відсутність або низький рівень фінансової стійкості будь-якого суб'єкта господарювання, в тому числі і комерційного банку, веде до його неплатоспроможності й, у кінцевому результаті – до банкрутства.

Фінансова стійкість означає постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі, вона може бути оцінена якістю активів та достатністю капіталу [3]. Комерційний банк є фінансово стійким, коли має стабільний капітал, ліквідний баланс, вважається платоспроможним і задовольняє вимоги до якості капіталу. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків можна визначити як сукупність методів та інструментів управління, що застосовуються суб'єктами управління і спрямовані на забезпечення фінансової стійкості банків, а також цілісною системою взаємопов'язаних елементів, що відображають відповідні заходи банківського менеджменту з управління фінансовою стійкістю комерційних банків.

Суттєвий вплив на стійкість банківських установ має грошово-кредитна політика НБУ. Спрямованість грошово-кредитної політики відображалася у динаміці показників грошової пропозиції та облікової ставки. Зменшення мінімального розміру обов'язкових резервів з 7% до 3% за довгостроковими коштами і вкладами в іноземній валюті з 2015 року збільшує кредитні можливості банку, проте послаблює його фінансову стабільність [1].

Необхідною умовою для нормального та ефективного функціонування механізму управління фінансовою стійкістю банку є дотримання комплексу принципів. До головних принципів можна віднести: принцип єдності дій і засобів досягнення мети суб'єктами управління в рамках реалізації даного механізму, принцип комплексності процесу управління фінансовою стійкістю, принцип альтернативності підходів і організаційних рішень при досягненні

поставленої мети, принцип взаємозв'язку й взаємообумовленості елементів механізму управління фінансовою стійкістю банку, принцип гнучкості механізму й процесу управління фінансовою стабільністю банку, принцип наукоємності передбачає використання в управлінні фінансовою стійкістю тільки науково підтверджених моделей і підходів.

У банківській практиці застосовують три методики аналізу фінансової стійкості і надійності фінансово-кредитної установ:

- експрес-метод на основі структурно-коефіцієнтного аналізу;
- експрес-метод на основі коефіцієнтного аналізу;
- рейтингову систему.

Контроль за фінансовою стійкістю необхідно здійснювати за допомогою моніторингу. Моніторинг фінансової стійкості комерційного банку - це порівняння на підставі економічної інформації минулих і теперішніх показників [2]. Щоденна робота з підтримки достатнього рівня фінансової стійкості є неодмінною умовою самозбереження та ефективної діяльності банку.

Для забезпечення фінансової стійкості комерційного банку вагомим є узгодження управлінських рішень та досягнення певних пропорцій між усіма складовими механізму управління фінансовою стійкістю. Все це позитивно вплине на рівень прибутковості, зниження ризиків, контроль та підтримання ліквідності й платоспроможності на достатньому рівні, що призведе до досягнення цілей банку та підвищення його конкурентної позиції на банківському ринку. Головними вимогами є економічні нормативи стосовно капіталу та ліквідності банків.

Стабілізація належного рівня ліквідності може здійснюватись за рахунок грамотної аргументованої банківської політики при виконанні пасивних і активних операцій, що формується на базі спеціальних факторів грошового ринку і особливостей виконаних операцій.

Отже, фінансова стійкість є головною умовою банку для здійснення своєї діяльності. Саме вона є рушійним елементом побудови банківської системи України в цілому. Фінансово стійкий банк - це банк, що прогресивно розвивається та демонструє позитивну динаміку при допустимих ризиках та ефективності, для якого є характерним пропорційне і збалансоване зростання його системно-утворюючих компонентів - капіталу, ліквідності, активів, фінансового результату, при цьому випереджаючи темпи зростання капіталу і ліквідності можуть свідчити про зростання потенціалу фінансової стійкості банку. Фінансова стійкість банку залежить від рівня ризикованості та якості управління активами і пасивами. Відповідно до фінансового стану банку керівництво банку має вибрати відповідну політику управління активами: агресивну, оборонну або помірну. До умов забезпечення фінансової стійкості сучасного банку можна віднести:

- достатній обсяг власного капіталу, за умови відсутності надлишкового;
- збалансованість структури активів та пасивів за строками і сумами;
- належний рівень рентабельності діяльності банку та його підтримка.

Тому забезпечення фінансової стійкості комерційного банку вкрай необхідне для розвитку економіки нашої держави.

Література:

1. Набок Р. Аспекти, що можуть призвести до виникнення проблемного банку [Текст] / Р. Набок // Вісник НБУ. – 2007. – № 8. – С. 46–50.
2. Вовк В. Я. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи [Текст] / В. Я. Вовк, Ю. В. Дмитрик // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 2. – С. 41–44.
3. Про банки та банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
4. Національний Банк України. Офіційне Інтернет-представництво. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

Неля ЦВІГУН

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к. е. н., доцент кафедри банківської справи Баянт Г. Р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ ЯК РЕГУЛЯТОР СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Діяльність Національного банку України регламентується Конституцією України, Законом України «Про Національний банк України» та іншими нормативно-правовими актами. Національний банк є економічно самостійним органом, який здійснює видатки як за власний рахунок, так і за рахунок Державного бюджету України. Основною з функцій Національного банку України є сприяння рівноваги роботи банківської системи за умов, що це не заперечує досягненню та підтримки цінової стабільності в державі, дотримання стійких темпів економічного зростання та підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України.

Стабільність банківської системи пов'язують з комплексною характеристикою стану банківської системи, при якому реалізується її призначення в економічній системі країни. Стабільність системи характеризується спроможністю підтримки рівноваги та відновлення стану після потрясінь чи посилення диспропорцій, спричинених кризовими явищами [3]. Загалом банківську систему вважають стабільною, якщо вона полегшує ефективність розподілу фінансових ресурсів у просторі та часі, дозволяє управління фінансовими ризиками та зберігає здатність виконувати ці функції навіть за умов зовнішніх потрясінь або посилення диспропорції [3]. Стабільність банківської системи є чинником забезпечення фінансової стабільності та економічної безпеки держави. Фінансова стабільність узгоджується з ефективним перерозподілом ресурсів від власників заощаджень до інвесторів, ретельною оцінкою фінансових ризиків, абсорбацією шоків без значних негативних наслідків.

Впродовж останніх десятиліть забезпечення фінансової стабільності стало одним з ключових завдань більшості центральних банків світу. Закон України

«Про Національний банк України» визначає сприяння фінансовій стабільності як одну із основних функцій Національного банку. Національний банк України розбудовує систему забезпечення фінансової стабільності із урахуванням багатого зарубіжного досвіду. Відповідальність за підтримку фінансової стабільності Національний банк України частково поділяє з Міністерством фінансів України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфер ринків фінансових послуг та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. З 2015 року в Україні також діє Рада з фінансової стабільності за участі ключових регуляторів фінансового ринку [5].

Відтак наглядова функція Національного банку України (надалі – НБУ), яка полягає у моніторингу усіх видів ризиків, притаманних банківській діяльності, убезпечує системні ризики та запобігає ланцюговій реакції, за якої крах одного або кількох банків може спричинити кризу всієї банківської системи. Органи банківського нагляду забезпечують контроль за діяльністю банків, щоб вона не виходила за межі правового поля, тобто була врегульована законодавчо й нормативними актами НБУ. Наглядова діяльність НБУ охоплює всі банки, їх відокремлені підрозділи як на території України, так за кордоном, установи іноземних банків в Україні.

У статті 7-1 Закону України «Про Національний банк України» окреслено особливості забезпечення стабільності банківської системи. Так, у випадку виникнення нестійкого фінансового положення НБУ має право встановлювати короткострокові особливості регулювання та спостереження за банками або за іншими особами, які можуть бути об'єктом перевірки Національного банку України, у тому числі особливості підтримувати ліквідність банків, використання та застосування економічних нормативів, розвитку, формування та використання резервів з метою відшкодування ймовірних втрат за активними операціями банків, запроваджувати обмеження на їх роботу, тим самим обмежувати або забороняти видачу коштів з поточних та вкладних (депозитних) рахунків фізичних та юридичних осіб, а також обмежувати або тимчасово забороняти здійснювати валютні операції на території України, зокрема операцій з вивезення, переказування і пересилання за межі України валютних цінностей [1].

Найважливішою функцією центрального банку також є забезпечення стабільності національної валюти. Це зафіксовано у статті 99 Конституції України, де вказано, що забезпечення стабільності грошової одиниці є основною функцією центрального банку держави – Національного банку України [2]. Забезпечення стабільності національної валюти є прерогативою Національного банку України, і саме тому особливого значення набуває закріплення його правового статусу, який би забезпечував ефективну реалізацію центральним банком його основної та інших функцій.

Визначальним елементом правового статусу НБУ є положення, закріплене у статті 2 Закону про НБУ, про те, що Національний банк України є особливим центральним органом державного управління. Незалежність Національного банку від органів державної влади слід вважати головним принципом його

діяльності, який спрямований на забезпечення ефективної реалізації основної функції центрального банку.

Забезпечуючи стабільність банківської системи НБУ здійснює державне регулювання у формах адміністративного та індикативного методів. Сутність вказаних методів полягають у:

- контролю за реєстрацією банків та ліцензування їх діяльності;
- встановленні вимог та обмежень щодо діяльності банків;
- застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру;
- встановлення обов'язкових економічних нормативів;
- визначення норм обов'язкових резервів для банків;
- встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій;
- визначення процентної політики;
- імпорту та експорту капіталу та інші.

За час незалежності України вітчизняна банківська система пережила кілька складних криз, а саме 1994, 1998 та 2004 років. На сучасному етапі ми переживаємо наслідки тривалої міжнародної фінансово-економічної кризи, що негативно впливає на її стабільність. Водночас, стабільність банківської системи залежить значною мірою від стабільності та ефективності системи державного управління банківською сферою, засад її функціонування та обраних нею орієнтирів, які потребують суттєвого вдосконалення [4].

Банківський ринок України нині перебуває в стані кризи внаслідок впливу курсових коливань, втрати активів у Криму та зоні АТО, падіння кредитоспроможності клієнтів та масового скорочення персоналу.

Враховуючи сучасні економічні реалії та тенденції розвитку фінансових ринків, наявними є численні виклики розвитку банківської системи України, зокрема: стабілізація банківського сектору, подолання корупції шляхом більшої автоматизації банківського нагляду з подальшою можливістю підвищення прозорості нагляду, підвищення ефективності фінансового управління тощо. Всі зазначені виклики сигналізують про нагальну необхідність реформування системи банківського нагляду, зокрема й пруденційного [4].

З метою досягнення максимального стабілізаційного ефекту в країні має функціонувати ефективна система пруденційного банківського нагляду, починаючи від локального рівня (нагляд в межах окремого банку) та рухаючись до регіонального (в межах територіальних представництв центральних банків), національного (на рівні центрального банку) та наднаціонального рівнів нагляду. Така організаційна будова забезпечуватиме максимальне покриття внутрішнього та зовнішнього середовища з метою ефективного управління банківськими ризиками. В цілому ж зміцнення ролі НБУ в межах пруденційного нагляду в контексті управління банківськими ризиками може відбуватися за трьома сценаріями: перебирання Національним банком України на себе частини ризиків; використання важелів, стимулюючих орієнтацію банківських установ на менш ризиковані операції; дотримання вимог та нормативів; визнання того, що банки здатні самостійно управляти ризиками і забезпечувати самостійність шляхом розвитку ризик-менеджменту [4].

Література:

1. Закон України «Про Національний банк України» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Конституція України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua>
4. Сметанкіна А.О. Напрями удосконалення системи банківського управління / А. О. Сметанкіна, І. О. Тарасенко [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://knutd.edu.ua>
5. Указ Президента України від 24 березня 2015 року №170/2015 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>

Ярослав ЧАЙКОВСЬКИЙ

кандидат економічних наук

доцент кафедри банківської справи

Тернопільський національний економічний університет

БАНКИ З ДЕРЖАВНОЮ ЧАСТКОЮ В СУЧАСНІЙ БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

У реальних економічних умовах банківська система України має відмінну рису, яка виявляється в домінантному становищі банків з державною участю, які є основою національної банківської системи. В Україні роль державних банків істотно зростає внаслідок стрімкого збільшення частки їх капіталу в банківській системі країни.

При цьому в економічній літературі не визначені функції банків з державною участю, які виступають в якості провідників економічної та соціальної політики держави, також проблема обґрунтування ролі банків з державною участю у формуванні кредитних передумов стабілізації економіки України є наразі не вирішеною.

Виступаючи в якості провідників державної соціально-економічної політики, банки з державною участю в Україні виконують як традиційні банківські, так і специфічні функції, які випливають з особливого статусу таких банків.

До специфічних функцій, які виконують державні банки, слід віднести:

- розвиваюча – кредитування, стабілізація і розвиток непривабливих для приватних банків, але пріоритетних для держави галузей національної економіки;

- соціальна – посередництво при реалізації урядом політики для населення в соціальній сфері, зокрема стимулювання реалізації банками пільгових програм споживчого кредитування для незахищених верств населення (багатодітних сімей, інвалідів, ветеранів війни, пенсіонерів, переселенців та ін.), активізація розвитку іпотечного кредитування, зокрема молодіжного іпотечного кредитування та ін.

Згідно з рішенням Правління НБУ від 10.02.2017 № 76-рш визначено нові критерії розподілу банків на окремі групи на 2017 рік [4]:

- банки з державною часткою – банки, в яких держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75 % статутного капіталу банку;
- банки іноземних банківських груп – банки, контрольні пакети акцій яких належать іноземним банкам або іноземним фінансово-банківським групам;
- банки з приватним капіталом – банки, в яких серед кінцевих власників істотної участі є один чи кілька приватних інвесторів, що прямо та/або опосередковано володіють не менше ніж 50 % статутного капіталу банку.

Проведене дослідження структур акціонерних капіталів банків засвідчило, що на 01.01.2017 року держава безпосередньо та опосередковано бере участь в статутних капіталах шести банків (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість банків в Україні у 2014-2017 рр. [5, с. 2]

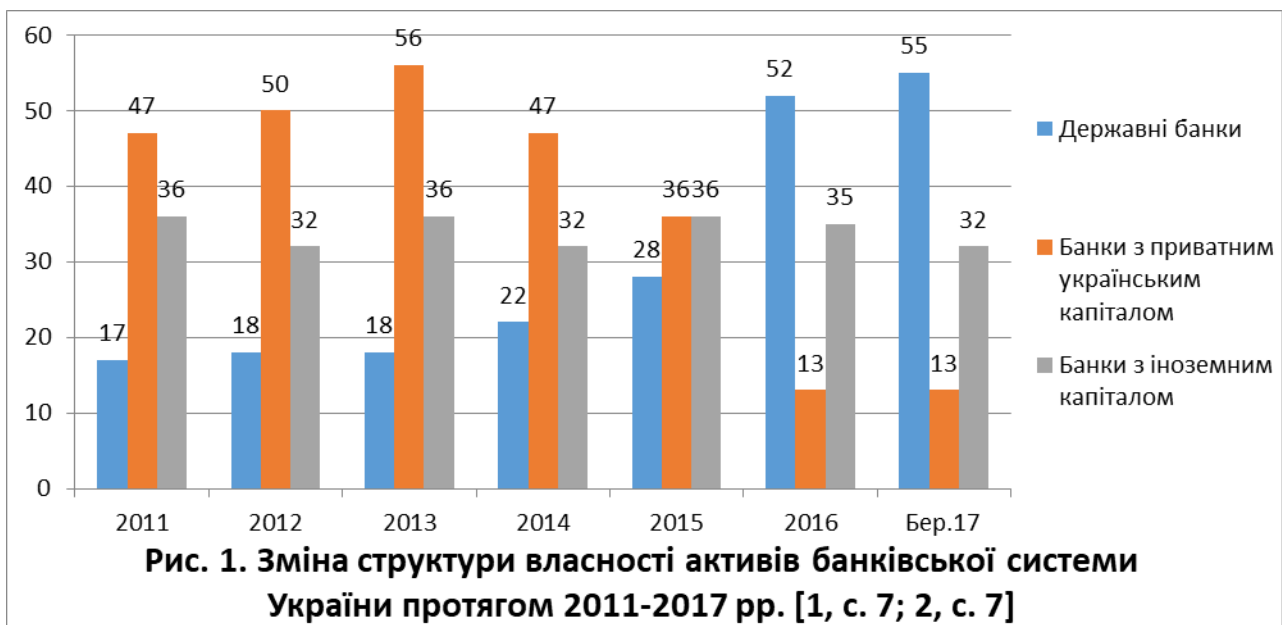
№ з/п	Назва показника	2014	2015	2016	03. 2017	06. 2017	09. 2017
1.	Платоспроможні - зміна	147 -33	117 -30	96 -21	92 -4	90 -2	88 -2
2.	Державні - зміна	7 0	7 0	6 -1	6 0	6 0	6 0
3.	Іноземні - зміна	25 0	25 0	25 0	25 0	25 0	25 0
4.	Приватні - зміна	115 -33	85 -30	65 -20	61 -4	59 -2	57 -2
5.	Неплатоспроможні - зміна	16 16	3 -13	4 1	3 -1	3 0	4 1
6.	У стадії ліквідації - зміна	11 19	64 43	84 20	89 5	91 2	92 1

Протягом 2016 року в структурі власності банківської системи України відбувались значні перегрупування. Станом на 01 січня 2017 року структура власності активів банківської системи України була представлена наступним чином (рис. 1) [2, с. 6]:

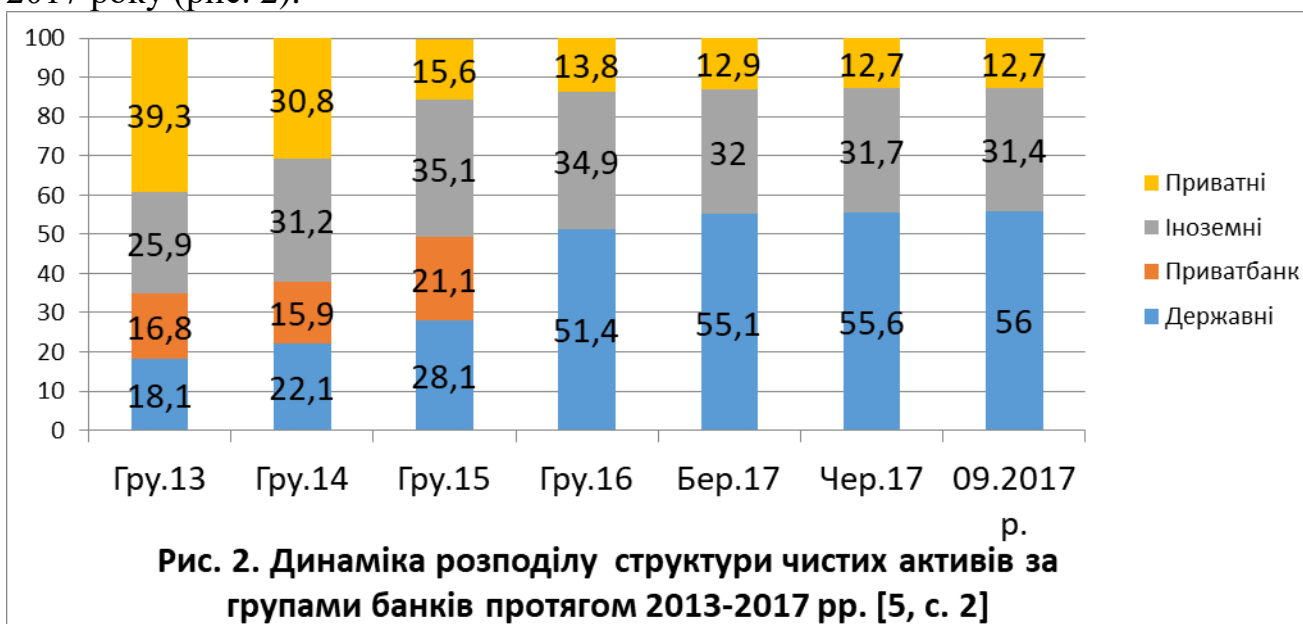
- банки з приватним українським капіталом складають близько 13%,
- банки іноземних банківських груп – 35%,
- державні банки – 52%.

Група банків з державною участю займає лідируючі позиції за результатами фінансово-господарської діяльності в порівнянні з приватними банками України. Державні банки надалі посилюють присутність на ринку.

Так, в 2011-2013 рр. на групу банків з часткою участі держави припадало менше 20% сукупних активів банківського сектора України, в 2014 році – менше 25%, в 2015 році – менше 30%. При цьому виявлено тенденцію щорічного збільшення частки активів банків з державною участю в сукупних банківських активах з 17% в 2011 році до 52% в 2016 році та до 55% на 1 квітня 2017 року (див. рис. 1).

Суттєво змінив структуру банківського сектору перехід Приватбанку в державну власність наприкінці грудня 2016 року: частка державних банків у чистих активах збільшилася з 28,1% на початку 2016 року до 51,4% на початок 2017 року (рис. 2).

За підсумком 2016 року 31 з 93 функціонуючих банків отримали збитки на загальну суму 169,3 млрд. грн. З цієї суми майже 80% (135,3 млрд. грн.) припадає на ПАТ КБ «Приватбанк». Інші банківські установи, що завершили 2016 рік з додатнім результатом діяльності, отримали сукупно 10,82 млрд. грн. прибутку [2, с. 19].

За результатами 2016 року три державні банки зафіксували збиток: ПАТ КБ «Приватбанк» – 135,3 млрд. грн., АТ «Укрексімбанк» – 1,0 млрд. грн., Український банк реконструкції та розвитку – 3,1 млн. грн. За результатами 2016 року три державні банки зафіксували прибуток: АТ «Ощадбанк» – 468169

тис. грн., АБ «Укргазбанк» – 293681 тис. грн., ПАТ «Розрахунковий центр» – 2091 тис. грн. [3, с. 13].

Ключовий чинник збитковості державних банків протягом 2016 року – необхідність формування значних обсягів страхових резервів під проблемні активи за рахунок витрат. Порівняння фінансових результатів і витрат на формування резервів цих банків дає підстави стверджувати, що витрати на формування резервів всіх державних банків більші, ніж їх збитки. Таким чином, у разі відсутності необхідності їх формування всі державні банки були б прибутковими [3, с. 13].

Однак, необхідно зазначити, що світова практика діяльності державних банків вказує на їх високий потенціал для активної участі у забезпеченні економічного росту та соціального захисту суспільства.

На основі проведеного дослідження функціонування банків з державною часткою в сучасній банківській системі України можна зробити наступні висновки та пропозиції:

1. Частка державної участі в активах банківської системі України станом на 01.01.2017 року становить 51,4 %. За три квартали 2017 року частка активів державних банків зросла на 4,6% до 56%. Це свідчить про дуже високий поточний рівень присутності держави у банківській системі, відповідно, про високий ризик її дестабілізації внаслідок втрати фінансової стійкості державними банками.

2. У цілому державна власність представлена у вітчизняній банківській системі шістьма банками. «ПАТ КБ Приватбанк» перейшов до власності держави в грудні 2016 року та був націоналізований лише з метою збереження стійкості банківської системи.

3. За результатами 2016 року три державні банки зафіксували збиток на загальну суму 135,6 млрд. грн., сукупний розмір якого за 2016 рік становить 85,54 % від збитків всього банківського сектору. З цієї суми майже 80% (135,3 млрд. грн.) припадає на ПАТ КБ «Приватбанк». Ключовий чинник збитковості державних банків – необхідність формування значних страхових резервів під проблемні кредити. Ефективність Ощадбанку, Укргазбанку серед державних банків в цілому знаходиться на більш високому рівні, ніж ефективність інших державних банків та недержавних приватних банківських установ. Однією з причин цього є довіра підприємств та громадян до цих банківських установ.

4. Основними шляхами вирішення проблем, що відчувають державні банки в Україні, є:

- «пом'якшення» вимог НБУ щодо обов'язкових витрат на формування резервів за кредитними операціями державними банками;

- додаткова капіталізація державних банків з боку держави (шляхом збільшення їх статутних фондів через купівлю Урядом додаткових пакетів акцій) або зовнішніх інвесторів (шляхом продажу акцій додаткової емісії зовнішнім стратегічним інвесторам), що дасть змогу підвищити рівень фінансової стійкості державних банків та сприятиме стабільності всієї банківської системи. Проте рішення про продаж частки держави у банківському капіталі повинно бути максимально зваженим і враховувати всі наслідки такої

операції, як позитивні (суттєве поповнення бюджету, підвищення якості управління банками, потенційне зростання їх капіталізації та ін.), так і негативні (часткова втрата важелів впливу на банківську систему, що є ознакою обмеження монетарного суверенітету країни);

- залучення до керівних органів державних банків топ-менеджерів, які делеговані зовнішніми інвесторами, пропорційно їх участі в капіталі, що може додатково покращити якість управління та забезпечити оптимізацію структури активів і пасивів державних банків.

5. За прикладом зарубіжних країн в Україні доцільно створити систему спеціалізованих державних банків (Торгово-промисловий банк, Сільськогосподарський банк та ін.). Для кожного з них обґрунтувати доцільність створення, функції, основні завдання, пріоритетні напрямки роботи, а також пропозиції щодо реформування вітчизняної нормативно-правової бази для забезпечення законодавчого підґрунтя їх діяльності.

6. Національному банку України доцільно проводити послідовну політику, спрямовану на поступове зменшення в структурі власності активів банківської системи України частки банків з державним капіталом країни-агресора.

7. Враховуючи значний вплив державного капіталу в банківській системі на розвиток фінансового сектора, фінансову стійкість банківської системи, стимулювання економічного зростання та ін., особливої актуальності набуває затвердження в Україні Стратегічних рекомендацій «Напрямок та принципи розвитку державних банків до 2025 року», які розроблені ще у 2015 році, для оптимізації ролі державних банків у формуванні кредитних передумов стабілізації економіки України.

Література:

1. Аналітичний огляд банківської системи України за 2014 рік НРА «Рюрик». – [Електронний ресурс]. – Національне рейтингове агентство «Рюрик». – 2015. – 30 с. – Режим доступу : http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2014.pdf.
2. Аналітичний огляд банківської системи України за 2016 рік НРА «Рюрик». – [Електронний ресурс]. – Національне рейтингове агентство «Рюрик». – 2017. – 23 с. – Режим доступу : http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2016.pdf.
3. Ключові проблеми діяльності українських державних банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/derzhavni_banki-fe7dc.pdf.
4. Критерії розподілу банків на окремі групи на 2017 рік : постанова, прийнята постановою правління Національного банку України 10.02.2017 №76-рш.
5. Огляд банківського сектору [Електронний ресурс]. – 2017.– Вип. 5 (листопад). – 11 с. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=58539308>.
6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

Юлія ЧОРНОГУЗ
студентка групи факультет банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий курівник:
к.е.н. доцент кафедри банківської справи. Малахова О.Л.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЙ В БАНКІВСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

Актуальність даної теми полягає в тому, що запровадження інноваційних і перспективних технологій в банківських установах набуває особливого значення у зв'язку з об'єктивною необхідністю залучення інвестиційних ресурсів та інноваційних програм та проектів, націлених на розвиток української економіки.

Метою дослідження є визначення сутності банківських інновацій та їх можливе використання у банківській сфері.

Ефективна робота банку і його конкурентоспроможність на ринку багато в чому залежать від впровадження нових банківських продуктів і технологій. Відповідно до динамічних умов діяльності будь-який банк як повноцінний учасник ринку вимушений змінюватися сам, стаючи ініціатором внутрішньо організаційних інноваційних процесів.

Банківська інновація – це реалізований у формі нового банківського продукту або операції кінцевий результат інноваційної діяльності банку. Під банківським продуктом розуміється матеріально оформлена частина банківської послуги (карта, ощадна книжка, дорожній чек, електронний гаманець тощо).

У світовій практиці зазвичай виділяють наступні види банківських інновацій:

- банківський продукт на нових сегментах ринку;
- інновації у нових сферах грошово-фінансового ринку;
- управління готівкою та використання нових інформаційних технологій;
- послуги фінансового посередництва, спрямовані на зниження операційних витрат та більш ефективне управління активами та зобов'язаннями;
- нові продукти в традиційних сегментах позичкових капіталів.

При цьому, як новий продукт чи послуга, банківська інновація проявляє себе тільки в процесі своєї реалізації на фінансовому ринку або всередині банку, а попит на інноваційний банківський продукт чи послугу визначає його ступінь новизни.

Банківські операції не патентуються, але є ноу-хау. Тому виробник банківської операції може втратити монополію на операцію, не продавши її на ринку. Крім того, працівники фінансових інститутів можуть самі розробити цю операцію, спираючись на якісь елементи операції, взяті або вкрадені (промислове шпигунство) у інших банків або фінансових інститутів.

Дуже часто перед вітчизняними банками постає проблема вибору між двома варіантами отримання інформаційних технологій: виробляти самостійно

чи використати вже існуючі (наприклад, розроблені банками, які працюють на зарубіжному ринку) як засіб підвищення конкурентоспроможності на ринку банківських послуг.

Найбільш перспективними інноваційними послугами, які мають впроваджуватися українськими комерційними банками, є: інтернет-еквайрінг, нові депозитні рішення, Private Banking, хеджування валютних ризиків, мультивалютні вклади, емісія привілейованих пластикових карток тощо.

Інтернет-еквайрінг, як складова електронної комерції, є діяльністю кредитної організації (банку еквайрера), що включає здійснення розрахунків з організаціями електронної комерції за операціями, які здійснюються з використанням банківських карт у мережі Інтернет.

Private Banking – це система відносин між клієнтом і банком, яку характеризує персональний підхід до клієнта, комплексність послуг, що надаються, і висококласне обслуговування. В основу ідеології Private Banking закладено принципи гарантування клієнту максимальної конфіденційності усіх послуг, що йому надаються (з погляду чинного законодавства країни), можливості доступу до вищого керівництва банку, індивідуального підходу, найвищої якості і рівня обслуговування, орієнтацію на тривалу ділову співпрацю, фінансове планування, уміння враховувати можливі запити клієнта. Відповідно до принципів Private Banking, крім класичних послуг, банки пропонують ще й цілий комплекс додаткових.

Перш за все, мова йде про формування індивідуального інвестиційного портфеля та інвестиційної стратегії, а також довірче управління: довірче управління фінансовими ресурсами клієнтів шляхом їх розміщення в боргових і пайових цінних паперах, а також у цінних паперах інститутів спільного інвестування.

Отже, інноваційні технології в наш час відіграють важливу роль в банківській сфері. Банківські інновації включають підвищення конкурентоспроможності банку на ринку, підвищення прибуткової діяльності банку, генерування нових потоків доходів за рахунок впровадження інноваційних продуктів високої якості, підвищення операційної ефективності та формування сучасного іміджу банківської установи.

Література:

1. Єгоричева С. Б. Теоретичні аспекти банківських інновацій / С. Б. Єгоричева // Фінанси України. – 2010. – № 8. – С. 84-95.
2. Мошинець О. Інноваційні продукти і технології на ринку банківських послуг / О. Мошинець // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/168.htm

Інна ШЛАПАК
студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Т.Б. Стечишин

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Банки за своїм призначенням мають бути одним із найбільш надійних інститутів суспільства, основою стабільності економічної системи держави. В умовах становлення ринкових відносин, нестійкого правового і економічного середовища, недостатньої підтримки з боку держави банки практично самостійно повинні не тільки зберігати, але й сприяти зростанню коштів своїх клієнтів. Тому першочергового значення в щоденній діяльності банків набуває професійне управління кредитним портфелем банку.

Кредитування є важливим напрямом здійснюваних банком активних операцій, так як кредитний портфель становить здебільшого від третини до половини всіх активів банку. У структурі балансу банку кредитний портфель розглядається як єдине ціле та складова частина активів банку, що має свій рівень дохідності та ризику. Тому для успішного кредитування – забезпечення повернення наданих позичок та підвищення дохідності кредитних операцій, банки мають впровадити ефективну та гнучку систему управління кредитним портфелем.

Чинники, що впливають на управління кредитними портфелями комерційних банків, доцільно розділити на зовнішні та внутрішні. На зовнішні чинники (фактори) комерційні банки безпосереднього впливу не мають, в основному вони можуть тільки їм підпорядковуватись і до них адаптуватися. Опосередкований вплив банків на зовнішні фактори може проявлятися через лобіювання банківськими групами своїх інтересів на законодавчому та політичному рівнях. Так, до основних зовнішніх проблемних чинників, що негативно впливають на кредитні портфелі банків України, на нашу думку, слід віднести нормативно-правові та загальноекономічні.

Із вступом в силу нової редакції Закону України «Про банки і банківську діяльність» розпочався новий етап у правовому і нормативному регулюванні діяльності українських банків. Більш виваженими і продуманими стали підходи до ліцензування їх діяльності, вимоги щодо дотримання економічних нормативів і банківської таємниці, попередження легалізації грошей, отриманих злочинним шляхом.

Отож, сучасні умови переконують, що правові основи надання, використання і повернення банківського кредиту мають поєднувати інтереси банків, його вкладників, акціонерів та позичальників із загальнодержавними інтересами. А для узгодження цих інтересів необхідне законодавче закріплення умов для запобігання підвищенню кредитних ризиків та підвищеної відповідальності позичальника за повернення банківського кредиту.

Серед загальноекономічних проблемних факторів, що негативно впливають на кредитні портфелі банків України, на наш погляд, необхідно виділити: відсутність стимулів для розміщення кредитів та збереження коштів; ріст цін та високий рівень інфляції; неплатежі у підприємницькому секторі, швидке зростання кількості збиткових підприємств; високу вартість фінансового посередництва; несприятливі тенденції в динаміці промислового виробництва (скорочення промислового виробництва паливної промисловості та промисловості будівельних матеріалів); відсутність лібералізованого валютного ринку та стримування валютного курсу НБУ [5].

Внутрішні фактори є частиною банківського менеджменту. А основне завдання внутрішньобанківського менеджменту полягає в тому, щоб замінити в оперативному порядку негативні тенденції та недоліки в діяльності банку і вжити ефективних заходів до їх виправлення та недопущення у майбутньому. Серед основних внутрішніх проблемних факторів, що негативно впливають на кредитні портфелі банків України, виділяють [1]: відсутність стратегічного кредитного планування та непродуманий кредитний менеджмент; невміння формувати та управляти кредитним портфелем в умовах ринкової невизначеності; низькі кредитні рейтинги позичальників у зв'язку з високою ймовірністю їх банкрутств; низький рівень роботи з проблемними кредитами (реабілітації проблемних кредитів); завищена вартість та недостатня ліквідність застави; зловживання спекулятивними операціями.

В результаті впливу як зовнішніх так і внутрішніх негативних факторів на кредитну діяльність банків України отримаємо загальний кредитний портфель, що характеризується: високою питомою вагою короткострокових позичок. Банківські установи, як правило, кредитують позичальників на короткі терміни, однак останнім часом з'явилася позитивна тенденція до зростання питомої ваги довгострокових кредитів; розбалансованою структурою кредитного портфеля за галузями економіки – основна частка припадає на кредити у промисловість і торгівлю, в той час як такі важливі для розвитку країни галузі (будівництво, транспорт і зв'язок) кредитуються на наднизькому рівні; диспропорцією між кредитами фізичним і юридичним особам на користь останніх; тиском (навантаженням) на кредитний портфель з боку проблемних кредитів.

Таким чином, одним із основних напрямків покращання кредитних портфелів українських банків є розвиток і вдосконалення банківського законодавства. Адже, розробка і реформування нормативної бази потребують як співробітництва між урядом та банками, так і між підприємцями.

Література:

1. Вовк В.Я. Аналіз впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на кредитну активність банків [Електронний ресурс] / В.Я. Вовк // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 1 (16). – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
2. Єрмакова Ю. Визначення впливу факторів на якість кредитної політики банку / Ю. Єрмакова // Управління розвитком. – 2014. – № 15. – С. 59-61.
3. Литовченко О. Сутність кредитного портфеля банку, його функції та склад [Електронний ресурс] / О. Литовченко, І. Глушенко. – Режим доступу : http://rusnauka.com/21_TSN_2015/Economics.
4. Осташ С.В. Кредитна політика комерційного банку та оцінка кредитного портфеля банків України [Електронний ресурс] / С.В. Осташ // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – Серія Економіка. Випуск 3 (44). – Режим доступу : http://www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/44/44_29.pdf

5. Семенча І. Управління кредитним портфелем банку в сучасних економічних умовах в Україні: проблеми та шляхи подолання / І. Семенча // Ефективна економіка. – 2014. – № 6. – С. 45-49.
6. Степаненко К. Р. Особливості формування кредитного портфеля банку [Електронний ресурс] / К.Р. Степаненко // Науковий вісник Ужгородського національного університету . – 2016. – Випуск 7, частина 3. – Режим доступу : http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_3_2016ua/30.pdf

СЕКЦІЯ 3

ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Алла АЛЕКСЄЄВА
студентка ННІМЕВ ім. Б.Д.Гаврилишина
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Забчук Г.М.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банки відіграють важливу роль в економіці будь-якої країни, оскільки банки особливі економічні інститути, що виконують такі основні функції: акумулюють грошові кошти, надають кредити, здійснюють грошові розрахунки, випускають різні цінні папери. Вияв кризових явищ у даному секторі економіки призводить до негативних тенденцій розвитку держави, адже саме через банки мобілізуються великі капітали, необхідні для інвестицій, розширення виробництва, впровадження інновацій тощо. Саме прогнозування кризових явищ у фінансово-кредитній сфері, зокрема банківській, є необхідною умовою задля фінансової стійкості системи. Аналізуючи стан світової економіки в цілому та в окремих країнах за останні роки, можна побачити нестабільність як на національному, так і на регіональному рівнях.

Варто зауважити, що всі фінансові кризи та процес подолання їх наслідків призводять до структурних змін банківських систем, оскільки банківська сфера є найбільш чутливою до їх впливу. З іншого боку, банки є найбільш гнучкими структурами в умовах ринку, тому найшвидше реагують на події, що відбуваються на міжнародних фінансових ринках.

Так банківська система України, яка виконує роль «кровоносної системи» економіки країни, є базовим елементом національної економіки, що здійснює перерозподіл фінансових потоків, реалізуючи важливу функцію мобілізації тимчасово вільних грошових коштів і перетворення їх у реальний капітал.

Чутливість банків до нестабільності макроекономічного середовища зумовлена дією таких факторів: 1) банки працюють із залученими та запозиченими ресурсами, пошук яких значно ускладнюється в період розгортання кризи; 2) банки постійно наражаються на високий ризик ліквідності, що проявляється в необхідності ліквідувати часовий розрив між наданими кредитами та отриманими депозитами; 3) у банківській діяльності проявляється ризик унаслідок недостатньої поінформованості банків про зміни кредитоспроможності позичальників в умовах економічної кризи; 4) на протипагу суб'єктам господарювання, що працюють в реальному секторі

економіки, банківська діяльність жорстко регламентована та регулюється Національним банком України (НБУ) [2].

Аналізуючи оприлюднені дані НБУ на підставі Звіту про фінансову стабільність України, очевидно, що протягом першого півріччя поточного року основні ризики банківського сектору зменшилися, і ця тенденція зберігається в другому півріччі. Покращилася оцінка ризиків капіталу, прибутковості та ліквідності. Водночас практично не змінилися валютний ризик, оскільки частка банківських активів та пасивів у іноземній валюті досі висока, та кредитний, адже процес реструктуризації корпоративних кредитів просувається повільно. Юридичний ризик зріс через нелогічні рішення судів стосовно банків, визнаних неплатоспроможними, та рішення, що нівелюють права кредиторів на стягнення застави.

Після публікації попереднього Звіту про фінансову стабільність ключовою подією стала націоналізація Приватбанку. Реалізувався ризик невиконання акціонерами зобов'язань докапіталізувати банк та реструктурувати кредити пов'язаним особам, про який йшлося в тому звіті. Щоб зберегти фінансову стабільність, держава уже витратила на поповнення капіталу Приватбанку еквівалент майже 5% ВВП.

Націоналізація Приватбанку вирішила системну проблему, проте створила довгостроковий виклик, бо частка держави у банківському секторі сягнула 56% за чистими активами та 62% за депозитами населення [1]. За останній рік поступ у реформуванні державних банків практично відсутній, а стратегічні засади, затверджені урядом, не виконуються. Операційна ефективність державних банків є вкрай низькою, дедалі більшу частину процентного доходу складають купонні платежі за Облігаціями внутрішньої державної позики (ОВДП), якість кредитних рішень сумнівна, а чіткі бізнес-моделі до цього часу не розроблено. Відтак ключовим у реформуванні держбанків стає ухвалення закону, який запровадить незалежні наглядові ради та виведе банки зі сфери впливу політичних інтересів.

Також хотілось би зазначити, що з початку року банківська система перейшла на нові правила оцінки розміру кредитного ризику та визнання непрацюючих активів, зокрема кредитів. Тепер українська практика максимально наближена до міжнародної. Банки відобразили реальну якість кредитного портфеля та активів. Наприкінці квітня частка непрацюючих кредитів становила близько 57%. Висока частка непрацюючих кредитів є одним із ключових системних ризиків сектору, що серед іншого стримує відновлення кредитування.

Зменшення відрахувань до резервів та підвищення операційної ефективності дозволили банкам вийти на прибутки у 2017 році. Здешевлення фондування підвищило чисті процентні доходи попри те, що нове кредитування обмежене. Завдяки збільшенню попиту на банківські послуги зросли комісійні доходи. Всі ці тенденції зберуться протягом року, відтак банківський сектор залишатиметься прибутковим. Єдиний ризик для прибутковості у 2017 році – можливість додаткових збитків окремих держбанків. Джерело

середньострокових ризиків – слабка операційна ефективність державних банків.

Завершивши минулий рік з найвищим за всю історію збитком (159.4 млрд. грн.), банківський сектор повернувся до прибуткової діяльності. За 4 місяці 2017 року сукупний чистий прибуток банків виріс на 20.9 млрд. грн. р/р (річна зміна, до відповідного періоду попереднього року) і склав 9.4 млрд. грн[1].

У першому півріччі 2017 року продовжилася поступова валютна лібералізація, відбувся повноцінний перехід банків до розрахунку кредитного ризику за новими правилами. До головних змін у законодавстві належить ухвалення Закону “Про спрощення процедур капіталізації та реорганізації банків”. У більшості інших питань порядку денного прогрес відсутній, тож юридичні ризики зберігаються високими.

Слід відзначити, що для забезпечення та підтримки фінансової стабільності потрібна спільна робота НБУ, банків та інших фінансових установ, а також органів влади.

Для подолання кризових явищ НБУ надає рекомендації державі щодо ухвалення закону, який закріпить нові правила формування наглядових рад державних банків. Також має бути оновлено стратегію реформування державних банків із урахуванням націоналізації Приватбанку. Наглядові ради повинні затвердити бізнес-моделі банків на основі загальної стратегії розвитку державного банківського сектору.

Крім того, банки повинні більш активно проводити розчистку балансів від непрацюючих активів. Непрацюючі кредити становлять близько 57% загального кредитного портфеля банків. Протягом другого півріччя 2017 року банки мають розробити плани з очищення балансів від непрацюючих кредитів. Заходи банків можуть передбачати реструктуризації, які дозволяють відновити фінансовий стан добросовісних позичальників, стягнення та реалізацію застави, списання зарезервованої заборгованості. Щоб банки мали можливість провести ефективну розчистку балансів, відповідно має бути змінено податкове законодавство.

Національний банк також відзначив, що ефективним є активне використання Інституту фінансової реструктуризації. Але незважаючи на те, що даний інститут запрацював повноцінно із квітня 2017 року, інтерес банків до цього інструменту є дуже обмеженим. І тільки банки за участю держави на сьогодні підписали рамковий договір фінансової реструктуризації. Крім того, розроблений механізм базується на позитивному досвіді інших країн, тому приватним банкам доцільно також долучитися до процедури фінансової реструктуризації.

НБУ запровадив інструмент ELA (emergency liquidity assistance\ Екстрена підтримка ліквідності платоспроможних банків), спрямований на підтримку життєздатних банків, у яких виник короткостроковий розрив ліквідності. ELA буде доступним для банків, які, за оцінкою НБУ, вичерпали всі інші джерела підтримання ліквідності. Цей механізм замінив стабілізаційні кредити НБУ. Договори ELA банки повинні заключати завчасно до появи будь-яких проблем,

щоб мати швидкий доступ до кредитів НБУ у разі відтоку коштів. Це по суті страховий механізм, який дозволяє банкам бути захищеними у випадку зовнішніх шоків, що провокують зняття депозитів населенням та бізнесом.

Потрібно відзначити і те, що НБУ завершує розробку нового нормативу ліквідності LCR (Коефіцієнт покриття ліквідності) та розпочинає розробку нормативу стабільного фондування NSFR (Коефіцієнт чистого стабільного фінансування). Також готуються окремі зміни до складових регулятивного капіталу з метою гармонізації української нормативної бази із європейським законодавством. Нові вимоги до ліквідності буде запроваджено із 2018 року, до капіталу – із 2019 року. За відсутності зовнішніх шоків НБУ продовжить пом'якшення на валютному ринку. Серед пріоритетів НБУ – скасування усіх обмежень, пов'язаних із прямими іноземними інвестиціями та рухом капіталу. Отже, створення потужної системи антикризового управління є запорукою передбачення та нейтралізації ризиків, дія яких призводить до неплатоспроможності банків. В Україні впроваджуються досить ефективні заходи для подолання кризових явищ, зокрема виділяється те, що розроблені механізми дедалі більше починають відповідати європейським стандартам.

Література:

1. Національний банк України/ Звіт про фінансову стабільність.- червень 2017р.[Електронний ресурс] –Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=50604896>
2. Фінансова криза банку: особливості прояву та механізм подолання/ Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 10, 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/177.pdf>
3. Забчук Г.М. Стимулювання інвестиційної активності комерційних банків / Г.М. Забчук // Український журнал прикладної економіки. – Том1. №4 – Тернопіль, 2016. С. 15-26.
4. Шпачук В.В. Криза банку та банківської системи: основні поняття, суб'єкти державного управління / В.В. Шпачук // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2010. – № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_7_6.

Ганна БАЛЯНТ

кандидат економічних наук,

доцент кафедри банківської справи

Тернопільський національний економічний університет

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ

Комерційні банки змушені постійно вдосконалювати свою кредитну діяльність, адаптуючись до складних і мінливих умов економіки. Надто ризикована кредитна політика комерційного банку, або така, яка не враховує поточну економічну ситуацію в країні є однією з основних причин, що призводить до появи проблем у його діяльності. Ефективна кредитна політика забезпечує зростання конкурентних переваг банку на кредитному ринку, що виражається в збільшенні його прибутку та зменшенні банківських ризиків у процесі формування ресурсної бази та ефективного її розміщення.

Основним критерієм, що визначає кредитну політику банку, є рівень кредитного ризику. Залежно від рівня кредитного ризику, виокремлюють три типи кредитної політики банку: консервативну (обережну), помірну, агресивну.

Консервативна кредитна політика забезпечує мінімізацію кредитного ризику. Реалізуючи консервативну кредитну політику, банк забезпечує свою прибутковість за рахунок кредитних операцій з низьким рівнем ризику та досягає стабільного фінансового стану в короткостроковій перспективі. В довгостроковому періоді виникає загроза втрати зайнятих позицій на ринку та конкурентних переваг на ньому. Кредитна політика вважається консервативною, якщо частка кредитів у загальному обсязі робочих активів банку не перевищує 30%.

Поміркований тип кредитної політики націлений на підтримання середнього рівня кредитного ризику, що дозволяє забезпечити фінансову сталість діяльності банку у коротко- та довгостроковому періоді часу. Для помірної кредитної політики властивою є 30-50% частка кредитів у загальному обсязі робочих активів.

Формуючи агресивну кредитну політику, банк орієнтується на досягнення максимального прибутку у короткостроковому періоді, що забезпечується шляхом збільшення обсягів та періоду кредитування, пролонгування боргу, зниження вартості кредиту, охоплення максимальної кількості клієнтів та розширення присутності банку на кредитному ринку. При цьому реалізація агресивного типу кредитної політики супроводжується високим рівнем кредитного ризику. Кредитна політика визначається агресивного типу за наявності у портфелі робочих активів 50% кредитів.

На нашу думку, формуючи свою кредитну політику, банк повинен ставити перед собою мету оптимізація прибутковості та рівня ризику кредитної діяльності.

Впровадження кредитної політики передбачає досягнення наступних цілей банку:

- розроблення та впровадження ефективної системи ідентифікації, аналізу та оцінки кредитних ризиків;
- налагодження ефективної системи моніторингу і контролю за кредитними ризиками;
- застосування ефективної системи підтримки та прийняття управлінських рішень в частині управління кредитними ризиками;
- визначення рівнів толерантності банку до кредитних ризиків шляхом встановлення лімітів, впровадження процедур, положень, методик та регламентів щодо окремих операцій та на портфельному рівні;
- розподіл обмежень серед профіт-центрів банку та налагодження бізнес-процесів в такий спосіб, щоб забезпечити найсприятливіший вплив на доходи та капітал банку;
- забезпечення проведення банківських операцій відповідно зі встановленими лімітами, процедурами, положеннями та регламентами;
- розмежування функцій та відповідальності підрозділів банку в процесі управління кредитними ризиками;

- забезпечення ефективної взаємодії підрозділів банку на всіх організаційних рівнях в процесі управління кредитними ризиками;
- виконання діючих вимог Національного банку України щодо нормативів кредитних ризиків та інших обмежень.

Загалом ефективність системи управління кредитним ризиком залежить від компетентності керівництва банку та рівня кваліфікації його рядових працівників, які здійснюють відбір кредитних проектів та розробку умов кредитних договорів. Кредитна політика затверджується вищим керівництвом банку (радою директорів або правлінням банку), делегуючи через цей документ повноваження виконавцям – співробітникам кредитних підрозділів. Відповідно в кредитній політиці банку розмежований рівень прийняття рішень, рівень повноважень на проведення певних дій, операцій [1, с. 47]. Політика управління кредитними ризиками стосується банку в цілому, структурних підрозділів центрального апарату, регіональних управлінь, установ, що підзвітні та підпорядковані регіональному управлінню, охоплює усі операції банку, які генерують кредитні ризики.

Кредитна політика має бути основою забезпечення прибутковості кредитного портфеля банку. Оскільки банківська діяльність відбувається в економічних умовах, які постійно змінюються, кредитні комітети банків повинні здійснювати моніторинг кредитної політики з метою вчасної ідентифікації кредитних ризиків. Проведення моніторингових досліджень кредитної політики полягає у виконанні наступних етапів [2]:

1. Контроль за реалізацією стратегічних цілей банку в кредитній діяльності з метою виявлення відхилень і протиріч та оцінки виконання банком задекларованих тактичних завдань.

2. Виявлення зовнішніх та внутрішніх чинників, які здійснюють вплив на кредитну політику банку та внесення відповідних змін у діючу кредитну політику.

3. Дотримання стандартів кредитування, тобто аналіз практичних дій з реалізації кредитної політики.

4. Оцінка достатності та якості нормативного інструментарію з кредитної діяльності, яка включає аналіз документів з кредитної діяльності, тобто внутрішньобанківських положень (про кредитування, про управління кредитним ризиком, про проведення оцінки фінансового стану позичальників, про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями; про роботу з проблемною заборгованістю тощо).

5. Перегляд повноважень працівників кредитних підрозділів в умовах змін організаційної структури банку, обмеженні чи розширенні індивідуальних повноважень кредитних працівників з метою зменшення впливу суб'єктивних факторів та мінімізації операційного ризику.

6. Систематизація отриманих результатів моніторингових досліджень та розробка відповідних рекомендацій щодо корегування кредитної політики згідно із поточним станом кредитної сфери або приведення кредитної діяльності банку у повну відповідність до затвердженої кредитної політики.

Для вдосконалення кредитної політики з метою підвищення її ефективності, банкам необхідно:

- ставити чіткі цілі щодо співвідношення ліквідності та дохідності кредитних операцій на перспективу;
- здійснювати постійний аналіз кон'юнктури кредитного ринку як на регіональному рівні, так і по країні загалом;
- аналізувати та оновлювати кредитні продукти;
- здійснювати оцінку якості кредитного портфеля із застосуванням ефективних оціночних інструментів;
- оцінювати перспективи нарощування ресурсної бази;
- вдосконалювати систему ризик-менеджменту;
- здійснювати регулярний перегляд цінової політики;
- аналізувати рівень кваліфікації персоналу та здійснювати регулярне його підвищення.

Таким чином, в умовах нестабільної економічної ситуації кредитна політика має базуватися на достовірному аналізі даних поточного економічного, соціального, політичного стану країни та прогнозуванні гіпотетичних шляхів їх розвитку в майбутньому з можливістю оперативно реагувати на зміну впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Необхідно своєчасно вносити корективи у пріоритети діяльності банку в сфері кредитування, визначати найбільш вигідну для банку тактику кредитної діяльності, забезпечуючи проведення гнучкої кредитної політики, націленої на збереження кредитного потенціалу банку, його стабільного та прибуткового функціонування.

Забезпечення ефективної кредитної політики банку має базуватися на врахуванні законів економіки, закономірностей управління діяльністю банку, нових економічних умов та потреб економічних суб'єктів, а також включати відповідні стандарти управління кредитним процесом загалом та кредитним ризиком зокрема.

Література:

1. Байрам У. Р. Проблема розробки кредитної політики банку / У.Р. Байрам // Схід. – 2003. – №1. – С. 46-50.
2. Островська Н.Л. Теоретичні та практичні аспекти організації моніторингу кредитної політики банку [Електронний ресурс] / Н.Л. Островська // Ефективна економіка. – 2013.– №6. – Режим доступу:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2349>

Тарас БАРИЛЮК
студент факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Метлушко О.В.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ ТА ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Фінансова криза – це різке погіршення стану фінансового ринку внаслідок реалізації накопичених ризиків під впливом внутрішніх і зовнішніх економічних та політичних чинників, що спричиняє порушення його функціонування, зниження цінкових показників, погіршення ліквідності й якості фінансових інструментів, банкрутство учасників.

Вона відображає глибокий розлад фінансової системи держави, який найбільше проявляється у виникненні якісних змін в економічній системі, які спричиняють глибоке порушення розвитку фінансової системи окремих країн або світових ринків загалом. Найточнішим індикатором стану економіки є фінансовий ринок. Саме його реакція на різноманітні економічні події є найбільш значущою для виявлення тенденцій, які можуть призвести до початку фінансової кризи.

Вчені-економісти нарахували 39 міжнародних фінансових криз. Перша відбулася у 1618 р. і була пов'язана з фальшуванням монет, остання виникла у 2008 р. і частково триває понині. Починаючи з 30-х років минулого сторіччя, фінансові кризи виникають все частіше і завдають все більшої шкоди .

Останнім найсильнішим випробуванням для країн стала світова фінансова криза 2008 р. Вона проявилася у вересні-жовтні 2008 р. у формі дуже сильного погіршення основних економічних показників у більшості розвинених країнах світу, і, як наслідок, в кінці вищезазначеного року – глобальна рецесія.

Криза 2008 р. характеризується погіршенням головних економічних показників майже у всіх країнах світу. Розпочалося все з іпотечної кризи у Сполучених Штатах Америки, а саме з появи «дешевих» грошей у зв'язку зі зниженням Федеральною резервною системою США процентних ставок.

Спрощення доступу до отримання кредитних ресурсів позичальниками, які раніше не могли одержати кредит (наприклад, безробітні) спричинило таку ситуацію, коли кредит на практично будь-який товар міг отримати кожен бажаючий. У зв'язку з цим, надзвичайно багато охочих стало користуватися послугою покупок «в розстрочку». Тоді це здавалося вигідною пропозицією, але відсутність контролю над кількістю виданих кредитів призвела до глобальної проблеми та фінансової кризи.

Прийнято вважати, що світова фінансова криза почалася з банкрутства американського інвестиційного банку Lehman Brothers, яке відбулося 15 вересня 2008 р. Варто зауважити, що цьому передувало те, що Bank of America і британській Barclays припинили переговори про придбання Lehman. Ця новина

негативно вплинула на основні біржові котирування, зокрема індекс Dow Jones упав на 2,78%, індекс NASDAQ на 1,74, Standard & Poor's-500 – на 2,40%. Хвиля даної фінансової кризи прокотилась не лише по території Сполучених штатів Америки, а й нанесла значний вплив на розвиток та функціонування інших держав (в тому числі європейських) [8].

Причинами виникнення такої кризи в Україні стали наступні чинники:

1) стан платіжного балансу: у 2008 р. від'ємне сальдо поточного рахунку платіжного балансу збільшилось до 12,9 млрд. дол. США, що складало 7,1% ВВП порівняно з 5,3 млрд. дол. США та 3,7% ВВП у попередньому році;

2) зниження темпів приросту ВВП: обсяг даного показника скоротився на 35,6% у порівнянні з 2008 р.;

3) наявність галопуючого темпу росту інфляції: у 2008р. базова інфляція досягла 17,1%, в той час, як у цілому споживчі ціни зросли на 18,0% порівняно з 2007 р.;

4) скорочення обсягу експорту: номінальні обсяги експортних поставок скоротились на 55% порівняно із 2008 р.;

5) падіння обсягу виробництва промислової продукції на 30% у порівнянні з відповідним показником попереднього року [2].

Виникнення фінансової та економічної кризи в Україні стало очевидним восени 2008 р. після погіршення низки економічних показників та повідомлень про фінансові проблеми ряду провідних комерційних банків країни. Так, засоби масової інформації повідомляли про істотне скорочення попиту на залізо та сталь, що призвело до зменшення обсягів експорту та надходження валюти до вітчизняної економіки. Українська банківська система до вересня 2008 р. працювала стабільно, тому що чинники, які викликали світову фінансову кризу в нашій країні були не настільки вагомими, щоб її підірвати. Неповорнення іпотечних кредитів у нас не мало масового характеру та й їх розмір становив всього 15% від ВВП, тоді як у США – 75. Фондовий ринок також не був настільки розвинутий, як ринок банківських зобов'язань.

За оцінкою МВФ, ВВП України за 2009 р., обчислений у доларах США, скоротився на 35,6% (179,6 млрд. дол. 2008 р. проти 115,7 млрд.дол. 2009-го р.).

В Україні світова фінансова криза призвела до кризи ліквідності у банківському секторі. Проте в умовах, коли закордонні банки згорнули свої кредитні програми, українські банки опинилися перед загрозою кризи ліквідності. По-перше, для повернення закордонних кредитів банки змушені були перекредитовуватися за значно вищими ставками, по-друге, нові залучені з-за кордону кошти теж стали значно дорожчими. Проте, наслідки фінансової кризи могли бути ще серйознішими, якби більшість великих українських банків не були у власності закордонних банків. Це дало їм змогу продовжувати залучати грошові ресурси із закордону, а також пропонувати кращі умови в порівнянні з іншими [6; 7].

Основними формами прояву фінансової кризи в банківській системі України був масовий відплив коштів населення з банківських рахунків, криза ліквідності деяких банків, значне зростання проблемної позичкової

заборгованості й збиткові результати діяльності українських банків, у тому числі системо утворюючих [2].

В Україні з метою стабілізації фінансового ринку та допомоги комерційним банкам Національний банк України залучив 16,5 млрд.дол. США кредиту від Міжнародного валютного фонду. В листопаді 2008 р. уряд залучив кредит в розмірі 3 млрд. грн. для покриття бюджетного дефіциту. Він також прийняв низку антикризових нормативних актів, зокрема в сфері будівництва та банківській сфері.

НБУ запропонував реалізувати ряд заходів антикризового характеру в сфері банківського нагляду та грошово-кредитної політики, зокрема: збільшити з 1 квітня 2009 р. нормативи резервування за кредитними операціями, інформацію щодо яких не внесено до кредитних історій; розробити механізми обмеження верхньої межі ставки залучення банківськими установами на внутрішньому ринку депозитів фізичних осіб; посилити вимоги щодо прозорості корпоративного управління в банках, зокрема визначення реальних власників банків та їх відповідальність за підтримання фінансової стабільності банків; не допускати дострокового погашення позик, отриманих резидентами України за кордоном; запровадити норматив резервування для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків у розмірі 100% від обсягу наданих кредитів на споживчі потреби тощо. Загалом заходи антикризового спрямування, які здійснювалися в Україні з вересня 2008 р., можна поділити на:

- заходи з фінансової стабілізації (регулювання фінансового сектора, підтримка банківського сектора, валютне регулювання, покращення структури платіжного балансу);
- заходи макроекономічного регулювання (вплив на реальний сектор економіки, захист та стимулювання національного виробника, підтримка внутрішнього попиту);
- заходи соціальної політики (соціальний захист населення, стримування безробіття) [7].

Для подолання світової фінансової кризи Німеччина, як провідна країна ЄС затвердила наймасштабніший у Європі план стимулювання економіки, який оцінювався у 50 млрд. євро та розрахований на 2 роки і доповнює попередній, який обчислювався сумою близько 12 млрд. євро. Був створений спеціальний фонд обсягом 480 млрд. євро для стабілізації фінансових ринків, що допомагає владі трансформувати великі банки у державну чи напівдержавну власність, з яких 480 млрд. євро спрямовано на забезпечення гарантій, а 80 млрд. євро – на рекапіталізацію банківської системи. Провідні політики країни і фінансові експерти розглядали можливість створення так званого «поганого банку», діяльність якого мала б бути профінансована платниками податків [8].

Отже, можна зробити висновки, що криза 2008-2009 років була глибокою та вражаючою для всіх економічних суб'єктів, а особливо вплинула на фінансову, й економічну сфери. Але її було частково подолано за умов кардинальних змін в економічній політиці держави. А саме, було запроваджено зміни у законодавстві щодо кредитування та посилення регулюючої ролі центральних банків.

Література:

1. Вахненко Т. П. Фінансова криза в Україні: фактори, механізми дії, заходи подолання // Фінанси України. – 2008. – №10. – С. 3-21.
2. Герасименко В. Причини виникнення та форми прояву фінансової кризи в банківській системі України / Віра Герасименко, Раїса Герасименко // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 7. – С. 12-19.
3. Міщенко В.І., Лисенко Р.С. Взаємодія органів державного управління як фактор подолання фінансової кризи // Фінанси України. – 2009. – №1. – С. 50-57.
4. Чуб О. Банківські кризи у глобальному середовищі / Олена Чуб // Банківська справа. – 2011. – № 1. – С. 89-94.
5. Світова фінансова криза: причини виникнення, шляхи подолання. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/22_PNR_2009/Economics/46601.doc.htm
6. Фінансово-економічна криза 2008—2009 року в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Фінансово-економічна_криза_2008—2009_року_в_Україні
7. Глобальна фінансова криза 2008 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Глобальна_фінансова_криза_2008_року
8. Причини фінансової кризи 2008 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=73350>

Андрій БАРТКІВ

студент факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Метлушко О. В.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Дистанційне банківське обслуговування (ДБО) – це комплекс послуг віддаленого доступу клієнтів до різних банківських операцій. При цьому клієнт віддалено (без візиту в банк) передає банку необхідні розпорядження і отримує потрібну інформацію. Останнім часом кількість клієнтів банків, які цікавляться і переходять до практичного використання віддалених сервісів, зростає дуже швидкими темпами. Обумовлений цей процес перш за все тими перевагами, які надають користувачам технології дистанційного обслуговування, а також багато в чому бурхливим поширенням Інтернету, розвитком технічних засобів і технологій. Успіх в поширенні і розвитку систем ДБО забезпечило те, що такі системи стали можливі, доступні і затребувані. Виділимо такі основні переваги дистанційного банківського обслуговування для клієнта:

- зручність – клієнт може користуватися послугами з будь-якої точки земної кулі;
- оперативність – оплата послуг за допомогою систем дистанційного обслуговування відбувається з великою швидкістю, іноді миттєво;
- доступність – вартість користування послугами віддаленого обслуговування невелика, іноді банки надають послуги ДБО безкоштовно;
- вигідність – часто банки надають клієнту можливість виконання віддалених банківських операцій за вигіднішими тарифами, ніж обслуговуючи клієнта в офісі банку;

- різноманітність – банки підтримують і розвивають різні канали дистанційного обслуговування (наприклад, Інтернет, мобільний або стаціонарний телефон) [1].

Таким чином, використання послуг дистанційного обслуговування для клієнта забезпечує зручність та економію часу, оскільки для здійснення операцій не потрібно їхати в офіс банку, витратити час на дорогу і черги. Клієнт отримує необхідний набір банківських послуг в зручному для нього форматі і місці, без додаткових фінансових і тимчасових витрат. Як правило, клієнти звертаються до послуг ДБО тоді, коли звичайні канали оплати перестають їх задовольняти [2].

Отже, основними перевагами дистанційного банківського обслуговування для банку є наступні:

1. Економічна вигода за рахунок скорочення вартості обслуговування клієнта – витрати на надання послуг клієнту в відділеннях банку і точках продажу значно вищі, ніж при віддаленій взаємодії. Звичайно, банк несе чималі витрати на впровадження системи ДБО, але вони окупляться через деякий період часу і, відповідно, чим більше клієнтів банку підключає до віддалених сервісів, тим коротший період окупності витрат.

2. Віддалене обслуговування, до якого відноситься і обслуговування клієнтів за допомогою терміналів і пристроїв самообслуговування, значно ефективніше, порівняно з традиційним обслуговуванням в офісі банку, тому що жоден з банків не в змозі обслужити в своїх офісах десятки тисяч клієнтів. Внаслідок скорочення часу на взаємодію з клієнтом пропускну здатність обслуговування збільшується. І чим активніше банк працює з приватними клієнтами, тим ефективніше дистанційне обслуговування.

3. Впровадження дистанційного обслуговування допомагає вирішувати завдання розвитку точок присутності і забезпечує доступність для клієнта послуг банку в будь-якому місці і в будь-який час.

4. З'являються можливості залучення клієнтів незалежно від їх географічного місцезнаходження, банк отримує вихід на нові клієнтські сегменти, які банк не обслуговував до впровадження віддалених сервісів.

5. Збільшується швидкість і підвищується якість обслуговування клієнтів.

6. Збільшується точність здійснених банківських операцій, зменшується кількість можливих помилок, знижуються операційні ризики банку.

7. У банку з'являються можливості для вирішення важливих додаткових завдань, наприклад, надання клієнту оперативної інформації про нові банківські продукти або повідомлення клієнту про необхідні дії (своєчасного погашення заборгованості, закінчення терміну депозиту і т. п.)

8. Зростає конкурентоспроможність банку завдяки можливості створення принципово нових банківських продуктів, швидкого масштабування та інтегрування банківських послуг з іншими фінансовими послугами, що використовують віддалений доступ до грошових рахунків [3].

Кожен з видів ДБО поряд з численними перевагами, що відрізняють один віддалений сервіс від іншого, має і недоліки, пов'язані з особливостями конкретної програмно-технічної реалізації конкретного каналу ДБО і його

експлуатації. Загальний недолік ДБО обумовлений саме особливостями такого обслуговування, тобто тим, що банківські операції виконуються клієнтом віддалено без безпосереднього спілкування з фахівцями банку. Саме тому виникає проблема достовірної ідентифікації клієнта при дистанційному виконанні ним банківських операцій. Зауважимо, що ця проблема існує як для банків, так і для клієнтів. Для банку потрібні гарантії того, що віддалені операції здійснює саме та людина, якій банк надав на це право. А клієнт має бути впевнений, що ніхто крім нього (зі злого наміру або помилково) не зможе розпоряджатися його рахунками в банку.

Якщо ж при використанні будь-якої із різноманітних послуг дистанційного банківського обслуговування можливі несанкціоновані дії з будь-якого боку, то така послуга не буде затребувана, незважаючи на всі її численні переваги.

Проблемам і недолікам, які пов'язані з використанням ДБО, приділялося недостатньо уваги на перших етапах їх появи і поширення. Стрімкий розвиток дистанційних послуг обумовлений перш за все перевагами, які вони забезпечують для банків і їхніх клієнтів. Однак, з'являються випадки шахрайських дій, технічних збоїв та інших інцидентів, котрі змусили всіх суб'єктів, що беруть участь в реалізації та експлуатації послуг ДБО (кредитні організації, клієнти, розробники систем) сумлінніше ставитися до забезпечення безпеки дистанційних сервісів.

Не можна не відзначити і той факт, що при використанні послуг дистанційного банківського обслуговування залежність клієнтів від тих програмно-технічних та комунікаційних засобів стає більше, ніж при традиційному обслуговуванні клієнта в офісі банку. Однак, зазначене є скоріше особливістю послуг ДБО, ніж їх недоліком.

Разом з тим, недоліки, що існують при використанні того чи іншого виду дистанційного банківського обслуговування, можна подолати різноманітними організаційними і технічними способами. Нині запровадження ДБО є економічно доцільною альтернативою розгортання мережі філій банків.

Література:

1. Баранов А. М., Коротаева Н. В. Недостатки и преимущества дистанционного банковского обслуживания / А. М. Баранов, Н. В. Коротаева // Социально-экономические явления и процессы, – № 5(051), – 2013, – С. 35-39.
2. Недостатки ДБО – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bankdbo.ru/nedostatki-dbo>
3. Дорогов А. Виртуальный банк / А. Дорогов // Технологии. Приложение (Санкт-Петербург), 20 марта 2009 г.

Ірина БАТІГ
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи О.О. Іващук

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Сучасна структура банківської системи України нездатна забезпечити необхідне накопичення кредитних ресурсів, обслуговувати інвестиційний процес, сприяти створенню інноваційної моделі вітчизняної економіки. Функціонування банківської системи в основному забезпечує здійснення грошових розрахунків в економіці, акумуляцію грошових коштів і подальше їх використання для кредитування суб'єктів господарювання, інвестицій та інших вкладень, впливає на стабільність нашої національної валюти та всіх секторів фінансового ринку. Ця система приймає на себе значну частку ризиків, які існують на цьому ринку. Ситуація ускладнюється тим, що значна частина банків другого рівня не зацікавлена у кредитуванні пріоритетних галузей розвитку економіки. Серед банків другого рівня банківської системи України фактично відсутні спеціалізовані банки, їх створення тільки починається [1].

Спеціалізованими є банки, які зосереджують свою діяльність на певному виді операцій чи обслуговують певний сектор економіки. Аналіз світового досвіду дозволив зробити висновок, що спеціалізовані банки необхідні та існують в країнах з розвинутою ринковою економікою, хоча вони все більше стають відділеннями універсальних банків. Проте спеціалізовані банки особливо потрібні в країнах з перехідною економікою та країнах, що розвиваються, для вирішення першочергових завдань, які стоять перед ними [2].

Потрібні вони й Україні, оскільки перехід на ринкові умови господарювання ще не завершився, зокрема не повністю прийнято необхідне законодавство і нормативно-правові акти та не повністю сформована ринкова інфраструктура, в тому числі у фінансово-банківській сфері.

Необхідність створення спеціалізованих банків вимагає вирішення питання про форму їх власності та організаційної форми. Але поки на грошовому ринку України зберігаються високі процентні ставки, які часто не дають можливості скористатись банківським кредитом багатьом юридичним і фізичним особам, потрібні, поряд з приватними, державні спеціалізовані банки. В подальшому державні спеціалізовані банки доцільно реорганізувати на банки зі змішаною формою власності у формі відкритих акціонерних товариств. При цьому контрольний пакет акцій має належати державі, а решта – приватному капіталу, який буде зацікавлений в ефективній діяльності банку, а тому здійснюватиме результативний контроль за його роботою, насамперед його керівництва. З часом, коли діяльність банку налагодиться, держава може свою частку акцій продати.

Створена в Україні після завоювання нею державної незалежності дворівнева банківська система, яка складалася з центрального та мережі комерційних банків, за останні роки поступово трансформується у трирівневу. Так, українське законодавство передбачає і на практиці здійснюється створення таких ланок трирівневих систем для кооперативних й іпотечних банків: Національний банк України – центральний кооперативний банк – місцеві кооперативні банки; Національний банк України – Державна іпотечна установа – мережа спеціалізованих іпотечних та універсальних комерційних банків. Це вимагає чіткого розмежування функцій між цими рівнями. Зважаючи на специфіку формування ресурсів кожного із видів спеціалізованих банків та сфер їх розміщення, зроблено висновок, що особливості створення та функціонування кожного з цих видів банків мають регламентуватись окремими законами.

Не слід створювати спеціалізовані чисто інноваційні банки, бо вони як посередники грошового ринку в основному оперують коштами своїх клієнтів. Оскільки результати інноваційної діяльності часто непередбачувані і досить ризикові, то банки не можуть піддавати своїх клієнтів великим ризикам втрати коштів. Інноваційною діяльністю банки можуть займатися в дуже обмежених обсягах. В цілому інноваційна діяльність притаманна таким фінансовим посередникам, як венчурні (ризикові) фонди, засновники і вкладники яких з метою отримання високих прибутків свідомо йдуть на великі ризики, маючи значні кошти, частину з яких спрямовують на фінансування інновацій. Ці фонди в Україні ще потрібно створювати [4].

Оскільки Україна значно запізнюється з формуванням спеціалізованих банків, потреба в яких в економіці, що реформується і розвивається за інноваційно-інвестиційною моделлю, надто велика, то потрібні рішучі заходи владних структур щодо скорішого початку діяльності уже зареєстрованого Українського банку реконструкції та розвитку та створення і розгортання мережі інших спеціалізованих банків, насамперед інвестиційних та іпотечних [5].

В нашій країні доцільно створити широку мережу іпотечних банків. Традиційним полем діяльності іпотечних банків є кредитування купівлі житла населенням. Незважаючи на те, що в Україні процес створення таких банків тільки розпочався, зростання наданих іпотечних кредитів йде швидкими темпами. Їх надають комерційні банки. З появою ринку земель сільськогосподарського призначення, попит на іпотечний кредит неймовірно зростає. Тому до створення системи іпотечного кредиту необхідно приступати негайно [3].

Ресурсами можуть бути кошти Державного бюджету, Ощадного банку України, Пенсійного фонду України, інших державних структур, а також вилучені на засадах примусової позики у суб'єктів господарювання кошти резервних фондів і частина їх амортизаційних відрахувань.

Для існування рівних можливостей отримання вищої освіти населенням необхідно створити спеціалізований освітянський банк. Адже подальший соціально-економічний розвиток країни, успішність реалізації її промислового

та наукового потенціалу в значній мірі залежить від рівня освіченості населення. На сьогодні ринкові умови все більше починають діяти і в сфері освіти, отримання дефіцитних спеціальностей у вищих навчальних закладах коштує студентам або їх батькам значних коштів. Це робить неможливим для окремих талановитих людей отримання вищої освіти та не дає їм можливостей сповна реалізувати закладений природою потенціал. Вирішити проблему допоможе освітянський банк, який надаватиме молодим людям кредити на здобуття освіти.

Література:

1. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/dynamics.htm.
2. Методологічні засади організації діяльності спеціалізованих банківських установ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_13/159.pdf.
3. Спеціалізовані банки. Роль та функції спеціалізованих банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.megos.org.ua/books-bank.13.html>.
4. Спеціалізовані банки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/943-spetsalzovan-banki.html>.
5. Універсальні і спеціалізовані банки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://books.br.com.ua/21612>.

Яна ВУСАТА

*студентка факультету економіки та управління
Тернопільського національного економічного університету*

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Забчук Г.М.

УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

Ліквідність та платоспроможність комерційного банку є одним з найважливіших показників, що характеризують фінансову стійкість банківської установи, вони показують достатність власних коштів того чи іншого банку для забезпечення захисту інтересів його вкладників та інших кредиторів, а також характеризують здатність банківської установи забезпечувати своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань.

Банківська ліквідність відіграє провідну роль як у діяльності окремого банку, так і в забезпеченні стабільності фінансової системи держави, і потребує вивчення, аналізу та ефективного управління. Від рівня ліквідності банку залежать якість та повнота обслуговування клієнтів. Утрата банком своєї ліквідності може стати причиною втрати коштів або навіть банкрутства значної кількості його клієнтів. Банківська установа втрачає свої позиції в рейтингу в порівнянні з іншими банками, а тому це ускладнює процес запозичення коштів із зовнішніх джерел, тобто банк втрачає потенційний прибуток.

Фінансова стабільність кожної окремої банківської установи безпосередньо пов'язана з їх ліквідністю. Для банківських установ України

проблема ефективного управління ліквідністю однією із найбільш актуальних та обговорюваних [3].

Перед українськими банками надзвичайно складні завдання ставлять наступні фактори:

- недостатня кількість позичальників, які були б платоспроможними;
- відсутність видів інвестування коштів, аналогічних кредитування;
- недостатній рівень довіри населення до банківських установ.

У цій ситуації питання управління ліквідністю є надзвичайно вагомим для ефективною діяльності банківської системи в цілому. З теоретичної точки зору, ліквідність банку це його спроможність забезпечувати своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, завдяки збалансованості між строками та сумами погашення розміщених активів і строками та сумами виконання зобов'язань, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів.

Інакше кажучи, це сума тих його грошових коштів, які можна швидко мобілізувати з інших джерел і які дають змогу вчасно виконувати зобов'язання, відображені в пасиві балансу. Зокрема, для підтримання достатнього рівня ліквідності банк повинен мати свій резерв у розпорядженні для виконання непередбачених завдань, які можуть бути спричинені як змінами стану на грошовому ринку, так і фінансовим станом клієнтів або банків-партнерів.

На мою думку, слід розрізняти два типи чинників, які прямим чи опосередкованим чином впливають на ліквідність банку, а саме зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх чинників я можу віднести загальне економічне становище країни – рівень ВВП, темпи інфляції, доходи населення тощо; світове економічне становище; політична ситуація; соціальне становище; політика НБУ. До внутрішніх чинників відносяться кваліфікація кадрів банківських установ; ділова репутація банку, його фінансове становище; структура активів і пасивів банку; рівень банківського маркетингу і менеджменту.

Підвищення ефективності управління ліквідністю передбачає не лише врахування впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, але і вибір напрямів управління ліквідністю банку.

Слід виділити такі стратегії управління ліквідністю, як управління активами, управління пасивами, управління комплексом активів і пасивів.

Щодо методів управління ліквідністю, то можна виділити наступні:

- метод фондового пулу;
- метод конверсії фондів; - метод управління резервною позицією; - метод сек'юритизації;
- метод математичного моделювання;
- метод управління кредитною позицією.

Потрібно також оцінити правильно потребу в ліквідних коштах, для цього існують такі методи оцінки:

- метод структури ресурсів;
- метод коефіцієнтів ліквідності;
- метод грошових потоків.

Ліквідність банку є запорукою його стійкості, оскільки банк, який володіє достатнім рівнем ліквідності, може з мінімальними затратами для себе виконувати такі функції:

- проводити платежі за дорученням клієнтів;
- повертати кредиторам (вкладникам) кошти як із настанням терміну погашення, так і достроково;
- сплачувати випущені цінні папери;
- відповідати за зобов'язаннями, які можуть відбутися в майбутньому, у тому числі за позабалансовими зобов'язаннями [1].

Ліквідність банку постійно змінюється під впливом попиту і пропозиції на ліквідні активи, тому банк вважається ліквідним, якщо він має можливість постійно і безперервно виконувати свої зобов'язання, проводити активні операції та забезпечувати поповнення ліквідних коштів у будь-який момент часу через запозичення коштів на ринку за середньою ставкою або реалізацію своїх активів без суттєвої втрати їх вартості.

Найбільший попит на ліквідні кошти виникає у банків з двох основних причин:

- через зняття клієнтами коштів зі своїх рахунків;
- у зв'язку з надходженням кредитних заявок, які банк вирішує задовольнити.

Потреба у грошових коштах зростає також у разі настання термінів погашення заборгованості за отриманими банком позиками, строків платежів до бюджету або виплати дивідендів акціонерам.

Суть процесу управління банківською ліквідністю полягає в оптимальному поєднанні двох протилежних вимог, а саме її прибутковості за обов'язкового додержання норм ліквідності. При цьому чітко впливає фактор невизначеності, адже керівництво банку не може з точністю передбачити, коли і в якому масштабі постане проблема в сфері ліквідності. А коли вона виникає, можна лише вдатися до тих чи інших управлінських дій на основі раніше створених резервів ліквідних коштів, особливої структури активів і пасивів.

Також варто зазначити, що ліквідність банківської установи знаходиться в обернено пропорційному зв'язку з його дохідністю. Чим більше активів банк тримає в ліквідній формі, тим менша їх частина залишається для отримання доходів, і навпаки. Тобто керівництво будь-якого банку постійно вирішує проблему співвідношення «ліквідність-дохідність». Моє ознайомлення з результатами роботи банківської системи України за останні роки виявило певні тенденції до її розвитку. За результатами діяльності всієї банківської системи на 01 вересня 2017 р., був зафіксований прибуток у розмірі 1406 млн. грн. Але слід відмітити, що відбувся значний відтік коштів у національній валюті, що, своєю чергою, призвело до виникнення значних проблем із ліквідністю як окремих банків, так і банківської системи в цілому.

Для створення стабільних умов для діяльності банків та сприяння вчасному виконанню ними вимог вкладників та кредиторів Національний банк України вжив такі заходи для підтримання ліквідності банків:

- установив, що банк може звертатися за кредитом овернайт під забезпечення державними облігаціями України або депозитними сертифікатами Національного банку в розмірі не більше 100% від суми визначеного згідно з установленими нормативами обсягу обов'язкових резервів за попередній період утримання;

- кредитом овернайт бланковим у розмірі не більше 25% від суми визначеного згідно з установленими нормативами обсягу обов'язкових резервів за попередній період утримання [2].

Основним інструментом державного регулювання ліквідності є встановлення обов'язкових нормативів ліквідності. Даний метод широко використовується у світовій практиці, є універсальним, надає можливості для аналізу. Поряд з цим, нормативний метод має суттєві недоліки: статичність, не врахування особливостей окремого банку, відсутність можливості для прогнозування тощо. Розрізняють такі нормативи: миттєвої ліквідності (Н4), поточної ліквідності (Н5) та короткострокової ліквідності. Показник миттєвої ліквідності банківської системи України суттєво перевищує нормативне значення, яке має бути не менше 20%. За розрахунками, на 01 жовтня 2017 р. його значення дорівнювало 72,21%, що в 3,61 рази більше мінімально необхідного. Це означає, що банки не можуть ефективно розміщувати свої ресурси, а змушені їх накопичувати. Показник поточної ліквідності за останні вісім років також значно перевищував нормативне значення. Дана ситуація свідчить про значне накопичення коштів, які не приносять прибутку банкам. Показники короткострокової ліквідності також перевищують нормативні значення. Значних коливань протягом останніх шести років не відбувалося, на 01 січня 2016 р. середнє значення банківської системи України становило 86,14%, що в 1,43 рази перевищує мінімальне значення, встановлене НБУ. Фактичні значення Н4 та Н5 у кризовий період не змінилися, а от норматив короткострокової ліквідності (Н6) зріс майже на 60 пунктів. Це пов'язано з тим, що НБУ підвищив нормативне значення для цього нормативу з 20% до 60% [5]. Указані нормативи ліквідності значно перевищують мінімально допустимі значення, встановлені Нацбанком. Таким чином, можна підсумувати, що спостерігається надлишкова ліквідність по банківській системі. Виникає ситуація, за якої комерційні банки, підвищуючи свою ліквідність, залучають на свої рахунки значні обсяги грошових коштів, але цим самим зменшують свій прибуток.

Отже, банківська ліквідність відіграє важливу роль у фінансовій системі держави, а також у діяльності комерційних банків. Із проведеного аналізу сучасного стану ліквідності банків України я можна зробити висновок, що банки працюють в умовах надлишкової ліквідності, за яких зменшується прибутковість банків, оскільки найбільш ліквідні активи не генерують доходів. Для стабільного функціонування банкам необхідно визначати рівень оптимальної ліквідності, тобто такий рівень, за якого забезпечуватиметься виконання резервних вимог та який даватиме змогу банкам своєчасно виконувати їх зобов'язання та нарощувати обсяги операцій. Те відхилення від нормативів, яке спостерігається в банківській системі України, має скоріше

негативний характер, адже надмірно відволікаються кошти, які потенційно могли б приносити прибуток комерційним банкам.

У цілому, проблема підвищення ефективності управління ліквідністю банківської системи України має розв'язуватися комплексно шляхом запровадження заходів, спрямованих на:

- удосконалення інструментарію регулювання ліквідності на основі впровадження передового світового досвіду з урахуванням вітчизняних умов розвитку грошово-кредитного ринку;

- підвищення дієвості трансмісійного механізму грошово-кредитної політики шляхом зростання ролі його процентного каналу;

- посилення координації грошово-кредитної і фінансової політики та підвищення реальної незалежності Національного банку України щодо реалізації монетарної політики;

- встановлення відповідальності вищого керівництва банку за ефективність функціонування системи управління ліквідністю та встановлення правила колективного вирішення питань щодо доцільності прийняття ризику ліквідності банком;

- розробка та впровадження сильної корпоративної культури управління ліквідністю, яка передбачає залучення як спостережної ради і правління банку, так і менеджерів усіх рівнів до управління ліквідністю, а також визначений розподіл повноважень між підрозділами;

- створення належної інфраструктури управління ліквідністю (потужного програмно-аналітичного та інформаційного забезпечення, стабільної та водночас гнучкої організаційної та фінансової структури, посиленого апарату внутрішнього контролю);

- відповідна підготовка персоналу, яка буде відповідати заданим умовам функціонування банку й буде достатньою мірою кваліфікованою;

- визначення показника ліквідності на постійній основі з метою встановлення граничного значення втрат капіталу в майбутньому періоді в результаті прояву ризику ліквідності;

- використання системи трансфертного ціноутворення у процесі управління ліквідністю. [4].

Тому вирішення проблеми ліквідності повинно мати найвищий пріоритет у роботі банку, а моніторинг ліквідності та вживання відповідних заходів щодо підтримання достатнього рівня ліквідності є неодмінною умовою виживання та функціонування кожного банку.

Література

1. Національний банк України [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
2. Міщенко, В. Ліквідність банківської системи: економічна суть, структура і методологічний підхід до аналізу [Текст] / В. Міщенко, А. Сомик // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 11. – С. 6–9.
3. Болгар, Н. Ю. Сучасні проблеми управління ліквідністю банківських установ [Текст] / Н. Ю. Болгар // Інновації та традиції в сучасній науковій думці: III Міжнародна наукова інтернет-конференція.
4. Безвух, С. В. Ліквідність банку: сутність та фактори впливу [Текст] / С. В. Безвух // Ефективна економіка. – 2015. - № 12.
5. Костюченко, Т. І. Ліквідність комерційного банку: управління та регулювання [Текст] / Т. І. Костюченко // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. - № 2. – С. 86–92.

Вікторія ГОЛИК
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Банківська система України протягом останніх декількох років знаходиться у стані системної кризи, яка зумовлена сировинною моделлю розвитку національної економіки, постійним дефіцитом довгострокових банківських ресурсів, диспропорціями банківських балансів та неефективними діями монетарного регулятора, що в кінцевому результаті призвело до трикратної девальвації гривні, вразливості банків та їхніх клієнтів до валютних шоків. У звіті «Глобальний індекс конкурентоспроможності 2016-2017» Україна посідає останню позицію серед 138 держав за показником «Надійність банків», 116 місце – за показником «Доступність фінансових послуг» та 112 місце – за показником «Легкість доступу до кредитів» [1]

У поточній ситуації банківська діяльність й надалі продовжує характеризуватись невисокою активністю кредитних операцій. Обсяг суми кредитів, наданих фізичним особам, протягом останнього року знизився на 10,43% і становить 847,09 млрд. грн., а кредити, надані суб'єктам господарювання за підсумком 2016 року збільшилися на 1,98% і у 2017 році досягли значення у розмірі 157,39 млрд. грн. [3]

Незначний обсяг банківського кредитування пов'язаний із системною проблемою нестачі довгострокових ресурсів у банківській системі, обмеженим доступом до нових запозичень на міжнародних ринках, погіршенням платоспроможності позичальників, збільшенням обсягів проблемних кредитів, а також зниженням мотивації банків до кредитування внаслідок існування безризикових високоприбуткових інструментів – ОВДП та депозитних сертифікатів НБУ, частка яких на початок 2017 року становила 24,6% чистих банківських активів. [3]

Збільшення величини позичкового процента і зниження платоспроможності економічних суб'єктів на тлі погіршення економічної кон'юнктури ринку та платіжної дисципліни позичальників призвело до зростання частки простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитного портфеля. [2] Доцільно зауважити, що погіршення якості кредитного портфеля призводить до фінансових збитків, зниження репутації банку, втрати його ліквідності та відволікання коштів для формування додаткових страхових резервів під проблемні кредити через погіршення якості активів. Таким чином, одночасно зі зменшенням доходів банків зростають банківські витрати .

Дослідження обсягу банківських зобов'язань показало, що їхній обсяг в Україні протягом 2013 - 2017 року суттєво не змінився. Протягом 2013- 2015

рр. у банківському секторі досить помітною була тенденція до відтоку вкладів фізичних осіб та зниження їхньої питомої ваги у структурі зобов'язань банків внаслідок зниження реальних доходів населення, підвищення недовіри до банківських установ. Усе це було зумовлено як складною економічною ситуацією в Україні, так і суперечливими діями Національного банку, які пов'язані із невиконанням ним у повній мірі своїх функцій щодо банківського регулювання нагляду. Проте, перегляд політики НБУ та поетапне скасування обмежень на зняття вкладів позитивно вплинули на процес відновлення банківських депозитних ресурсів у 2016 році.

Станом на 1 січня 2017 року сукупний обсяг клієнтського портфелю банківської системи України становив 807,07 млрд. грн. (приріст 14,2% порівняно з аналогічним періодом попереднього року). [3] Нові депозитні вклади замінили кредити НБУ, частину субординованих боргів та міжбанківських кредитів, які було переведено у капітал.

Оцінка структури банківських зобов'язань за строковим характером вказує на переважання у клієнтському портфелі короткострокових вкладів терміном до 1 року. Станом на 1 січня 2017 року банківські вклади на вимогу становили 48,2% депозитного портфеля банків (42,5% на початок 2016 року). [3] Така значна частина коштів на вимогу у структурі банківських вкладів є суттєвим ризиком для фінансової стійкості українських банків.

Загалом банківська система України протягом останніх декількох років втратила близько третини строкових депозитів фізичних осіб. Результати соціологічного дослідження показують, що лише 11% опитаних респондентів зберігають більшу частину своїх власних заощаджень у банках, 7% – довіряють банківським установами лише половину своїх коштів, а 49% – лише їхню незначну частину. [3] Утримання майже третини опитаних респондентів від послуг банківських установ, не дає об'єктивних підстав стверджувати про відновлення довіри населення до банківської системи.

Погіршення окремих показників банківської діяльності призвело до зниження ефективності функціонування банківської системи в цілому.

Для вирішення актуальних проблем розвитку банківської системи та стабілізації умов її функціонування необхідно застосувати систему заходів, спрямованих на:

- диверсифікацію банківських активів;
- впровадження нових депозитних програм;
- підвищення рівня капіталізації банківського сектора шляхом залучення додаткового акціонерного капіталу;
- удосконалення процедур санації, реорганізації та ліквідації банків;
- виконання та дотримання нормативів НБУ, що регулюють діяльність комерційних банків;
- створення умов для залучення інвестицій у вітчизняну банківську систему в межах, що не створюватимуть суттєвих фінансових ризиків.

Реалізація запропонованих заходів дозволить мінімізувати вплив негативних факторів на банківську діяльність у короткостроковій перспективі

та створить умови для прискореного розвитку банківської системи України у майбутньому. [4]

Література:

1. The Global Competitiveness Report 2016– 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www3.weforum.org/docs/GCR2016017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf.
2. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Постанова Правління Національного банку України від 18 червня 2015 року № 391 (у редакції рішення Правління Національного банку України від 16 січня 2017 року № 28). – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.
3. Показники банківської системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43633516>.
4. Офіційний сайт Національного Інституту стратегічних досліджень України «Проект стабілізації банківської системи шляхом підвищення довіри до банків» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/dovira_do_bankiv-8d9b8.pdf.

Ольга ГНАТІВ, Максим ГРИГОР'ЄВ

студенти факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач кафедри банківської справи Рудан В.Я.

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Враховуючи сьогоденне економічне та геополітичне положення нашої держави, основними заходами з оптимізації управління банківською ліквідністю повинні бути заходи спрямовані не на досягнення певного числового стану ліквідності банківської системи, а заходи спрямовані на створення умов використання банківської ліквідності для стимулювання економічного росту. Накопичення в банківській системі структурного профіциту ліквідності внаслідок невдалих спроб досягнення інфляційних орієнтирів в рамках нового монетарного режиму (інфляційне таргетування) має згубний вплив як на банківську систему, так і на національну економіку. Це пояснюється свідомим вилученням НБУ коштів з банківської системи на депозитні сертифікати в силу встановлення високих конкурентних процентних ставок за депозитними сертифікатами, що призводить до фактичного припинення кредитування реального сектору економіки, а це в свою чергу, негативно впливає на соціально-економічний розвиток країни.

Виходячи з таких міркувань, одним із головних напрямків удосконалення управління ліквідністю банківської системи повинні стати напрями удосконалення адміністративних методів управління ліквідністю. Зокрема, на наш погляд, необхідною є розробка стратегії управління ліквідністю банківської системи України в контексті створення стимулів для економічного зростання. Такий захід вимагає затвердження стратегії управління ліквідністю банківської системи у якості програмно-цільового документу, який містив би

короткострокові та довгострокові цілі політики управління ліквідністю виражені у числовій формі. Вираження цільових орієнтирів у числовій формі з одного боку покладає додаткову відповідальність на НБУ, а з іншого – відображає орієнтири для бізнесу. На наш погляд, окрім заявлених таргетів по інфляції, необхідно також встановити цільові показники щодо показника вільної ліквідності банківської системи, валютного курсу і валового внутрішнього продукту.

Загалом грошово-кредитна політика НБУ та політика управління ліквідністю банківської системи зокрема повинні переорієнтовуватися із «стиснення» банківської ліквідності за для підтримки стабільної інфляції та валютного курсу на політику стимулювання економічного росту. В цьому контексті необхідним є удосконалення політики рефінансування комерційних банків та політики управління обов'язковими резервами.

Враховуючи проблеми рефінансування комерційних банків в період кризи 2014-2016 років особливу увагу необхідно приділити порядку відбору банків, яким надаються кредити рефінансування. Так, з метою визначення платоспроможних комерційних банків, які можуть отримати допуск до кредитів рефінансування чи до участі у тендерах ліквідності, НБУ доцільно було б розробити відповідний рейтинг банків на основі щоквартального стрес-тестування. Розробка прозорого рейтингу банків дозволила б відмовитися від використання високої облікової ставки у якості критерію відсіву неплатоспроможних банків від механізму рефінансування. Адже встановлення облікової ставки на рівні 22-30% з метою обмеження можливостей отримання кредитів рефінансування неплатоспроможними банками не є надійною гарантією належного відбору банків щодо отримання кредитів рефінансування за критерієм платоспроможності [2].

Окрім цього, враховуючи негативні наслідки рефінансування для функціонування валютного ринку через використання коштів банками для спекулятивних операцій, виникає необхідність посилення контролю за цільовим використанням кредитів рефінансування. Одним із інструментів посилення контролю за цільовим використанням коштів рефінансування та упорядкування кредитних операцій Національного банку України є прийняття Закону України «Про банківське кредитування», де необхідно виділити окремий розділ «Порядок кредитування Національним банком України комерційних банків».

Важливе місце в сфері управління ліквідністю банківської системи та створення стимулів для економічного зростання має розвиток інструментів структурного рефінансування (funding for lending schemes) для стимулювання економічного зростання і створення монетарних передумов для оптимальної структурної перебудови економіки.

На наш погляд, одним із напрямів розвитку інструментів структурного рефінансування може стати впровадження спеціальної програми прив'язки рефінансування комерційних банків до попиту на гроші з боку підприємств пріоритетних галузей економіки за ставкою, яка дорівнює обліковій. Іншими словами, дана програма повинна бути спрямована на стимулювання кредитування реального сектору економіки шляхом задоволення кредитних

заявок підприємств за рахунок виділених коштів рефінансування під конкретні цільові програми.

Аналізуючи світовий досвід управління ліквідністю банківської системи в контексті впровадження інструментів структурного рефінансування можна зробити висновок про використання недррадиційних інструментів управління ліквідністю банківської системи в рамках програм кількісного пом'якшення. Програми кількісного пом'якшення передбачають надання кредитів рефінансування за процентними ставками близькими до нуля, а розмір наданої ліквідності є необмеженим. Окрім цього в розвинутих країнах світу, а також в деяких країнах, що розвиваються (Індія, Бразилія) створені умови для ефективної реалізації політики управління ліквідністю банківської системи країни. До таких умов варто віднести наявність спеціалізованих банків розвитку (Бразильський національний банк економічного і соціального розвитку, Банк розвитку Китаю, Банк розвитку Казахстану, Європейський інвестиційний банк), які є транслятором структурної політики управління ліквідністю. Банкам розвитку центральні банки надають кредити рефінансування за пільговою процентною ставкою під конкретні державні програми розвитку, таким чином виступають посередниками у прямому кредитуванні центральним банком економіки. Окрім цього, центральний банк спрямовує надлишкову ліквідність з банківської системи через банки розвитку в реальний сектор економіки. З іншої сторони банки розвитку, будучи учасниками банківської системи здійснюють позитивний вплив на міжбанківський кредитний ринок надаючи, в тому числі, і міжбанківські кредити. Таким чином, наявність банку розвитку є необхідною умовою для ефективного управління і перерозподілу банківської ліквідності як в банківській системі, так і в економіці [1].

Окрім удосконалення механізму рефінансування необхідним є удосконалення механізму резервування в напрямку збільшення вільної ліквідності в банківській системі. Так, на наш погляд, з метою удосконалення механізму обов'язкового резервування необхідно внести наступні зміни до Постанови Правління Національного банку України від 18 грудня 2014 року №820 «Про зміну порядку формування та зберігання обов'язкових резервів»:

1) відмінити норму про те, що обсяг обов'язкових резервів, який має щоденно зберігатися на початок операційного дня на кореспондентському рахунку банку в НБУ, повинен становити не менше ніж 40 % від резервної бази, обчисленої для відповідного періоду утримання. Скасування зазначеної вимоги та застосування правила усереднення без будь-яких обмежень дозволить привести механізм усереднення до його економічної сутності, надати банкам більше самостійності в управлінні власними резервами, підвищить прибутковість та ефективність банківської системи, зменшить присутність НБУ на грошово-кредитному ринку, що позитивно позначається на розвитку міжбанківського ринку, який є важливою ланкою в трансмісійному механізмі монетарної політики. Це відповідатиме світовій практиці і дозволить збільшити маневреність банків у виконанні резервних вимог, що сприятиме зниженню волатильності процентних ставок овернайт на міжбанківському ринку та підвищенні ефективності монетарної політики.

2) збільшити граничну кількість випадків недотримання банками щоденних залишків обов'язкових резервів на кореспондентському рахунку в період кризи протягом трьох періодів утримання поспіль з 10 до 20 разів. Збільшення кількості разів недотримання банками щоденних залишків обов'язкових резервів на кореспондентських рахунках банків дасть змогу останнім підвищити гнучкість управління ліквідністю. При цьому необхідно зазначити, що використання коштів обов'язкових резервів повинно відбуватися виключно для проведення платежів та повернення депозитів. Використання коштів обов'язкових резервів для торгових та конверсійних операцій з іноземною валютою забороняється;

3) установити диверсифіковані норми обов'язкового резервування з метою зменшення доларизації депозитної бази банків [0].

4) дотримуватися принципу «послаблення» шляхом практики «відтермінування», яка дозволяє зараховувати визначену частину надлишку та дефіциту резервів поточного періоду в наступному періоді підтримання (досвід США). Зазначене послаблення дозволить нівелювати вплив ситуації з ліквідністю на процентні ставки в кінці звітного періоду;

5) відмінити у середньостроковій перспективі покриття виконання резервних вимог державними цінними паперами та іншими видами активів, які зумовлюють виконання функцій, непритаманних інструменту резервних вимог. Виключенням може бути готівка в касі банків [0].

У нинішніх умовах комунікаційна політика як для Національного банку України, так і для вітчизняного фінансового сектору та суспільства в цілому дуже важлива. З огляду на останні світові тенденції Національний банк має "очолити" діяльність із забезпечення стабільності фінансового сектору України. З другого боку, нині, коли засобами масової інформації, інколи й ненавмисно, створюються прецеденти, які зумовлюють посилення панічних настроїв у суспільстві, Національний банк України як регулятор найвагомішого сегмента фінансового сектору повинен діяти на випередження. Це потребує реалізації ефективної комунікаційної політики Національним банком України. Іншими словами, йдеться про підготовку інформації, що передбачає взаємодію його підрозділів, та оперативне оприлюднення інформації стосовно поточних і прогнозних економічних умов в Україні та світі, а також стратегії і тактики схвалення ним рішень.

На нашу думку, основними цілями для удосконалення комунікаційної політики Національного банку України мають бути такі: 1) формування та управління очікуваннями суб'єктів економіки; 2) сприяння підвищенню рівня довіри до дій Національного банку України; 3) надання співробітникам необхідної інформації з метою виконання ними своїх обов'язків і формування в них умотивованості, відчуття приналежності та отримання задоволення від роботи.

Перша ціль – формування та управління очікуваннями суб'єктів економіки і влади на сьогодні є найголовнішою щодо реалізації комунікаційної політики Національного банку України. Враховуючи останні зміни в комунікаційній політиці центральних банків більшості країн світу, він повинен забезпечувати

суб'єктів економіки та органів влади інформацією, пов'язаною як із монетарною політикою, так і з фінансовою стабільністю. В свою чергу, формування та управління очікуваннями дає змогу посилити дієвість заходів політики, яка реалізується НБУ, а отже, й забезпечити вищу ефективність такої політики.

Другою ціллю комунікаційної політики НБУ є сприяння підвищенню рівня довіри до його дій. Важливість такої цілі комунікаційної політики, як надання співробітникам Національного банку України необхідної інформації для виконання ними своїх обов'язків та формування у них вмотивованості, відчуття приналежності та отримання задоволення від роботи, визначається тим, що комунікаційна політика обов'язково повинна включати внутрішні комунікації. Тільки такий підхід здатний забезпечити якісну основу для реалізації зовнішніх комунікацій.

Найзагальнішими принципами комунікаційної політики Національного банку України повинні бути принципи відкритості й чіткості. Принцип відкритості означає, що зовнішня та внутрішня інформації мають бути легкодоступними з урахуванням законодавчого обмеження щодо секретності та доступу громадськості до інформації. Принцип чіткості означає, що роль регулятора та причини схвалення ним тих чи інших рішень мають бути чітко сформульованими та оприлюдненими, а також оприлюднюватись зрозумілою мовою для цільових груп.

Слід чітко прописати процедуру взаємодії структурних підрозділів НБУ з підготовки інформації та вироблення формату їх оприлюднення. Щодо зовнішніх комунікацій, то важливо передбачити основні блоки питань, які мають доводитися до відома громадськості НБУ, а також розподіл повноважень між структурними підрозділами щодо оприлюднення таких питань [0].

Підвищення рівня ліквідності банківської системи України шляхом оптимізації механізму рефінансування та механізму резервування, а також створення позитивних ділових очікувань шляхом проведення комунікативної політики НБУ дозволить ефективно перерозподіляти банківську ліквідність як в межах банківської системи, так і в економіці, і тим самим створювати стимули для економічного зростання.

Література

1. Грошово-кредитне регулювання у механізмі забезпечення макроекономічної стабілізації і ефективності функціонування банківської системи України: монографія / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 530 с.

2. Рудан, Віталій Ярославович. Управління ліквідністю банківської системи України: дис. канд. екон. наук : 08.00.08 / В.Я.Рудан. - Тернопіль : ТНЕУ, 2016. - 304 с.

3. Сомик А.В. Особливості інструменту мінімальних резервних вимог євросистеми / А.В. Сомик // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 2. – С. 227-231.

4. Macropprudential policy and clear communication contribute to financial stability. - Speech/ - 30/03/2012/ - 11 р.

Світлана ГРИЩУК
*студентка факультету комп'ютерних інформаційних технологій
Тернопільський національний економічний університет*
Науковий керівник:
викладач кафедри банківської справи Сегеда Л.М.

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Формування та забезпечення економічного розвитку в будь-якій державі є першочерговим завданням. Без розвиненої банківської системи це не є можливим, адже саме вона виступає однією із головних структур в національній економіці.

Усі зміни, що відбуваються в економіці нашої держави тісно пов'язані з банківським сектором, і можуть як позитивно, так і негативно на нього впливати. У період відновлення післякризової економіки в Україні обсяги кредитів за період з 2015 р. до кінця 2016 р. збільшилися на 28%, депозити – на 70% відповідно, але у 2016 р. зменшився ВВП на 9,4%, дефіцит зведеного бюджету України (разом з НАК «Нафтогаз України») перевищив 10% від ВВП. Гривня була знецінена майже у два рази, а інфляція збільшилась майже на 25%. За таких умов в результаті уповільнення бізнес-активності доларовий еквівалент кредитів банківської системи у 2017 р. знизився на 32 %, а депозитів – на 36 %. У 2016 р. у кредитних організацій різко знизилася рентабельність активів - до 0,7% , а рентабельність капіталу - до 4,9% (у 2015 році ці показники становили 1,8 і 13,3% відповідно). За рік показники рентабельності активів знизилися у 66,1% банків, а рентабельності капіталу - у 69,7%. За даними на 1 липня 2017 року, рентабельність банківських активів становила 1,7%, а рентабельність капіталу - 13,2% [1].

Протягом останніх років в Україні спостерігається зменшення кількості банків та зниження їх ділової активності та прибутковості, про що свідчать показники рентабельності. Важливим чинником зменшення кількості банків в Україні є запровадження «Базель-III», адже при його введенні в банківську систему досить велика кількість банків була ліквідована через нестачу власного та регулятивного капіталу. Відповідно до цієї угоди, на ринку мають залишитись найсильніші та найстабільніші банки. Так, станом на сьогодні за даними Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні налічують:

- банки, у яких введено тимчасову адміністрацію – 10;
- банки, що ліквідуються -55;
- банки, які було продано інвесторам після введення тимчасової адміністрації – 1;
- банки, що функціонують у банківській системі України- 88 [2].

Також причиною таких змін стала недовіра клієнтів до банківської системи. Недовіра населення, політична та економічна кризи в країні призвели до відтоку капіталу з банківського ринку. Банкам все важче залучати на обслуговування клієнтів та зберігати депозитний портфель на безпечному та

надійному рівні, особливо це відображається на валютних депозитах через нестабільність валютного курсу в Україні [3, с. 228].

Також до проблем банківської системи варто віднести :

- недостатній рівень капіталізації;
- неналежний рівень кваліфікації маркетингових відділів у банках, для формування ефективного іміджу та забезпечення конкурентоспроможності;
- відсутність дійових інструментів для управління ризиками;
- низький рівень рентабельності активів банків;
- невисокий рівень обслуговування клієнтів та невелика якість банківських продуктів [2].

На сьогодні банківська система знаходиться на стадії перевороту, і як очікується, НБУ прийме правильні та необхідні заходи, зокрема для:

- забезпечення стабілізації банківської системи, які передбачатимуть посилення ролі облікової ставки, як базової ставки монетарної політики;
- підвищення рівня підзвітності НБУ перед населенням;
- наращення рівня капіталізації банків;
- здійснення оцінки якості активів банків для визначення потреби в додатковій капіталізації банківських установ;
- закриття установ, які є неплатоспроможними та не дотримуються законодавства [3, с. 229].

Отже, проблеми вітчизняної банківської системи в переважній більшості тотожні проблемам фінансової системи України. Без розвитку фінансової системи та економіки України банківській сфері важко функціонувати та зберігати навіть відносну стабільність. Потужною рушійною силою для стабілізації банківської системи та поступового її стабільного розвитку є досягнення належного рівня зростання економіки країни, налагодження стабільного експорту продукції, виробленої в Україні, залучення міжнародних інвесторів та впровадження новітніх технологій.

Сучасний стан банківської системи спричинений, в переважній більшості, наслідками негативного впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Вони мають як суб'єктивний, так і об'єктивний характер. Зменшення впливу окремих факторів не призведе до загального покращення роботи усієї банківської сфери, тому проведення заходів та реформ повинно мати системний характер.

Криза недовіри клієнтів по відношенню до банківських установ грає вирішальну роль у забезпеченні безперебійного функціонування банківської системи. Тому в найближчій перспективі вирішення цієї задачі є пріоритетним як для керівництва Національного банку України, так і для керівництва кожної окремої банківської установи.

Робота, яка проводиться Національним банком України і направлена на встановлення стандартів прозорості функціонування банківської системи та додержання норм законів кожним банком зокрема, в подальшому повинна б мати позитивний ефект для оздоровлення та стабілізації банківського сектору. Також стабілізуючим фактором виступає програма відшкодування втрачених заощаджень та діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Література:

1. Національний банк України: Офіційне інтернет-представництво. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=98788&cat_id=37650
2. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua>.
3. Колісник М.Б. Банківська система України як учасник глобалізаційних процесів / Колісник М.Б. // Науковий вісник НЛТУ України : збірник науково-технічних праць. – 2017. – № 21.2. – С. 226-230.

Галина ЗАБЧУК

*к.е.н., доцент кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет*

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Економічне зростання країни в сучасних умовах неможливо забезпечити без залучення банківського капіталу в реальний сектор економіки. Однак на даному етапі економічного розвитку в Україні спостерігається низька активність банківського капіталу в фінансуванні економіки і, відповідно, проявляється його недостатній вплив на розвиток сектора нефінансових корпорацій. Тому визначення ефективних способів нарощування банківського капіталу з метою задоволення фінансових потреб реальної економіки, його залучення в довгострокове кредитування, розробки нових банківських послуг, що сприяють підвищенню трансформації заощаджень в інвестиції сьогодні набуває все більшої актуальності.

Розвиток довгострокової кредитної діяльності банків гальмувався в зв'язку з вкрай нестійким, що постійно погіршується, фінансовим станом багатьох банківських установ. Технологічна відсталість, як основна причина низької конкурентоспроможності на світових ринках, визначає рівень якості вітчизняної продукції, корпоративного управління, віддачі капіталу і, як наслідок, рівень інфляції. Більшість обладнання в промисловості морально застаріле, тому не варто очікувати виробництва конкурентоспроможної продукції на цих машинах і обладнанні. Одним із першочергових завдань, що стоять перед промисловим комплексом, є збільшення інвестицій в нефінансові активи, щоб забезпечити модернізацію виробничої бази та структурну перебудову економіки. Низький рівень прибутковості і значні ризики залишаються головною характеристикою вітчизняної економіки. При збереженні в цілому позитивної макроекономічної динаміки відбувається поступове погіршення структурних пропорцій розвитку економіки на тлі неприпустимо низького рівня життя.

Тому, на даному етапі однією з головних проблем розвитку економіки є підвищення інвестиційної активності в секторі нефінансових корпорацій. В даний час потрібне: збільшення несировинного експорту, імпортозаміщення, прискорений розвиток нових секторів економіки, особливо, промисловості, орієнтованої на внутрішній попит і ринкові послуги. Тільки в цьому випадку

будуть, на наш погляд, забезпечені поступова якісна структурна трансформація економіки і підвищення на її основі глобальної конкурентоспроможності країни. У зв'язку з цим великі надії покладаються на істотне збільшення в найближчі роки частки несировинних галузей у формуванні ВВП і експорту, що має стати початком якісної перебудови в структурі, як економічного зростання, так і економіки країни в цілому.

Як досвід, сподіватися тут тільки на іноземні інвестиції не доводиться. Ми вважаємо, що головним напрямком сьогодні є зосередження наявних внутрішніх резервів і, насамперед, ресурсів комерційних банків на процесі інвестування та технічної реконструкції, оновлення виробничих фондів. В силу існування цього завдання, виникають питання: наскільки адекватний обсяг ресурсів потребам економіки, і як змусити працювати ці ресурси, якщо не всі вони йдуть в економіку, а тримаються на депозитних рахунках в НБУ, і «ціна» ресурсів часто буває неприйнятною.

Частка ВВП, що створюється за участю банків низька. Це сигналізує про незадовільне виконання банківською системою навіть базової розрахункової функції. Слід згадати і операції, що здійснюються підприємствами в обхід банківської системи. Аналіз операцій банків з погляду перерозподілу ресурсів між контрагентами виявляє значну слабкість ресурсної бази комерційних банків, яка здебільшого носить короткостроковий характер.

Варто згадати і про проблеми банківської системи. По-перше, це низька капіталізація. Звичайно, капіталізація банківської системи зростає, і непоганими темпами, але явно недостатніми, щоб якісно змінити ситуацію. Недостатня капіталізація банків, брак довгострокових ресурсів перешкоджає кредитуванню великих проектів, реконструкції та нового промислового будівництва. Розвиток банківських структур орієнтується на проведення торгово-посередницьких і валютних операцій.

По-друге, існує проблема підвищених ризиків у сфері надання банківських послуг корпоративним клієнтам. Високий ризик інвестицій в реальну економіку, багато в чому породжується саме її важким фінансовим станом, а також неможливістю оцінити перспективну кон'юнктуру в зв'язку з низьким платоспроможним попитом. Серед основних факторів ризику слід виділити: з одного боку, непрозорість структури власності та руху реальних грошових потоків господарюючих суб'єктів, невисокий рівень корпоративного управління, невизначеність перспектив розвитку бізнесу потенційних позичальників. З іншого - недосконалість нормативно-правових механізмів регулювання інвестиційних процесів, слабкість інституту банківської застави, відсутність законодавчого захисту прав кредиторів та інвесторів. Також існує проблема відсутності на сьогоднішній день надійного позичальника.

Таким чином, для стимулювання кредитування реального сектору банківськими установами необхідне:

- довгострокове рефінансування комерційних банків, що кредитують реальний сектор;
- зниження облікової ставки рефінансування до рівня прибутковості в економіці;

- удосконалення системи страхування депозитів;
- скорочення прибутковості альтернативних спекулятивних фінансових вкладень;
- підвищення внутрішньої стійкості комерційних банків за рахунок їх укрупнення, злиття, концентрації;
- розвиток лізингових схем кредитування, що дозволяють вирішити проблему застави;
- розвиток міжбанківського співробітництва в області синдикованого кредитування;
- збільшення іноземних інвестицій, як спосіб здешевлення інвестиційного кредиту і як варіант спільного фінансування інвестиційного проекту;
- розвиток механізму державних гарантій за інвестиційними проектами, які мають загальнодержавне (регіональне) значення;
- створення спеціалізованих та іпотечних банків;
- нарощування капітальної бази банків, що бажають працювати за інвестиційними програмами.

Література

1. Сенищ П.М. Сучасні проблеми активізації впливу банків на економічне зростання України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_14/163.pdf
2. Макроекономічні показники [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57896

Ірина МАЗЯР

студентка факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Стечишин Т.Б.

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ НА ВІДКРИТОМУ РИНКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Роль грошово-кредитної політики, як складової загальнодержавної економічної політики, є дуже важливою, оскільки економічне зростання та розвиток ринкового суспільства неможливий без регулювання економічних процесів зі сторони держави. Як свідчить практика, держава може коригувати економічні процеси і немонетарними методами – використовуючи адміністративні заходи, що широко використовувались у колишньому Радянському Союзі та країнах командно-адміністративної економіки. Однак, таке регулювання гальмує ринкові процеси та обмежує здатність економіки до саморегуляції. Лише при використанні методів грошово-кредитного регулювання вдається зберегти ринковий механізм ціноутворення, як цього потребує суспільний розвиток на демократичних засадах.

Основні принципи грошово-кредитної політики передбачають, що реалізація монетарної політики повинна базуватися на використанні

спеціальних механізмів, спрямованих на підтримку низьких темпів інфляція та стабільності національної грошової одиниці. Такими механізмами можна назвати інструменти грошово-кредитної політики. Найбільш доцільно, на нашу думку, виділяти три основних інструменти монетарної політики непрямого впливу: - політика обов'язкових резервних вимог; - процентна політика; - діяльність центрального банку на відкритому ринку.

Національний банк України, здійснюючи операції відкритого ринку, безпосередньо впливає на ключові показники, що характеризують стан банківської системи: ліквідність та процентні ставки. Різні інструменти операційного регулювання грошово-кредитного ринку Національного банку більшою або меншою мірою впливають на ставки міжбанківського ринку, пропозицію кредитних ресурсів та курс національної грошової одиниці відносно іноземних валют. Зазначені вище змінні впливають на роздрібні ставки на фінансовому ринку, інвестиції, заощадження, споживання, чистий експорт і, як наслідок, на темпи зростання ВВП, інфляцію, рівень безробіття та платіжний баланс. Таким чином, аналіз здійснення НБУ операцій відкритого ринку, з метою визначення їх місця в операційному інструментарії провадження монетарної політики та подальшого визначення необхідних напрямків вдосконалення їх складу та механізмів проведення, набуває особливої актуальності [1]

Діяльність центральних банків на відкритому ринку досліджували провідні зарубіжні науковці, співробітники центральних банків та міжнародних організацій, а також вітчизняні вчені такі як Б. П. Адамик, О. В. Дзюблюк, С. М. Козьменко, В. І. Міщенко, М. Ф. Пуховкіна та інші.

Операції на відкритому ринку (open market operations) – купівля/продаж казначейських зобов'язань Національним банком України, а також інших цінних паперів (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права) та боргових зобов'язань, визначених Правлінням Національного банку [2].

Відкритим вважають ринок, на якому здійснюються операції з купівлі-продажу цінних паперів між особами, що не є первинними кредиторами та позичальниками, і коли кошти внаслідок продажу цінних паперів на такому ринку надходять на користь держателя цінних паперів, а не їх емітента. Відкритий ринок використовується центральними банками для купівлі-продажу, як правило, короткострокових державних цінних паперів з метою регулювання грошової маси. Внаслідок купівлі збільшується вкладення коштів в економіку, внаслідок продажу – зменшується.

З метою регулювання грошово-кредитного ринку Національний банк України може здійснювати операції з купівлі/продажу державних облігацій України шляхом участі в торгах, які проводять організатори торгівлі цінними паперами, що офіційно зареєстровані відповідно до законодавства, а також на позабіржовому ринку. З метою сприяння встановленню котирувальних цін на державні цінні папери Національний банк України може здійснювати продаж державних облігацій України, що є в його портфелі, з обов'язковою гарантією їх викупу у власників у будь-який час за встановленою ціною протягом кожного наступного дня до часу їх обігу поза Національним банком України.

До позитивних якостей таких операцій доцільно віднести гнучкість, оперативність, швидкість впливу на грошово-кредитну сферу. Масштаби і періодичність проведення операцій центральний банк визначає самостійно, виходячи з політики, яку проводить. Можна заздалегідь спрогнозувати вплив операцій на відкритому ринку на резерви комерційних банків, а отже, і на сукупну грошову масу. Таким чином, операції на відкритому ринку можуть стати ефективним інструментом монетарної політики для НБУ, його основою.

Значення державних цінних паперів для НБУ важко переоцінити. По-перше, вони зменшують обсяги первинної емісії, зменшують пряме кредитування уряду, проти якого завжди виступав Національний банк. По-друге, розвинутий ринок державних облігацій стає ще одним важливим інструментом регулювання всієї фінансової системи. І, по-третє, поява такого надійного джерела вкладень підвищить ліквідність банківської системи, за котру відповідає Національний банк [3].

Проте, крім безперечно позитивних якостей операцій з цінними паперами уряду, існує ціла низка важливих проблем, що виникають перед Національним банком і економікою у цілому. Йдеться про те, що в Україні НБУ операцій на відкритому ринку у класичному розумінні, тобто операцій на вторинному ринку цінних паперів, майже не проводить. НБУ не може оперативно регулювати грошову масу в обігу країни завдяки операціям на відкритому ринку через відсутність нормально функціонуючого вторинного ринку взагалі.

Інша група проблем полягає у дохідності облігацій Міністерства фінансів, а також у їх короткостроковості, наслідком чого є стрімке збільшення державного боргу. Важливою проблемою є також залучення нерезидентів до операцій на внутрішньому ринку цінних паперів уряду, перелив спекулятивних капіталів яких може підірвати стабільність економічної системи країни.

Хоча, на нашу думку, найважливішою проблемою для економіки, для виведення її з кризового стану і зростання ВВП є те, що ОВДП акумулюють кошти банківської системи для обслуговування бюджетного дефіциту, а не для кредитування кінцевих суб'єктів господарювання.

Важливим чинником успішності активізації діяльності центрального банку на відкритому ринку є взаємодія монетарної, фіскальної та боргової політики уряду. При цьому центральному банку слід перейти від операцій з ОВДП до операції зі стерилізації ліквідності (використання депозитних сертифікатів) Наразі, депозитні сертифікати використовуються центральним банком не з метою обмеження кількості грошей (стерилізаційні інструменти є ліквідними), а для впливу на вартість коштів (процентні ставки) та для контролю над процентними ставками на міжбанківському кредитному ринку

Висновками проведеного аналізу слід вважати необхідність кардинальної зміни політики фінансування дефіциту бюджету, акцентуючи на залученні зовнішнього довгострокового капіталу і на прямих інвестиціях у виробництво. ОВДП як джерело покриття дефіциту бюджету працюватимуть лише у тому випадку, коли співвідношення ВВП/ОВДП буде незначним, а також борг буде тривалим у часі і дешевим. Крім того, центральному банку слід перейти від операцій з ОВДП до використання депозитних сертифікатів.

Незважаючи на недоліки, здійснений аналіз дозволяє зробити висновок, що для держави ринок цінних паперів повинен стати одним з найважливіших елементів національного ринку позичкових капіталів. Оскільки розвиток вторинного ринку державних цінних паперів, що спостерігається в Україні протягом останніх років, дозволяє посилити НБУ дієвість операцій на відкритому ринку як інструмента монетарного регулювання економіки і регулювати поточний обсяг грошової маси в обігу саме завдяки купівлі-продажу державних зобов'язань на вторинному ринку.

Література

1. Лановий В. Аналіз операцій Національного банку України на відкритому ринку / В. Лановий // Світ фінансів. – 2015. – № 2. – С. 19-31.
2. Операції на відкритому ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123489
3. Адамик, Б. П. Тенденції регулювання діяльності банків в умовах нестабільності світових фінансових ринків / Б. П. Адамик // Наука молода : зб. наук. праць молод. вчених Терноп. нац. екон. ун-ту. – Тернопіль, 2014. – Вип. 21. – С. 88-93.

Юлія ПАНЬКІВ

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н, доцент кафедри банківської справи Балян Г.Р.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Для України на сьогоднішній час потрібна надійна та розвинена банківська система. Головна мета банківської системи України полягає у забезпеченні ефективного обігу фінансових ресурсів у державі. Від того, наскільки раціонально організована банківська система, наскільки вона відповідає економічній політиці держави, етапу розвитку економіки, залежить ефективність руху фінансових ресурсів і, в свою чергу, розвиток економіки. Зараз рівень проблемних кредитів в Україні найвищий у СНД і східній Європі. Протягом останніх років було ліквідовано численну кількість неплатоспроможних банків, кредитування було майже повністю призупинено, частка проблемних кредитів значно збільшилась, відбулося значне ослаблення ліквідності – це реалії сучасності, які показують недостатню фінансову стійкість банківської системи України. Лише маючи стабільну банківську систему країна зможе вистояти фінансові кризи та не мати негативних наслідків. Щоб підвищити ефективність функціонування банківської системи України в умовах глобалізації необхідно розробити певні заходи, але при цьому потрібно враховувати фінансово-економічну кризу та євроінтеграційні напрямки розвитку економіки України з метою запобігання усім ризикам, які можуть виникнути у майбутньому.

Розвиток економіки значною мірою залежить від стану банківської системи. Вітчизняні банки проходять серйозну перевірку часом в умовах постійних економічних трансформацій. Швидка зміна умов функціонування, відкритість зовнішньому середовищу, схильність до внутрішніх перетворень спонукають банківську систему до постійного удосконалення [1]. В умовах глобалізації постійно відбуваються зміни, які потрібно вирішувати та при цьому збільшувати свій авторитет на національних фінансових ринках. Потрібно брати приклад з іноземних банків, адже вони вміють бути гнучкими та мають швидку реакцію на зміни кон'юнктури ринку, конкурентоспроможність продуктів та банку в цілому. Також іноземним банкам властива інвестиційна активність, фінансова стабільність та широке використання інноваційних факторів для саморозвитку. Банківській системі України потрібно вивчати досвід іноземних країн з метою уникнення інтеграції та її негативних наслідків.

Головними напрямками підвищення ефективності функціонування банківської системи є удосконалення банківського законодавства, а також системи нагляду за банками, зміцнення ресурсної бази комерційних банків, розвиток конкуренції на ринку банківських послуг. Але найголовніший напрямок – це стимулювання до зростання обсягів грошових вкладів населення та розширення гарантій збереження цих вкладів [2]. В умовах глобалізації доцільно поєднати ще заходи контролю над капіталом, стимулювання розвитку фінансового ринку, а також лібералізацію. Для цього потрібно залучати до нашої країни іноземні банки у вигляді прямого або портфельного інвестування, або навіть у вигляді запозичень.

Основою для зміцнення банківської системи України, підвищення її надійності та стійкості до криз є достатній рівень капіталізації. Річ у тім, що капіталізація багатьох вітчизняних банків складається з коштів переоцінки основних засобів, несплачених відсотків, субординованого боргу. Зростання таких складових можна вважати штучним нарощуванням капіталу. Перед Україною постають різні глобалізаційні процеси, тому потрібно здійснювати прогресивні структурні зміни в економіці, які будуть сприяти розвитку економіки країни. Глобалізація може супроводжуватись масовим банкрутством банків, девальвацією національної грошової одиниці, інфляцією, а також безробіттям, тому важко оцінювати загальний стан або кожен окремо установу банківської системи України. Адже зараз в Україні зміни відбуваються кожного дня: коливання курсів іноземних валют, підвищення цін на продукти, комунальні послуги, які негативно впливають на розвиток країни.

Для забезпечення стабільного функціонування та розвитку банківської системи, покриття ризиків у діяльності банків, підвищення конкурентоспроможності, рівень капіталізації банків залишається недостатнім. Основною складовою у стратегії зростання банків України є збільшення рівня капіталізації [3]. Кожний банк має певні проблемні кредити, але при цьому важливо знати обсяг заборгованості та які можуть бути подальші наслідки, а також банки мають прикладати багато зусиль, щоб відсоток неповернення кредитів був низьким. На ефективність банківської системи впливають кризові

явища, які відбуваються постійно в умовах глобалізації. Для підвищення ефективності функціонування банківської системи України також повинне виконуватись таке завдання як підвищення якості банківських послуг та рівня захисту прав кредиторів.

Також можна зазначити, що сьогодні в Україні дуже багато банківських установ закривають через те, що вони не користуються попитом. Зараз для населення України банки не є надійними, ефективними та з високим рівнем стабільності. Повинні бути здійснені відповідні дії, які будуть спрямовані на вирішення поточних проблем. На рівень ефективності банків впливає структура власності в банківському секторі, основні зміни в операційній діяльності, питома вага банків на ринку депозитів. При цьому слід зазначити, що у більшості країн Центральної і Східної Європи домінуючі позиції у банківських системах займають банки з іноземною участю, тому фактори, що розглядаються, в національних банківських системах відповідної держави в кінці кінців визначаються банками з іноземним капіталом та характером їх розвитку [4]. Головна мета проведення заходів з підвищення ефективності функціонування банківської системи України в умовах глобалізації є зміцнення бази для здійснення стабільного та якісного кредитування, бо саме це є одним із найважливіших джерел економічного зростання. Сьогодні банки повинні підвищувати свою ефективність та розвивати себе не тільки в Україні, а й на міжнародному рівні. Банківська система повинна залишатись стійкою та не мати негативних наслідків в умовах глобалізації.

Література:

1. Марич М.Г. Напрями підвищення ефективності функціонування банківської системи України в умовах глобалізації [Електронний ресурс] : Фінансовий простір. – 2014. – № 2. – С. 61-67. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2014_2_10
2. Холодна Ю.Е. Банківська система [Електронний ресурс]: навчальний посібник/ Ю.Є.Холодна, О. М. Рац. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2013. – с.316. Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua>
3. Чайковський, Я. І. Проблеми та напрямки підвищення ефективності функціонування банківської системи України [Електронний ресурс] / Ярослав Іванович Чайковський // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; ред. кол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2016. – Том 23. – № 1. – С. 153-160. – ISSN 1993-0259. Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2016/898-1469274703.pdf>
4. Коваленко В.В. Ефективність банківської системи в умовах глобальної конкуренції / В.В. Коваленко, О.Г. Коренева // Economics and Management: Challenges and Perspectives: Collection of scientific articles. – «East West» Association For Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria, 2015.– С.140–145. Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua>

Віталій ПЕТРУК

студент факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

д. е. н., професор, завідувач кафедри економічної теорії Козюк В. В.

СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Кредитування комерційними банками безпосередньо впливає на розвиток реального сектора економіки. З огляду на те, що цілеспрямований розвиток реального і фінансового (банківського) сектора забезпечує економічне зростання держави, остання повинна забезпечувати кредитування реального сектора, як опори економіки, заохочуючи до цього процесу банки та інші кредитні установи.

Дослідженню проблем монетарної політики, та зокрема, банківського кредитування присвячені публікації українських науковців: Козюка В. В., Длугова О. О., Прийми О. В., Дзюблюка О. В. Гуцала І. С., Тимків А. О., Демчук Н. І. та ін. Позаяк сучасна монетарна політика, а відповідно й банківське кредитування постійно змінюються під впливом зовнішніх факторів, в яких нині функціонує банківська система України та світу, виникає необхідність подальших наукових пошуків у цій сфері.

Метою даного дослідження є аналіз та виявлення основних проблем та перспектив кредитування банківським сектором реального сектора економіки.

На даному етапі основні засади здійснення банківського кредитування реального сектора економіки визначені у проекті «Відновлення кредитування в Україні». Національний Банк України (НБУ) у 2016 р. розпочав роботу над структуруванням цього проекту, основоположними ініціативами якого є нові умови та правила у сфері захисту прав кредиторів, вирішення питань проблемної заборгованості в банківській системі та нові інноваційні фінансові механізми. Для цього упродовж 2016 р. Верховна Рада України прийняла низку важливих законів для відновлення кредитування, а саме: «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»; «Про виконавче провадження»; «Про фінансову реструктуризацію». Основним завданням Національного банку та комерційних банків у 2017 р. стає відновлення кредитування реального сектора економіки та домогосподарств. Банки є оптимістично налаштованими: за даними опитування НБУ, понад 70% фінансових установ очікують на зростання кредитного портфеля підприємств впродовж 2017 р.

Збільшенню довіри до політики НБУ сприяє запровадження у 2016 р. проектів: OpenData, проекту ISO20022/IBAN та BankID. Вони допоможуть формувати економічним агентам очікування, які не будуть збільшувати інфляцію чи зменшувати попит на кредити, а також покращать режим видачі кредитів реальному сектору економіки. Окрім цього у 2016 році завершено процедуру діагностичного обстеження операцій, пов'язаних із банками осіб.

Відтепер залучені банками кошти спрямовуватимуться на кредитування бізнесу, а не на фінансову підтримку компаній, що належать акціонерам банку [1]. Така процедура допоможе зменшити кількість пов'язаних кредитів.

Ситуація з банківським кредитуванням виглядає наступним чином: бізнес-кредитування наростили усі групи банків, окрім Приватбанку, роздрібно – всі групи без винятку; у III кварталі 2017 р. відсоток за кредитами бізнесу майже не змінився, водночас середня вартість кредитів для населення знизилася на 0,9 в.п., тобто до 29,5% річних. З огляду на те, що у III кварталі кредитні ставки не змінювалися, з'явився запас для їх скорочення в майбутньому, навіть якщо вартість фондування залишиться на нинішньому рівні [2]. Це спонукає бізнес до залучення додаткових коштів (кредитів), оскільки така ситуація демонструє стабілізацію банківської системи і зменшує ризики як для позичальників, так і для кредиторів.

За умови відсутності негативних шоків НБУ прогнозує, що фінансові установи пришвидшать кредитування бізнесу та активніше видаватимуть кредити населенню. Результати останнього опитування про умови кредитування (жовтень 2017 р.) засвідчують незмінність планів банків щодо жвавішого кредитування корпорацій та домогосподарств [2].

Основною проблемою для банківського кредитування реального сектору є те, що «поточний рівень ліквідності банківської системи не є чинником, який стримує банківське кредитування, а «ресурсний голод» банків» є міфом [3]. Банки в Україні працюють в умовах структурного профіциту, про що свідчать суттєві залишки на коррахунках банків та за депозитними сертифікатами НБУ: за оперативними даними, станом на 09.06.2017 р. залишки становили 40,0 млрд грн та 73,2 млрд грн відповідно [3]. Значення внеску інфляції як одного з чинників високої вартості позичкових коштів вже також не є критичним та продовжуватиме знижуватися у міру досягнення цінової стабільності. У поточних умовах високого рівня ліквідності та дезінфляційного тренду головною причиною стриманої кредитної активності банків виступає вкрай низький рівень захисту прав кредиторів [3].

Основною проблемою для пришвидшення відновлення кредитування банківськими установами реального сектору є забезпечення законодавчої бази, яка б передбачала налагоджені механізми захисту прав кредиторів та позичальників. Окрім цього, «реструктуризація наявних непрацюючих кредитів проходить повільно, унаслідок чого кредитні ризики зберігаються. Однією з причин такої ситуації є наявність негативних податкових наслідків для банків у випадку резервування та списання непрацюючих кредитів за рахунок резервів» [3]. Проте реструктуризація непрацюючих кредитів (NPL) зазнає ускладнень через те, що останні для України не є типовим проявом кредитного циклу, а наслідком інституціональних викривлень кредитного циклу. Так, на 5 найбільших бізнес-груп припадає 34% валових та 17% чистих кредитів, на 10 найбільших груп – 41% та 23%, на 20 – 49% та 23%. У випадку 5 найбільших груп показник непрацюючих кредитів склав 83% (кредитний ризик 81%), у випадку 10 груп – 79% (76%, відповідно), у випадку 20 груп – 75% (72%). Відмінності у тому, як фактор концентрації впливає на формування банками

резервів і на рівень NPL, засвідчує, що банки не завжди коректно оцінюють інституціональні ризики, з іншого боку, це може свідчити про політично вмотивоване та/або інтенсивне пов'язане кредитування [4]. Вирішити цю проблему можна з допомогою активізації значної кількості інструментів, починаючи від змін у податковому законодавстві, закінчуючи створенням спеціалізованої установи по роботі з проблемними активами. Проте, найбільш значимим є адекватна класифікація NPL задля унеможливлення фіскальної участі у схемах розчистки балансів від кредитів пов'язаним особам.

Отже, основними перспективами для кредитування реального сектору є стабільні відсоткові ставки, новий податковий кодекс, який передбачає п'ять років канікул для підприємств, що полегшить виплату кредитів у перші роки та розроблений НБУ проект «Відновлення кредитування в Україні». Також важливо зазначити, що політика інфляційного таргетування сприяє стабілізації економічної ситуації, що заохочує економічних суб'єктів до одержання кредитів.

Основними проблемами є значна кількість непрацюючих та пов'язаних кредитів, низький рівень захисту кредиторів та надмірна чутливість економіки України до глобальних фінансових шоків.

Література:

1. Річний звіт 2016 НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=49064031>
2. Огляд банківського сектору. – 2017 р. – Вип. 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=58539308>
3. Данилишин Б. М. Про відновлення кредитування реального сектору економіки. – 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/406924/bogdan-danylyshyn-pro-vidnovlennya-kredytuvannya-realnogo-sektoru-ekonomiky>
4. Козюк В. В. Важкий борг: непрацюючі кредити, пов'язане кредитування та проблема розчистки кредитного ринку. – 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://voxukraine.org/2017/11/13/vazhkij-borg-nepratsyuyuchi-kredit-pov-yazane-kredituvannya-ta-problema-rozchistki-kreditno-rinku/>

Лілія ПЕТЬКО

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н, доцент кафедри банківської справи Балянт Г.Р

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система почала формуватися ще до проголошення незалежності нашої держави. Це відбувалось в період введення в обіг грошей. Для того, щоб гроші функціонували, потрібно було організувати діючі інститути, що забезпечували б зберігання та рух грошей.

Для економічного зростання економік необхідна ефективна та стабільна банківська система. Саме на банківську систему припадає 90% фінансових

послуг. На сьогоднішній час банківська система є фінансово нестійкою і потребує вдосконалення.

Банківська система – одна з основ, що формує національний економічний механізм. Банківська система – це група фінансових посередників, що професійно здійснюють банківську діяльність на постійній основі [1, с. 28-29]. Вона включає в себе Національний банк України, комерційні банки, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, банківську інфраструктуру. Завдяки виконанню своїх функцій банківська система наповнює економіку грошима та перерозподіляє грошові потоки. Банківська система взаємодіє з іншими системами: як структурна одиниця вона входить до складу кредитної системи, а як підсистема – до складу економічної системи в цілому [2, с.18].

В наш час банківська система знаходиться в нестабільному стані. Причинами цього є спад економіки країни, відсутність необхідної кількості інвестицій, завдяки яким країна змогла б розвивати економіку та підприємницьку діяльність. Зараз національна економіка, а отже і банківська система знаходяться в кризі. З кожним роком ситуація стає гіршою. Банки потерпають від нестачі ліквідності, вона потрібна для того, щоб відновити кредитування громадян та економіки. Для функціонування банків переломним роком був 2015. Однією з причин є недосконалість економічної системи України. А також на це впливає політична нестабільність в країні. Наслідком цього є вплив капіталів нерезидентів та підвищення попиту на іноземному валюту. Якщо правильно не впливати на розвиток банківської та економічної ситуації, то країна може опинитися в стані дефолту. Також наслідками нестабільної економіки є девальвація гривні, втрата платоспроможності комерційних банків та інфляція.

Найбільш розвинутою з найбільшою величиною активів банківська система функціонувала в 2013 р. Саме в цей час активно розвивалась банківська справа, зростали обсяги виробництва, що в свою чергу позитивно вплинуло на розвиток економіки. Причиною спаду стали соціально-політичні проблеми. Це і призвело до виведення багатьох комерційних банків з ринку. Погіршилися макроекономічні показники, мали місце значні курсові коливання - це все призвело до розбалансування діяльності банків.

Для того, щоб розвивати банківську систему, потрібно здійснювати реформи для покращення її функціонування. Позитивно вплинути на розвиток цієї сфери допоможе удосконалення корпоративного управління, проведення більш гнучкої процентної політики, підняти процедури реорганізації та ліквідації банків.

Для подолання системної банківської кризи, як свідчить світова практика, необхідна участь держави в реструктуризації банківської системи, на проведення якої потрібні значні кошти з бюджету та державних позабюджетних фондів. Під реструктуризацією банку розуміють здійснення організаційно-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на зміну структури банку, його управління, структури власності, повну або часткову зміну власника з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи інвестора з метою фінансового оздоровлення. Реструктуризація банківської системи, що

відбувається під час криз має сприяти виходу банківської системи на прогресивний шлях розвитку [3, с. 107 - 125].

Зауважимо, що визначення Національним банком України реструктуризації банківської системи базується на наступальній реструктуризації і означає комплекс заходів, направлених на підвищення фінансової стійкості банківської системи, зростання ліквідності і платоспроможності з урахуванням соціально-економічних завдань, змін у національній макросистемі та на світовому фінансовому ринку, шляхом створення нових банків, реорганізації діючих або їх закриття.

Реформована банківська система повинна бути простішою, безпечнішою, більш стабільною.

Банківська система визнається стабільною, якщо:

- є ефективною при перерозподілі ресурсів від вкладників до інвесторів;
- робить це ефективно при низьких витратах для економіки;
- є стійкою до фінансових шоків і забезпечує інвестиційними ресурсами економіку;
- не залежить від регулярності сплати податків платниками.

Варто зазначити, що для кожного банку є своя стратегія та свої стадії розвитку, які є індивідуальними для різноманітних банківських установ. Це залежить від структури влади, економічної та банківської системи.

Першочерговим завданням для банків має стати підвищення рівня капіталізації і вдосконалення систем управління ризиками, а для Національного банку України впровадження ефективних інструментів регулювання та нагляду в частині оптимізації розрахунку нормативів з використанням світового досвіду та впровадження у практику міжнародних принципів контролю.

Також, однозначно можна сказати, що подальший розвиток банківської системи неможливий за відсутності використання міжнародного досвіду ведення банківської справи, впровадження сучасних банківських та інформаційних технологій, розширення і вдосконалення банківських послуг.

Література:

1. Кузнецова С.А. Банківська система [текст] : навч. посіб. / С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська ; за ред. С.А. Кузнецової. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 243 с.
2. Реверчук С. К. Банківська система : [підручник] / С.К. Реверчук. – Львів : «Магнолія 2006», 2013. – 399 с.
3. Карчева Г. Т. Ефективність функціонування та перспективи розвитку банківської системи України / Карчева; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2012. – 520 с.

Михайло ПОДУФАЛИЙ
студент факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Метлушко О.В.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

У зв'язку з банківською кризою в Україні сільськогосподарський сектор втратив можливість кредитування під заставу майбутніх врожаїв. Таким чином, зменшення кредитоспроможності одного з найбільших секторів економіки залишає негативний слід на банківській системі, а також така ситуація гальмує зниження процентних ставок за кредитами. Загалом, зменшення кредитування є однією з головних проблем українських банків на сьогодні і тому, вирішення цієї проблеми, в тій чи іншій мірі, може забезпечити ринок землі сільськогосподарського призначення, що є однією з вимог до України з боку МВФ.

Пролонгований мораторій на продаж землі нині є вкрай неефективний, адже спонукає до монополізації оренди землі, перенасичення сівозміни олійними культурами, зниження тенденції внесення добрив, низької ціни землі і відповідно орендної плати, тінізації та функціонування неформального ринку. У такій системі координат орендна плата априорі не може бути високою, згідно Держгеокадастру середня вартість оренди гектару землі на рік становить 1093,4 грн [1]. На даний час орендаторам земель – агрохолдингам вигідніше закуповувати більше земель, вкладатися в експансію, аніж вкладатися в розвиток наявної.

Ринок землі успішно функціонує в найрозвиненіших країнах. Також можна запозичити досвід запровадження ринку землі в країнах Східної Європи і Балтії. Вітчизняні виробники сільськогосподарської продукції програють в конкурентній боротьбі щодо можливості кредитування свого бізнесу, не беручи до уваги й те, що вартість землі не дозволила б повною мірою задовольнити потреби в заставі. В Польщі, Болгарії, Румунії, Чехії, Латвії, Естонії, Угорщині вартість землі приблизно вчетверо вища. В цих країнах ціна одного гектару землі в перші два роки земельної реформи зростала в середньому на 25% і далі продовжувала впевнено зростати на 8 – 10% в рік. Найвищі темпи зростання ціни гектара припадають на перші два роки становлення ринку, що пояснюється наявністю високого відкладеного попиту. Також з європейської практики відомо, що встановлення вільного ринку землі приводить до ефективнішого господарювання і збільшення врожайності зернових — у середньому на 30% у перші два роки.

За такого сценарію, підвищення економічної активності та позитивна динаміка інвестицій в довгострокові проекти, зокрема в сфері тваринництва, само по собі є позитивним фактором для банківської системи, однак для банківського кредитування однозначно найважливішим є можливість

використання земельних паїв як застави та кредитування безпосередньо купівлі землі. При загальній площі сільськогосподарських земель в 41,5 млн. га і мінімальній вартості гектару 1 тис. доларів США вартість ринку може зрівнятися з ВВП, і потенційно вплинути на обсяги кредитування. А тому можна буде очікувати ліквідації надліквідності і зменшення процентних ставок за кредитами.

Для уникнення спекуляцій можливим є за прикладом США чи Франції впровадження спеціального податку на власників, що купують землю і перепродують її того ж року.

Для банківської системи цікавим є розроблений механізм захисту продавців від натиску покупців. Згідно з 12 статтею проекту закону про оборот земель держава має переважне право на купівлю землі, а тому власник, якщо на нього здійснюється тиск, зможе продати власність державному агенту [2]. У свою чергу, цей агент, купуючи землю, перераховує виручку від продажу спеціально обраному державному банку. Через масове вилучення вкладів в зв'язку із банківською кризою, що створило кризу активів, неможливість розміщення активів з розумним рівнем ризику, такими банками можуть бути Ощадбанк чи Приватбанк.

Отже, викуп і тимчасове перебування у власності Ощадбанку чи Приватбанку земель сільськогосподарського призначення дасть можливість установі заробляти на зростанні ціни на землю, яка у перші п'ять років, за оцінками експертів, становитиме в середньому 20% річних в іноземній валюті. Такий розвиток подій міг би значно покращити фінансовий стан майже збанкрутілих банків та вселити довіру до банківської системи України загалом.

Тому, на нашу думку, лібералізація ринку землі може надати стимул до розвитку не лише реального сектору економіки, а й банків. Вона може активізувати сільськогосподарський сектор, як головний рушій економіки України, і в певній мірі ліквідувати кризу над ліквідності та сформувати банківську систему, що стане ефективним джерелом фінансування. Власники паїв зможуть реалізувати своє право на власність за справедливою вартістю, а також отримати значне кредитування свого бізнесу. Державні банки зможуть «залатати дірки» у своєму балансі.

Література:

1. Офіційний сайт Держгеокадастру. Інфографіка: Середня орендна плата за землі сільськогосподарського призначення (паї) в Україні в 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://land.gov.ua/info/infografika-serednia-orendna-plata-za-zemli-silskohospodarskoho-pryznachennia-pai-v-ukraini-v-2016-rotsi/>
2. Офіційний сайт Держгеокадастру. Проект Закону України «Про обіг земель сільськогосподарського призначення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://land.gov.ua/info/proekt-zakon-ukrainy-pro-obih-zemel-silskohospodarskoho-pryznachennia/>

АНАЛІЗ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО РОЗВИТКУ

Із плином часу змінюється все. В теперішньому столітті паралельно із розвитком нових технологій розвивається банківський сектор в аспекті обслуговування клієнтів та модернізації банківських операцій. А в процесі глобалізації будь-який розвиток чи нововведення неодмінно вплине практично на всі країни світу. Якщо держава хоче відповідати світовим стандартам, еволюціонувати поруч з розвинутими країнами, то їй вкрай необхідно бути в курсі справи.

Щодо розвитку банківської системи, то з процесом науково-технічного розвитку на сьогоднішній день, клієнти хочуть платити там, де їм зручно, не стоячи в черзі і не витрачаючи час на відвідування банківських відділень, хочуть мати постійний, швидкий та безперебійний доступ до свого рахунку.

Оскільки існують об'єктивні принципи організації платіжних систем, серед яких 3 ключові – дешевизна системи, доступність системи та швидкість платежів. Платіж і послуга, за яку сплачуються кошти, повинні в часі максимально збігатися. Електронізація платежів найкраще відповідає цим вимогам.

Інтернет-банкінг – один із видів дистанційного банківського обслуговування, завдяки якому доступ до рахунків та операцій за рахунками забезпечується у будь-який час та з будь-якого комп'ютера підключеного до інтернет і який має стандартний браузер. Іншими словами, інтернет-банкінг – це можливість здійснювати усі стандартні операції, які можуть бути здійснені клієнтом в офісі банку (за винятком операцій з готівкою), через інтернет [1].

Як правило, послуги інтернет-банкінгу включають:

- блокування картки клієнтом, наприклад, в разі викрадення або втрати;
- виписки за рахунками;
- інформація про інші відкриті банківські продукти (платіжні картки, депозити, кредити, інше);
- платежі в межах банку;
- платежі в національній валюті в межах країни;
- оформлення заяв на підключення до інших послуг (sms-банкінг, картки, депозити, кредити, інше).

Даний вид послуг надає клієнтам можливість концентрувати в одному місці всю інформацію стосовно своїх грошових потоків. Собівартість надання банківських послуг через інтернет є значно нижчою, ніж аналогічний показник для традиційних механізмів фінансового обслуговування, так як комісія за один платіж через касу банку може досягати 10-20 грн, тоді як віртуальні трансакції коштують 1-5 грн, а інколи – взагалі безкоштовні.

Інтернет-сервіси вигідні не лише клієнтам, а й банкірам – за їхньої допомоги останні скорочують адміністративні витрати: на персонал, приміщення тощо.

За даними НБУ, в січні-лютому 2016 року банки спрямували на цю статтю витрат 5,7 млрд грн – це 21% від їхніх загальних витрат [2].

Як показують дослідження mckinsey, операційні витрати українських банків становлять близько 4,5% від активів, а от у сусідній Польщі – не більше 2%. І це лише усереднений показник – у невеликих банків відносні витрати вдвічі-втричі вищі, ніж у провідних гравців.

Щоб скорочувати витрати, банкам потрібно зменшувати кількість відділень, але робити це не за рахунок якості обслуговування. Виходом став інтернет.

Інтернет-банкінг дозволяє контролювати власні рахунки навіть за межами України та ідеально підходить для надання послуг «у віддаленому режимі», оскільки не потребує присутності постачальника послуг і не супроводжується переміщенням матеріальних активів. Але це не означає, що широке розповсюдження інтернет-банкінгу дозволить повністю відмовитись від відкриття та утримання філій та відділень банку, бо при наданні високоризикових послуг необхідне особисте спілкування з клієнтами та ретельний їх відбір.

Також важливою перевагою інтернет-банкінгу є те, що він дозволяє розширити коло клієнтів незалежно від їх географічного положення. Крім можливості обслуговування клієнтів у будь-якій точці світу, інтернет-банкінг забезпечує доступ до потенційних споживачів послуг банку в інших регіонах. Швидкість виконання будь якої операції в інтернет-банкінгу вище, ніж при обробці аналогічного запиту операціоністом в банку [3].

Отже найбільшою перевагою та зручністю інтернет-банкінгу для клієнта є можливість здійснення операцій без будь-яких обмежень, тобто в будь-якому місці, в будь-який час лише за наявності інтернету.

Важливим кроком для розвитку онлайн-банкінгу в Україні стала підтримка національним банком єдиного стандарту електронної дистанційної ідентифікації клієнтів bankid [4], який на сьогодні надає можливість отримувати адміністративні послуги від держави, а в перспективі, за умови доопрацювання нормативної бази, дасть змогу отримувати всі банківські послуги без візиту до відділення банку.

Зручність та простота використання в сукупності з широким розповсюдженням сучасних пристроїв робить мобільний банкінг відмінним інструментом для розвитку банківського бізнесу за межами відділення. Ураховуючи, що на початок 2017 р. Існує понад 56,6 млн. Активних сім-карток мобільної телефонії (це 133 одиниці на 100 жителів) та 16,7 млн. Користувачів інтернет по стаціонарних лініях (39 точки доступу на 100 жителів), розвиток мобільного банкінгу є першорядним напрямом розвитку безготівкових платежів [5].

Ринок мобільного та інтернет-банкінгу в Україні стрімко зростає і вже перейшов за позначку в 100 млрд грн на рік [2]. Смартфон замість пластикової картки та банкомата – тепер це найближча перспектива для українців.

Банки, що діють у країні, йдуть за світовим трендом і дублюють усі свої фінансові послуги в інтернеті. Час, коли вони завойовували ринок завдяки розгалуженій мережі відділень, спливає – тепер головною сферою розвитку стає мобільний та інтернет-банкінг. Саме ці сервіси стануть головними найближчими роками, якщо тільки установи зможуть розв'язати нагальні проблеми, пов'язані з технологіями та безпекою.

У високотехнологічних країнах розвиток технологій призводить до того, що з'являються установи, які повністю відмовляються від традиційного банкінгу. Наприклад, 2012 року в Польщі з'явився tbank – онлайн-структура з високотехнологічною it-платформою, що має понад 200 функцій. Розмір інвестицій у неї склав \$35 млн. У третьому кварталі 2015 року чистий дохід цієї установи досяг 70 млн євро [2].

Україні до цього ще далеко – перш за все тому, що власне клієнти не готові. За даними компаній kaspersky lab і b2b international, 46% користувачів інтернету в Україні вважають, що відвідування традиційного банківського відділення безпечніше, ніж інтернет-банкінг.

І такі побоювання небезпідставні. У 2015-му в країні зафіксували 20-відсоткове зростання числа несанкціонованих переказів, тобто шахрайства через онлайн-банкінг.

Інтернет-банкінг має й декілька інших недоліків, серед яких: неповноцінне надання послуг банками; деякі з функцій іноді потребують спеціальних знань комп'ютеру; можливе шахрайство (але ризик малий, тому що сучасні системи інтернет-банкінгу надзвичайно надійні).

Також існує ряд причин, які уповільнюють та перешкоджають розвитку інтернет-банкінгу в Україні, а саме – відсутність нормативно-правової бази, також недовіра людей до банківської системи, страх втрати коштів, тобто низький рівень фінансової грамотності населення України. Ще важливою проблемою є обмежений доступ до мережі інтернет. Хоча кількість населення, що користується інтернетом, в Україні зростає, але порівняно з іншими залишається недостатнім.

Вітчизняні банки націлені на роздрібну модель і чітко усвідомлюють необхідність інвестицій в канал дистанційного обслуговування клієнтів, який в стратегічному напрямку життєво важливий.

Однак, з іншого боку, з урахуванням дефіциту ліквідності банківської системи, одна вкладена гривня в дистанційні сервіси прямо сьогодні приносить менше результату, ніж одна вкладена гривня в офф-лайн канали.

Тому, розвиток інтернет-банків йде не дуже високими темпами. Незважаючи на певні недоліки, сьогодні, інтернет-банкінг стає в Україні популярною фінансовою послугою. Зараз найбільші українські банки починають упроваджувати і передову технологію здійснення платежів. Зміст її - співробітництво з клієнтами в режимі онлайн. Українські користувачі інтернет

сьогодні не позбавлені можливості сплатити в онлайн -магазині за товар чи послугу за карткою одного з вітчизняних банків

Можна зробити висновок, що мобільний та інтернет-банкінг в Україні неминуче розвиватимуться. Перспективним напрямком розвитку мобільного банкінгу буде онлайн-ідентифікація для отримання різних фінансових послуг, наприклад оформлення кредитів та депозитів. Підтвердити особу клієнта стане можливим не тільки через інтернет, але і за допомогою відеозв'язку в платіжних терміналах або банкоматах. Це впровадження вирішить ряд проблем, з якими зіткнулась Україна в процесі банкінгу в мережі інтернет.

В подальшому нові можливості змусять цікавитися онлайн-послугами все ширші верстви населення. У підсумку на цю сферу найближчим часом чекає стрімке зростання.

Література:

1. Інтернет-банкінг [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%d0%86%d0%bd%d1%82%d0%b5%d1%80%d0%bd%d0%b5%d1%82-%d0%b1%d0%b0%d0%bd%d0%ba%d1%96%d0%bd%d0%b3>.
2. 100 млрд на рік. Ринок мобільного та інтернет-банкінгу в Україні б'є рекорди [Електронний ресурс] // Новоевремя. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://biz.nv.ua/ukr/publications/100-mlrd-na-rik-rinok-mobilnogo-ta-internet-banking-u-ukrajini-b-je-rekordi-108675.html>.
3. Руда О. П. Інтернет-банкінг – базовий інструмент на ринку банківських послуг [Електронний ресурс] / О. П. Руда // Науковий вісник херсонського державного університету – Режим доступу до ресурсу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/100.pdf.
4. Які новинки в е-банкінгу з'явилися і були впроваджені в 2016 році? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.bankchart.com.ua/e_banking/statti/yaki_novinki_v_e_banking_u_z_yavilisya_i_buli_vprovadzheni_v_2016_rotsi_komentuyut_eksperti.
5. Економічна статистика / Економічна діяльність / Інформаційне суспільство. Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Віталій РУДАН

кандидат економічних наук,

старший викладач кафедри банківської справи

Тернопільський національний економічний університет

СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРЕШКОДИ

Вітчизняна економіка та банківська система України з часів здобуття незалежності з певною регулярністю піддається впливу кризових явищ, подолання яких що разу вимагає одних і тих же управлінських рішень: активізації кредитування реального сектору, удосконалення монетарної політики, зниження доларизації, створення державних банків розвитку, підвищення ефективності банківського нагляду тощо.

Особливо гострою проблема активізації кредитування реального сектору економіки постала в період сьогоднішньої фінансово-економічної кризи, коли, як ніколи запас внутрішніх ресурсів для відновлення наблизився до нуля. Адже внаслідок вочевидь свідомого зменшення кількості вітчизняних банків, найбільшої за історію незалежності девальвації та виконання найбільш

жорсткіших умов Міжнародного валютного фонду обсяги кредитної підтримки реального сектора економіки суттєво знизилися (рис. 1), що, безумовно позначилося на динаміці валового внутрішнього продукту та добробуті України в цілому.

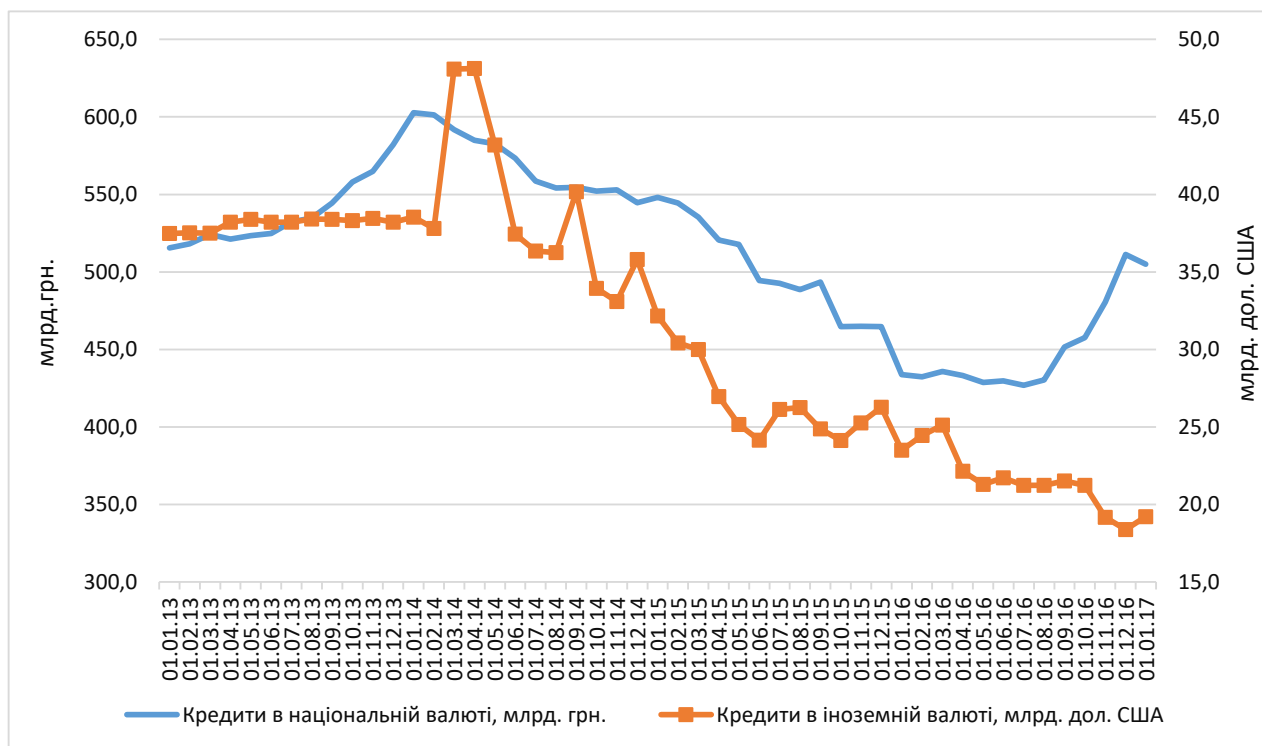

Рис. 1. Динаміка кредитів наданих вітчизняними комерційними банками у національній та іноземній валютах у 2013-2016 роках

Враховуючи обмеженість доступу приватного сектора до зовнішніх запозичень, високий рівень недовіри до банківської системи, загрози політичного та військового характеру одним із найголовніших завдань Уряду та Національного банку України повинна стати активізація кредитування реального сектору економіки, як необхідна умова відновлення економічного зростання. Однак, варто зауважити, що окрім кількісного збільшення обсягів кредитування вітчизняних підприємств, необхідно підвищити і якість такої кредитної підтримки, адже сучасна структура кредитного портфеля вітчизняних банків без вжиття відповідних заходів не дозволить досягнути ефекту від збільшення обсягів кредитування через зменшення процентних ставок.

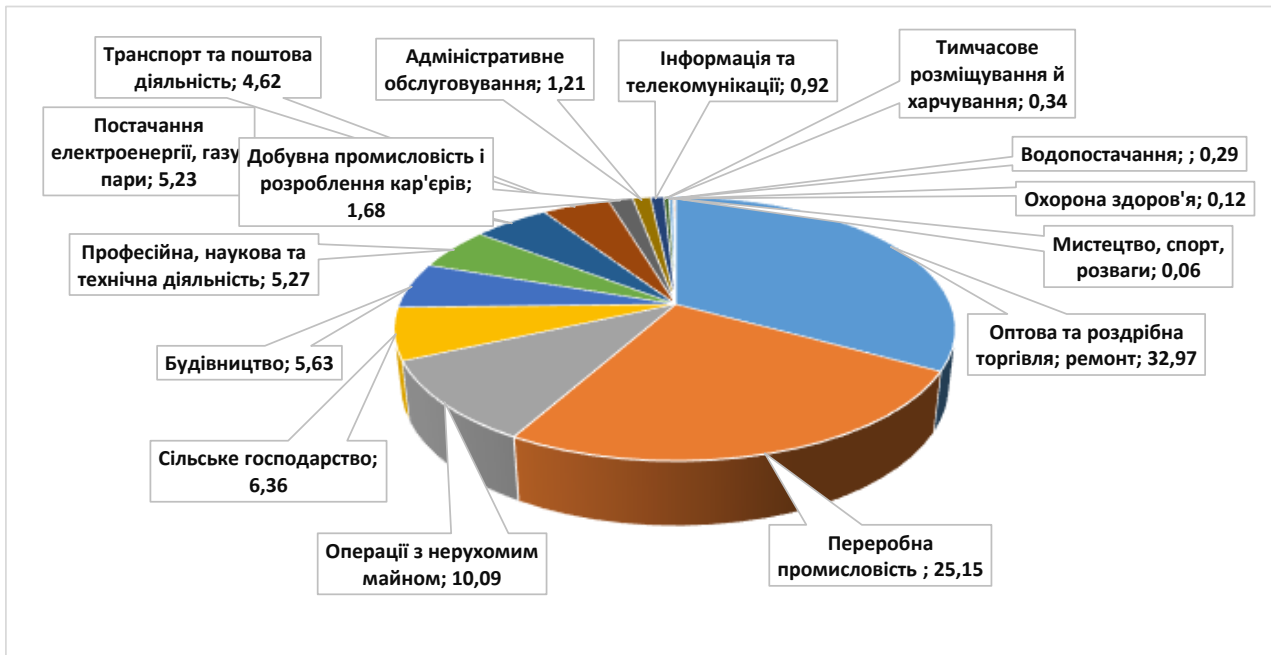

Рис. 2. Структура кредитного портфеля банківської системи України станом на 1.01.2017 року

Як бачимо з рисунку 2, найбільшу частку в кредитному портфелі банківської системи України займають кредити оптової та роздрібної торгівлі, яка разом з операціями з нерухомим майном (що можна прирівняти до торгівлі) становить 43%, що не сприяє економічному зростанню, адже більшість вартісних угод з торгівлі припадає на купівлю імпортової продукції в силу відсутності розвинутого внутрішнього ринку та внутрішнього виробництва.

Друге місце за спрямуванням кредитних коштів займає переробна промисловість (25,15% кредитного портфеля), однак тільки 12,5% припадає на кредитування металургійного виробництва, машинобудування та електроустаткування, 7,8% – на виробництво продуктів харчування та напоїв, решту на галузі виробництва, які мають невеликий внесок у ВВП.

Окреме, місце в структурі проблем банківського кредитування в Україні займає його короткостроковий характер (рис. 3, 4), що не дозволяє суб'єктам економіки виробити стратегічні цілі свого розвитку та побудувати ефективний бізнес-план.

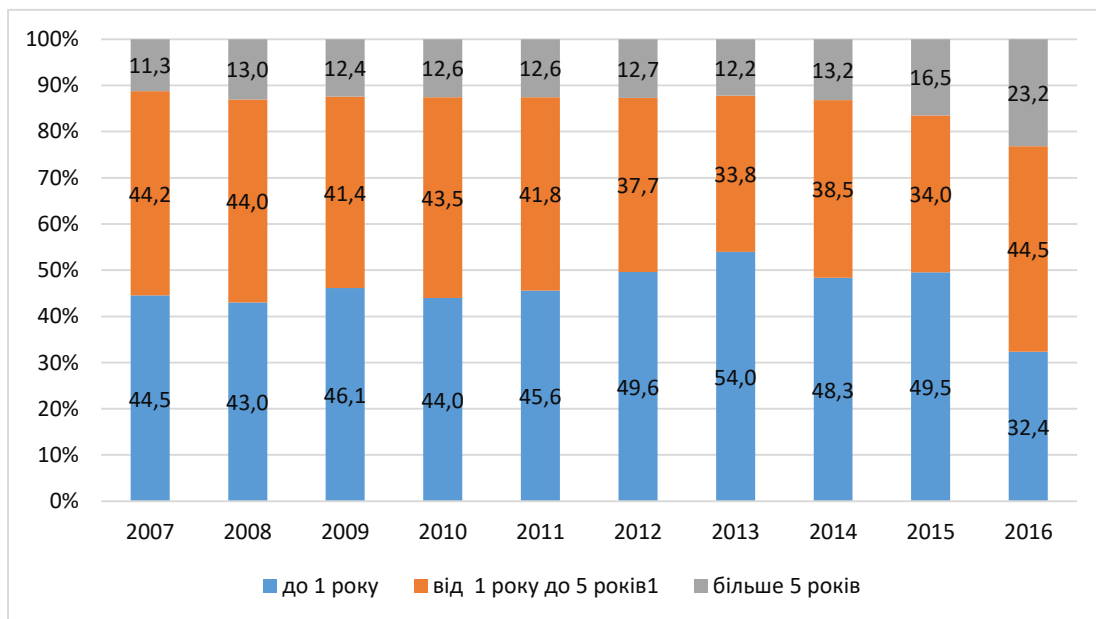

Рис. 3. Структура кредитного портфеля в національній валюті вітчизняних банків у 2007-2016 роках

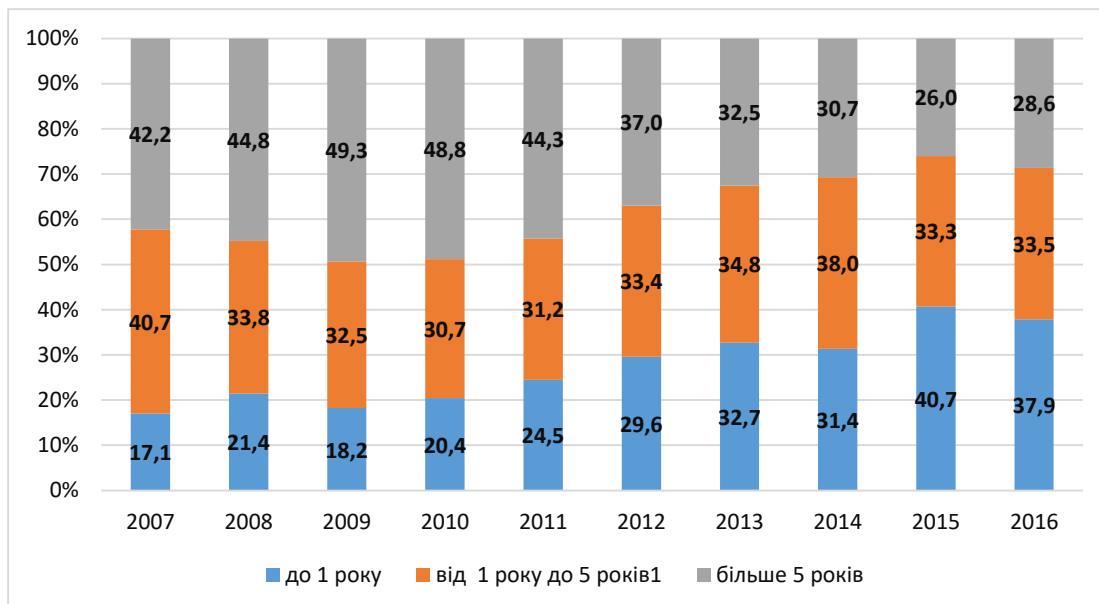

Рис. 4. Структура кредитного портфеля в національній валюті вітчизняних банків у 2007-2016 роках

Аналізуючи структуру кредитного портфеля вітчизняних банків за строком погашення, можна зробити висновок, що його строковість залежить від валюти кредитування. Як свідчать дані рисунків 3 і 4, кредитний портфель в національній валюті є більш короткостроковим, ніж кредитний портфель в іноземній валюті, що на наш погляд зумовлено високою часткою доларизації економіки України (близько 33%) та розвитком кредитних програм банків з іноземним капіталом, які спрямовані на кредитування іноземних автовиробників, а також іпотеки. Однак, після кризи 2008-2009 років обсяги довгострокового кредитування в іноземній валюті почали зменшуватися з 49,3% до 26,0%, натомість зростає частка довгострокових кредитів в

національній валюті, що було зумовлено наростаючими валютними ризиками та незначним перерозподілом кредитного ринку на користь банків з державним капіталом.

В цілому на динаміку банківського кредитування та структуру кредитного портфеля вітчизняних банків впливає цілий ряд факторів, які мають кількісне та якісне спрямування. Під кількісними факторами впливу на динаміку банківського кредитування ми розуміємо ті фактори, які можна виразити математично, а до якісних відносимо ті фактори, які можуть мати вплив на динаміку кредитування шляхом зміни нормативно-правових та процедурних вимог до кредитування.

Зупинимося більш детально на аналізі кількісних факторів впливу на динаміку банківського кредитування в Україні. При цьому зазначимо, що для більш повного та адекватного до вітчизняних реалій аналізу факторів впливу на банківське кредитування варто розділити кредитний портфель банків на кредитний портфель в національній валюті та кредитний портфель в іноземній валюті. Такий поділ зумовлений вже згаданою вище доларизацією економіки, а також ймовірністю певних «викривлень» даних внаслідок девальваційних процесів в економіці України.

Так, на основі аналізу теоретичних та практичних підходів до вивчення проблем банківського кредитування в Україні нами було виокремлено десять ключових факторів впливу на динаміку банківського кредитування. Характер такого впливу та рівень зв'язку динаміки факторів впливу та динаміки банківського кредитування було проаналізовано за допомогою кореляційного аналізу.

Таблиця 1

Значення коефіцієнтів кореляції факторів впливу на динаміку кредитного портфелю в національній валюті вітчизняних банків

Фактори впливу на динаміку банківського кредитного портфеля у національній валюті	Коефіцієнти кореляції					
	1 (поточний місяць)	2 місяць	3 місяць	4 місяць	5 місяць	6 місяць
Валютний курс	-0,7675	-0,7944	-0,8118	-0,8308	-0,8346	-0,8338
Інфляція	-0,3801	-0,4824	-0,5752	-0,6642	-0,7463	-0,8226
Середньозважена ставка за кредитами рефінансування	-0,5310	-0,6208	-0,6983	-0,7629	-0,8190	-0,8630
Середньозважена ставка за депозитними сертифікатами	-0,7018	-0,7572	-0,8034	-0,8392	-0,8622	-0,8835
Дохідність ОВДП на первинному ринку	-0,0784	-0,1023	-0,1257	-0,1081	-0,0538	-0,0538
Дохідність ОВДП на вторинному ринку	-0,0198	-0,1177	-0,2250	-0,3253	-0,4121	-0,4774
Прибутковість підприємств	-0,2250	-0,1219	-0,0180	0,0869	0,1942	0,2984
Індекс реальної заробітної плати	-0,0477	0,0653	0,1864	0,3091	0,4352	0,5501
Резерви за активними операціями	-0,6481	-0,6880	-0,7238	-0,7705	-0,8155	-0,8693
Обсяг депозитів в національній валюті	-0,1339	-0,0579	0,0133	0,0740	0,1277	0,1570

Виходячи із проведених нами математично-статистичних розрахунків, було виявлено, що одним із основних факторів впливу на динаміку банківського кредитування в Україні є динаміка валютного курсу. Як свідчать дані таблиць 1 і 2, спостерігається досить тісний зв'язок динаміки валютного курсу та динаміки кредитів наданих банками України, який свідчить, що при девальвації курсу гривні обсяги кредитування знижуються, а при ревальвації – збільшуються. Такі тенденції зумовлені тим, що на ментальному, економічному та політичному рівнях іноземна валюта в Україні (передусім долар США), з одного боку є основним інвестиційним активом, а з іншого – основним макроекономічним індикатором.

Таблиця 2

Значення коефіцієнтів кореляції факторів впливу на динаміку кредитного портфелю в іноземній валюті вітчизняних банків

Фактори впливу на динаміку банківського кредитного портфеля у національній валюті	Коефіцієнти кореляції					
	1 (поточний) місяць	2 місяць	3 місяць	4 місяць	5 місяць	6 місяць
Валютний курс	-0,9579	-0,9735	-0,9751	-0,9679	-0,9639	-0,9571
Інфляція	-0,4299	-0,4660	-0,4903	-0,5135	-0,5367	-0,5586
Середньозважена ставка за кредитами рефінансування	-0,5785	-0,6359	-0,6645	-0,6881	-0,7129	-0,7367
Середньозважена ставка за депозитними сертифікатами	-0,7593	-0,7903	-0,8067	-0,8185	-0,8275	-0,8355
Дохідність ОВДП на первинному ринку	0,0548	0,0744	0,0333	-0,0683	-0,0340	-0,0789
Дохідність ОВДП на вторинному ринку	-0,0924	-0,2000	-0,2723	-0,3318	-0,4067	-0,4627
Прибутковість підприємств	-0,1644	-0,1047	-0,0452	0,0173	0,0787	0,1544
Індекс реальної заробітної плати	-0,0801	-0,0069	0,0636	0,1292	0,2041	0,2577
Резерви за активними операціями	-0,9323	-0,9399	-0,9352	-0,9237	-0,9158	-0,9094
Обсяг депозитів в національній валюті	0,9426	0,9503	0,9519	0,9584	0,9608	0,9673

Так, внаслідок гіперінфляційних процесів в Україні на початку 90-х років іноземна валюта стала чи не єдиним засобом збереження вартості заощаджень населення та активів підприємств, а також виконувала функцію міри вартості практично на всі товари, окрім товарів першої необхідності. Такий стан речей разом із високим рівнем недовіри не тільки до владних інституцій, а й в середині в суспільстві будь-яке коливання економічної чи політичної кон'юнктури призводить до «втечі» активів в долар США, як стабільну валюту. Такі тенденції породжують ажіотажний попит на іноземну валюту та стимулює спекулятивні операції з іноземною валютою не тільки на готівковому валютному ринку, а й на міжбанківському, що призводить до дії «ефекту витіснення» приватних інвестицій, оскільки долар чи євро стають основним інвестиційним активом для банків. Яскравим відображенням цього процесу є кореляційний зв'язок між динамікою валютного курсу та кредитів наданих в іноземній валюті, адже маржа в 300% (за період кризи 2014-2016 років) є

значно привабливішою, ніж відсоткові ставки за кредитами в розмірі 8-12% річних.

Враховуючи теоретичні та практичні рекомендації щодо аналізу впливу монетарних чи фіскальних інструментів на макроекономічні індикатори, що передбачають дослідження та врахування певних проміжків часу через які відбувається вплив спробуємо визначити лаги факторів впливу на динаміку банківського кредитування України.

Як свідчать дані таблиць 1 і 2, динаміка валютного курсу впливає на динаміку кредитів наданих впродовж всіх часових проміжків, від поточного до шостого місяця. Тобто зміна валютного курсу в поточному місяці може мати вплив на динаміку кредитування навіть після шести місяців по тому, що підтверджує тісний зв'язок аналізованих показників.

Іншим фактором, який відповідно до теоретичних міркувань міг би мати вплив на динаміку кредитів наданих є інфляція, однак як показує кореляційний аналіз, тісний зв'язок динаміки інфляції та динаміки кредитів наданих в національній валюті спостерігається з лагом в чотири, п'ять і шість місяці, а зв'язок із кредитами в іноземній валюті ж досить помірним. Основним каналом впливу інфляції на динаміку кредитування є процентні ставки, які встановлюються у відповідності з рівнем інфляції та прагнуть до позитивного значення. Враховуючи те, що інфляція виступає мірилом внутрішньої вартості національної валюти, то вона матиме вагомий вплив лише на кредитний портфель номінований в національній валюті. Щодо кредитів в іноземній валюті, то тут основним фактором є валютний курс, який відображає зовнішню вартість національних грошей.

Наступним, не менш вагомим фактором впливу на динаміку кредитування є середньозважена ставка за кредитами рефінансування, яка відображає ціну кредиту рефінансування та є індикатором формування вартості кредитних ресурсів на міжбанківському кредитному ринку, а також ринках корпоративного та споживчого кредитування. Розраховані нами коефіцієнти кореляції свідчать, що між динамікою ставок рефінансування та кредитів наданих існує обернений зв'язок, який передбачає зростання обсягів кредитів наданих при зниженні ставок рефінансування.

Впродовж кризи 2014-2016 років Національний банк України намагався зробити процентну політику ключовою ланкою монетарної політики в частині визначення вартості кредитів та рівня інфляції, однак такі намагання мали й побічний ефект – суттєве підвищення ставок за депозитними сертифікатами. Підвищення ставок за депозитними сертифікатами до 27% у 2015 році призвело до згубної дії «ефекту витіснення» приватних інвестицій та суттєво вплинуло на мотивацію банків щодо кредитування реального сектору економіки, про що й свідчить проведений нами кореляційний аналіз, який відображає тісний зв'язок починаючи із лагу в два місяці. Депозитні сертифікати, по суті, стали без ризиковою альтернативою банківського кредитування, що призвело до звуження міжбанківського кредитного ринку та припинення більшості кредитних програм вітчизняних комерційних банків.

Окрім цього, збільшення «ефекту витіснення» мало б відбутися внаслідок підвищення дохідності та збільшення обсягів операцій банків з ОВДП, однак коефіцієнт кореляції свідчить про практичну відсутність зв'язку не зважаючи на валюту кредитного портфеля чи ринок розміщення облігацій. Відсутність кореляційного зв'язку між динамікою кредитів наданих та дохідністю ОВДП на первинному і вторинному ринках є свідченням того, що основним покупцем державних цінних паперів є Національний банк України, який використовує операції з ОВДП не як інструмент управління ліквідністю банківської системи, а як інструмент емісійного фінансування дефіциту державного бюджету.

Одними із факторів негативного впливу на динаміку кредитів наданих є кредитоспроможність позичальників, рівень якої можна виразити через прибутковість підприємств та через індекс реальної заробітної плати в країні, що є відображенням платоспроможного попиту на кредити. Однак, зв'язок зазначених показників та кредитів наданих є досить низьким, що свідчить про практичну відсутність впливу кредитоспроможності позичальника на динаміку кредитів наданих банками України у 2013-2017 роках.

Іншим фактором, який відображає рівень ризиковості кредитного портфеля є обсяг відрахувань банків до резервів за активними операціями, кореляційний зв'язок якого із динамікою кредитів наданих в національній валюті є тісним з лагом в чотири, п'ять і шість місяців, а з динамікою кредитів наданих в іноземній валюті починаючи із поточного місяця, тобто відбувається миттєвий вплив.

Що ж стосується впливу депозитних ресурсів на динаміку кредитування, то такий вплив прослідковується лише в сегменті валютних депозитів та валютних кредитів.

Проведений кореляційний аналіз факторів негативного впливу на динаміку банківського кредитування в Україні свідчить про те, що причиною колапсу кредитування були не мікроекономічні та фіскальні фактори, а суттєві прорахунки в грошово-кредитній та валютній політиці. Адже девальвація валютного курсу, не тільки негативно впливає на динаміку кредитування, а є першопричиною розгортання банківської кризи в Україні, про що свідчить залежність динаміки кредитування в іноземній валюті від динаміки резервів за активними операціями банків та динаміки валютних депозитів (коефіцієнти кореляції: 0,93 та -0,96 відповідно). Доповненням згубного впливу девальвації на динаміку кредитування є збільшення ставок за депозитними сертифікатами, що стало причиною майже повного припинення кредитування реального сектору економіки. Тому валютна нестабільність, доларизація економіки, кредитного та депозитного портфелів, а також нефективна грошово-кредитна політика є головними перешкодами банківського кредитування в Україні.

Не менш негативний вплив на стан банківського кредитування в Україні мають й правові та організаційні фактори. В першу чергу це стосується законодавчого забезпечення кредитного процесу, яке, по суті, відсутнє, адже з 2004 року в Україні відсутній цілісний законодавчий чи підзаконний акт, який би регулював банківське кредитування. Єдине Положення НБУ «Про кредитування» від 28 вересня 1995 року було скасовано за підтримки банків з

іноземним капіталом з метою розвитку споживчого кредитування в іноземній валюті, що, згодом, призвело до викривлення кредитного ринку в бік споживчого кредитування іноземних виробників, а також призвело до накопичення кредитних і валютних ризиків вітчизняними банками, які для підтримання конкурентоспроможності були змушені залучати синдіковані валютні кредити з-за кордону.

Тому, сьогодні, надзвичайно актуальним є питання законодавчого впорядкування кредитних відносин в Україні в частині валютного кредитування, обліку предметів застави, захисту кредитора і позичальника тощо.

Не вирішеним залишається питання ефективного контролю за цільовим використанням кредитів рефінансування, кошти від яких часто використовуються банками з метою спекулятивних операцій на міжбанківському валютному ринку. Зважаючи на низку банкрутств банків, які отримали великі суми рефінансування, можна зробити висновок, що існуючий на сьогодні інститут кураторства є абсолютно неефективними, а тому постає питання підвищення міри покарання за нецільове використання коштів.

Іншим актуальним питанням з розвитку кредитування реального сектору економіки України можливість збільшення ролі держави в кредитному процесі через діяльність банків розвитку, експортно-кредитних агентств та структурного рефінансування з метою ефективного перерозподілу кредитних ресурсів в економіці.

Ольга САРЧУК

студентка факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н, доцент кафедри банківської справи Балян Г.Р.

РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

Необхідність регулювання банківської діяльності зумовлена інтеграційними процесами розвитку світової економіки, які передбачають уніфікацію правил для всіх учасників фінансового ринку основними з яких є банки. Особлива економічна і соціальна природа банків зумовлює їх важливу роль в розвитку економіки. У зв'язку з тим, що банки в основному користуються не власними, а залученими засобами повинна існувати ефективна система контролю за тим, щоб ризики, що приймаються банком не перевищували розумних меж.

На сьогодні рівень теоретичної розробки питань організації банківського регулювання та нагляду як і раніше недостатній, досвід зарубіжних країн не є науково узагальнений, а комплексне вивчення існуючих систем банківського нагляду до цих пір відсутнє. Крім того, законодавча і нормативна база даної

сфери банківської справи вимагає вироблення конкретних рекомендацій щодо підвищення її ефективності.

Визначення терміну «банківське регулювання» досить спірне питання. Більшість вітчизняних та зарубіжних науковців прирівнюють його з такими термінами як «банківський контроль» та «банківський нагляд». На нашу думку «банківське регулювання», «банківський нагляд» та «банківський контроль» – різні, але взаємопов'язані види діяльності. Прийнято вважати, що механізм банківського нагляду забезпечує загальний контроль за діяльністю банківських установ. У свою чергу банківський нагляд є одним із елементів банківського контролю, без якого неможливе банківське регулювання. Отже, регулювання, контроль і нагляд є взаємодоповнюючими видами державної регулятивної політики [2, с. 146].

Регулювання діяльності банків передбачає створення відповідної правової бази. Це в першу чергу розробка та затвердження законів, які регламентують діяльність банків (наприклад, Закону України «Про банки і банківську діяльність»). Також це нормативні акти, інструкції та директиви, які приймаються уповноваженими державою установами. Ці положення регламентують функціонування банків та ґрунтуються на чинному законодавстві, конкретизують основні положення законів. Законодавчі та нормативні акти окреслюють межі поведінки банків, створює надійне середовище для результативного функціонування банківської системи[5]. Завдання регулювання банківської діяльності на міжнародному рівні покладені на створений у 1974 р. Базельський комітет з питань банківського нагляду. Досліджено, що крім нього у світі функціонує низка міжнародних регіональних організацій банківського регулювання та нагляду, які займаються його вивченням з метою створення уніфікованих принципів у здійсненні банківського нагляду відповідно до кращої міжнародної практики, обмінюються інформацією, досвідом, ідеями та знаннями між країнами-учасницями тощо.

Можна виділити такі завдання банківського регулювання:

- забезпечення стабільності та надійності банківської системи;
- захист інтересів вкладників;
- підтримка достатнього рівня стандартизації і професіоналізму в банківській сфері;
- забезпечення прозорості політики і діяльності банківського сектору в цілому і кожного банку окремо;
- створення конкурентного середовища у банківському секторі [3, с. 57].

Європейський Союз розробив три основні моделі ведення нагляду за банківським сектором. Перша модель передбачає існування єдиного державного наглядового органу, друга – надання наглядових повноважень центральному банку, а остання є поєднанням двох попередніх. Кожна держава обирає для себе найбільш оптимальну і дієву модель, яка найбільш підходить фінансовій і банківській структурі.

Застосування органами які здійснюють нагляд певних дій з метою регулювання їхньої діяльності, можна розглядати одночасно як елемент банківського нагляду і як елемент банківського регулювання.

Усі національні системи нагляду та регулювання складаються з трьох складових: об'єкт регулювання та нагляду, орган, який уповноважений здійснювати нагляд та основні функції. Класифікація національних систем банківського регулювання та нагляду може здійснюватися за характеристикою «секторального охоплення». Дана ознака полягає у зосередженні на об'єкті регулювання та нагляду. Банківська сфера, фондова сфера і сфера страхування – це три основні складові фінансової сфери практично у кожній розвинутій державі, вони мають різноманітні рівні зосередження функцій органів уповноважених державою здійснювати регулювання та нагляд. Таким чином можна виокремити такі національні моделі банківського регулювання та нагляду: «єдиного органу нагляду», «двох вершин» та «секторна модель» [1, с. 23].

В Україні органом банківського регулювання та нагляду є Національний банк України. Організаційна структура служби банківського нагляду в нашій країні постійно змінюється, що пов'язано з удосконаленням існуючої структури відповідно до вимог світових стандартів та у зв'язку зі зміною влади в країні, наслідком чого є зміна керівників нагляду та працівників, що може призвести до погіршення якості роботи органів банківського нагляду. Пропонується створити постійно діючий Комітет пруденційного регулювання та нагляду з урахуванням світового досвіду. Складовими системи банківського нагляду є процеси реєстрації та ліцензування банківської діяльності, дистанційний моніторинг, інспектування банків, нагляд за проблемними банками та процедура ліквідації банків. Вважаємо, що для часткового усунення проблем дистанційного нагляду потрібно, зокрема, на законодавчому рівні розширити повноваження кураторів банків, що здійснюють цей нагляд. Необхідно прирівняти права куратора банку до рівня прав інспектора НБУ.

Отже, державне регулювання банківської діяльності являє собою об'єктивний процес, основою якого є вплив на банківську систему через застосування певних підходів методів та інструментів, що є в розпорядженні та реалізуються через нормативно правову базу [4, с. 215]. Успіх державної політики багато в чому залежить від стабільності банківської системи. Під час переходу до ринкового господарства саме банківська система стимулює конкурентні відносини та забезпечує економічно виправданий розподіл фінансових ресурсів та приватизацію майна держави.

На даному етапі сила з якою впливають кризові явища в економіці на банківській сектор свідчить про неефективність і недосконалість системи банківського регулювання та нагляду. На нашу думку, основними проблемою, що описує дану кризу є недостатня незалежність як інституційна так фінансова та операційна. Це не дозволяє уникнути впливу законодавчої та виконавчої гілок влади при прийнятті рішень, а також обмежує можливості регуляторів, при здійсненні оперативних регуляторних заходів.

Література:

1. Балянт Г.Р. Сучасні тенденції у сфері банківського регулювання / Г.Р. Балянт // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. Випуск 16.– Тернопіль: ТНЕУ "Економічна думка". – 2011. – С. 20-27.
2. Батковський В.А. Рейтингова оцінка діяльності банків / В.А. Батковський // Фінанси України : журнал. – 2012. – № 5. – С. 145-150.
3. Грищенко Р. Теоретичні аспекти, організації банківського нагляду в сучасних умовах / Р. Грищенко // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 4. – С. 57-59.
4. Любунь О. С. Банківський нагляд: підручник / О. С. Любунь, К. Є. Раєвський; Міністерство освіти і науки України. – 2-е вид., перероб. – К.: ЦНЛ, 2005. – 416 с.
5. Правовий статус та функції Національного банку України // Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www/bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36081&cat_id=36006.

Людмила СЕГЕДА

викладач кафедри банківської справи

Тернопільський національний економічний університет

ДЕРЖАВНІ БАНКИ РОЗВИТКУ ЯК СТИМУЛЯТОРИ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАПОРУКА СТАБІЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Світова фінансова криза дала поштовх до виявлення гострої проблеми зосередженості світових фінансових ринків на отримання короткострокових прибутків. Тому основна націленість післякризових реформ переорієнтовується на довгострокове інвестування з метою вкладень у реальний сектор. При цьому провідні країни світу активно імплементують ідею поєднання державних фінансів та банків. Результуючим такої консолідації є насичення кредитними коштами реального сектору та досягнення національних чи регіональних стратегічних цілей.

Українська економіка також має проблеми у взаємодії фінансового і реального секторів економіки. Тому також важливо віднайти альтернативні варіанти формування фінансових ресурсів, зокрема у сегменті діяльності державних банків чи банків з участю держави в капіталі. Таким джерелом, як показує міжнародний досвід, можуть бути ресурси спеціальної фінансової установи, а саме – державного банку розвитку, який би функціонував з використанням (у разі необхідності необхідності) цільової емісії центрального банку. Такі державні банки, в основному, націлювали б свою діяльність на організацію фінансування пріоритетних національних проектів та програм (наприклад, підвищення енергоефективності чи оновлення технологічного оснащення провідних економічно важливих підприємств), чим би давали додаткові можливості до вирішення певних структурних чи періодичних проблем і забезпечували б врівноваженість та усталений розвиток вітчизняної економіки.

Банк розвитку – це особливий вид фінансової установи, яка скеровує свої ресурси на проекти розвитку пріоритетних галузей держави. Він виступає стимулятором інвестицій у розвиток основного капіталу, повного використання трудових ресурсів, створення нових технологій та сприяння техніко-

економічним зрушенням, забезпечуючи при цьому реалізацію загальнодержавних інтересів та завдань фінансування соціально-економічного розвитку країни щодо стабілізації і модернізації національної економіки. Саме такий банк концентрує увагу на національних економічно важливих галузях, стимулює інвестиційну, зовнішньоекономічну, страхову, консультативну діяльність, спрямовує накопичені інвестиційні кошти у визначені пріоритетні сфери економіки з метою підвищення конкурентоспроможності держави та її суб'єктів на міжнародному ринку. Для прикладу, ціллю діяльності банку розвитку можуть бути проекти з реформування державних структур, створення або реконструкції інфраструктури (доріг, водопостачання тощо), цільові програми розвитку малого та середнього бізнесу тощо.

Статутний капітал такого банку формується за рахунок бюджетних коштів, ресурсна ж база може поєднувати у собі як кошти державного, так і приватного секторів.

Споглядаючи на практику існування банків розвитку у зарубіжних країнах, найбільшими у світі та найяскравішими прикладами яких є, так звані, “економічні тигри”: Бразильський Національний Банк Економічного і Соціального Розвитку (BNDES), Банк Розвитку Китаю (CHDB), Німецький банк розвитку (KfW) Німеччина (у т. ч. у країнах, що розвиваються - “Банк розвитку Казахстану”), можна констатувати факт ефективності такої структури.

На превеликий жаль, в Україні хоча й були спроби створення таких банків, та, як показує практика, вони не виконували належним чином покладених на них функцій, незважаючи на тривалі спроби закладення законодавчих та операційних умов для їх діяльності. Так, Український банк реконструкції і розвитку хоча й був створений прототипом банку розвитку, та він має незначний вплив на економіку, оскільки не справляється із покладеними на нього функціями, а саме: не здійснює фінансування пріоритетних національних проектів та програм на умовах довгострокового інвестування, тому й не може вважатись ініціатором розвитку. Однією з причин такої ситуації є невизначеність щодо чіткої схеми фондування таких банків, а також спірними залишаються питання щодо їх нагляду та регулювання [3].

Фактично повноваження інституту розвитку в Україні до недавнього часу швидше виконував Національний банк України, який спрямовував кредити рефінансування для стимуляції кредитної активності комерційних банків, а не для класичної підтримки ліквідності. Та гостра необхідність у фінансовій підтримці реального сектору за рахунок державних коштів в умовах інвестиційної дисфункції ринку капіталів зумовлюють потребу створення повноцінного вітчизняного державного банку розвитку, який би з гідністю зумів справитись із покладеними на нього повноваженнями.

Та, оскільки сьогодні в умовах критичного дефіциту державного бюджету немає відповідних можливостей для акумулювання коштів щодо спрямування на капіталізацію банку розвитку, виникає необхідність застосування НБУ певних заходів та інструментів, які б посприяли грошово-кредитному регулюванню даної сфери. Йдеться мова про створення механізму щодо випуску нових облігацій під системні проекти розвитку пріоритетних галузей держави,

які б емітувалися з гарантією держави та були б розміщені у банках з державним капіталом [2, с.107].

Новостворений український банк розвитку має бути провідною банківською інституцією, яка б цілеспрямовано забезпечувала передачу кредитних фондів на реалізацію пріоритетних інвестиційних проектів, перш за все, вітчизняного реального сектору економіки, що слугує основою економічного розвитку держави та активізувала б легальний кругообіг фінансових ресурсів, зменшуючи при цьому міру тінізації економіки, дала б можливість підвищити міжнародний статус України у поступовому нарощенні таких якостей як конкурентоспроможність та платоспроможність.

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу :<http://www.bank.gov.ua/>.
2. Корнеєв В. В. Інституційна роль банків розвитку у формуванні кредитних передумов стабілізації економіки України.// В. Корнеєв// Вісник ТНЕУ. – 2016. – №1. – С.99-109.
3. Пшик Б. І. Актуальні проблеми розвитку банківської інвестиційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / Б. І. Пшик, О. О. Печенко // Збірник наукових праць Університету банківської справи Університету НБУ. – 2014. – № 1(16) – Режим доступу : http://fkd.khibs.edu.ua/archive_2%2817%292014_ukr.html
4. Стратегія розвитку банківської системи 2016-2020: “Синергія розвитку банків та індустріалізація економіки”[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf

Дана СЕРВИТНИК

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Забчук Г.М.

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стабільність банківської системи – запорука ефективної діяльності економіки кожної країни. Банківська система є визначним чинником у ринковій економіці України, адже саме вона задовольняє потреби у розподілі фінансових ресурсів, стимулює конкурентні відносини та є фінансовим посередником між реальними сектором економіки та населенням країни.

Роль банківської системи проявляється у її функціях :

- створення грошей та регулювання грошової маси;
- трансформаційна функція (банки, мобілізуючи вільні кошти одних суб'єктів господарювання і передаючи їх іншим суб'єктам, мають можливість змінювати (трансформувати) величину й терміни грошових капіталів та фінансові ризики)
- стабілізаційна (забезпечення сталості банківської діяльності та грошового ринку).

Ефективне функціонування банківської системи визначає стабільність народного господарства. Сучасна банківська система України розвивається і

має високі перспективи фінансового зростання. Згідно з даними НБУ, банківська система України в 2012 році показувала позитивні тенденції у своєму розвитку, зокрема, зростання активних банківських операцій переважно у національній валюті; покращення якостей кредитних операцій банків; збільшення обсягів загальних активів банку; збільшення рівня ліквідності банків за рахунок росту обсягу коштів банків на кореспондентському рахунку в НБУ (на 12%); зміцнення довіри до банківської системи шляхом зростання обсягів коштів [3]. Однак, ситуація змінилася у 2014 році - 33 банки стали неплатоспроможними та були виведені з ринку, така ж ситуація і в 2015 році, у 2016 році з ринку виведено 21 банк та 1 банк у 2017 році. Дана ситуація спричинена нестачею капіталу. У 2014 році збитки банківського сектору становили 33.1 млрд. грн., у 2015 році – 77,4 млрд.грн, у 2016 році – 11,6 млрд.грн, у 2017 році – 8,5 млрд.грн. Кризові явища стали досить актуальною проблемою економіки України. Основними проблемами банківського сектору України протягом останніх років були значний відплив ресурсів з банківської системи, погіршення якості кредитних портфелів банків та збиткова діяльність, низький рівень захищеності вітчизняної банківської системи від ризиків, низький рівень довіри населення до банківської системи. Охарактеризуємо ситуацію в період 2014- 2017 років. 2014 рік: частка валютних активів в сукупних активах становила – 36,81%, обсяг зобов'язань банківської системи становив 1168,83 млрд грн, обсяг власного капіталу протягом 2014 року становив 148 023 млн. грн. [5].

На низький рівень прибутку впливає ряд передумов: дана проблема безпосередньо пов'язана із веденням воєнних дій на Сході країни, з політичною та економічною нестабільністю, через заходи НБУ щодо очищення банківської системи значно зросла недовіра населення до банківських установ та збільшився відплив депозитів. У 2015 році платоспроможні банки зазнали 71,891 млрд грн збитків, неплатоспроможні – 6,044 млрд грн збитків. Банки державної власності отримали 26,166 млрд грн збитків. При цьому три з шести банків отримали прибуток. Банки іноземних банківських груп отримала 42,259 млрд грн збитків. При цьому 9 з 25 банків отримали прибуток [6]. Однак вже у 2016 році 90 банків отримали прибуток у 1,61 млрд грн, а 26 банків показали збиток у розмірі 2,50 млрд грн. [5]. 2017 рік: банківська система одержала чистий прибуток в розмірі 3,429 мільярда гривень. Доходи банків за січень-серпень становили 119,747 млрд грн, витрати - 116,318 млрд грн. На показник загальної прибутковості банків вплинув позитивний результат від торгівельних операцій, цей показник у січні 2017-го становив 484 млн грн проти мінусових 1 млрд 841 млн грн. на початку 2016-го через ефект валютної переоцінки цінних паперів. Разом з тим, відрахування у резерви платоспроможних банків у січні 2017 року збільшилися у 2,45 разу порівняно з аналогічним періодом минулого року – до 3 млрд 112 млн грн. [7]. На прибуток банківських установ впливає ряд передумов: політика НБУ; відсоткова ставка; збільшення рівня довіри населення до банківської системи; зменшення рівня спекулятивних операцій; застосування факторного аналізу стану банківської системи; раціональне використання коштів банку.

Також, актуальним питанням є націоналізація Приватбанку. Разом з націоналізацією до держави перейшли не тільки пасиви банку, а й активи з яких лише 10-15% відзначаються «хорошою» якістю. Тому з початком націоналізації Приватбанку можна відмітити початок нового емісійного етапу в Україні з метою покриття розривів в державних фінансах. Дефіцит державних фондів також збільшиться і в результаті масового банкрутства та еміграції з країни ділової активності [4].

Проаналізувавши банківську систему України, можна зробити висновок про те, що вона є досить нестабільною і потребує кардинальних змін. Основні шляхи для покращення ситуації: збільшити вимоги щодо корпоративного управління банками; підвищити рівень довіри населення до банківської системи; забезпечити пропорційне зростання регулярного капіталу, покращення роботи банків із проблемними активами. Найбільш ефективних результатів щодо стабілізації банківської системи України може бути досягнуто лише через спільні рішення всіх гілок влади щодо оздоровлення економіки країни та стабілізації фінансових можливостей суб'єктів господарювання і населення.

Література:

1. Бублик М. О. Тенденції розвитку банківської системи України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2012_10/u1210bub.pdf.
2. Костюченко О. А. Банківське право України : підручник / О. А. Костюченко. — 4-те вид. — К. : Атіка, 2011. — 370 с.
3. Тенденції розвитку банківської системи України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ufin.com.ua/analit_mat/gkr/206.htm.
4. Що криється за націоналізацією Приватбанку [Електронний ресурс] Режимдоступу:https://ukr.lb.ua/blog/vasiliy_golyan/353886_shcho_krietsya_natsionalizatsiieyu.html
5. Показники банківської системи [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://bank.gov.ua>
6. Переважна більшість збитків припадає на платоспроможні банки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://tsn.ua/groshi/bankivska-sistema-ukrayini-u-2015-roci-zaznala-78-mlrd-grn-zbitkiv-649640.html><https://tsn.ua/groshi/bankivska-sistema-ukrayini-u-2015-roci-zaznala-78-mlrd-grn-zbitkiv-649640.html>
7. www.ukrinform.ua

Софія СІМОРА

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н, доцент кафедри банківської справи Балянт Г.Р.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

Враховуючи певні кризові тенденції на фінансовому ринку актуальності набуває питання утворення надійної і ефективної банківської системи як в теоретичному, так і в практичному плані. Оскільки, недосконале регулювання діяльності фінансових посередників призвело до негативних подій в економіці

світових країн. Саме тому світові організації розпочали пошук напрямів підвищення ефективності системи регулювання та нагляду ринків.

Відповідно до формулювання поняття, банківський нагляд, його основними цілями є: дотримання банками та іншими особами законодавства України та оцінка дотримання банківськими установами установлених нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту прав вкладників і кредиторів банку. Отже, регулювання діяльності банків – це вагома функція країни, яку вона виконує з ціллю забезпечити стабільність банківської системи. Якщо банківське регулювання є нормативним виявом державної політики у галузі банківської діяльності, то банківський нагляд є способом, за підтримкою якого країна досягає здійснення банками цієї політики [1, с. 6].

Головне завдання банківського нагляду і регулювання полягає в досягненні таких основних цілей:

- адекватність і цілісність, що передбачає підтримку цілісної та адекватної банківської системи, яка б відповідала соціальним і економічним стандартам розвитку держави;

- захист вкладників і кредиторів банку, який передбачає захист клієнтів банку від неправомірної діяльності банківських установ і забезпечення професійного поводження з клієнтами та кредиторами банку;

- здійснення ефективної (в економічному та соціальному плані) діяльності.

Розвиток банківської системи України навряд чи можна вважати еволюційним процесом. Величезний прорив у галузі техніки та технологій банківської справи відбувався на тлі дуже інтенсивної інтеграції до світової фінансової системи. Можна констатувати факт, що для сучасного українського банку є актуальними ті самі проблеми банківського нагляду, що й для будь-якої європейської фінансової установи. Україною прийнята найпростіша з існуючих у світі модель страхування депозитів: страхування є обов'язковим, страхуванню підлягають тільки депозити фізичних осіб, ставка відрахувань є фіксованою, сума відшкодування депозиту обмежується. Застосування такої моделі призводить до виникнення принаймні двох проблем, до речі, підтверджених світовим досвідом [2, с.6].

Проблема перша: виникає об'єктивна можливість безвідповідальної поведінки з боку як вкладника, так і банків. Застрахований вкладник має менше стимулів цікавитись фінансовим станом банку, а банк, своєю чергою, отримує змогу фінансувати ризиковані проекти, незважаючи на можливість втечі занепокоєних вкладників.

Проблема друга: застрахований вкладник понесе свої гроші у банк, який запропонує максимальну відсоткову ставку. Зазвичай, саме до такого банку можна пред'явити претензії відносно якості управління ризиками. Ситуація, що склалася, призводить до виникнення істотної загрози: стимулюється перерозподіл капіталів на користь ризикованих проектів, що не завжди відповідає інтересам економіки, та формуються заздалегідь не вигідні умови для банків, які не фінансують проекти з високим ризиком. Україна безумовно зацікавлена в активному співробітництві з банківськими фінансовими

установами та інституціями, однак, відновлення довіри до банківської системи також безпосередньо пов'язане з підвищенням рівня капіталізації. Врешті-решт, достатній рівень капіталу банків дає змогу підтримувати відповідний рівень фінансування економіки [3, с. 23-24].

За останні роки в Україні зроблено важливий крок щодо вдосконалення системи банківського нагляду і регулювання та наближення її до міжнародних стандартів і практики, однак у цій діяльності є ще багато невирішених питань недоліків. Назвемо головні з них: недосконалість контролю за наявністю у банках адекватних систем управління ризиками; низький рівень практичної реалізації традиційних вимог; відсутність процедур нагляду на консолідованій основі; відсутність належного контролю за наявністю у банків положень, практики та процедур щодо протидії відмиванню доходів, набутих злочинним шляхом; відсутність правового захисту працівників банківського нагляду; недостатність правового врегулювання питань реорганізації і ліквідації банків. Тому доцільним є створення концепції банківського нагляду в якій всі складові будуть тісно взаємодіяти та співпрацювати між собою.

Необхідністю утворення ефективної системи банківського нагляду визначається основною роллю банків у грошово-кредитній системі України. Напрямами наглядової політики Національного банку на найближчу перспективу щодо удосконалення банківського регулювання повинно бути:

1. Поступово потрібно впроваджувати нагляд на основі оцінки ризиків. Це є головним напрям стратегічного банківського нагляду, який акцентує увагу нагляду на оцінці всіх істотних ризиків банку та якості управління ними.

2. Потрібно підвищити корпоративне управління банків, та щоб банки відповідали міжнародним стандартам.

3. Підвищити вимоги до прозорості банків, включаючи прозорість структури, розкриття інформації про діяльність банку, та його ризики.

Розвиток системи банківського нагляду України дозволить вивести діяльність вітчизняних банків на якісно вищий рівень, підвищити їх конкурентоздатність за рахунок поліпшення їх ліквідності, фінансової стійкості, платоспроможності та здатності захищати себе від усіх фінансових ризиків, а отже дозволить їм вільно виходити і вигідно конкурувати на глобальному фінансовому ринку.

Література:

1. Кришталь Г.О. Формування системи банківського нагляду в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Г.О. Кришталь. – К., 2011. – 20 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mydisser.com/en/catalog/view/45/47/19160.html>
2. Банківський нагляд: Навчальний посібник / В.І. Міщенко, А.П. Яценюк, В.В. Коваленко, О.Г. Коренева. – К.: Знання, 2004. – 406 с.
3. Гриценко Р. Теоретичні аспекти організації банківського нагляду в сучасних умовах / Р. Гриценко // Вісник Національного банку України. – 2005. – № 2. – С. 57-59. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.cibs.ubs.edu.ua/CGI-BIN/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe

Зоряна СОРОКІВСЬКА
кандидат економічних наук,

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Кредити аграрним підприємствам є важливим елементом розвитку сільського господарства в усіх країнах. В сучасному сільському господарстві розвинутих країн дуже високий рівень залучення позичкового капіталу. Зростання використання кредитів в сільському господарстві послугувало підґрунтям для інтенсивного накопичення аграрного капіталу і для здійснення на підставі цього процесу індустріальної перебудови сільського господарства.

До країн з найбільшою питомою вагою позичкового капіталу в основному капіталі сільського господарства належать такі країни як: Англія, Німеччина, Франція, Італія, Бельгія, скандинавські країни. Починаючи з 60-х років частка загальної кредитної заборгованості в аграрному капіталі цих країн становить в Англії та Німеччині близько 50%, у Франції – більше 40%, в Італії та Бельгії – більше 30% [4].

Без державної підтримки аграрних підприємств досягнути їхнього розвитку фактично неможливо. Така система підтримки аграрного товаровиробника, існує в більшості промислово розвинутих країн, які витрачають на її проведення значні кошти. Згідно з даними, наведеними Організацією економічного співробітництва та розвитку (далі - ОЕСР), яка включає 29 держав (у тому числі США, країни Європейського союзу, Австралію, Канаду та ін.), витрати за сім останніх років на підтримку аграрного сектора, шляхом кредитування в цих країнах становили понад 1,07 трлн. доларів [3, с. 32].

Країни з розвиненою економікою мають діючу і добре функціонуючу систему сільськогосподарського кредиту, яка формувалася протягом десятиліть.

Так, у США до системи кредитування сільськогосподарських виробників входять не тільки комерційні банки, але й страхові компанії, товарно-кредитна корпорація, система фермерського кредиту. Окрім того, в країні діє державна система сільськогосподарського кредитування до якої входять кооперативні банки (cooperative banks), федеральні посередницькі кредитні банки (federal intermediary credit banks) і федеральні земельні банки (federal landed banks), які підтримують сільське господарство, випускають цінні папери для акумуляції коштів на кредитування фермерських господарств, а також федеральне агентство з надання послуг фермерам, у складі якого є Товарно-кредитна корпорація – державна установа, що надає кредити під заставу товарів на складі. На неї покладені функції з отримання федеральної підтримки з бюджету при реалізації державних аграрних програм і яка спеціалізується на короткостроковому кредитуванні, виконуючи заставні операції (до 9 місяців).

На систему фермерського кредитування припадає до 50 % усіх фермерських кредитів.

Сільськогосподарські підприємства США за допомогою кредитів покривають від 35 до 70 % сукупних видатків. Частка позикових коштів для різних категорій витрат значно відрізняється. При купівлі нерухомості кредит може надаватися в розмірі до 70% від суми угоди. Для придбання машин та обладнання він коливається в межах від 40 до 70%, тварин - близько 50%, різних оборотних засобів - до 100%. Позики на придбання техніки надаються на тривалий термін, а для купівлі добрив, хімікатів, насіння, пального - на короткий, з обов'язковим погашенням протягом 30 днів [1, с.166].

Кредитуванням агропромислових підприємств в більшості країн Європи, як правило, займаються фінансові установи, що створені і діють на кооперативних засадах (кредитні кооперативи). У Франції, наприклад, 50% кредитування аграрного сектора припадають на три незалежні кооперативні банківські групи: «Кредит Агриколь», ринкова частка якої сягає 30%, банк Populer, який займає 8% ринку, та Credit Mutuel, що об'єднує 24 регіональні банки та має ринкову частку 12%. У Румунії аграрний сектор представляє «Кредиткоопбанк». У Нідерландах «Рабобанк» має частку 40% АПК і кредитує 90% аграрного сектора. Іспанія концентрує аграрні кредити в «Кооперативі де Кредито», що об'єднує 140 сільських кредитних кооперативів і має ринкову частку 5% [5].

Значна частка кредитів агропромисловим підприємствам в країнах Західної Європи – це середньо- і довготермінові позики. При цьому слід зазначити, що більші підприємства мають певні переваги, оскільки відрізняються більш інтенсивним обігом капіталу і, як наслідок, більшою кредитоспроможністю. Більша земельна площа дозволяє великим фермам отримувати значно більші іпотечні кредити, а більші розміри виробництва забезпечують їм більш інтенсивне надання короткотермінових та середньо термінових кредитів під заставу продукції, що виробляється, і частково незабезпечених позик.

Для ефективнішого державного кредитування сільського господарства у ряді країн створено спеціальну фінансову установу, яка займається цільовим кредитуванням. У Чехії це Підтримуючий і гарантійний рільничо-сільськогосподарський фонд (ПГРЛФ), створений урядом ЧР ще у 1993 р. Головне завдання цього фонду – фінансова підтримка при отриманні кредитів сільськогосподарськими виробниками шляхом: надання гарантій, а також субвенцій на оплату частини отриманих кредитів, покриття частин (до 70%) платежів за кредитами і здійснення прямих субвенційних виплат та фінансування [2, с.27].

Основним змістом аграрної політики більшості економічно розвинутих країн є державна підтримка аграрного сектора через різного роду субсидії, дотації та пільги. В деяких країнах державні фінансові вкладення в сільське господарство в 1,5-2 рази перевищують ринкову вартість його продукції. Можна виділити заходи прямого та опосередкованого державного субсидіювання. До заходів прямого державного субсидіювання відноситься підтримка доходів сільгоспвиробників, що полягає в:

- прямих державних компенсаційних платежах;
- платежах при збитках від стихійних лих;
- платежах за збитки, що пов'язані із реорганізацією виробництва (виплати за скорочення посівних площ, примусовий забій тварин тощо).

До заходів опосередкованого регулювання АПК відносяться:

- цінове втручання на ринку продовольства шляхом підтримки внутрішніх цін на сільськогосподарську продукцію, встановлення квот, тарифів, податків на експорт та імпорт продовольства;

- компенсація витрат сільгоспвиробників на придбання засобів виробництва шляхом надання субсидій на придбання добрив, кормів, сплату відсотків за отриманими кредитами, відшкодування зі страхування майна;

- сприяння розвитку ринку, що передбачає виділення державних коштів на розробку та реалізацію ринкових програм, субсидії на зберігання продукції та транспортні послуги, пов'язані з її перевезенням;

- сприяння розвитку виробничої інфраструктури, що передбачає виділення бюджетних коштів на проведення заходів довгострокового характеру, що забезпечують зростання ефективності виробництва — субсидії на будівництво виробничих приміщень, реалізацію іригаційних проектів, рекультивацію земель, а також на сприяння створенню фермерських об'єднань.

Слід також взяти до уваги й пільгове кредитування аграрного сектору економіки як один із видів державного регулювання даної галузі. В основу даного виду кредитування покладено те, що здійснюється часткова компенсація діючої відсоткової ставки із бюджетних коштів. Проте механізм його використання різниться в окремих країнах і залежить від конкретних умов. Так, в Австрії розміри пільгової ставки кредиту та бюджетної компенсації знаходяться в прямій залежності від відсоткової ставки банку, у Франції – пільгова ставка фіксована і ставка банку впливає лише на об'єм бюджетних компенсацій.

Позитивний досвід використання сільськогосподарських кредитів базується на більш низьких відсоткових ставках по таких кредитах у порівнянні з рентабельністю сільськогосподарського виробництва, даного ефекту вдається досягнути завдяки державного регулювання агропромислового комплексу або ж шляхом безпосередньої участі держави в організації такого пільгового кредитування. Так у Франції, наприклад, державний і кооперативний кредит переважають – питома вага державно-кооперативної системи «Креді агріколь» в кредитній заборгованості сільського господарства становить близько 90%, приблизно така ж ситуація і в Іспанії. В скандинавських країнах основна маса позичкового капіталу надходить у сільське господарство від кооперативних кредитних установ, кредитних кас, іпотечних об'єднань [3, с.31].

Пільгове кредитування у Західній Європі фактично поширюється на усі види сільськогосподарської діяльності, що дає можливість стимулювати розвиток найбільш перспективних галузей та пріоритетних напрямків.

Аналізуючи зарубіжний досвід кредитування агропромислових підприємств, слід зазначити, що всі вони на сьогодні мають сформовані специфічні системи обслуговування аграрного сектора. Шлях, який пройшли ці

країни вимірюється не одним десятиліттям і звичайно що був нелегким. В Україні без сформованої діючої системи кредитування сільськогосподарських виробників досягнути розвитку аграрного сектору неможливо. Для цього необхідно вивчити досвід економічно розвинених країн і розробити власну систему сільськогосподарського кредиту, яка повинна включати в себе як державну підтримку кредитування аграріїв, так і створення самостійної системи кредитної підтримки галузі.

Література:

1. Бодак Г.І. Зарубіжний досвід розвитку сільськогосподарського виробництва [Текст]/ Г.І. Бодак / Науковий вісник НЛТУ України. - 2012. - Вип. 22.6. - С. 164-169.
2. Коробейников М. Зарубежная практика кредитования сельского хозяйства [Текст]/ М. Коробейников // Международный сельскохозяйственный журнал. - 2010. - № 4. – С. 25-36.
3. Мінченко В. Вітчизняний та зарубіжний досвід кредитування підприємств АПК [Текст]/ В.Мінченко // Агросвіт. – 2012.- №18. – С.31-34.
4. Мохнюк Р. Інвестування в АПК: іноземний і вітчизняний досвід [Електронний ресурс]./ Режим доступу.-<http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=1230>
5. Тетянка Н. Закордонний досвід кредитування сільського господарства та його позитивне використання в умовах України [Електронний ресурс]./ Режим доступу. - <http://int-konf.org/konf092013/502-tetyanko-n-a-zakordonniy-dosvd-kredituvannya-slskogo-gospodarstva-ta-yogo>

Максим СОРОКІВСЬКИЙ

студент факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Галіцейська Ю.М.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Розвиток фінансового сектора, підприємництва та конкурентного середовища в Україні призводять до перебудови усіх складових фінансового ринку, зокрема ринку фінансових послуг. При цьому нового значення набуває діяльність фінансових посередників, передусім небанківських кредитно-фінансових інститутів, які задовольняють потреби економічних суб'єктів через надання широкого спектру вузькоспеціалізованих фінансових послуг. Це обумовлює зростання конкурентного потенціалу окремих небанківських кредитно-фінансових установ, що охоплюють максимальну кількість споживачів на різних рівнях економічної діяльності.

Досвід розвинених країн свідчить, що при ефективному функціонуванні небанківських фінансових інститутів досягається значний економічний ефект. Це проявляється у спроможності ефективно впливати на зростання обсягів інвестиційних ресурсів в економіці країни, задовольняючи потреби економічних суб'єктів у необхідному капіталі.

Специфіка моделей регулювання небанківських фінансових установ може проявлятися в різних аспектах: особливостях небанківського і загального законодавства; статусі і структурі органів нагляду за діяльністю небанківських

установ; процедурних питань допуску до діяльності на ринку небанківських фінансових послуг; методах і формах регулювання діяльності небанківських фінансових установ; ступені популярності й активності використання окремих інструментів регулювання [3, с.19].

Серед проблем нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ фахівці виділяють нестабільність законодавства, пошук оптимального співвідношення контролю за дотриманням законодавства, регулювання фінансової стійкості, розроблення й контроль за виконанням вимог до обліку та звітності й інтегрованого (паралельного усіх небанківських фінансових установ) регулювання [5, с. 294].

Важливість державного регулювання вітчизняного ринку небанківських фінансових послуг зумовлена тим, що його розбудова, включаючи створення якісно нових фінансових умов функціонування й розроблення правових основ регулювання, нових фінансових відносин у сфері небанківської діяльності, відбувається в умовах глобалізації світового фінансового господарства [1, с.48].

Варто зазначити, що система впливу на ринок небанківських фінансових установ з боку держави в Україні досі остаточно не сформована. Це значною мірою зумовлено не лише внутрішніми чинниками розвитку цього ринку як такого, але й є прямим наслідком макроекономічних процесів у економіці нашої держави.

Регулювання діяльності небанківських фінансово-кредитних установ в Україні покладене на Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг. Основними завданнями якої:

- проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг;

- здійснення державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і додержанням законодавства в цій сфері; захист прав споживачів фінансових послуг шляхом застосування заходів впливу з метою запобігання порушенням законодавства на ринках фінансових послуг та їх припинення;

- узагальнення практики застосування законодавства України з питань функціонування ринків фінансових послуг, розроблення і внесення пропозицій щодо його вдосконалення; сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг тощо [4, с.237].

Особливої уваги заслуговує питання щодо чіткого розмежування сфери діяльності банків та небанківських фінансових установ з приводу залучення коштів. У діючих законодавчих актах Законі України «Про банки і банківську діяльність» та у Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» відсутнє чітке розмежування між небанківською фінансовою установою та банком з огляду на невизначене коло осіб, які можуть обслуговувати небанківські фінансово-кредитні установи.

Окрім того, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг має бути визначена органом валютного контролю щодо підзвітних їй небанківських фінансових установ і здійснювати комплексну оцінку, контролювати їх діяльність в сфері здійснення валютних операцій. Крім того, при прийнятті рішення про видачу генеральної ліцензії на здійснення валютних операцій

Національний банк повинен враховувати висновки Комісії щодо можливості видачі такої ліцензії конкретній фінансовій установі [2, с.24].

Таким чином, відповідні зміни повинні бути внесені до нормативно-правових актів з питань валютного регулювання і контролю.

Важливим в плані удосконалення економіко-правового поля діяльності небанківських фінансово-кредитних установ є питання обміну інформацією між

Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, Національним банком України і Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Обмін інформацією та доступу до інформаційних баз даних є дуже важливим і має бути чітко врегульованим. Цей процес має здійснюватись відповідно до норм чинного законодавства щодо забезпечення конфіденційності інформації, порядку розкриття та забезпечення збереження банківської таємниці при передачі інформації.

Особливо актуальним на сьогоднішній день є завдання якісного поліпшення контролю небанківських фінансових установ, починаючи зі збирання, аналізу, узагальнення й розкриття звітності (включаючи вдосконалення інформаційних каналів); удосконалення методології аналізу і закінчуючи формуванням оптимального механізму оперативних перевірок небанківських фінансових установ і ефективної системи реагування на синдроми їх неплатоспроможності [5, с.295].

Задля формування дієвого механізму конкурентоспроможності небанківських фінансових установ з метою вдосконалення системи наглядових та контролюючих функцій необхідним є чітке розмежування сфер впливу між Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг та Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку. Основні напрямки регулювання діяльності небанківських фінансово-кредитних установ повинні враховувати специфіку окремих груп даних установ і здійснювати комплексно.

В умовах нестабільної економічної ситуації в Україні доцільно забезпечити розробку та реалізацію заходів, які б сприяли забезпеченню стійкості та подальшому розвитку як фінансового ринку, так і діяльності небанківських фінансово-кредитних установ. Відтак, основними завданнями удосконалення регулювання діяльності небанківських фінансово-кредитних в Україні повинні бути: забезпечення стабільності і надійності функціонування кредитної системи країни; створення дієвої системи захисту інтересів вкладників і кредиторів, які розміщують свої фінансові ресурси у небанківських фінансово-кредитних установах; створення здорового конкурентного середовища; забезпечення відкритості та прозорості інформації щодо діяльності небанківських фінансово-кредитних установ; забезпечення високого рівня професіоналізму працівників небанківських фінансово-кредитних установ.

Література:

1. Баланюк Л. Поняття та місце небанківських установ у фінансовій системі України [Текст] /Л. Баланюк // Право України. – 2014. – №3. – С. 47–51.
2. Ватаманюк З.Г. Небанківські фінансові інститути у країнах Західної Європи / З.Г.Ватаманюк, О.Л. Дорош // Фінанси України. – 2013. – №12. – С. 23-31.

3. Гриневич Ю.М. Стан та перспективи розвитку спеціалізованих кредитно-фінансових установ в Україні / Ю.М. Гриневич, М.Ю. Мироненко // Інноваційна економіка. – 2014. - №2. – С.17-24.

4. Сідельник О.П. Позиціонування небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг як фактор підвищення їх конкурентоспроможності [Текст] / О.П. Сідельник // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. –2011. -№ 2 (11). – С. 237-241.

5. Черкасова С. В. Роль небанківських фінансових інститутів в інвестиційних процесах [Електронний ресурс] / С. В. Черкасова // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України : електр. наук. фах. видання. – 2014. – № 1. – С. 293-300. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/znpnudps/2010_1/pdf/10csviip.pdf.

Віталій ТИМОЩУК

студент факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Стечишин Т.Б.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ У ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКАХ

На сучасному етапі розвитку банківської системи проблема управління кредитним ризиком є найактуальнішою для кредиторів різних рівнів, а в першу чергу для фінансових установ. Кредитний ризик – вид фінансових ризиків, який має максимальний вплив на діяльність банку. Оскільки кредитні операції складають близько 50 % усіх активів банку, то вони є не лише найбільш прибутковою, а й найбільш ризикованою частиною банківських активів.

Банки мають управляти кредитним ризиком так, щоб при максимально низькому значенні ризику, який пов'язаний з механізмом надання і погашення банківських кредитів, отримувати максимально можливий прибуток. Ефективне управління рівнем ризику включає ряд етапів, які починаються з виявлення факторів і закінчуються постійним моніторингом ризику. Це свідчить про те, що розробка надійної системи захисту від кредитного ризику є дуже актуальним питанням.

Грунтовні дослідження щодо управління кредитним ризиком банку проводили такі науковці, як В. Бобиль, О. Васюренко, Н. Версаль, О. Дзюблюк, А. Спіфанов, О. Лаврушин, Л. Примостка. Питаннями оцінки кредитного ризику займалися такі вчені, як І. Белова, І. Білецька, О. Терещенко.

На сьогодні існує безліч причин виникнення кредитного ризику, основними з яких є:

- ❖ некваліфіковане керівництво;
- ❖ недосвідченість працівників, що приймають рішення про надання кредиту;
- ❖ нестійкий фінансовий стан позичальника.

Слід зазначити, що для ефективної реалізації розробленої кредитної стратегії вітчизняні банки мають розробляти власну внутрішню кредитну політику та запроваджувати механізми її здійснення. Кредитна політика охоплює найважливіші елементи і принципи організації кредитної роботи в

банку, які фіксуються у письмовому вигляді та затверджуються на засіданнях кредитного комітету і комітету кредитного нагляду. Дана політика формується на основі факторів, які визначаються обсягом капіталу, кредитного портфеля та активів банку, складом його клієнтури, місцезнаходженням, спеціалізацією, наявністю мережі філій, ситуацією на грошовому ринку тощо [3, с.186].

Так, основною метою управління кредитним ризиком на рівні окремого позичальника є впровадження заходів, спрямованих на мінімізацію втрат банку за окремою кредитною операцією у разі настання кредитного ризику.

Аналіз тенденцій розвитку банківської системи України показує, що обсяги кредитування зростали до певного часу (табл. 1). Так станом на 1 січня 2015 року обсяг наданих кредитів становив 1 006 358 млн. грн., що складав найвищий обсяг протягом останніх 5-ти років.

Таблиця 1

Динаміка структури кредитного портфеля банків України та окремих показників їх діяльності за 2012-2016 роки

Рік	1 січня 2012 року	1 січня 2013 року	1 січня 2014 року	1 січня 2015 року	1 січня 2016 року
Кредити надані, Млн. грн.	825 320	815 327	911 402	1 006 358	965 093
Питома вага проблемних кредитів у кредитному портфелі, %	9,6	8,9	7,7	13,5	22,1
Резерв за активними операціями, млн. грн.	157 907	141 319	131 252	204 931	321 303
ROA	-0,76	0,45	0,12	-4,07	-5,46
Результат діяльності, млн. грн.	-7 708	4 899	1 436	-52 966	-66 600

** Джерело: розраховано на основі даних [5]*

Відзначимо, що нормальний показник неповернення кредитів становить 10%, тоді як в Україні цей показник неодноразово перевищував вказане порогове значення. Згідно з даними НБУ питома вага проблемних кредитів у кредитному портфелі діючих банків станом на 1 січня 2016 року становила 22,1%, тоді як ще станом на 1 січня 2015 року цей показник складав 13,5%, тобто зріс практично вдвічі. Водночас у «Звіті про фінансову стабільність» регулятор повідомляє, що за результатом стрес-тесту якість кредитного портфеля комерційних банків саме у 2015 році була на найнижчому історичному рівні [2].

Негативні показники діяльності комерційних банків свідчать про прямий зв'язок рівня кредитного ризику й якості кредитного портфеля із прибутковістю банківських установ. Зазначене засвідчує необхідність у подальших як теоретичних, так і практичних дослідженнях шляхів відновлення кредитування економіки України у постійно змінних умовах функціонування.

Проаналізувавши динаміку та структуру кредитного портфеля банків України запропонуємо стратегію управління кредитними ризиками (табл. 2).

Банк звичайно може відмовитись від кредитного ризику шляхом припинення кредитування, проте цим самим він відмовляється від отримання

прибутку. Тому управління кредитними ризиками – є найважливішим завданням будь-якого банку, а вибір правильної стратегії управління кредитним ризиком дозволить підвищити надійність, стабільність та конкурентоспроможність банківської системи, що позитивно впливатиме на загальний економічний стан країни.

Таблиця 2

Стратегія управління кредитними ризиками

№	Ситуація	Рекомендовані дії
1.	Очікується зростання достатньо низьких процентних ставок	Збільшити терміни кредитів, зменшити кредити з фіксованою відсотковою ставкою, отримати довгострокові кредити в банку
2.	Очікується максимальне зростання відсоткових ставок	Скоротити терміни кредитів, збільшити частку кредитів із фіксованою відсотковою ставкою
3.	Очікується зменшення достатньо високих відсоткових ставок	Зменшити термін кредитів, збільшити частку кредитів з фіксованою відсотковою ставкою
4.	Очікується зменшення відсоткових ставок до мінімуму	Збільшити терміни кредитів, збільшити частку кредитів з плаваючою відсотковою ставкою, отримати короткострокові кредити в банку

Література:

1. Джулай І.А. Щодо оцінки ризиків і механізмів їх зниження в комерційних банках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jsrui/bitstream/123456789/888/1/36.pdf>
2. Звіт про фінансову стійкість [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=40819104>
3. Лисенок О.В. Формування стратегії та політики управління кредитними операціями банків // Вісник ЖДТУ.–2016. - № 1 (75). – с.185-190.
4. Морозова Г.С. Управління кредитним ризиком банку // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 3 (18). - с.105-108.
5. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.

Олеся ТКАЧЕНКО

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач кафедри банківської справи Рудан В.Я.

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ
РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Для ефективного функціонування вітчизняної економіки та для подолання фінансової кризи необхідним є збільшення обсягів національного виробництва, активізація реального сектору економіки.

Активізувати реальний сектор економіки можливо завдяки банківському кредитуванню, адже кредит – дієвий інструмент, який дозволяє підприємству

підтримувати необхідний рівень платоспроможності, збільшувати інвестиційні можливості та сприяє розвитку інноваційних технологій. Кредитні ресурси сприяють зміцненню господарської діяльності підприємств, оскільки вони, в умовах розширеного відтворення надають можливість безперервно здійснювати процес обігу та сприяють виробництву та реалізації продукції.

В умовах економічної нестабільності підприємствам різної форми власності все частіше приходиться залучати кредитні ресурси для безперебійного функціонування виробничого процесу, отримання прибутку.

В Україні кредитування економіки виконують банки, однак у період трансформації вітчизняної економіки все частіше відстежується тенденція зменшення кількості банківських установ. За офіційними даними НБУ, станом на 1 січня 2017 року в Україні зареєстровано 96 банків, що на 21 установу менше ніж роком на 01.01.2016 (рис. 1) [1]

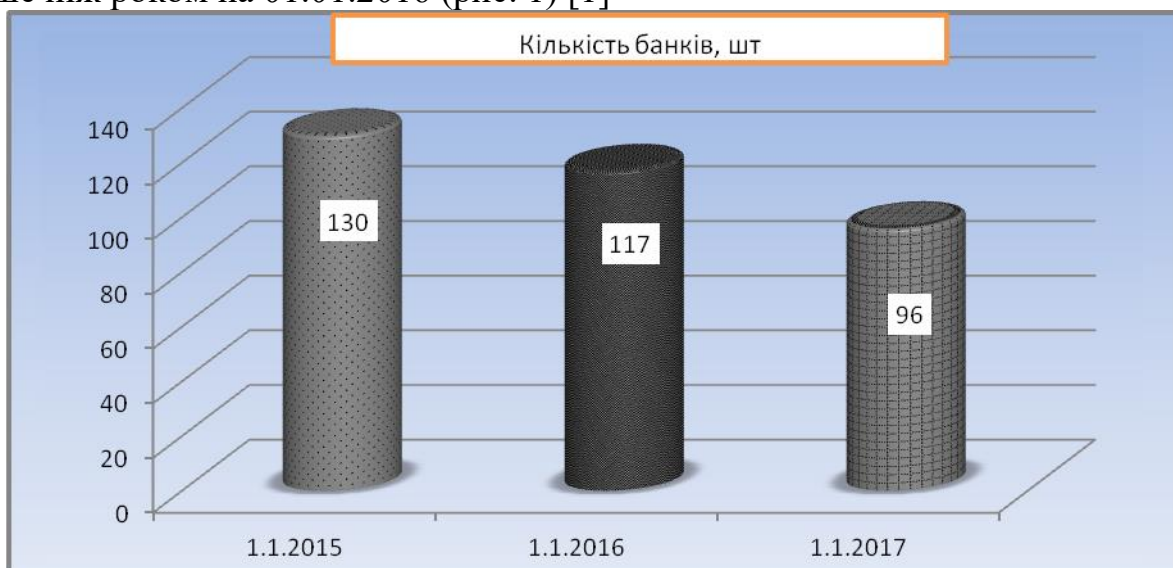

Рис. 1 Динаміка кількості банків в Україні (2014–2016 рр.)

Складено автором на основі джерел [2;3]

З 2014 р. НБУ розпочав масштабну «чистку» банківського сектору. Станом на 1 січня 2017 в Україні налічувалося 96 банків, що на 21 одиницю менше ніж роком раніше (117 банків станом на 01.01.2016). Безпосереднім наслідком закриття такої великої кількості банків є припинення кредитування цими банками підприємств і домогосподарств.

Великою загрозою для реального сектору економіки є значна монополізованість та сконцентрованість державою та іноземними фінустановами банківського сектору. Величина та частка активів банків із приватним українським капіталом не дозволяє відігравати їм домінуючу роль на ринку (12% від активів). Інформація, наведена у Звіті про фінансову стабільність НБУ (№ 3, червень 2017 року), примушує досить критично переоцінити взаємозв'язок банківської системи України з її економікою. [3]

Можна зробити висновок, що банки безпосередньо не здійснюють кредитування реального процесу виробництва, а опосередковано сприяють структуризації непрозорого бізнесу, податковій оптимізації тощо. [6]

Основною проблемою в умовах банківської кризи є висока частка простроченої заборгованості за кредитами.(табл.1). Так, у 2016 р. частка прострочених кредитів становила 22,1% , що на 14,4 % більше, ніж у 2014 р.

Слід відзначити, що банківське кредитування реального сектору економіки є обмеженим через дефіцит стимулів до такого роду діяльності, адже ризик вкладення коштів у виробництво є більш високим, порівняно з іншими видами діяльності. Крім того, перешкодами, які стримують процес кредитування сектору виробництва є недосконалість законодавчої бази, непрозорість фінансової звітності підприємств, низький рівень капіталізації банків та недостатність довгострокових ресурсів, високі ризики по наданні кредитів, а також відсутність механізму субсидювання процентів за такими кредитами.

Таблиця 1

**Обсяги активних операцій (млн. грн.)
та частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі
кредитів (%) у період 2012-2016 рр.**

Активна операція	Усього				
	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016
Кредитні операції:					
Кредити, що надані суб`єктам господарювання	580 907	609 202	698 777	802 582	785 918
Кредити, надані фізичним особам	174 650	161 775	167 773	179 040	152 371
Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %	9,6	8,9	7,7	13,5	22,1

Складено на базі статистичної інформації [3]

Наслідком таких процесів у фінансовому секторі є ситуація, яка складається у період 2017 р. Так наприкінці жовтня 2017 року частка непрацюючих кредитів становила близько 57% (без урахування NPL Приватбанку – 46%). (табл.2)

Таблиця 2

**Обсяги активних операцій
та частка непрацюючих активів впродовж 2017р., млн. грн.**

Активна операція	Усього									
	01.02.2017	01.03.2017	01.04.2017	01.05.2017	01.06.2017	01.07.2017	01.08.2017	01.09.2017	01.10.2017	
Кредитні операції:										
Кредити корпоративному сектору	657 098	860 991	853 817	827 008	843 311	843 164	842 102	843 124	858 463	
непрацюючі кредити	345 661	477 180	469 524	471 346	477 589	492 972	497 996	490 752	495 542	

частка непрацюючих кредитів, %	52,60	55,42	54,99	56,99	56,63	58,47	59,14	58,21	57,72
--------------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Складено на базі статистичної інформації [3]

При цьому, найбільше непрацюючих кредитів припадає на такі сектори економіки, як будівництво та нерухомість (71%), металургія (60%), машинобудування та добувна промисловість (58%), харчова промисловість (55%), а найменше – на легку промисловість (12%). (Рис.2)

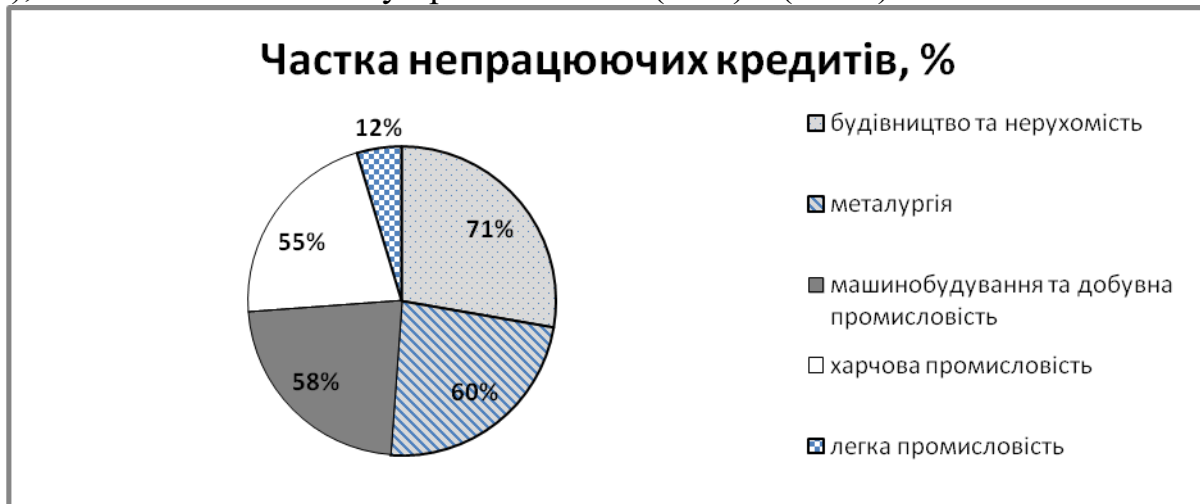

Рис. 2. Частка непрацюючих кредитів банків України в 2017 році

Складено автором на основі джерел [2;3]

Цікавим є факт, що у більшій частині галузей національної економіки частка прибуткових підприємств та непрацюючих кредитів збігається (винятком є сільське господарство, транспорт та легка промисловість). Інакше кажучи, окрема частина прибуткових підприємств не обслуговує кредитні зобов'язання. Імовірним є варіант, за яким частка рентабельних підприємств не вступають у кредитні відносини з банківськими установами. Варто зазначити, що, порівняно з 2013 роком, спостерігається зниження з 14% до 5% частки кредитних коштів у капітальних інвестиціях, що є тривожним сигналом.

З іншої сторони, висока ставка по банківських кредитах не дає змогу позичальникам залучати інвестиційні ресурси і вчасно погасити заборгованість перед банком.

Можна зробити висновок, що українські банки відірвані від потреб реального сектору економіки, не розуміють його специфічних ризиків діяльності, не виконують функції кредитно-інвестиційного забезпечення його функціонування. Для того, щоб покращити ситуацію в аспекті кредитування реального сектору і реструктуризації економіки в цілому необхідна узгодженість у діях фінансового, страхового, промислового і торговельного секторів економіки, які, на даний момент, є відокремленими один від одного.[5]. Тому пріоритетними завданнями для держави є підвищення рівня взаємодії усіх галузей фінансової сфери, зокрема реального і банківського секторів. Досягти таких умов взаємодії можливо на основі:

- створення умов, які б зацікавили банківські установи в кредитуванні підприємств реального сектору та сприяли, водночас, зниженню кількості ризиків при здійсненні таких операцій;

- змін у механізмі державної підтримки підприємств-позичальників. При цьому варто пам'ятати про збалансування прав інтересів кредиторів та позичальників в процесі кредитування

- збільшити контроль за цільовим використанням рефінансованих коштів і запровадити структурне рефінансування;

- забезпечення банків інформацією необхідною для оцінки реального фінансового стану клієнта та можливість управляти його грошовими потоками, завдяки чому можливим буде регулювання діяльності позичальників;

Важливим кроком буде також прийняття ряду законів України, які знаходяться на розгляді у Верховній Раді та які спрямовані на макроекономічні стабілізацію та вирішення основних фінансових проблем.

Література:

1. Аналітичний огляд банківської системи України за результатами 2016року/НРА «Рюрик» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2016.pdf
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.bank.gov.ua>.
4. Смовженко Т. Питання макроекономічної політики України на 2014–2019 рр. : експертно-аналітична доповідь / Т. Смовженко, Г. Багратян, І. Кравченко. – К. : УБС НБУ, 2014. – 54 с.
5. Степаненко А, Чамара І. Суть інтеграції національної банківської системи з реальним сектором економіки та форми її реалізації [Текст] // Вісник НБУ. - №3. – 2011. - С. 7-12.
6. Толстошеева А. В. Сучасні проблеми кредитування комерційними банками України / А. В. Толстошеева // Бізнесінформ. – № 5. – 2014. – С. 370-375.

Катерина ЧЕРНЯШОВА

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н, доцент кафедри банківської справи Балян Г.Р.

УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

Банки – є одним із сегментів ринкової структури, вони можуть впливати на економічні процеси з різною динамікою, що свідчить про потребу регламентації їхньої діяльності. Актуальність даного питання полягає у тому, що ефективне проведення банківського регулювання та нагляду, забезпечує стійкість банківської системи, попередження кризових ситуацій, захист від впливу негативних чинників.

Банківський нагляд – це система заходів щодо контролю та активних впорядкованих дій Національного банку України [5]. Згідно цього поняття ми розуміємо, що банківський нагляд – це регулярне спостереження за діяльністю

банків. Банківське регулювання – це одна з функцій Національного банку України, що гарантує порядок здійснення банківського нагляду. Банківський нагляд та регулювання ставлять собі за мету: забезпечення стійкості банківської системи, протекції інтересів вкладників і позичальників.

Моделі наглядових систем за фінансовою сферою поділяються на: секторну модель, модель єдиного нагляду та модель нагляду за завданням. Україна дотримується секторної моделі, якій притаманний розподіл повноважень регулятивних органів за секторами фінансового ринку. Такі спеціалізовані організації роблять регулювання лише свого сектора фінансового ринку. Банківське регулювання в Україні виконується НБУ. За допомогою банківського регулювання можна досягнути стійкості у банківській системі. Однак провідну роль у банківському регулюванні відіграють особливі закони. На сьогодні до таких законів належить Закон України «Про банки і банківську діяльність» та Закон України «Про Національний банк України» [3].

Опираючись на досвід країн Європи, де характерна модель мегарегулятора, стверджуємо, що центральні банки продовжують брати участь у процесі нагляду. Це пояснюється тим, що будь-які проблеми в банківському секторі розв'язуються через звернення до центрального банку, зокрема як до кредитора останньої інстанції [4].

Для результативної роботи банківської системи, розглядається питання про розробку моделі мегарегулятора, який би об'єднав центральний банк з іншими органами. Проте потрібно врахувати «за» і «проти» створення цієї моделі. До переваг можна віднести:

- Підвищення професіоналізму працівників органа регулювання.
 - Зменшення видатків на оплату праці.
 - Впорядкування системи відповідальності за становище фінансового ринку.
 - Регулятивна гнучкість.
- Недоліки:
- Обмеженість синергії.
 - Зростання моральної небезпеки.
 - Мінімізація ефекту економії масштабу [1].

Подальший розвиток банківського сектору залежить від напрямів регулювання. Згідно цьому важливим завданням банківської системи держави в умовах ринкової економіки повинно бути забезпечення мобілізації грошових коштів та їх концентрації на пріоритетних напрямках розвитку економіки, що слугуватиме подоланню інфляційних та кризових процесів, покращення кредитної та інвестиційної діяльності, стабілізації економіки держави в цілому [2]. Протягом останніх років в нашій країні здійснено деякі зміни, щодо поліпшення роботи банків та системи банківського регулювання, а саме:

1. Керівники та власники банків несуть відповідальність за надійність та стабільність банків.
2. Діяльність банків висвітлюється на сайтах загального користування, що сприяє більшій довірі населення до банківських установ.

3. Запроваджено міжнародних стандартів банківського нагляду.

Отже, для того, щоб забезпечити стабільний розвиток банківської системи необхідно вдосконалити систему банківського нагляду та регулювання, яка б була спроможною забезпечити комплексний аналіз банківської сфери та попереджати наразі криз в майбутньому.

Література:

1. Кривенко Л. В. Доцільність запровадження моделі мегарегулятора фінансового ринку в Україні / Л. В. Кривенко, О. В. Ісаєва. // MONEY, FINANCES AND CREDIT. – 2015. – С. 33–36.
2. Вакула О. А. Механізми державного регулювання банківської діяльності [Електронний ресурс] / О. А. Вакула – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/>.
3. Івченко К. А. Шляхи вдосконалення банківського законодавства України / К. А. Івченко // Актуальні проблеми політики. – 2013. – Вип. 49. – С. 237-245.
4. Устинова І. П. Міжнародні практики організації банківської системи як моделі для реформування банківського нагляду в Україні / І. П. Устинова, Ю. П. Полторацька. // Юридичний вісник. – 2017. – №42. – С. 86–91.
5. www.bank.gov.ua

Лілія ЧУБАТА

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач кафедри банківської справи Рудан В.Я.

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Малий та середній бізнес відіграє важливу роль в економіці країни. Без цієї галузі ринкова економіка не буде ефективно розвиватися та стабільно функціонувати. Розвиток малого та середнього підприємництва сприяє підвищенню зайнятості, доходів населення та загалом розвитку економіки.

Слід відмітити, що для розвитку малого та середнього бізнесу необхідні відповідні фінансові ресурси. Застосування кредиту має забезпечувати вирішення даної проблеми та створювати умови для стабільної та ефективної роботи малого та середнього бізнесу.

Сьогодні в нашій країні можна спостерігати недооцінку ролі малого та середнього підприємництва, але саме такий вид бізнесу сприятиме подоланню соціальної нерівності та забезпечить формування середнього класу, що є таким потрібним для українського суспільства.

У 2016 році в Україні нараховувалось 306 тис. малих та середніх підприємств (МСП), або 99,7% від загальної кількості підприємств. Середні підприємства становлять 4,7%, малі підприємства - 95,0 %. МСП формують велику групу роботодавців, які забезпечують робочими місцями 4,215 млн. осіб проти 1,9 млн. працівників великих підприємств [3].

Варто відмітити, що сьогодні в Україні існують проблеми малих та середніх підприємств отриманні ними кредитів. Середня вартість кредиту для малого бізнесу становила на 12 травня 2017 року приблизно 16%, що є високою ціною в умовах економічного спаду. Сума фактично наданих кредитів

скоротилась у реальному виразі практично у 2 рази. Основна причина скорочення – банківська криза та падіння економіки [4,с.757].

Звертаючись до світового досвіду, можна спостерігати, що мале та середнє підприємництво кредитується переважно невеликими банківськими установами: земельними банками й ощадними касами, банками взаємного кредитування та кооперативними банками [2,с.30].

Особливості банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу в інших країнах:

1) Наявність спеціалізованих банків у кредитуванні суб'єктів малого бізнесу. Присутність спеціалізованих банків на ринку значно знижує навантаження із кредитування для великих банківських установ та покращує сам процес надання кредитів для малого та середнього бізнесу (наприклад, США).

2) Банківське проектне фінансування малого бізнесу. Це фінансування інвестиційних проектів, де для кожного клієнта по кожному окремому проекту розробляється окрема схема фінансування, що враховує його індивідуальні потреби і можливості. У світі це називають стартапом або інвестиційним кредитом. Такий спосіб фінансування малого бізнесу широко використовується у багатьох країнах Європи.

3) Достатньо низький розмір процентної ставки. Якщо порівнювати середній розмір відсоткової ставки в нашій державі та у європейських країнах, то українські підприємства змушені платити за кредитні ресурси значно вищі відсотки, ніж іноземні. В таких країнах Європи, як Німеччина, Австрія, Франція, Нідерланди, Бельгія процентні ставки за кредитами для малого бізнесу становлять не більше трьох відсотків.

4) Наявність великої кількості різних фінансових організацій і фондів. У багатьох розвинутих країнах фінансово-кредитну підтримку надає держава через спеціальні структури і фонди, наприклад, через Адміністрацію в справах дрібного бізнесу (США), Корпорацію страхового кредитування дрібного бізнесу (Японія), Кредит для середніх і дрібних фірм (Франція). У Китаї функціонують державні фонди з підтримки та розвитку діяльності малого та середнього бізнесу.

5) Наявність якісного фінансового консалтингу дасть банкам можливість консультувати клієнтів із фінансової діяльності їхнього бізнесу, що покращить фінансову обізнаність позичальників [4,с.756].

Характерною ознакою для вітчизняного малого підприємництва є те, що фінансові ресурси вони переважно отримують через самофінансування (власні кошти). За даними 2016 р. основним джерелом фінансування залишалися власні кошти – 65%, банківські кредити – 25 %, бюджетні кошти – 10%. У той час як в економічно розвинених країнах частка банківських кредитів становить не менше 60% від загального обсягу фінансування.

Також варто звернути увагу, що питома вага кредитів для малого та середнього бізнесу в кредитному портфелі банків упродовж 2013 – 2016 рр. становила менше 20%. Кредитування такого бізнесу в Україні здійснюють близько 24 банків, серед яких: ПАТ «Ощадбанк», ПАТ «Мегабанк», ПАТ КБ

«Приватбанк», ПАТ «Укресімбанк», ПАТ «Кредобанк» та інші. Банківські установи не зацікавлені в кредитуванні суб'єктів малого бізнесу. Це зумовлено високими ризиками, з якими стикаються банки, оскільки велика частка малих та середніх підприємств працюють у тіні, ведуть подвійну бухгалтерію. Виникає тоді необхідність банками формування значних обсягів резервів під такі кредити [2, с. 30].

Серед проблем банківського кредитування малого та середнього підприємництва слід виділити наступні:

- зниження економічного зростання;
- недосконалість нормативно-правової бази;
- незадовільний фінансовий стан малого і середнього підприємництва;
- непрозорість та перебування у «тіні» значної частки малого і середнього бізнесу;
- високі відсоткові ставки за кредитами та суворі вимоги до вартості застави, а також інші жорсткі умови кредитування;
- обмеженість спектра і обсягів банківських кредитних послуг. Якщо в розвинутих ринкових країнах налічується до трьохсот видів фінансових послуг, то в Україні – значно менше [1,с.690-691].

Пропозиції щодо покращення стану кредитування малого та середнього бізнесу в Україні:

- розширення спектра банківських послуг для цієї частини клієнтів;
- створення в банківських установах відповідних структурних підрозділів, які б займалися лише кредитуванням малих підприємств, вивчали б їх історію;
- здійснення першочергового кредитування підприємств малого і середнього бізнесу, які займаються розробками у сфері передових технологій;
- здійснювати заходи з підвищення економічної грамотності власників мікропідприємств.

Для розвитку банківського кредитування малих і середніх підприємств в Україні потрібно створити передумови, які б забезпечили зниження відсоткової ставки за кредитами для малого і середнього підприємництва [1,с.692].

Як вже було зазначено вище, в Україні обсяги наданих позик малим та середнім підприємствам є дуже незначні, також існують певні проблеми у доступі до банківських кредитних ресурсів.

Варто відмітити, що для стимулювання розвитку банківського кредитування малого і середнього бізнесу в Україні, потрібно використовувати зарубіжний досвід.

В сучасних умовах роль такого джерела фінансування як кредит стає все помітнішою. В період, коли нашій державі необхідні інвестиції для розвитку сектору малого та середнього бізнесу, питання його банківського кредитування набуває все більшої актуальності. Зважаючи на складну економічну ситуацію, треба створюватися результативні передумови для розвитку малих і середніх підприємств.

Література:

1. Галіцейська Ю.М. Проблеми банківського кредитування малого і середнього підприємництва [Електронний ресурс] // № 12 (40). – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/162.pdf>.

2. Жежерун Ю. В. Міжнародний досвід банківського кредитування малого і середнього підприємництва / Юлія Володимирівна Жежерун. // 1. – 2017. – №25. – С. 27–32.

3. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Тарасевич Н. В. Впровадження міжнародного досвіду банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу / Н. В. Тарасевич, А. В. Марковський. – 2017. – №17. – С. 755–758. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/152.pdf>.

Ірина ЯНІШ

студентка факультету банківського бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Стечишин Т.Б.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КАСОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В БАНКУ

У сучасних умовах є економічно доцільним розглядати касове обслуговування як один із пріоритетних напрямків банківської діяльності з точки зору збільшення її дохідності, що передбачає подальше удосконалення механізму касових операцій та контролю їх здійснення.

Касові операції посідають особливе місце в банківській діяльності і відіграють важливу роль в забезпеченні успішного перебігу економічних процесів на мікро- та макрорівнях. Такі операції тісно пов'язані з усіма іншими банківськими операціями. Будь-яка банківська операція чи пасивна, чи активна супроводжується здійсненням платежу, тобто касовим обслуговуванням відповідного клієнта.

Сутність касового обслуговування полягає в тому, що банки приймають від клієнтів готівкові кошти і зараховують на певні рахунки, а пізніше повертають їм ці кошти за їх вимогою.

До касових операцій банку належать:

- приймання від фізичних та юридичних осіб готівки як в національній так і в іноземній валюті для переказу;
- виплата переказів фізичним та юридичним особам готівкою;
- приймання готівки від фізичних та юридичних осіб в іноземній та національній валюті і зарахування їх як на власні так і на будь-які інші рахунки за вимогою клієнтів;
- видача готівки з власних рахунків фізичним та юридичним особам як в національній так і в іноземній валютах, а також видача коштів з карткових рахунків клієнтам через касу банку;
- приймання від клієнтів пошкоджених, надірваних банкнот і за потреби здача їх на дослідження в НБУ;
- приймання від клієнтів непридатних банкнот та монет та обмін їх на придатні;

- обмін банкнот на монети і навпаки, а також обмін одного номіналу банкнот на інший.

Касове обслуговування клієнтів банку здійснюється відповідно до постанов Національного банку України, а зокрема Інструкції про касові операції в банках України [1].

Касове обслуговування клієнтів здійснюють операційні каси банків. Кількість працівників, структура операційної каси, кількість банкоматів терміналів, а також їх потребу кожна банківська установа визначає самостійно [2].

Відповідальність за касову роботу в банківських установах несуть керівники банку, завідувач сектору касових операцій, головний бухгалтер.

Робоче місце касового працівника повинно бути спеціально обладнане для того, щоб забезпечити ефективну роботу та перевірку банкнот на справжність та платіжність. Клієнти повинні спостерігати за перерахунком готівки, за перевіркою на справжність банкнот, але в той же час доступу до паролів, печаток, екранів комп'ютерів, штампів, документів сторонні особи не повинні мати.

В сучасних умовах постійно зростає злочинність, особливо, в банківській сфері оскільки банківська діяльність є досить ризиковою, тому необхідно застосовувати заходи захисту банку. Особливу увагу варто приділяти охороні банку при здійсненні касових операцій. Особливо останнім часом здійснюються постійні напади на банківські установи в Україні. Тобто в банках повинні проводитись спеціально заходи, а також посилюватись охорона.

З даних таблиці можемо побачити і проаналізувати основні показники діяльності банківських установ України (табл.1)

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України [3]

Назва показника	01.01.2016	01.01.2017	01.04.2017	01.07.2017
Кількість діючих банків	117	96	92	90
Активи (млн. грн)	1254385	1256299	1266028	1237924
Пасиви (млн. грн)	1254385	1256299	1266028	1237924
Капітал (млн. грн)	103713	123784	152903	167036
Зобов'язання банків (млн. грн)	1150672	1132515	1113125	1097434

За даними НБУ станом на 1 січня 2017 року в Україні налічувалось 96 банків, через пів року станом на 1 липня 2017 кількість банків зменшилась і становить 90, що мають ліцензію на здійснення банківських операцій [3].

Проаналізувавши дані за 2016 та 2017 роки по кількості банків в Україні можна стверджувати, що з кожним роком стає все менше і менше банківських установ в Україні. Це насамперед пов'язано з політичною ситуацією в країні та економічним становищем. Отже, зменшення кількості банків дає можливість діючим банківським установам збільшувати кількість клієнтів і в свою чергу збільшувати платежі, які проходять через касу банків. Тобто населення переходить обслуговуватися в інші банки і тим самим збільшується прибуток інших банківських установ, тому існуючі банки повинні покращувати касове

обслуговування, впроваджувати нові якісні послуги і збільшувати кількість клієнтів.

Кожна банківська установа самостійно встановлює порядок обслуговування своїх клієнтів з урахуванням регламенту функціонування мережі розрахункових палат України та її взаємодії з банками — учасниками системи електронних платежів.

В Україні сьогодні більшість банків мають застарілі певні технічні засоби, зокрема детектори банкнот, що здійснюють розпізнавання банкнот на справжність.

Для того, щоб підвищити ефективність роботи касових працівників у відділеннях банків необхідно встановлювати термінали самообслуговування. Такі зони самообслуговування клієнтів зменшують навантаження на касових працівників. За допомогою терміналу самообслуговування можна здійснювати більшість операцій, що здійснює каса банку.

В сучасних умовах в банківській системі України є безліч проблем, вирішення яких сприятимуть ефективному розвитку банківської системи. Тому необхідно здійснювати такі заходи:

- покращувати рівень сервісу обслуговування клієнтів;
- вдосконалювати програмного забезпечення банків;
- підвищувати професіоналізм працівників банку;
- запроваджувати нові технології та сучасне обладнання;
- посилювати безпеку при здійсненні операцій з готівкою;
- встановлювати термінали самообслуговування для клієнтів.

Клієнти банків є дуже вимогливі та розбірливі, це призводить до зростання конкуренції на ринку банківських послуг. Тому постійно необхідно впроваджувати щось нове, розширювати спектр послуг, що пропонуються клієнтам та підвищувати їх якість.

Література:

1. Інструкція про касові операції в банках України [Електронний ресурс] : / Постанова Правління НБУ від 14.08.2003 року № 337 – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0768-03>
2. Організація обліку в банку [Текст] / О.Г. Коренева, О.В. Мірошниченко, Т.Г.Савченко.- Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ », 2016.-С.112-117.
3. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.bank.gov.ua>